

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Petri Ridolphini J. C. Nobilis Cortonensis, Patritiiqve
Romani, Ac Protonotarii Apostolici, De ordine procedendi
in Iudiciis in Romana Curia Praxis Recentior**

Ridolfini, Pietro

Coloniae Agrippinae, 1680

Pars Tertia, De Causis Ordinariis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99137](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99137)

P E T R I
R I D O L P H I N I J. C.
N O B I L I S C O R T O N E N S I S ,
P A T R I T I I Q U E R O M A N I
D E O R D I N E P R O C E D E N D I I N I V D I C I I S
I N R O M A N A C V R I A

Praxis recentior.

P A R S I I I .

S V M M A R I V M , C A P . I .

- A** V D. Cam. quas causas summarie, & manu regia, aut alias, prout in Beneficialibus cognoscere valeat, juxta ejus ordinarias facultates.
- 1 Causa quid sit.
- 2 Causa quibus modis accipiat.
- 3 Causa in quo differat à lite, & questione.
- 4 Causa judicialis ordinaria, seu iudicium ordinarium quid sit.
- 5 Ordo iudiciarius, ortum duxit à Deo in paradiso.
- 6 Deus Sententiam, à qua non dabatur appellatio, statim exequutus fuit contra Adam, prout fecerat contra Angelos reprobos.
- 7 Ordo iudiciarius quid sit.
- 8 Ordo iudiciarius, ingenio Majorum inventus, non est pratermittendus.
- 9 Ordo ubi non est, ibi confuso, nihil boni est.
- 10 Citatio est fundamentum ordinis iudiciarii.
- 11 Ordo iudicij in quibus propriè consistat.
- 12 Sententia in causis ordinariis lata, iuris ordine non servato, est nulla.
- 13 Praeposteratio ordinis in substantialibus reddit aequum nullam.
- 14 Praeposteratio ordinis Mandati A. C. & etiam in re reddit captivam nullam.
- 15 Substantialia iudicij ordinarij, quorum omisio, vel praeposteratio reddit sententiam nullam, qua sunt.
- 16 Omisio, vel praeposteratio probationum publicationis Processus, & dilationum, non vitiat sententiam, nisi ab ea fuerit appellatum.
- 17 Cautionis praestatio potest omitti tam expressè, quam tacitè.
- 18 Quorum omisio, vel praeposteratio non vitiet Processum ante, vel post litem contestatam.
- 19 Omisio libelli in ordinariis reddit Processum nullum.
- 20 Ordo iudiciarius procedendi servandus est juxta Stylum loci, in quo causa ventilatur.
- 21 Non obstantibus Statutis loci, ubi Partes sunt oriunda.
- 22 In Decisorijs attenditur locus contractus.
- 23 In Curia in causis ordinariis sunt servandi termini substantiales, alias Sententia est nulla.
- 24 Sententia de partibus si in Processu substantialia iudicij, & mos regionis fuit servatus, non sit nulla, licet non fuerint servati termini substantiales, in Curia servari soliti.
- 25 Commissa causa de partibus in Rotæ in secunda, vel ulteriori instantia, servantur termini substantiales in prima, & quere.

P p p 2

27 Ordo

- 27 Ordo est servandus etiam in Sententia executione, & in quibus.
- 28 Si Pars non appellat à perverſione ordinis executionis, executio tranſit in iudicatum.
- 29 Ordo Iudicij ordinarij non eſt neceſſarius, quando non requiritur libellus.
- 30 Vbi Iudex procedit de facto, ordo Iudicij non requiritur.
- 31 In cauſa Fiſcali non requiritur ordo Iudiciarius, quando debitum eſt liquidum, & quare.
- 32 In articulo probationis Fama ordo Iudicij ordinarij non requiritur.
- 33 Ordo Iudicij non requiritur in Notarijs.
- 34 In executivis ordo eſt non ordo.
- 35 In ultima audientia in Rota ordo eſt, ordinem non ſervare.
- 36 Via ordinaria, & via executiva non ſunt contraria, ſed diverſe.
- 37 Via ordinaria electa non poteſt rediri ad executivam.
- 38 Contra Tertium eſt agendum viâ ordinariâ.
- 39 Indebitè ſolutum vigore obligationis Cameralis poteſt repeti viâ ordinariâ.
- 40 Contra habentem parem titulum agendum eſt viâ ordinariâ.
- 41 Inter plures Proviſos Apoſtolicos viâ ordinariâ eſt procedendum.
- 42 Qui non venit ex eadem vacatione, nec ex eodem fonte à Sede Apoſtolica, non habetur pro legitimo Contradictore.
- 43 Si unus ex Proviſis Apoſtolicis venit per reſignationem unius, & alter per obitum alterius, qui ſuit inmiſſus, eſt legitimus Contradictor.
- 44 Duo poſſunt diverſis reſpectibus eandem rem inſolidum poſſidere.
- 45 Cauſa ordinaria non poteſt eſſi à Partibus ſummaria.
- 46 Cauſa omnis in Rota dicitur prophana, exceptâ eâ, quæ eſt ſuper titulo Beneficij.
- 47 Cauſa, ut ſit Beneficialis, ſufficit quòd agatur de titulo Beneficij in re, vel ad rem, ſive in Petitio, ſive in Poſſeſſorio.
- 48 Clementina diſpendioſam loquitur de cauſis ſuper titulo Beneficij, & Beneficia tangentibus.
- 49 Ad cognoscendum an cauſa ſit Beneficialis, attenditur petitio Actoris.
- 50 Ius metiri debemus ab Actore in cauſa naturam cognoscendam.
- 51 Si petitur Beneficium alteri unitum, cauſa non eſt Beneficialis.
- 52 Si unio eſt temporalis, titulus Beneficij non excingitur, ſecus ſi eſt perpetua.
- 53 Si agitur de proprietate Beneficij cauſa non dicitur Beneficialis.
- 54 Cauſa Decimarum non eſt Beneficialis.
- 55 Cauſa Penſionis non eſt Beneficialis, ſed prophana.
- 56 Cauſa poſſeſſionis Beneficij non eſt Beneficialis, licet ſit cognoscenda coram Iudice Eccleſiaſtico.
- 57 Si agitur de privatione Beneficij ob delictum, cauſa non dicitur Beneficialis.
- 58 Si agitur ad canonizationem Gratie ſui regreſſus ob non ſolutionem Penſionis, cauſa eſt Beneficialis.
- 59 Si petitur quòd quis amoveatur, & Beneficium ſibi adjudicetur, cauſa eſt Beneficialis.
- 60 Si impugnatur in Sententia lata in cauſa Beneficiali cum condemnatione Expenſarum, ſolum propter expenſas cauſa adhuc eſt Beneficialis.
- 61 Si quis petat ſibi conferri Beneficium, cauſa eſt Beneficialis.
- 62 Si quis dicat, aliquem obtinuiſſe Beneficium, ſed fuiſſe poſtea privatum, vel privandum, cauſa eſt prophana, ſecus ſi petat illi privari, & Beneficium ſibi conferri.
- 63 Cauſa Beneficiales ſunt de ſui natura in Curia Romana traductæ.
- 64 Cauſe Beneficiales ſignanter ad Curiam devoluntur in gradu appellationis, ſervatâ formâ Clem. cauſam, de eſect.
- 65 Cauſe Beneficiales non ſolum in Curia, ſed etiam in Rota ſunt cognoscenda, ſervatâ formâ d. Clem.
- 66 Clementina cauſam, tantum procedit in Beneficialibus.
- 67 Si cauſe Beneficiales coram Ordinario aliquo reſpectu in prima inſtantia committi nequeunt, ſunt in Rota commutenda.
- 68 Cauſa eſt Beneficialis, ergo Rotali.
- 69 Cauſa Beneficiales reputantur magna, & periculofe.
- 70 Commiſſa cauſa in Rota ſimpliciter ſuper Beneficio cenſetur commiſſa tam in Petitio, quam in Poſſeſſorio.
- 71 Cauſa Beneficialis commiſſa in Rota, cenſetur omne jus d. ductum ab initio.
- 72 Cauſa Beneficialis non committitur in Rota, niſi fructus Beneficij excedant annum valorem ducatorum viginti quatuor, in Curia verd extra Rotam non committuntur, niſi aſcendant ad annum valorem ducatorum decem.
- 73 In Beneficialibus in Curia mortuo Reo, proceditur per Contradictas, nec eſt ulterius citandus Procurator.
- 74 Mortuo Actore poteſt Reus in cauſa Beneficiali procedere per Contradictas ad effectum abſolutoria.
- 75 In Beneficialibus per mortem Principaliſ expirat mandatum Procuratori.
- 76 In prophani citari debet Procurator dominus litis effectus, vel eo non exiſtente citandi ſunt Hæredes, vel Curator dandus Hæreditati jacenti.
- 77 Cauſa, quæ non eſt Beneficialis, nec Eccleſiaſtica, poteſt extra Statum Eccleſiaſticum cognosci à Iudice Eccleſiaſtico, & quando, & num. 78. & ſeqq.
- 78 Papa committit cauſas Criminiſ, etiam extra Statum Eccleſiaſticum, quando per viam denuntiationis Evangelice deſerantur ad Eccleſiam.
- 79 Iudex Eccleſiaſticus cognoscit cauſas prophanas, non Eccleſiaſticas, quando Iudices ſeculares non exhiberent Inſtituta complementum.
- 80 Iudex Eccleſiaſticus eſt Iudex cauſarum piarum.
- 81 Cognitio criminis Eccleſiaſtica, prout Simonie, & ſimilium, ſpectat ad Iudicem Eccleſiaſticum.
- 82 Iudex Eccleſiaſticus poteſt procedere ex officio, quando agitur de periculo animarum.

- 83 Index Ecclesiasticus cognoscit de causa annexa, & accessoria spirituali.
- 84 Index Ecclesiasticus potest se immiscere Iurisdictioni seculari, quando Index secularis non intervenit.
- 85 Vacante Imperio Papa administrat.
- 86 Index Ecclesiasticus cui est Index causa Colonorum & Servorum Ecclesie, & similium, super rebus quas tenent ab Ecclesia.
- 87 Si est contentio inter Iudicem Ecclesiasticum, & secularem de Iurisdictione, solus Ecclesiasticus cognoscit an sua sit Iurisdictione.
- 88 Causa Ecclesiastica & Spirituales etiam extraneae sunt cognoscenda à Iudice Ecclesiastico.
- 89 Causas Ecclesiasticas esse à Iudice Ecclesiastico cognoscendas, nullus unquam Orthodoxus dubitavit.
- 90 Causa Ecclesiastica qua dicatur.
- 91 Civilis causa qua dicatur.
- 92 Causa merè civilis quando dicatur.
- 93 Causa Criminalis quando dicatur.
- 94 Causa merè Criminalis quando dicatur.
- 95 Causa mixta qua dicatur.
- 96 Causa praedictas quor modis considerari possint.
- 97 Causa status alicuius Personae dicitur causa praedicta.
- 98 Causa maiores ratione majoritatis praedictant minoribus illas contingentibus.
- 99 Pendente Iudicio universalis, ob eius praeminentiam, Iudicia particularia deferuntur.
- 100 Pendente causa Criminali ob illius praeminentiam, super sedetur in Civilis, licet una alteram non contingat.
- 101 Sententia lata in una, causa parit praedictum in alia illam contingente.
- 102 Commissa causa cum clausula Constito, quod causa Civilis praedictet Criminali, si causa Civilis est praedicta, prius de illa cognoscitur.
- 103 Et si causa Criminalis sit prius intentata, non obstantes dispositione Reformationis sel. rec. Pauli Quinti.
- 104 Si coram Iudice causa Civilis non consistit in probationibus accusatis, non est in causa Civilis super sedendum.
- 105 Pendente causa Iudicij Criminalis non efficit ut etiam coram Iudice Civilis non possit in causa Civilis peti Mantentio.
- 106 Querela data, post relaxatum Mandatum non facit super sederi in causa Civilis, nisi manifeste constet de falsitate.
- 107 Causa Civilis praedictat Criminali, quando Sententia lata in Civilis parit exceptionem rei iudicatam in Criminali.
- 108 Causa, qua non parit exceptionem rei iudicatam in alia non potest dici alteri praedicta.
- 109 Causa Civilis praedictat Criminali, quando Sententia lata in causa Civilis potest parere exceptionem rei iudicatam in Criminali.
- 110 Causa Civilis est praedicta Criminali, quando illa resoluta resolvitur Criminali.
- 111 Causa Civilis est praedicta Criminali, quando non possunt nisi ferri Sententia contraria à diversis Iudiciis.
- 112 Si causa civilis prius intentata praedictat Criminali, debet prius cognosci.
- 113 Si causa civilis & Criminalis non possunt infirmal terminare, & oriuntur ex eodem fonte, una finit potest ad aliam procedi, si tendat ad finem diversum.
- 114 Causa spirituales, de quibus Index Ecclesiasticus cognoscit, quae sint.
- 115 Causa Matrimonialis debet cognosci coram Iudice Ecclesiastico, etiam in Possessorio.
- 116 Causa Decimarum dicitur Spirituales.
- 117 Causa merè Spirituales quae sint.
- 118 Causa annexa Spirituales coram Iudice Ecclesiastico cognoscenda quae sint.
- 119 Causa super bonis Ecclesiasticis sunt Ecclesiastica, de quibus Index Ecclesiasticus cognoscit.
- 120 Causa Pensionis est Ecclesiastica, & debet à Iudice Ecclesiastico cognosci.
- 121 Causa spirituales, & persona Clericorum quoad fori privilegium pari passu ambulant.
- 122 Pendente causa Hereditatis coram Iudice laico, si oritur incidens Spirituale, debet cognitio huius incidentis remitti ad Iudicem Ecclesiasticum.
- 123 Pendente causa Natalium coram Ecclesiastico, Index laicus debet super sedere in causa Hereditatis.
- 124 Index Ecclesiasticus si Exceptus non probet, debet intimare Iudici seculari, ut procedat in causa Hereditatis.
- 125 In causa spirituali, vel quasi Index laicus non habet Iurisdictionem principaliter, nec incidenter.
- 126 Praesertim si Articulus habet questionem Iuris, vel facti & Iuris mixtum.
- 127 Index secularis tenetur observare res ab Ecclesiastico iudicatas.
- 128 Index Ecclesiasticus est maior Seculari.
- 129 Vbi Major apposuit manus, Minor se ingerere non potest, nec debet.
- 130 Laici sunt incapaces rei de sui natura Ecclesiasticae.
- 131 Concessio, vel prohibitio trahitur ad omne illud, per quod pervenitur ad id, quod conceditur, vel prohibetur.
- 132 Index laicus debet incidens Spirituale Clericatus remittere ad Iudicem Ecclesiasticum, & expectare donec illud decidatur.
- 133 Laicus est incapax incidentis merè spiritualis etiam incidenter, & de Iure civilis.
- 134 Laicus non potest efficit habilis ex consuetudine ad iudicandum super incidenti merè spirituali.
- 135 Processus fabricatus coram Laico super incidenti spirituali non valet, etiam Parte consentiente.
- 136 Privatus non potest dare Iurisdictionem spiritualement Iudici laico principaliter, aut aliis quomodolibet.
- 137 Dicere, quod Privatus possit dare Iurisdictionem in spiritualibus Iudici laico, est absurdum, & contra dispositionem claram Sacrorum Canonum.
- 138 A.C. potest audire, cognoscere, & terminare quascunque causas spirituales, Ecclesiasticas, & prophanas Personarum in eius facultatibus expressarum.
- 139 A.C. non potest cognoscere causas, quae coram Ordinariis sunt in partibus cognoscenda.
- 140 A.C. regulariter non habet in Beneficialibus Iurisdictionem.
- 141 Causa ad forum Ecclesiasticum pertinentes etiam Bene-

Beneficialis in prima instantia sunt in partibus coram Ordinariis locorum cognoscenda, & terminanda.

- 142 Cause, quæ juxta Canonicas Sanctiones, vel ex rescripto Summi Pontificis apud Sedem sunt tractanda, non possunt cognosci in partibus, etiam in prima instantia.
- 143 Cause majores sunt in Romana Curia juxta Canonicas Sanctiones cognoscenda.
- 144 Cause super Articulis Fidei sunt causa majores, & ob id in Curia cognoscenda.
- 145 Cause concernentes periculum anime sunt de majoribus.
- 146 Cause, in quibus agitur de interpretatione litterarum Apostolicarum, sunt cognoscenda in Curia.
- 147 Si agitur de inhabilitate Provisi, vel an causa sit obrepititia, potest Ordinarius in partibus de causa indirecte cognoscere, si Pape non inferatur præjudicium.
- 148 Cause appellationum ad Sedem Apostolicam sunt in Curia cognoscenda.
- 149 Curia quibus modis sumatur.
- 150 Curia in facultatibus A. C. quomodo accipitur.
- 151 Appellatione Curia simpliciter prolata venit per Antonianam Curia Romana.
- 152 Curia unde dicitur.
- 153 Curiales unde dicitur.
- 154 Curia quid sit.
- 155 Sub nomine Curia qui sint censendi.
- 156 Curialium appellatione comprehenduntur etiam Cardinales, & eorum Familiares.
- 157 Romana Curia est caput Ecclesie.
- 158 Si est contentio inter Iudicem Ecclesiasticum & Sæcularem de jurisdictione, cognoscere de hoc Curia Romana, quæ est caput Ecclesie ob ejus præminentiam.
- 159 Romana Curia est idem quod Sedes Apostolica.
- 160 Idem est Beneficium vacare in Curia, vel apud Sedem.
- 161 Idem est causam esse devolutam ad Curiam, vel ad Sedem.
- 162 In Romana Curia dicitur adesse fons juris, & quare.
- 163 Romana Curia est, ubi est Papa.
- 164 Cardinales sunt Collaterales Pape.
- 165 Officialium appellatione omnes Romanam Curiam sequentes comprehenduntur.
- 166 Sequentes Romanam Curiam pro suis, vel alienis negotiis sunt sub jurisdictione A. C.
- 167 Causa Commissaria quæ dicitur.
- 168 In causis Beneficialibus proceditur summarie sine solemnitatibus iudicii ordinarij.
- 169 Causa Beneficialis debet esse brevior, quàm prophana.
- 170 Causa Beneficialis debet citò expediri, & quare.
- 171 In Tribunali A. C. in causis ordinariis requiritur Monitorium, & tela iudiciaria.

De Causis Ordinariis. Pars Tertia, Cap. I.

Superest, ut de causis Ordinariis, A. juxta ordinem superius propositum, disseramus. Quæ in re, ut quibus in causis, & inter quas Personas A. C. viâ ordinariâ procedere possit, manifestius appareat, animadvertendum est, quod Auditor Rev. Cam. Apost. juxta suas ordinarias facultates potest audire, cognoscere, & sine debito terminare, omnes & singulas causas Spirituales, Ecclesiasticas, & prophanas, B. ac quorumvis etiam ejusdem R. E. Cardinali, eorumque, ac Summi Pontificis Familiarium continuorum commensalium, necnon quorumcumque Prælatorum in Romana Curia degentium, ac etiam Imperatoris, Regum, Principum, ac Comitum, & Universitatum, Oratorum, necnon dictæ Curie Officialium, eandem Curiam sequentium, C. & Familiarium eorundem, & ipsius Curie causarum hujusmodi Auditoris, & Notariorum, ac eorum Familiarium, Campforum quoque, & quorumvis Mercatorum, ac Pensionum annuarum, super fructibus, redditibus, ac proventus Ecclesiasticis, & eorundem fructuum loco Pensionum hujusmodi reservatorum, & assignatorum, etiam si earum, & eorum solutio non sit in prædicta Curia, sed in partibus faciendâ.

Et quascunque alias etiam Commissariis causas, D. tam civiles, quàm criminales, & mixtas, conjunctim, vel divisim in eadem Curia quomodocunque, & qualitercunque motas, & movendas, & inter quascunque Partes, etiam per viam inquisitionis, aut ex officio quomodolibet pendentes, & quæ per appellationem à gravaminibus illatis, & inferri cõminatis, seu Sententiis definitivis, seu interlocutoriis à quibusvis Judicibus ordinariis, & Arbitris, atque Arbitratoribus in Curia, & Urbe prædictis (Vicario Pape, ac Governatore, & Senatore Urbis, ac Judicibus Capitolinis duntaxat exceptis) & extra eam à quibuscunque Judicibus ordinariis, vel delegatis, seu Arbitris, vel Arbitratoribus, ac etiam dictæ Sedis Legatis, ac etiam Vice legatis in Terris eidem Romanæ Ecclesie mediâ, vel immediatè subjectis, aut aliis earum Governatoribus, vel Officialibus, & quibuscunque in feudum, seu Vicariatum, aut alijs quomodolibet concessis, pro tempore lapsis, & promulgatis interpositam, seu alias ad eandem Sedem etiam per viam reclamationis judicialis, vel extrajudicialis, aut nullitatis, vel recursû à quibuscunque Sententiis quorumcumque Ordinariorum, etiam extra statum Ecclesie, hætenus devolutæ sunt, & in posterum devolventur.

Eas videlicet, in quibus non agitur ultra summam ducentorum ducatorum aut de Camera, aut de re, verum prædictæ summæ valoris non excedente, seu quæ inter, & contra Mercatorem

caiores dictæ Curie pro quibuscunque negotiis ad quamcunque summam ascendant, & pro Notariis ipsius A. C. ac inter, & contra ipsos, & eorum familias pro tempore vertuntur, summarie, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicii, solâ veritate inspectâ, & manu regis, absque observatione terminorum, qui de stylo, seu ordinatione palatii Apost. aut aliâs observari consueverunt, etiam privativè quoad alia Tribunalia.

Aliâs verò summam prædictam, aut illius valorem excedentes, & inter, & contra alios, quam Mercatores vertentes, servatis servandis, & aliâs summarie, prout in Beneficialibus, E.

OBSERVATIONES.

- A** **C**ausa, ut Tullius dixit, est res habens in se controversiam in dicendo positâ, cum certarum personarum interpositione, *Glos. in l. 1. §. adhiberi, in verbo, litibus, ff. de Test. & in l. litis, ff. de verb. signif. in l. causus, vel lites, in verb. causus, C. de transact. Oldrad. conf. 316. n. 3. vers. unde Tullius dicit.*
- 2** Accipitur autem causa strictè, & propriè, & largè: strictè, & propriè accipitur pro facto, obligatione, vel alio iure, quod in iudicio proponitur: largè verò pro controversia judiciali, *Bald. conf. 106. Proponitur in princ. lib. 2.*
- 4** Et differt Caula à Lite & Quæstione: nam Caula dicitur, dum proponitur, etiam ante litem contestatam, post tamen ortam controversiam, *Bart. in l. causus, n. 1. & seq. C. de transact. Mandos. ad Roman. conf. 412. sub n. 8. in verbo, dicitur, ubi de communi.* Lis verò seu Quæstio Judicialis non dicitur, nisi post litem contestationem, prout de lite tradit *Bart. in d. l. causus, n. 1. & seq. C. de transact. per text. in c. ex parte vestra, il primo, de verb. signif. & in auth. qui semel, C. quomodo, & quand. iud. Ang. conf. 195. n. 2. vers. descendendo, ubi quoad hoc est rex, melior, qui sit in Jure Civili, l. cum & iudices, §. fin. vers. fin autem causa adhuc pendentes, C. de jur. cal. & de quæstione tradit *Rom. conf. 412. n. 8.**
- 5** Caula verò judicialis ordinata est idè, quod iudicium ordinarium, quod est illud, in quo exquisito, & solemnî Juris ordine servato proceditur, in quo libellus, litem contestatio, publicatio processûs, conclusio in causâ, & aliæ solemnitates iudicialiæ requiruntur, de quibus in *l. 1. & in Auth. offeratur, C. de lit. contest. Maran. de ord. iud. p. 4. dist. 9. in princ. Vant. de nullit. defect. proc. n. 18.* & novissimè post alios tradit præclarissimas *R. C. Philipp. Massin. Præceptor meus olim in Ticinensi, deinde in Pisano, ac demum in Bononiensi Gymnasio ordinarij Iuris Civili Interpres primarius, ad rub. C. qui admittit, n. 927.*
- 6** Ortum duxit ordo iudiciarius à Deo in Paradiso, cum etenim Adam divinum præceptum transgressus fuisset, Deus illum citavit in illis verbis: *ubi es?* & cum illum interrogasset, & ejus exceptiones audivisset, demum contra eum definitivam Sententiam protulit, *Specul. in proem. 1. p. n. 15.* & cum Sententia esset inappella-

- 7** bilis, executus fuit Deus Sententiam jam latam contra Adam, dum illum postea statim de Paradiso ejecit, *Gen. 3. c. 6. Adam, de pœnit. dist. 1.* prout idem fecit contra Angelos reprobos, *Rebuff. super confit. Regn. tom. 1. in tract. de Sent. execut. n. 31. fol. 187. Paz. in pract. p. 4. c. 1. n. 2.*
- 8** Et est ordo iudiciarius modus agendi, sine quo nihil rectè agitur, ut post *Bald. in tract. de Schismat. col. 3.* tradit *Maran. de ord. iud. in proem. n. 5. & seqq.*
- 9** Estque inventus ordo iudiciarius ingenio Majorum nostrorum, & ob id nullatenus prætermittendus, sicut etiam ordo naturæ, aut institutionis divinæ prætermitti non potest, *Bald. in Auth. hoc amplius, in fin. n. 10. C. de fideic.*
- 10** Etenim ubi non est ordo, ibi est confusio, & nihil boni emergit ubi ordo deficit, *Maran. de ord. iud. in proem. n. 1.*
- 11** Ordinis iudiciarii fundamentum est Citatio, *Vant. de nullit. defect. proc. n. 27. Rot. dec. 4. n. 25. p. 7. recent.*
- 12** Constititque ordo iudicii propriè in his, quæ aguntur inter litem contestationem, & sententiam, non autem antè, aut post, *Specul. in prohem. 2. par. n. 3. vers. ordo autem. 10. And. ad specul. de prepar. iud. sub n. 9. lit. 1. in fin.*
- 13** Quinimò ordo iudicii consistit in libello, litem contestatione, juramento calumniæ, descriptione dictorum Testium, illorumque publicatione, & Sententiæ in scriptis à iudice sedente prolatione, *Glos. in l. prolatam, verbo solitum, C. de sent. Maran. de ord. iud. p. 4. dist. 9. nu. 1. Vant. de nullit. defect. proc. n. 16.*
- 14** Est autem ordo iudiciarius circa substantialia ad eò servandus, ut sententia in causis ordinariis lata, juris ordine non servato, sit nulla, *Glos. in d. l. prolatam, in verbo, solitum. ibi Barr. C. de sent. Maran. de ord. iud. dist. 9. n. 1. Vant. de null. defect. proc. d. n. 16. cum plurib. seqq.*
- 15** Et non solum ordo iudiciarius non debet omitti, sed nec etiam præposterati in his, quæ sunt de substantia, aliâs præposteratio reddit actum nullum, ut ultra præallegatos tradit *Cast. conf. 321. n. 3. vers. nam præposteratio, lib. 1.*
- 16** Unde inferri potest, quòd si A. C. in ejus mandato in primis mandat, aliquem excommunicari, & postea invocari Brachium Sæculare, si primò capiatur, invocato Brachio Sæculari captura est nulla, ob perversionem ordinis non solum mandati A. C. sed etiam juris, *Cast. de conf. 321. n. 3. vers. in quantum verò, lib. 1.*
- 17** Veruntamen substantialia iudicii ordinarij, quorum omissio, vel præposteratio reddit processum, & Sententiam ipso jure nullam, sunt primò citatio, secundo libelli oblatio, tertio litem contestatio, quarto juramentum calumniæ petitum, quinto causæ cognitio, unde si processus fuit unâ die præsentatus, & statim, vel altera die lata Sententia, utique hujusmodi Sententia præcipitanter lata est ipso jure nulla, j. ex magis communi DD. opinione: sexto conclusio in causâ, septimò Sententiæ in scriptis à iudice sedente recta prolatio, ut latè post alios, quos allegat, tradit *Vant. de nullit. defect. process. nu. 10. cum plurib. seqq. usque ad n. 46. & n. 69. & seqq.*
- 18** Sed probationes, publicatio processûs, & dilatio-

- lationes, cum potius jus partis concernant, quam constitutiones juris, non sunt de substantia Judicii, et ob id illorum omisio, vel præposterioratio non vitiat sententiam, nisi ab ea fuerit appellatum, latè *Vant. de null. defect. process. nu. 37. & seqq. usque ad n. 45.*
- 18 Cautionis verò præstatio est potius quid accidentale, cum possit omiti tam expresse, quam tacite, ut per *Vant. ubi supra, n. 46.*
- 19 Quibus exceptis, reliqua post litem contestatam non sunt de substantia ordinis judicarii, nec illorum omisio, vel præposterioratio vitiat processum, *Vant. de nullitat. defect. process. n. 47. & seqq.*
- 20 Nec etiam in reliquis omisio ordinis judicarii ante litem contestationem reddit processum nullum, ut tradit *Bart. in l. si queramus, ff. de testam. Specul. in proem. 2. par. ante tit. de præp. jud. & Bald. in auth. generaliter, nu. 17. C. de Episc. & Cler. & in Auth. contra eum rogatus, nu. 12. C. ad sen. cons. Trebel.*
- 21 Quod tamen non procedit, quando omitteretur libellus, *Specul. in d. proem. 2. par. Bald. in Auth. generaliter, nu. 17. C. de Episc. & Cler. & in d. Auth. contra rogatus, num. 12. Vant. de null. defect. process. n. 47.*
- 22 Ordo autem, & modus judicarius procedendi signanter servandus est juxta stylum loci, in quo causa ventilatur, sive coram Judice ordinario, sive delegato, *l. 3. §. fin. & ibi gloss. & DD. ff. de test. Felin. in c. fin. nu. 3. col. 6. vers. sed in his que concernunt, de cons. col. 304. Bald. in l. 1. n. 10. C. ne sit pro Pat. ubi quod hoc procedit, sive loquamur de ordine processus, sive executionis, Vant. de nullit. defect. process. n. 56. ubi de communi Cavalier, dec. 553, n. 5. Buratt. dec. 170. nu. 8. Rot. dec. 84. n. 12. par. 8. rec. non obstantibus statutis loci, ubi partes sunt oriunde, Contard. in l. unica, limit. 4. n. 10. & seqq. C. si de moment. poss. agat. Rot. dec. 330. n. 4. par. 2. divers. & dec. 305. n. 10. p. 6. recent. quamvis in decisorii attendatur locus contractus, Gloss. & DD. in d. l. tertia, in fin. ff. de testib. cum aliis cumulatis per *Vant. de nullit. defect. process. n. 56. ubi de communi.**
- 23 In Curia verò, in Tribunali A. C. in causis ordinariis sunt omnino servandi termini substantiales, juxta praxim in sequenti proximo capite tradendam, aliis illis omisio, sententia est nulla, *Vestr. in prax. lib. 5. c. 2. n. 1. & seqq. & c. 3. Vant. de nullit. defect. process. n. 57. & seqq. Salust. Tib. in prax. lib. 2. c. 15. n. 5. vers. quorum. Aegid. dec. 27. Rot. dec. 2. nu. 1. de refer. in nov. cum aliis cumulatis supra p. 2. c. 1. n. 16. & seqq.*
- 24 Quia verò hujusmodi termini substantiales in partibus servari non solent, in Curia inolevit illud adagium: processus de partibus, ergo nullus.
- Verum ex quo non ita exactè termini substantiales servantur extra Curiam, sicut in Curia, non ideo sententia lata extra Curiam est nulla, dummodo mos regionis fuerit servatus, & Judicis substantia non fuerint immutata, & cumulatis supra p. 2. c. 1. n. 140.
- 25 Hinc, quia isti processus de partibus modicum valent, contraria causa in Rota in secunda, vel ultiori instantia, nisi constitit, termini
- nos substantiales omnes in prima, seu secunda instantia coram Judicibus de partibus fuisse servatos, ne ex hujusmodi defectu sententia de partibus possint impugnari, & earum executio impediti, servantur termini substantiales prout in prima instantia, *Vant. de nullit. process. n. 66. post Aegid. dec. 74. Termini, in fin. Rot. dec. 4. de appell. in nov. quod tamen secundum Aegid. de aequitate procedit.*
- 27 Et non solum ordo servandus est in processu fabricando, & sententia ferenda, sed etiam in sententia executione, ut scilicet primò capiantur mobilia, & semoventia, & illis non sufficientibus stabilia, à divo Pio, *in venditione, ff. de re jud.*
- 28 Sed hic non est ordo substantialis, sed tantum concernens interesse, & jus partis, unde injustitiam, non autem nullitatem respicit, ob id debet pars appellare, aliàs executio transit in judicatum, *Mohed. dec. 7. de re jud.*
- In pluribus autem casibus ordo judicii ordinarii non requiritur, & signanter
- 29 Primò, ubicumque non requiritur libellus, nec etiam ordo judicii ordinarii est necessarius, *Bald. in c. 2. §. in super, nu. 3. vers. modo ad propositum, de prohib. alien. feud. per Frideric.*
- 30 Secundò, non requiritur, ubi Judex procedit de facto, *Bald. ad Specul. de offic. om. iud. pauld ante fin. lib. 1. par. 1.*
- 31 Tertiò non requiritur in causa Fiscali, quando debitum est liquidum; nam tunc proceditur executivè, aliàs secus, *Bald. in l. 1. num. 2. C. quando Fisc.*
- 32 Quartò non requiritur in articulo probationis Fama, *Card. in Clem. 1. q. 7. n. 21. de offic. iudic. ord. n.*
- 33 Quintò non requiritur in notoriis, & que Lotharius, & c. de manifestis, 2. qu. 1. gloss. in l. 1. in verb. in consilio, C. qui & adversus quot. Bald. in l. Presbyteri, n. 11. C. de Episc. & Cler.
- 34 Sexiò in causis Executivis ordo est non ordo, seu non servare ordinem, *Bald. in l. 1. n. 9. & seq. C. ne sit pro Pat.*
- 35 Carteris omisio, in Rota in ultima audientia non servatur ordo quoad servationem terminum substantialem, tunc enim ordo est in Rota ordinem non servare, *Rot. dec. 123. n. 4. p. 2. r. cent. Greg. dec. 175. n. 10.*
- 36 Licet autem via ordinaria, & via executiva non sint contrarie, sed diversæ, *Castr. cons. 315. n. 1. in fin. col. 2. vers. si verò, lib. 1. Ceval. comm. contra comm. tom. 3. q. 815. n. 31.*
- 37 Via tamen ordinaria electa non potest redire ad executivam, *Buratt. dec. 208. n. 2. & dec. 502. n. 5. cum aliis cumulatis supra p. 1. c. 1. num. 117. & seqq. ubi ad hanc regulam plures fallentias aspicere licet.*
- 38 Signanter verò via ordinaria agendum est contra Tertium, etiam si ille pro suo interesse se opposuerit, *Buratt. dec. 574. nu. 2. & ibi Ferrentill. n. 12.*
- 39 Similiter etiam indebitè solum virtute obligationis Cameralis, via ordinaria, non autem executiva repetere fas est, *Buratt. dec. 130. num. 11.*
- 40 Via etiam ordinaria agendum est contra legem.

- gitarum Contradictorem habentem parem titulum, *Rota dec. 34. nu. 9. & dec. 233. n. 9. p. 5. dec. 133. n. 3. p. 6. recent.*
- 41 Hinc inter plures Provisos Apostolicos parem titulum habentes, via ordinaria est etiam procedendum, *Bart. in l. fin. nu. 21. C. de edict. Div. Adr. tollent. Mohed. decif. 13. ut lit. pend. Verall. decif. 329. num. 2. par. 1. Put. decif. 313. lib. primo. in correct. Rota dec. 56. num. 3. p. 2. & decif. 366. num. 1. par. 3. recent. Greg. dec. 46. num. 6.*
- 42 Sed hoc Primò non procedit, quando quis non venit ex eadem vacatione per resignationem sed diversa per obitum, nec ex eodem fonte scilicet à Sede Apostolica, nec habet similem subrogationem, nam is non habetur pro legitimo Contradictore *Verall. det. 329. par. 1. Rota dec. 34. num. 9 & seq. par. 5. recent. ubi quod ita fuit sapientissime resolutum.*
- 43 Quod tamen non habet locum, quando uterque venit ex gratia Apostolica, & si unus veniat per resignationem unius, alter verò per obitum alterius, & unus jam fuit immisus, nam is est legitimus Contradictor ad impediendam possessionem alterius, *Rota d. dec. 366. num. 2. par. 3. recent.*
- 44 Secundò non procedit, quando quis præten- dit immisionem ad Coadjutoriam, quæ non est incomparabilis cum possessione Coadjuti: nã licet dominium alicujus rei non possit eodem tempore esse penes duos in solidum, l. *sicuti certo §. si duobus rebusculum, ff. commod. lib. 3. S. ex contrario ff. de acquir. poss. Rota in Romana. Fideicommissi. de Spiritibus, 17. Februarij 1645. coram. R. P. D. meo Bichio, nihilominus duo possunt eandem rem diversis respectibus in solidum possidere, Rota dicta dec. 133. num. 4. & seqq. p. 6. recent.*
- 45 Denique non omitto, quod causa ordinariã non potest à Partibus effici summariã, *Card. in Clem. sepè. q. 12. n. 13. de verb. signif. Buratt. dec. 35. num. 9.*
- B Causa aut est prophana, aut Beneficialis, etenim in Rota omnis causa dicitur prophana, etiam si sit Spiritualis, excepta ea, quæ est super titulo Beneficii, quæ dicitur Beneficialis, *Verall. dec. 99. par. 1. Coccin. decif. 20. numero 1. dec. 69. num. 2. & dec. 338. num. 1. Rota decif. 43. num. 3. & num. 5. par. 5. recent. Cavalier. dec. 258. num. 2. Beltramin. ad Gregor. dec. 174. num. 7.*
- 47 Et sufficit ad hoc, ut causa sit Beneficialis, quod agatur de titulo Beneficii in re, vel ad rem, seu ad ipsum Beneficium, sive in Petitorio, sive in Possessorio, prout in casu *Clem. dispensiosam, de iud. Vitalin. in d. Clem. dispensiosam, num. 5. & num. 22. & seq. & num. 69. & seqq. de iud. Nic. Mil. in reperi. in verbo Beneficialis causa num. 25. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. in probem. §. 2. num. 65. Put. decif. 496. n. 3. lib. 2.*
- 48 Etenim *Clem. dispensiosam*, loquitur de causis super Beneficiis, aut titulo Beneficio- rum, aut tangentibus ea, prout quando agitur de aliquo, quod examinari, & decidi non potest, absque cognitione electionis, provisionis, seu tituli, *Card. in dicta Clem. dispensiosam, num. 38. quæst. 36. de iud. Cassad. dec. 3. num. 2. de iud.*
- 49 Verum an dubio causa censenda sit Bene- ficialis, nec ne, jus metumur ab Actore, cuius Pe- titio ob id attenditur, *Oldr. cons. 320. num. 5. & seq. vers. nec dicat aliquis Bellamer. dec. 617. Cassad. decif. 3. num. 2. de iud. & dec. 13. super Regul. Seraph. decif. 990. num. 4. Rota decif. 212. num. 6. par. 1. recent. & in Fesulana Prio- ratus 38. Martij 1612. coram Sanctissimo D. N. Innocentio Decimo, Beltramin. ad Gregor. decif. 174. num. 7. versic. in hac autem mate- ria.*
- 50 Et regula est generalis, nam in omni mate- ria, ad naturam causæ cognoscendam, jus metiri debemus ex parte Actoris, l. *prima §. 1. ff. si pars Hæred. per. Cassad. d. dec. 3. num. 2. Bellam. d. dec. 61. Rota d. dec. 212. n. 6. p. 1. recent. Beltram. ad Greg. d. dec. 174. num. 7.*
- 51 Hinc primo inferitur, quod si petatur Benefi- cium alteri unitum, causa non dicitur Bene- ficialis, sed prophana licet Reus illud præten- dat jure tituli collativi, *Seuerot. de Remiss. c. 17. nu. 3. Gonzal. super reg. 8. in probem §. 2. num. 67. Seraph. decif. 1355. n. 7. & seqq. Gregor. dec. 335. num. 14. & dec. 562. num. 2. Cavalier. decif. 472. num. 4.*
- 52 Sed hoc non procedit quando Vnio est tem- poralis ad vitam, quia tunc titulus Beneficii non extinguitur, sed bene quando Vnio est perpetua, *Gonzal. super reg. 8. d. §. 2. num. 67. Cassad. d. dec. 3. num. 1. & 3. de iud. Seraph. dicta dec. 1355. num. 8. & seqq. Cavalier. d. dec. 472. num. 4.*
- 53 Tertio inferitur, quod quando agitur de proprietate Beneficii, causa non dicitur Bene- ficialis, *Gloss. in Clem. 2. in verbo Beneficii, & ibi Card. quæst. 8. num. 15. & Vitalin. num. 24. & seq. de iud.*
- 54 Tertio inferitur, quod quando agitur de De- cimis causa non est Beneficialis, *Seuerot. de Remiss. d. c. 17. num. 3. Bellam. d. dec. 617. Cavalier. dec. 258. num. 1. Greg. 174. num. 1. & ibi Beltramin. num. 7.*
- 55 Quarto inferitur, quod ubi agitur de Pensione, causa non est Beneficialis, sed, prophana, *Seuerot. de Remiss. d. c. 17. num. 3. Gigas de pens. q. 99. nu. 7. & quod, ubi agitur de invaliditate pen- sionis, ob non expressionem veri valoris, causa reputetur prophana, tradit Ferentill. ad Buratt. dec. 369. num. 7.*
- 56 Quinto inferitur, quod causa pensionis Be- neficii non est Beneficialis, *Milis, in reperi. in d. Verb. Beneficialis, nu. 25. vers. sed si agitur, sed ta- men cum sit annexa causæ Spiritualis, est co- gnoscenda coram Iudice Ecclesiastico, non au- tem coram Sæculari, prout de communi testa- tur Rota decif. 305. nu. 7. post cons. crimin. Farin. lib. 2.*
- 57 Sextò inferitur, quod quando agitur de priva- tione Beneficii ob delictum commissum, causæ non dicitur Beneficialis, *Put. dec. 66. & dec. 396. num. 3. l. 2. Rota dec. 766. n. 1. par. 3. lib. 3. divers. Coccin. dec. 42. num. 5.*
- 58 Sed hoc primò non procedit, quando agere- tur ad canonizatione Gratia sui regressus, ob non

- solutionem Pensionis, nam tunc causa est Beneficialis, *Pur. decif. 66. lib. 2. Rota d. decif. 766. par. 3. lib. 3. divers.*
- 59 Secundò non procedit, quando petitur, quod quis amovetur, & Beneficium sibi adjudicetur, quia licet lis super privatione non faciat Beneficium litigiosum, ex quo causa est prophana, secus tamen est, si Petitio, seu etiam Sententia continentia in se etiam adjudicationem, *Pur. dec. 496. n. 1. & seqq. lib. 2. Coccin. dec. 42. n. 3.*
- 60 Septimò inferitur, quod quando Reus impugnat Sententiam in causa Beneficiali latam cum condemnatione expensarum, solum propter Expensas, licet Expensae non sint causa litis, attenditur tamen origo causae, & Jus memur ab Actore, & ob id causa dicitur Beneficialis, *Oldr. d. conf. 320. n. 5. & seq. vers. nec dicat aliquis.*
- 61 Octavo inferitur, quod si quis dicat aliquam numquam fuisse assecutum Beneficium, & ob id petat illud sibi conferri, causa dicitur Beneficialis, *Coccin. dec. 42. n. 1.*
- 62 Nono inferitur, quod si quis dicat, aliquem obtinuisse Beneficium, sed postea fuisse illo privatum, vel privandum, causa est prophana. *Coccin. dec. 42. num. 2.* Secus si petatur aliquem privari Beneficio, & illud sibi conferri, tunc enim causa est Beneficialis, *Pur. d. decif. 496. num. 1. & num. 3. lib. 2. Coccin. decif. 20. num. 2. & decif. 42. n. 2. & seq.*
- 63 Causae autem Beneficiales sunt de sui natura in Romana Curia tractandae, ad quam devolvuntur, quia ibi melius, quam alibi, examinantur, & expediuntur *Gonzal. super reg. 8. in probem. §. 2. num. 60. Rota decif. 36. num. 2. de Appell. in nov.*
- 64 Signanter autem hujusmodi causae ad Romanam Curiam devolvuntur & sunt in ea tractandae in gradu appellationis, *Rota dec. 124. n. 3. par. 6. revert. servata tamen forma Clement. causam, de elect. Marches. de Commiss. appell. in caus. Benef. par. 1. c. 7. num. 10. fol. 281. Rota d. dec. 36. n. 2. de Appell. in nov.*
- 65 Et non solum in Romana Curia, sed etiam in Rota hujusmodi causae committi debent, dummodo ad Papam fuerit provocatum, Parte praesente, vel saltem appellatione Parti absenti intimata, juxta formam d. *Clem. causam de elect. Marches. de Commiss. in caus. benef. d. p. 1. c. 7. n. 34. fol. 283.* quae tamen quidem d. *Clem. causam* in Beneficialibus tantummodo procedit, *Bart. in l. 4. §. Prator ait, num. 9. ff. de dam. infect. Seraph. dec. 1123. num. 2.*
- 67 Quinimo, si in prima instantia causae Beneficiales coram Ordinario, aliquo respectu, committi nequeunt, sunt utique committendae in Rota, ubi melius quam alibi tractantur, & expediuntur, *Marches. de Commiss. appell. in caus. benef. d. p. 1. c. 7. num. 41. fol. 284.*
- 68 Unde regulariter dici solet causa Beneficialis, ergo Rotalis, *Gonzal. super reg. 8. in probem. §. 2. n. 60. Marches. de Commiss. appell. in caus. benef. p. 1. c. 7. num. 1. fol. 280. & n. 32. fol. 283. & de Commiss. super Attent. par. 2. c. 2. num. 123. fol. 29. Vestr. in Prax. lib. 3. c. 9. num. 1. & 2. Rota decif. prima, num. 2. & ibi Papaeon, num. 4. de elect. in nov.*
- 69 Et merito, quia istae causae reputantur magnae & periculose, unde in illis multa specialia sunt constituta, *Rota decif. 27. num. 2. de Procur. in nov.*
- 70 Commissa verò causa super Beneficio in Rota simpliciter, illa censetur commissa tam in Petitio quam in Possessorio, nisi fuerit commissa in Possessorio tantum, *Cassad. dec. 6. num. 1. & seqq. de rescrip. Rota dec. 9. num. 1. & seqq. de caus. poss. & prop. in nov.* & tamen censetur ab initio causa in ea omne jus deductum, *Agid. dec. 662. Pur. dec. 83. num. 3. lib. 1. quos refert, & sequitur Coccin. dec. 443. num. 1.*
- 72 Verum conclusio, quod causa Beneficialis sit in Curia, & in Rota committenda, non procedit in causa parvi redditus, nam in Rota non committitur, nisi fructus Beneficii excedant valorem ducatorum viginquatorum de Camera, in Curia verò Praelato extra Rotam non committitur, nisi fructus Beneficii saltem ascendant ad annum valorem decem ducatorum auti de Camera, aliae verò infra dictam summam ducatorum decem remittuntur ad partes, juxta Praxim superius traditam. *par. 1. cap. 13. num. 375. & seqq.*
- 73 Ceterum in Romana Curia in Beneficialibus mortuo Reo, proceditur contra interesse putantes per Contradictas ad effectum adjudicationis, & relaxationis Sequestri, nec est ulterius citandus Procurator Defuncti, etiam dominus litis effectus, *Vant. de nullit. defest. in habil. num. 172.* ubi quod ita secat Praxim, *Vestr. in Prax. lib. 4. cap. 4. num. 12. Rota dec. 8. ut lit. pen. in nov.*
- 74 Et similiter mortuo Actore potest Reus per Contradictas procedere ad effectum obtinendi absolutioem, *Vestr. lib. 14. c. 4. num. 12. Cassad. dec. 1. num. 1. de Sent. & re iud. nam tamen in Beneficialibus per mortem Principalis expirat mandatum Procuratoris, etiam domini litis effectus, lib. 4. c. 4. num. 12. Cassad. dec. 2. num. 3. de Appell. ubi quod ita est in practica.*
- 76 Haec tamen non vendicant, sibi locum in prophanis, in quibus citari debet Procurator dominus litis effectus, vel eo non existente, citandi sunt Haeredes, si qui sint, alias dandus est Curator Haereditati jacenti, *Vestr. d. lib. 4. c. 4. num. 43. juxta Praxim superius traditam, par. 1. cap. 3. num. 4. & seqq.*
- 77 Verum, quando agitur de causa, quae nec, ut supra, Beneficialis, nec etiam Ecclesiastica, ut infra, dici potest, illa extra Statum Ecclesiasticum signanter potest cognosci à Judice Ecclesiastico.
- 78 Primò per viam Denuntiationis Evangelicae prout de causa vertente inter Regem Francorum, & Regem Angliae tex. in c. novit. de iud. Glof. in cap. licet exsuscepto, in verbo vacante de foro compet.
- 79 Secundò, quando Judices Saeculares non exhibent Justitiae complementum d. cap. licet exsuscepto, in princ. ibi dummodo Consules, ubi Gloss. in verbo vacante, de foro compet. nam Ecclesiasticus supplet illorum negligentiam, c. extranissus de foro comp. Rot. dec. 8. n. 2. p. 4. recent.

- 80 Tertiò, causa Pia, nam iudex Ecclesiasticus iudex causarum Piarum, *Tirag. de priv. pia caus. priv. 149.*
- 81 Quartiò, ubi agitur de Crimine Ecclesiastico prout de Simonia, Ufura, Sacrilegio, & similibus *cap. quoniam de usur. c. 16. quest. 2. & c. nulli licet, 12. q. 2. Glos. in cap. licet ex suscepto, in verbo vacante, de for. comp.*
- 82 Et potest iudex Ecclesiasticus procedere ex Officio, ubi agitur de periculo Animarum, *Innoc. in c. ad nostram, il secundo, de iure iuran. Abb. in c. tuam, num. 12. de ord. cogn. Feder. de Sen. conf. 300. Alex. conf. 69. n. 3. lib. 7. ubi alios allegat. Marant. de ord. iud. p. 6. princ. n. 135.*
- 83 Quintò, causa annexa, & accessoria Spirituali licet enim illa sit temporalis, de ea tamen cognoscit Ecclesiasticus, *quando de iud. Glos. in c. licet, il primo, in verbo vacante, de for. comp. Alex. de Nevo in c. de prudentia, num. 2. de don. int. Vir. & Vxor. Barbof. in collect. Decret. lib. 2. tit. 2. cap. 10. num. 7. Rot. dec. 305. n. 7. post. conf. crim. Farin. lib. 2. cum aliis cumulatis per Ferentill. ad Burret. dec. 780. n. 15. & seq.*
- 84 Sextò, quando iudex seculari non invenitur, licet ex suspecto, ubi Glos. in verb. vacante de for. comp. prout ꝑ vacante imperio, nam tunc Papa succedit in administratione, *Peregr. de iur. Wisc. art. de his, qui iur. fide. hab. n. 35. fol. 15. Barbof. in collect. Decret. lib. 2. tit. 2. c. 10. n. 5.*
- 85 Septimò, causa spectans ad forum Ecclesiasticum cum Laicis etiam Reis, prout in causa Rusticorum, Servorum, & Colonorum Ecclesiarum, & similibus, *l. 2. c. de Episc. & Cler. l. si quis, c. ubi caus. fide. vel Div. dom. Homin. eius agantur, c. iudicatum, dist. 89. cap. Ecclesiasticum Servos 12. q. 2. c. nullus, ubi Abb. de foro compet. Specul. compet. iud. adit. §. 1. nu. 27. vers. vigesimus septimus lib. 2. ubi quod hoc potest intelligi super rebus, quas ab Ecclesia tenent, Alex. conf. 79. num. 1. lib. 1.*
- 87 Octavò aliis omittis, ubi est contentio de iurisdictione inter Iudicem Ecclesiasticum, & Secularium, nam tunc solus iudex Ecclesiasticus cognoscit, tanquam Major, an sua sit iurisdictione ob maiorem illius auctoritatem, *Oldr. conf. 83. Bnt. in c. ceterum, col. 2. num. 9. de iud. Dec. in c. Pastoralis, n. 9. & seq. de re script. l. 1. in l. 2. n. 19. ubi de communi, ff. si quis in ius voc. non ser. & alij quos refert, & sequitur. Covar. pract. quest. cap. 33. num. 1. Innoc. & alij quos refert, & sequitur. Bellec. disquis. Cler. sub tit. de sau. Cler. real. §. 5. n. 129. & sau. Cler. pers. §. 14. n. 3. ubi de veriori, & turtiori, Mascard. de prob. conclus. 689. num. 7. & segg. Farinac. in prax. de inquisit. p. 1. q. 8. num. 33. vers. & generaliter, Ofasc. dec. 103. n. 4.*
- 88 Nonò, & eo magis causa Ecclesiastica, vel spiritualis, nam iste sunt cognoscenda à Iudice Ecclesiastico, *c. decernimus, de iud. cap. bene quidem & cap. denique, dist. 96. c. continua, c. relatum, cap. si qua causa, & c. placuit, il secundo, 11. quest. 1. cap. tuam de ord. cogn. c. dator, & c. causam il secundo, qui fil. sunt legit. Capyc. dec. 7. Franc. dec. 52. in prin. dec. 312. & dec. 512. Rota dec. 42. num. 1. p. 6. recent.*
- 89 Et causas ecclesiasticas jubet Apostolus ad ecclesiam deferri, & ibi terminari, & quod causa Ecclesiastica sint à Iudice Ecclesiastico determinanda, nullus umquam Orthodoxus dubitavit, *Rota dicta dec. 42. num. 4. & num. 3. par. 6. recent.*
- 90 Causæ autem Ecclesiasticæ dicuntur causæ pertinentes ad forum Ecclesiasticum, sive illæ sunt Spirituales, seu illius annexæ, sive Civiles, sive Criminales, sive mixtæ, *Lap. alleg. 70. num. 3. vers. ad secundum, prout de causa Civili, vel Criminali, vel mixta est, tex. in cap. tue, de Proc. & tradit etiam Bald. conf. 226. numero 2. lib. tertio.*
- 91 Causa Civilis est, quando agitur principaliter de pœna applicanda Parti. *Bald. d. conf. 26. num. 2. lib. 2. Mandos. in Glos. facult. A. C. in verbo in Civilibus, sub lit. A. Marant. de ord. iud. p. 4. dist. 1. num. 5. vers. dicitur, & sic dicitur Civilis, quando agitur de Crimine civiliter, & Sententia fertur civiliter, Rota decis. 19. num. 1. de iud. in antiq. & dicitur etiam Civilis, non Criminalis, quando non agitur ad pœnam privationis, vel Fisco applicandam, Rota decis. 113. num. 1. post consilio Farinac. lib. 2.*
- 92 Causa verò merè Civilis dicitur, quando agitur de aliquo interesse Civili civiliter, prout de rei vindicatione, de pecunia, & similibus juxta text. in cap. pen. & cap. fin. de libell. oblat. Lapsus dicta allegat. 79. numero 3. versiculo quadam sunt.
- 93 At causa Criminalis dicitur, quando agitur principaliter de pœna applicanda Fisco, *Bald. dicto conf. 226. n. 2. lib. 3. Mandos. in d. Glos. facult. A. C. in verbo, in Civilibus lit. A.*
- 94 Causaque dicitur merè Criminalis, quando agitur directè de Crimine, *cap. veniens, & cap. super his, de accusat. Lap. dicta alleg. 70. num. 3. vers. quadam, & quod fuit habita pro tali à Signatura, Rota decis. 55. num. 6. par. 5. recentior.*
- 95 Mixta verò dicitur causa, quando agitur de crimine civiliter, *cap. tue in fin. de Proc. Lap. dicta allegat. 70. num. 3. vers. quadam, vel quando agitur de pœna applicanda Parti, & Fisco, Clarus in §. fin. questione prima, vers. Tertius est casus.*
- 96 Inter has causas sunt quædam præjudiciales, quæ tripliciter considerari possunt, sicut tribus modis una est alteri præjudiciales.
- 97 Primò scilicet ratione status Personæ, prout quando agitur de statu alicujus, tunc enim ratione status causa præjudicat, vel præjudicare potest aliis causis similis status, & ob id dicitur agi de magno præjudicio, ac de is causis præjudicialibus loquitur text. in §. præjudiciales, & ibi l. 1. n. 13. Infit. de act. Bart. in l. fundum, n. 4. ff. de except. Coccin. dec. 308. n. 7.
- 98 Secundo, ratione majoritatis, & præheminentiæ Causæ majores sunt præjudiciales aliis minoribus, quod contingere potest dupliciter. Primò in causis so contingentibus propter quale quale præjudicium, prout est petitio Hereditatis lib. fin. c. de pet. Hæred. nam ꝑ pendente hoc iudicio universali; ob ejus præheminentiam, & nobilitatem, & alia iudicia particularia differuntur, *Bart. in dicta l. fundum, num. 4. versic.*

- secundo est principalis, ff. de except. & bene explicat Ias. in d. §. praeiudicialis, n. 4. & seq. Instit. de. act. Coccin. d. dec. 308. n. 7.
- 100 Secundo potest contingere in causis se nullo modo contingentibus, l. ult. c. de ord. iud. ubi causa Criminalis, licet nihil habeat agere cum Civili, huic tamen praedictat, dum prius de Criminali cognoscitur, ob eius praeheminentiam, & maioritatem, & superfedetur in Civili Bart. in d. l. fundum, n. 4. vers. uno modo, ff. de except. Ias. in d. §. praeiudicialis, n. 4. Instit. de act. Seraph. dec. 571. n. 3. & seq. & dec. 620. Coccin. d. dec. 308. num. 8.
- 101 Tercio ratione contingentiae, prout quando causae se invicem contingunt, & Sententia in una lata patit praedictum, vel exceptionem rei iudicatae in alia, Bart. in d. l. fundum, n. 4. Ias. in d. §. praeiudicialis, n. 1. vers. primo modo, & n. 2. Coccin. d. dec. 308. n. 7.
- 102 Verum conclusio, quod causa criminalis, uti Maior, ob eius praeheminentiam, prius cognosci & terminari debeat, Primo non procedit quando causa est Signatura commissa, cum clausula Confesso quod causa Civilis praedictet Criminali, nam situnc causa Civilis illi praedictat, inhibendum est Iudici Criminali, ne pendente iudicio Civili ad ulteriora in causa Criminali procedat, ex quo enim adest Commissio cum clausula Confesso, quae dat formam, non est ulterius querendum Maioritate causa Criminalis, sed solum an causa Civilis illi sit praedictalis, Coccin. dec. 123. n. 1. & seqq. & 21. & dec. 465. nu. 2. Rot. dec. 217. nu. 1. & seq. post. conf. Farin. lib. 2.
- 103 ubi ¶ quod hoc procedit etiam si causa Criminalis sit prius intentata, Buratt. decif. 34. nu. 1. & seq. Cavalier. dec. 443. nu. 6. ubi quod attento praefato scripto Signaturae hoc procedit, non obstante Reformatione Sanctissimi disponente, quod si A. C. cognoverit adeste suspicionem Crimini, acta remittantur ad iudicem ordinatum, qui causam Criminalem Civili praedictalem prius terminet.
- 104 Secundo non procedit, quando totum ius causa Civilis non consistit in Testibus, seu probationibus accusatis, tunc enim non est in Civili superfedendum, sed procedendum ad ulteriora, Afflic. dec. 220. n. 2. Rota dec. 206. nu. 2. par. 2. divers. Buratt. dec. 47. num. 1. & dec. 69. in princ.
- 105 Tercio non procedit ad effectum, lite pendente non possit in causa Civili peti Maturentio, etiam coram Iudice Civili, Coccin. dec. 434. num. 3. & seq.
- 106 Quarto non procedit, quando querela fuit data post relaxatum Mandatum, nam nec etiam tunc causa Criminalis facit superfederi in Civili, nisi manifeste constet de falsitate, Afflic. dec. 229. in princ. Buratt. dec. 47. num. 6. & dec. 69. num. 1.
- 107 Causa vero Civilis tunc dicitur praedictalis Criminali, quando Sententia lata in Civili patit exceptionem rei iudicate in Criminali Rot. dec. 201. nu. 1. post. conf. Farin. lib. 2. Cavalier. dec. 443. num. 3. Buratt. dec. 415. & dec. 662. nu. 2. Ferentill. ad Buratt. d. dec. 43. nu. 3. at ¶ quando Sententia lata in una causa non patit exceptio-
- nem rei iudicate in alia, non potest dici una alteri praedictalis, Rota dec. 434. num. 1. par. 2. recent.
- 109 Vel quando Sententia ferenda in causa Civili potest patere exceptionem rei iudicate in Criminali, nam possibilitas sufficit, Rota dec. 217. num. 1. & seq. post. conf. Farin. lib. 2. Cavalier. decif. 443. n. 2. & dec. 475. n. 3. Buratt. decif. 415. n. 1. & dec. 944. n. 1. & seq.
- 110 Vel quando resoluta causa Civili resolvitur Criminalis, Coccin. in dec. 123. num. 3. Rot. dec. 201. num. 1. post. conf. Farin. lib. 2.
- 111 Vel denique quando non possunt, nisi ferri Sententiae contrariae a diversis iudicibus, quod absurdum est evitandum, Rota d. dec. 201. n. 2. post. conf. Farin. lib. 2. & dec. 579. n. 1. circa med. par. 4. recent. Cavalier. dec. 475. num. 4.
- 112 Si igitur causa civilis est praedictalis Criminali, & sit prius intentata Civilis, utiq; cognosci debet prius de ea Civili, & ad contrarietatem evitandam, superfedendum est in Criminali, Coccin. dec. 123. n. 7. & 20. dec. 201. nu. 3. & num. 6. post. conf. Farin. lib. 1. & dec. 579. n. 1. par. 4. recent. Cavalier. dec. 98. n. 11. dec. 443. num. 4. & dec. 130. num. 1.
- 113 Ubi cumque autem causa Civilis, & Criminalis non possunt unico contextu terminari, quando oriuntur ex eodem fonte, una finita potest ad aliam procedi, si tendat ad diversum finem secus si ad eundem, Maran. de ord. iud. par. 4. dist. 1. n. 6. & seqq. sol. 327. Coccin. dec. 123. n. 6. ne contrariae Sententiae sequantur, quod est evitandum, Imoc. in cap. cum contingat. num. 3. vers. & ergo, de offic. Deleg. cum aliis quos sequitur Coccin. dec. 123. nu. 6. vers. post.
- 114 Causae vero Spirituales sunt causae Matrimoniales Legitimationis, Ufurarum Sacilegii, Simoniae & similes, de quibus cognoscit iudex Ecclesiasticus, Gemin. conf. 66. n. 2. & seqq. vers. quaedam sunt praedictales.
- 115 In tantum autem causa Matrimonialis est Spirituality, ut enim in Possessorio coram Iudice Ecclesiastico cognosci debeat, cum habeat ad mixtam causam Spirituality, ex allegatis per Ferentill. ad Buratt. dec. 780. n. 18.
- 116 Causa etiam Decimarum dicitur Spirituality, cap. literas de iur. cal. Lap. alleg. 70. num. 5. vers. aliquando.
- 117 At causae inter Spirituales sunt causae Fidei, Sacramentorum, & similes, Lap. d. alleg. 70. nu. 5. vers. puro.
- 118 Causa vero Ius patronatus, possessionis rei Spirituality, quae trahit ad se causam temporalitatis Decimarum datarum in Feudum Saecularibus, & similes, licet non sint causae Spirituales, sunt tamen annexae rebus Spiritualibus, ideo sunt coram Ecclesiastico cognoscendae, lat. Ferentill. ad Buratt. dec. 780. n. 15. & seqq. & Rot. dec. 43. n. 12. & seqq. p. 6. recent.
- 119 At causae super bonis Emphyteuticis, Ecclesiasticis, licet non sint Spirituales, vel illis annexae, tamen sunt causae Ecclesiasticae, de quibus ratione directi domini, connexitatis illius cum domino, Iudex Ecclesiasticus cognoscit, cap. de vrnimus, de iudic. cap. bene quidem, & cap. denique, dist. 96. cum aliis cumulatis per Ferentill. ad Buratt.

- Butt. *decis* 780. n. 11. & *seqq.* & n. 19. *Rot. dec.* 42. n. 1. & *seqq.* par. 6. *recem.*
- 120 Similiter licet pensio non si res Spiritualis nec illi annexa, causa tamen pensionis est Ecclesiastica & debet à Iudice Ecclesiastico cognosci, quia cum pensio sit imposita à Papa, & concessa per litteras Apostolicas, & non solventi sit imposita poena censuratum, & privationis beneficii, cognitionis istorum omnium Iudex secularis ex incapax, *Gig. de Pens.* q. 99. n. 13.
- 121 Cause autem spirituales, & personæ Clericorum, quoad fori privilegium, pari passu ambulant *Rot. dec.* 98. n. 3. par. 3. *recem.*
- 122 Proinde inferitur, quod pendente causa Hereditatis coram Iudice laico, si opponatur exceptio natalium, & sic oritur incidens Spirituale, debet huius exceptionis præjudicialis cognitio remitti ad Iudicem Ecclesiasticum, *cap. lator, ubi DD. qui Fil. sint legit.*
- 123 Et, dicta causa natalium pendente, debet Iudex laicus superferre in causa hereditatis, & expectare finem natalium, *cap. tuam, de ord. cognit.*
- 124 Et Iudex Ecclesiasticus, si excipiens non probet, suam debet moderari inhibitionem, & intimare Iudici seculari, ut ob causam natalium non dimittat procedere in causa Hereditatis, *d. cap. lator, qui Fil. sint legit.*
- Observatio.*
- 125 Cognitio Clericatus, de quo agitur, est remittenda ad Iudicem Ecclesiasticum, Quia ita causa spirituali, vel quasi, Iudex laicus non habet jurisdictionem principaliter, nec incidenter *cap. si Iudex laicus, ubi gloss. in verbo, Spirituale, de Sent. excomm. in 6. cap. 2. & cap. quanto de iud. Bart. in l. quoties, C. de iud. Socin. in cap. proposuisti, num. 43. de for. compet. Rolan. conf. 4. num. 20. & n. 33. lib. 1. & conf. 12. n. 15. num. 24. & n. 38. & *seqq.* lib. 2. Alex. de Nevo conf. 56. num. 16. & per tot. *Gemin. conf. 66. n. 1. & seq. Gratian. discept. 19. num. 13. & seq. & per tot. Carol. de Grassi. de effect. Cleric. effect. 2. n. 1257 & num. 1270. Squillan. de privil. Cleric. cap. 7. num. 25. vers. ad quem autem, Rota dec. 3. Sentent. excomm. in nov.**
- 126 Præsertim cum Articulus habeat questionem iuris, vel etiam facti, & iuris mixtum, *Carol. de Grassi. d. effect. 1. n. 407. Squillan. de privil. Cler. cap. 8. num. 66.*
- 127 Et eo magis cum Ordinarius alias judicialiter admiserit d. Clericum ad privilegia Clericalia, unde multo minus potest Iudex laicus cognoscere de iustitia, & validitate sententiarum, & Decreti ejusdem Ordinarii, per tot annos in iudicatum transacti, cum teneatur observare res ab Ecclesiastico iudicatas, *cap. fin. de except. in 6. ut idem tradunt, Anchar. Franc. Gemin. & alij Bald. in l. 1. n. 3. de execut. rei iud. & in l. si qua, num. 7. C. de Episc. & Cler. Feder. de Sen. conf. 129. Franc. dec. 512. nu. 4. & seq.*
- 128 Et cum Iudex Ecclesiasticus sit maior seculari, *cap. solit. de maior. & obed. cap. denique dist. 96. Clem. Romani de iur. iur. Rot. in Osen. Penitentiaria, 10. April. 1598. coram bo me. Card. Blanchetto, apud Theod. de Rub. post Sing. ad dec.*
- 129 Penite, ubi + Ecclesiasticus Major apposuit manus, minor te ingerere non potest, nec debet
- cap. cum inferior, de maior. & obed. cap. cum venia. sent. ubi Abb. Dec. & alij, de iud. Feder. de Sen. conf. 115. num. 1. Neviz. conf. 44. n. 13. Marches. de Comm. miss. in par. 1. cap. 3. num. 59. fol. 157. Rota dec. 103. num. 3. par. 2. divers. præsertim + in re de sui natura Ecclesiastica, cuius Laici sunt incapaces cap. contingit, ubi Gloss. de Arbit. c. 2. ubi Gloss. in verbo, Laici, & Abb. & alij, de iud. sicut dependentium, & annexorum. cap. quanto, ubi Abb. & alij, de iud.*
- 131 Et quando aliquid conceditur, vel prohibetur, concessio, vel prohibitio trahitur ad omne id, per quod pervenitur ad illud, *l. cum principale ff. de reg. iur. Bart. in l. 2. n. 6. ff. de iur. om. iud. Marches. de Commiss. super union. par. 2. cap. 5. §. 1. n. 13. fol. 250.*
- 132 Nec relevat, quod hodie non agatur contra dictum Clericum, sed contra Laicum, Quia cum coram Iudice seculari orta fuerit questio Spiritualis, & incidenter controversatur d. Clericatus, Iudex Laicus debet huiusmodi incidens spirituale remittere ad Iudicem Ecclesiasticum, & expectare donec illud decidatur, *cap. tuam, de ord. cog. cap. lator, & cap. causam, il secundo qui Fil. sint legit. Bero conf. 117. n. 4. & n. 9. vers. præterea, lib. 3. Rolan. conf. 4. num. 21. lib. 1. Genuen. in Prax. Archiepisc. cap. 77. Capye. dec. 7. Franc. dec. 52. in princ. dec. 312. & dec. 512. Gamma dec. 194. num. 2. ubi quod ab hac communi opinione non est in iudicando recedendum, & quod fuit iudicatum, & rursus dec. 207. num. 5. Franc. dec. 551. n. 1. & per tot. par. 4. Rot. dec. 200. n. 1. & n. 10. & *seqq.* p. 2. *div.**
- 133 Nam Laicus est incapax istius incidentis questionis merè spiritualis, *Butt. in cap. tuam, num. 6. de ord. cog. & incapax ex toto genere, Card. in d. cap. lator, in ult. oppos. num. 4. Fil. sint legit. cum aliis, quos cumulat, & sequitur Franc. d. decis. 551. num. 9. p. 4. & actu, & habitu Abb. in d. cap. lator. in Gloss. fin. num. 7. & tam principaliter, quam incidenter, Angel. in l. quoties, num. 2. C. de iud. ubi quod ita quotidie practicatur, & non solum de iure Canonico, sed etiam de iure Civili, l. omni innovatione, C. de Sacrosanct. Eccles. Bart. in l. quoties, C. de iud. & + inhabilis defectu personæ nec possit fieri habilis ex consuetudine, *Bellamer, in d. cap. tuam, num. 2. & num. 8. & seq. de ord. cog. & processus coram eo fabricatus super Articulo Spiritualis non valet etiam parte consentiente, Socin. in d. cap. proposuisti, num. 45. vers. com-**
- 136 petit enim, de for. Compet. idque + ratione inconvincibili, quia privatus, sive consentiens sive negligens, sive contumax, nullam potest dare jurisdictionem Spiritualem Iudici laico, nec principaliter, nec incidenter, nec alias quomodolibet, *l. privatorum, C. de iur. om. iud. Butt. in cap. significasti 38. nu. 24. de offic. Deleg. Ias. in l. si per errorem, n. 5. ff. de iur. om. iud. Bart. in l. 2. nu. 11. & ibi Bald. n. 11. Ias. n. 39. vers. tertio limita, ff. si quis in eius voc non ier Socin. in d. cap. proposuisti n. 43. vers. congerit Castr. conf. 2. num. 3. lib. 2. ubi de communi, & quod huiusmodi incidens remittitur ad Ecclesiasticum non obstante negligentia, & contumacia in opponendo, *Maran. de ord. iud. par. 4. dist. 12. num. 12. Bellamer. dec. 25. Consensus, & + dicere quod Privatus possit dare iurif.**

iurisdictionem in spiritualibus iudici laico, est manifestum ab iudicio, contra dispositionem claram sacrorum Canonum d. l. privatorum, C. de iur. omni. iud. Rimin. in l. de die, §. fin. ff. qui satisd. cog. Castr. d. conf. 2. n. 3. lib. 2. Genue. d. c. 77. nu. 3. Franc. d. dec. 55. n. 10. p. 4.

Quare articulus Clericatus dd. iudicem Ecclesiasticum fuit remissus.

Observationes.

- 138 Auditor igitur R. C. apostolica potest audire, cognoscere, & terminare omnes, & quascunque causas spirituales, Ecclesiasticas, & profanas personarum in ejus facultatibus expressarum, juxta earumdem facultatum suarum formam, & tenorem Paul. V. const. 28. Eximia, cum alijs allegatis supra p. 1. c. 1. n. 33.
- 139 Sed hoc Primo non procedit in causis de partibus in illis casibus, in quibus sunt in partibus coram Ordinariis locorum cognoscenda, ut mox dicitur.
- 140 Secundo non procedit in causis beneficiabilibus in quibus ipse A. C. regulariter iurisdictionem non habet Bellam. dec. 210. cum alijs cumulatis supra p. 1. c. 1. nu. 41. & seqq. ubi ad hoc limitationes adductas videre licebit.
- 141 Proinde causa omnes ad forum Ecclesiasticum quomodocunque pertinentes, etiam si Beneficiales sint, in prima instantia sunt coram Ordinariis cognoscenda, & terminanda, sic disponente sac. Conc. Trid. sess. 24. c. 20. de refor. Gabr. conf. 182. in prin. lib. 2. prout ante Concilium mandavit Papa in c. conquestus, ubi DD. de for. comp. ut ait Marches. de Commiss. appell. extr. Ro. Cur. p. 1. c. 6. n. 7. fol. 255.
- 142 Sed hoc non procedit in causis, quae juxta Canonicas sanctiones apud Sedem apostolicam sunt tractanda, vel in illis, quas ex urgenti, rationabili, quae causa, judicaverit Summus Pontifex Romanus per speciale scriptum Signaturae Sanctitatis suae, manu sua subscribendum committere, seu advocare, Concil. Trident. sess. 14. cap. 20. vers. excipiuntur de refor. Gabr. dec. conf. 182. in prin. lib. 2.
- 143 Causae autem, quae in Romana Curia sunt Canonicae sanctiones cognoscenda, sunt causae majores, & maiores in prin. de baptis. c. ut debuit in fin. de appell. c. quod translationem ubi glossa in verb. reservata de offi. leg. c. 1. & tot. cit. de transl. Pralar. Vestr. in prax. lib. 3. c. 6. n. 3. & ibi Gravata. num. 9. Mandos in form. 4. Commiss. in verbo, de sui natura, vers. causae autem, Gabr. d. conf. 182. num. 1. & seqq. Marches. de comm. avoc. caus. p. 2. §. 1. num. 12. fol. 2. 4. in quibus locis, quae istae causae majores sunt, quilibet videre poterit.
- 144 Signanter verò. Primo, Causae majores sunt ubi agitur de articulis Fidei die maiores de Baptis. glossa in d. c. quod translationem, in verbo reservata, de offi. leg. Gabr. d. conf. 181. num. 1. lib. 2. Vestr. in prax. d. lib. 3. c. 6. n. 3.
- 145 Secundo, Causae concernentes periculum Animae Vestr. d. lib. 3. c. 6. num. 3. vers. amplius, & ibi Gravata. n. 9. Marches. de Commiss. avoc. caus. d. p. 2. §. 1. n. 12. & seqq. fol. 274.
- 146 Tertio, Causae in quibus agitur de interpretatione litterarum Apostolicarum c. cum venissent, & ibi DD. de iud. Gabr. d. conf. 182. n. 14. lib. 2.

Marches. de commiss. appell. extra Rom. Cur. p. 1. n. 81. fol. 255. ubi de observantia Signaturae testatur.

- 147 Sed hoc habet locum, quando agitur de potestate, aut praedictio Papae, aut Sedis, vel de interpretatione verborum ipsius Papae, non autem quando agitur de in habilitate respectu Provisti, vel an Gratia sit obreptitia, vel subreptitia, nam hoc Secundo casu etiam Ordinarius potest cognoscere, ut ita possit non directè de privilegio, sed in directè nulla facta privilegii mentione, si nullum inferatur Papae praedictum causam terminare d. c. cum venissent, ubi DD. d. iud. Gabr. d. conf. 182. nu. 15. & seqq. quem sequuta est Rot. in Placentina Cappellania. 16. Februarii 1598. coram el me Cardinali Pamphilio seniore.

- 148 Quarto, causae Appellationum ad Sedem Apostolicam d. c. ut debuit, & aliae de quibus late Gabr. d. conf. 182. n. 2. & pluribus seqq. lib. 2.

C Curia est nomen equivocum, nam aliquando sumitur pro Tribunalis seu loco, in quo jus redditur ad tex. in c. forus, de verb. signific. aliquando accipitur pro ipsius iura reddentibus ad tex. in c. Romana, in 1. resp. ibi ad Remen. est Curiam appellandum, de appell. in 6. aliquando verò pro ipsa Curia Romana, late Mandos in gloss. facult. A. C. in verb. Curia sub lit. A.

- 150 In facultatibus verò A. C. verbum, Curia, saepius pro ipso A. C. Tribunalis, saepius etiam pro ipsa Romana Curia accipitur, & ex earumdem facultatum lectura patet Mandos in gloss. de facult. in verb. d. Curia sub lit. A. ubi in fine subdit quod appellatione Curiae simpliciter prolata venit per Anthonomasiam Curia Romana arg. §. sed ius quidem civile. Inst. de iur. nat. gent. & civil. & latius tradit Mandos in eadem gloss. in verbo Verbis sub lit. B.

- 152 Curia dicitur à Cura, nam Curiales potissimum Reipublicae curam habent Old. conf. 211. nu. 5 & conf. 321. n. 3. vers. dicta est & Curiales sic dicuntur, Curiae nexibus sunt obligati Old. conf. 321. n. 2. Marches. de Commiss. super Eugen. p. 2. §. unico n. 12. fol. 456.

- 154 Est autem Curia unum corpus representatum est multorum majorum aggregatione collectum Old. Conf. 211. num. 4. vers. circa primum Marches. de commiss. avoc. caus. p. 2. c. 8. §. 1. n. 17. fol. 273.

- 155 Sub nomine verò Curiae omnes, illa sequentes qui de ejus iurisdictionem existunt, Curiales sunt censendi Old. conf. 211. nu. 5. Marches. de Commiss. super Eugen. p. 2. §. 13 & seqq. fol. 456.

- 156 Sub appellatione autem Curialium comprehenduntur etiam Cardinales, & eo magis eorum Familiares Old. d. conf. 211. n. 5. vers. circa secundum, & n. 6. vers. & si haec, & conf. 253. n. 2. & seqq. versiculo secundo, & versiculo, quod autem, & conf. 321. n. 2. Marches. de Commiss. avoc. caus. p. 2. c. 7. §. 1. n. 18. fol. 273.

- 157 Romana verò Curia est caput Ecclesiae Marches. de Commiss. avoc. caus. p. 2. c. 7. §. 1. n. 19. v. quare si dubitari sol. 273. ubi quod si est contentio inter Iudicem & Ecclesiasticum, & secularem,

- 158 cuius fori sit causa, non junguntur, & nec de hoc cognoscunt isti, sed Major, & sic Romana Curia, quae est caput Ecclesiae ob eius praeheminentiam.

- minentiam, & auctoritatem *Felyn. in c. Pastoralis, n. 4. de rescript.*
- 159 *Estq; Romana Curia idem quod Sedes Apostolica, Card. in Clem. prima, n. 2. ut lit. pend. Marchef. de Commiss. appell. in Roman. Cur. p. 1. c. 5. n. 45. fol. 198. & ob id idem est Beneficiū vacante in Curia, vel apud sedem, c. 2. & c. presenti,*
- 160 *de preben. in 6. vel t. causam per appellationem esse devolutam ad Romanam Curiam vel ad Sedem Apostolicam, Mandos. in Gloss. facult. A. C. in verbo Curia, sub lit. A. Rot. dec. 43. de appell. in nou.*
- 162 *In Romana Curia dicitur adesse fons Iuris, in qua residet Summus Pontifex, qui vti supremus Princeps, omnia Iura in scinio pectoris habet Card. conf. 136. in princ.*
- 163 *Estigitur Roma Curia, vbi est Papa, Innoc. in c. Ego Episcopus, circa fin. & ibi Abb. n. 6. Felyn. n. 9. de Iureiur. & vbi Papa ibi Roma, ut notant Abb. & Felyn. ubi supra Mandos. in Gloss. facult. A. C. in verbo in Romana Curia, sub lit. B. & latius tradit idē Mandos. ad reg. Cancell. reg. 5. q. 2. n. 2. Vestr. in Prax. lib. 4. c. 5. n. 12. vers. addo quod, Marchef. de Commiss. appell. in Rom. Cur. p. 65. n. 45. & seqq. fol. 198.*
- 164 *Hinc Romana Curia est etiam Sedes, & Forum Cardinalium, qui sunt Collaterales Papæ Old. conf. 48. in. 2. Marchef. de Commiss. caus. Card. p. 2. §. unico, n. 31. fol. 453.*
- 165 *Officialium verò appellatione ex præscripto Urbis Stylo, omnes sequentes Romanam Curiam comprehenduntur, Mandos. de reg. Cancell. in reg. 5. q. 3. nu. 2.*
- 166 *Hinc Curiales, & Forenses omnes sequentes Romanam Curiam, five pro suis, five pro alienis negotiis, sunt sub ipsius A. C. jurisdictione prout in facultatibus ejusdem, & passim observat Praxis, & Curia.*
- D *Commissaria in facultatibus A. C. dicitur non solum causa à Signatura, prævio rescripto, Auditori Cameræ commissa Curia, ut per Rota dec. 495. n. 2. & seq. p. 3. recent. Sed etiam illa, quæ alicui Indici de partibus fuit simili rescripto delegata, quam nihilominus A. C. in alia instatia, si illam ad Curiam Romanam per appellationem aut alias quomodolibet, devolvi contigerit, potest uti Iudex ordinarius cognoscere & sine debito terminare, ut legitur in dictis facultatibus Pauli V. d. Constit. 28. Eximia, §. & quascunque alias causas, etiam Commissarias.*
- E *In causis Beneficialibus proceditur simpliciter, de plano, sine strepitu, & figura iudicii, Clem. dispendiosam, de iud. hoc est sine bello, litis contestatione, & aliis solemnitatibus ordinariis, ut declaratur in Clem. sepè, de verc. signif. Coccin. dec. 443. n. 2.*
- 169 *Etenim causa Beneficialis debet esse brevior, quam litprophana, Rota dec. 25. n. 3. de Appellat. in antiq. Marchef. de Commiss. auoc. caus. par. 2. §. 1. n. 27. fol. 674. & t. cito expediri debet ne detur diutina vacatio in Ecclesiæ detrimentum, Rota dec. 124. n. 30. p. 6. recent.*
- 171 *Cæterum, licet A. C. virtute ejus ordinarium facultatum, possit in omnibus causis, quantumvis ordinariis, summam ducentorum ducatorum auri de Camera excedentibus, servatis ter-*

minis, & alias summarie prout in Beneficialibus procedere.

Nihilominus ex antiqua observantia, & Praxi, rerum magistra, in dictis causis ordinariis in A. C. Tribunali requiritur Monitorium, conclusio, Sententia in scriptis, ac tela judiciaria, in proximo sequenti capite mox tradenda.

SVMMARIVM. CAP. II.

- 1 In causis valorem ducentorum ducatorum auri excedentibus, si non competat via executiva, vel summaria in Tribunali A. C. Proceditur via ordinaria, sed prout in Beneficialibus.
- 2 Causa ordinaria possunt coram A. C. introduci in qualibet instantia.
- 3 Monitorium in causa ordinaria in prima instantia coram A. C. & eius formula.
- 4 Monitorium pro petitione Hereditatis ab intestato delata, & eius Formula.
- 5 Monitorium in causa ordinaria in actione reali, & eius Formula.
- 6 Monitorium super redditione rationis administrationis Tutelæ, & Cura & eius Formula.
- 7 Adnotatio executionis Monitorii personaliter exequi, in actis & eius Formula.
- 8 Protestatio, seu negatio Monitorii, & eius Formula.
- 9 Monitorium est in omnibus causis ab Adore verificandum.
- 10 Iura in iudiciis ordinariis admittuntur, absque aliqua clausula, Parte tamen citata.
- 11 Articuli in causis ordinariis simpliciter, & absque clausula, citata tamen Parte, admitti solent, secus in executivis, & summariis.
- 12 In causis ordinariis in responsionibus ad Propositiones, & Testibus examinandis proceditur, sicut in executivis.
- 13 In causis ordinariis Partes possunt deducere suas exceptiones competentes, & replicationes opportunas prout in aliis.
- 14 Vbiunque oritur difficultas in aliquo Articulo, solet informari Iudex in Camera in contradictorio quod servatur, tam in causis ordinariis quam in aliis.
- 15 Citatio ad libellandum in termino substantiali, & eius formula, & Processus.
- 16 Repetitio Iurium in termino ad dicendum contra producta, & eius Formula.
- 17 Citatio ad videndum reiterari, & ad Sententiam & eius Formula, & processus.
- 18 Cedula Sententie in causa ordinaria, & eius Formula.
- 19 Si Actor non probavit, fertur absolutoria ad Rei favorem, Decretum potest de Stylo extendi, etiam in pede citationis Actoris, ad favorem eiusdem Rei.
- 20 Cedula Sententie absolutorie ab impeditis & eius Formula.
- 21 Sententia absolutoria ab observatione iudicii in quibus casibus ferri solet.
- 22 Cedula Sententie absolutorie ab observatione iudicii, & eius Formula.
- 23 Contra non exhibentem libros sue administrationis potest in litem.
- 24 Citatio ad videndum reiterari, & taxari summam super

- super qua iurari possit in litem, & ad Sententiam, quæ olim erat in usu, & eius Formula, & Processus.
- 25 Citatio ad videndum admitti usque ad quam summam iurari possit in litem, quæ est in usu, & eius Formula, & Processus.
- 26 Citatio ad videndum reiterari, & ad sententiam, & eius Formula, & Processus.
- 27 Cedula Sententia, quæ fertur in causa, in qua iuratum fuit in litem & eius Formula.
- 28 Praxis nonnullorum in materia iuramenti in litem in Tribunali A.C. una cum Formula citationis, & Decreti.
- 29 In causis ordinarijs à quibusvis Sententijs datur appellatio ad utrumque effectum, dummodo fuerit infra legitimam tempora interposita.
- 30 Interpositio appellationes coram Iudice à quo, & eius formula, & responsio Iudicis de Apostolis.
- 31 Cedula appellationis in causis ordinarijs, & eius Formula.
- 32 Si Iudex dat terminum liti, redeundum est pro Apostolis in dicto termino, nisi causa interim committeretur.
- 33 Si appellatio in termino reverentialium non potest committi sit Presentata.
- 34 Commissio appellationis in causis ordinarijs signatur Parte non citata, via ordinaria.
- 35 Commissio appellationis in causa ordinaria, & eius Formula.
- 36 Primus Revisor Commissionum, quæ verba addere soleat in corpore Commissionis in causis pecuniarijs.
- 37 In Iudicijs ordinarijs committitur causa appellationis simpliciter, & deinde citatur Pars, & proceditur ad ulteriora, coram Iudice commissario.
- 38 Termini substantiales in causis ordinarijs, coram A.C. qui sint observandi.
- 39 Terminus ad articulandum in causis ordinarijs in prima instantia potest coram A.C. observari ad duodecimam, vel ad octavam.
- 40 In Summarijs, & Beneficialibus, qui termini servandi sint secundum opinionem aliquorum.
- 41 Praxis quomodo observet terminos substantiales coram A.C. in causis ordinarijs, & quomodo Possessorijs Summarijs.
- 42 Omisio terminorum substantialium sive in causa ordinaria, sive Summaria, reddit Sententiam nullam.
- 43 In Processibus de partibus sufficit servari terminos Statuarios, vel alios de Stylo loci servari solitos.
- 44 Sententia vnde dicatur.
- 45 Sententia quid sit.
- 46 Sententia quotuplex sit.
- 47 Sententia definitiva quid sit.
- 48 Sententia definitiva debet continere condemnationem, vel absolutionem.
- 49 Sententia definitiva debet ferri super toto, alias non valet.
- 50 Rota non solet Sententias multiplicare, sed simul totum negotium terminare.
- 51 Si petitio fuit facta per capita separata, potest ferri Sententia valida super aliquibus, omisss alijs, nam tot petitiones quot capita.
- 52 Si plures fuerint simul conventi, potest ferri Sententia respectu unius, & respectu alterius differri.
- 53 Sententia lata contra Plures potest valere quoad unum, & non quoad alium.
- 54 Tot sunt capita, quot Personæ.
- 55 Si ab uno petuntur plures summe ex diversis causis, potest valide ferri Sententia super aliquibus, omisss alijs.
- 56 Tot sunt capita, quot summe.
- 57 Sententia lata per capita separata potest valere, quoad unum caput, & non quoad aliud.
- 58 Tot Sententiæ, quot capita, & summe.
- 59 Tot Capita, tot Sententiæ.
- 60 Tot sunt capita, quot summe separata.
- 61 Tot Sententiæ, quot capita, & partita.
- 62 Rota ex causationabili solet ferre Sententiam super parte, & multiplicare Sententijs.
- 63 In accessorijs prout sunt fructus, & Expensæ, si fuit omisssa condemnatio, censetur facta absolutio.
- 64 Sententia definitiva dicitur, quæ perimit totum negotium, sive sit condemnatoria, sive absolutoria.
- 65 Sententia definitiva, ut valeat, debet ferri in scriptis, & recitari à Iudice, & num. 68.
- 66 Scriptura Sententiæ amissa, potest probari per Testes, tam tenor Sententiæ, quam casus amissionis.
- 67 Sententia potest probari per Testes.
- 68 Sententia an, & quando possit probari per Testes.
- 69 Subscriptio Iudicis de Iure in Sententia non requiritur, dummodo sit lata, & lecta in scriptis.
- 70 Citatio ad Sententiam debet esse specifica, & nominatum ad Sententiam audiendam, alias Sententia non valet.
- 71 Citatio ad audiendam voluntatem, vel similem non sufficit sed requiritur specifica ad Sententiam.
- 72 Defectus citationis ad Sententiam sanatur ex presentia Partis, & monitione Iudicis, Partibus presentibus facta.
- 73 Presentia in Iudicio ad alium diversum finem non supplet defectum citationis ad Sententiam.
- 74 Presentia in Iudicio ex quibus probetur.
- 75 Sententia lata contra Heredem legitime citatum preiudicat Fideicommissario non citato, de cuius interesse agitur secundario.
- 76 Eoque magis si pretendens Ius secundario, habet Ius tantum spe.
- 77 Sententia lata contra Heredem non nocet Fideicommissario, seu habenti interesse secundario, nisi sit citatus saltem pro suo interesse per generale proclama.
- 78 Sententia non nocet habenti interesse secundario non citato, nisi ille saltem sciverit causam agitari.
- 79 Sententia non nocet Pupillo, nec parrari pro suo interesse citato, etiam si sciverit causam agitari, nisi ei detur Curator ad lites, qui illum defendat.
- 80 Sententia lata contra Pupillum, vel Minorem defensam pro quo nemo comparuit, est ipse Iure nulla.
- 81 Etiam si sit lata Contradictas, & quare.
- 82 Sententia lata in favorem Pupilli, vel Minoris defensi valet.

- 83 Etiam si sit lata sine Curatore, vel cum Procuratore minus legitimo.
- 84 Sententia lata contra Minorem cuius causa fuit cum Procuratoribus, & Advocatis defensa valet.
- 85 Sententia lata contra Minorem, cui nulla defensionem competere, notorie constat in actis, est valida.
- 86 Sententia lata contra Minorem, cuius Curator in iudicio ad eum defendendum comparuit est valida.
- 87 Sententia lata contra Minorem, cuius Tutor, vel Curator citatus nunquam comparuit, non sustinetur.
- 88 Licet Sententia lata contra Principalem noceat habenti interesse secundario, is tamen potest appellare a die notitia.
- 89 Habens interesse secundario, cui Sententia lata contra habentem interesse principaliter praedicta, tenetur a die notitia appellare.
- 90 Habens interesse secundario potest dicere Principaliter de nullitate Sententiae, quae est illi praedicta in consequentiam, & impedire executionem.
- 91 Fideicommissarius potest defendere bona ad ipsum perventura, circa qua per actum de praesenti potest sibi inferri praedictum.
- 92 Publicum Instrumentum Testamenti facit probationem probatam, rem claram, & manifestam.
- 93 Haeres beneficiatus non tenetur ultra vires Hereditarias.
- 94 Quando quis agit contra Haereditatem, petitio efficit Haereditatem, & bona Haereditaria, quo casu actio videtur potius in rem scripta.
- 95 Interest Fideicommissarii, ne bona fideicommissa subiecto dilapidentur, sed simul unita conserventur, & quare.
- 96 Super incidente Spiritualium agendum est coram Iudice Ecclesiastico, cum Laicus in eo non habeat iurisdictionem.
- 97 Agens pro suo principali interesse ex integro, intentando iudicium nullatenus ab alio dependens, non tenetur venire in status, & terminis.
- 98 Etiam si Iudex habuisse ab initio iurisdictionem, quae postea defecisset.
- 99 Movens iudicium pro suo principali interesse potest deducere omnia sua privilegia non obstante l. venditor ff. de iud.
- 100 Sententia lata contra Haereditatem non nocet Substituto nisi quatenus fuerit aliquo modo citatus.
- 101 Omnis Citatus debet audiri.
- 102 Sententia interlocutoria quid sit.
- 103 Sententia interlocutoria non est de necessitate ferenda in scriptis, sed sufficit quod scribatur in actis.
- 104 Sententia interlocutoria, in qua versatur magna causa cognitio, est ferenda in scriptis.
- 105 Inter Sententiam definitivam, & interlocutoriam adsunt tresdecim differentiae, & quae.
- 106 Interlocutoria, parans praedictum in negotio principali, dicitur habere vim definitivam.
- 107 A Sententia, super desertione appellationis ab

- interlocutoria, appellatur cum expressione causae, secus a Sententia super desertione a definitiva.
- 108 Sententia mixta dicitur illa, quae habet vim definitivam, & interlocutoria.
- 109 Sententia mixta dicitur interlocutoria inferens damnum irreparabile per definitivam.
- 110 Absolutoria definitiva conceditur Reo, quando Actor non probavit, & Possessori, ex non iure Actoris.
- 111 Absolutoria nullam ius tribuit, & quare.
- 112 Absolutoria potest ferri pro Reo absente, vel etiam excommunicato, & quando.
- 113 Per absolutoria debet imponi Actori perpetuum silentium.
- 114 Absolutoria ab impetitis in quibus casibus ferri possit.
- 115 Exceptio rei iudicata per absolutoriam an, & quando obstat agenti de novo contra alium loco primi subrogatum.
- 116 Absolutoria primentorum negotium potest transferre in iudicatum.
- 117 Absolutoria lata in petitorio non obstat agenti possessorio adipiscenda.
- 118 Absolutoria in petitorio obstat agenti possessorio adipiscenda, quando excipiens offert, se incontinenti probaturum suam exceptionem.
- 119 Absolutoria in petitorio obstat agenti possessorio adipiscenda, quando quis fuit absolutus, quia erat dominus, & docet incontinenti de iura suo.
- 120 Absolutoria ad favorem Rei lata in petitorio obstat agenti interdicto retinenda.
- 121 Absolutoria lata in petitorio non obstat agenti possessorio retinenda, quando fuit lata ex quo actor non probavit, secus si fuit lata, ex quo reus probavit se dominum.
- 122 Absolutoria lata in petitorio parit exceptionem rei iudicatae in possessorio recuperanda.
- 123 Absolutoria in petitorio non obstat agenti possessorio recuperanda, quando quis fuit spoliatus post Sententiam, vel absolutoria fuit lata ab observatione iudicii, vel fuit declaratum, spoliatores incidisse in poenam, l. si quis in tantum, C. unde vi.
- 124 Sententia lata in possessorio obstat agenti petitorio.
- 125 Sententia lata in possessorio habente ad mixtam proprietatis causam, obstat agenti petitorio.
- 126 Sententia lata in possessorio, habente mixtam proprietatis, obstat agenti petitorio, si fuit de domino plene cognitum, alias secus.
- 127 Sententia lata ab observatione iudicii est interlocutoria.
- 128 Sententia ab observatione iudicii an, & quomodo sit interlocutoria, vel definitiva, seu vim definitivam habeat.
- 129 Sententia ab observatione iudicii etiam lata ab ineptitudinem libelli, habet vim definitivam & quare.
- 130 Sententia lata ab observatione iudicii datur appellatio.

- 131 A Sententia lata ab observatione iudicii ob ineptitudinem libelli potest appellari, etiam viva voce, licet non desint tenentes contrarium.
- 132 Absolutoria observatione iudicii est ferenda, quando libellus est ita ineptus, ut actio intentata ex eo discerni non possit.
- 133 Absolutoria ab observatione iudicii est ferenda, quando actor movit iudicium, nec postea illud persequutus fuit, nec litem contestatus, nec aliquid probavit.
- 134 Si iudex prime instantie tulit Sententiam super Processu invalido, Index appellationi potest reum, salvo iure iterum agendi, absolvere.
- 135 Si litem contestata actor se absentat, & nihil fuit a Partibus probatum, fertur Sententia absolutoria ab observatione iudicii.
- 136 Si fabricatus est hinc inde Processus, licet nil relevans fuerit probatum, ferenda est definitiva Sententia absolutoria ad favorem rei.
- 137 Praescriptio debitis terminis, ferenda est absolutoria definitiva ad rei favorem si actor non probavit.
- 138 Si reus assumpsit in se onus probandi, constato processu si de causa liquet, potest ferri definitiva, alias si non liquet ferenda absolutoria ab observatione iudicii.
- 139 Absolutoria ab observatione iudicii fertur, quando Reus, pendente iudicio, ante Sententiam solvit.
- 140 Peremptoria instantia fertur absolutoria ab observatione iudicii.
- 141 Quando occisus poterat impune offendere, fertur absolutoria ab observatione iudicii.
- 142 Absolutoria ab observatione iudicii praeservat iura actori in alio iudicio.
- 143 Absolutoria ab observatione iudicii differt ab absolutoria rei, & in quibus.
- 144 Per absolutoriam ab observatione iudicii perimitur instantia.
- 145 Lata absolutoria ab observatione iudicii pereunt acta ordinatoria, non causae decisoriae.
- 146 Acta probatoria imperfecta pereunt peremptoria instantia.
- 147 Per absolutorem ab observatione iudicii perit instantia, sed non actio.
- 148 Si reus solvit ante Sententiam, lata absolutoria ab observatione iudicii perit etiam actio.
- 149 Lata absolutoria ab observatione iudicii, virtute exceptionis peremptoriae perit etiam actio.
- 150 Iuramentum in litem unde dictum.
- 151 Iuramentum in litem quid sit.
- 152 Iuramentum in litem aliud est singularis interesse, aliud affectionis, aliud veritatis.
- 153 Iuramentum in litem singularis interesse dicitur, quando quis, ob pecuniam non restitutam, passus est interesse.
- 154 Iuramentum affectionis dicitur quando non sunt data, seu redita res, super qua potest cadere affectio.
- 155 Iuramentum veritatis praestatur super vero, & communis rei valore.
- 156 Iuramentum in litem potest dividi in duas species, scilicet affectionis, & veritatis.
- 157 Iuramentum in litem affectionis, ut deferri possit, tria requiritur, & quae.
- 158 Iuramentum in litem affectionis, ut ferri possit, requirit etiam habilitatem in iurante.
- 159 Iuramentum in litem affectionis datur in omnibus actionibus bonae fidei, nec non stricti iuris arbitrarium.
- 160 Actiones bonae fidei quae sint.
- 161 Actiones stricti iuris quae sint, & curite dicta.
- 162 Arbitraria efficiuntur omnes actiones, in quibus ad iudicis praeceptum secundum eius Mandatum, res in iudicio petita non restituitur.
- 163 Actiones quae efficiantur arbitrariae ad effectum deferendi iuramentum in litem.
- 164 Iuramentum in litem affectionis, in quibus actionibus datur, re extante, vel etiam peremptoria.
- 165 Iuramento in litem affectionis, quando non sit locus, sed potius Iuramentum veritatis deferatur.
- 166 Sine dolo regulariter non iuratur in litem.
- 167 Contra Administratorem non exhibentem librum tanquam praesumptive dolum potest iurari in litem.
- 168 Quilibet Administrator tenetur conficere, & exhibere librum rationis suae administrationis.
- 169 Administrator tenetur reddere rationem de administratione.
- 170 Contra non reddentem rationem suae administrationis potest iurari in litem.
- 171 Administrator tenetur restituere reliquatum, alias non dicitur redditario.
- 172 Contra Administratorem conscientem Inventarium minus legitimum, potest iurari in litem.
- 173 In omni actione ad exhibendum iuratur in litem.
- 174 Administrator excusatur a confectioe libri, & Inventarii ob simplicitatem, vel si fuit a Domino liberatus a redditione rationis, sed tamen tenetur reddere reliquatum.
- 175 In Actione Commodati, Locati, depositi, & alias bonae fidei iudicis, potest iurari in litem, si quis non exhibet, vel restituit.
- 176 In iudiciis contrariis non iuratur in litem, nisi quis agatur de fide rupta.
- 177 In actione ex Testamento, & similibus stricti iuris non iuratur in litem.
- 178 Si actiones stricti iuris efficiantur casus arbitrarij, vel adsit insimul difficultas probationis, & dolus potest in eis iurari in litem.
- 179 Vbi quis contemnit restituere ad iudicis praeceptum, potest iurari in litem in omni actione.
- 180 Contra Tutorem non conscientem Inventarium potest iurari in litem, & an aestimatio bonorum sit Inventario de necessitate apponenda.
- 181 Contra Mendacem potest iurari in litem.
- 182 Si mendax aliqua ratione potest excusari a mendacio, non deferatur contra eum iuramentum in litem.
- 183 Contra Consoctum, Consortem, & alius, qui administravit sine inventario, & Libro rationum potest iurari in litem, & quomodo.
- 184 Contra eum, qui tenetur restituere, vel exhibere, potest iurari in litem, & quomodo.

- 185 In actionibus bonæ fidei iudex potest contra dolum deferre iuramentum in litem super damnis, expensis, & interesse.
- 186 Ob solam culpam sine dolo non potest contra aliquem iurari in litem.
- 187 In actione tutelæ, & Cura iuratur in litem ob culpam etiam sine dolo.
- 188 Spoliato contra violentum spoliatores defertur iuramentum in litem.
- 189 Contra Heredes, aut tertios possessores doli non potest iurari in litem.
- 190 Litem cum defuncto contestata, vel pro contestata habita, iuratur in litem contra Heredes ex dolo commissio ante litem contestatam, vel ex dolo Heredi.
- 191 In actione depositi, ratione doli, iuratur in litem contra Nautam, Campanem, Stabularium & similes, & quando.
- 192 Ex aperitione, & disigillatione sacculi à Depositario facta præsumitur doli ex coniectura.
- 193 Hebraus, Hereticus, Infamis, & similes, qui non possunt esse testes, tenentur probare per testes, nec eis defertur iuramentum in litem.
- 194 Si constat quod hospes, vel Depositarius non aperuit sacculum, sed alius, eo inscio, non potest iurari in litem, nisi contra apperientem, contra Depositarium vero probandum est per testes, cum cesserit in eo doli.
- 195 Si sacculus potuit de per se disigillari, & concurrat bona qualitas personæ Depositarii non iurantur contra eum in litem.
- 196 Iuramentum in litem veritatis ut deferri possit, ultra dolum, requirit difficultatem probationis.
- 197 Difficultas probationis tunc adesse censetur, cum res non potest ad oculum demonstrari.
- 198 In actionibus bonæ fidei ob solam dolum potest iurari in litem.
- 199 In actionibus stricti iuris arbitrariis ob solam dolum iuratur in litem.
- 200 Eis, qui non est informatus, iuramentum in litem non defertur.
- 201 Informato, afferenti, se informatum eorum, quæ a defuncto gesta sunt, datur iuramentum in litem.
- 202 Cohabitans cum defuncto, vicinus, & similes præsumuntur informati, non alij, in quibus præsumptio non concurrat.
- 203 An quis sit verisimiliter informatus, discernere plurimum residet in arbitrio Iudicis.
- 204 Iuramentum in litem non defertur, nisi à Iudice nec sponte à parte præstatur.
- 205 Iudex acceptans iuramentum in litem, sponte præstitum, censetur detulisse.
- 206 Iuramentum in litem veritatis denudò, prævia taxatione, deferre cautius videtur.
- 207 In iuramento in litem requiritur citatio Partis.
- 208 Iuramentum in litem non datur habenti præsumptionem contra se.
- 209 Iuramentum in litem non datur ei, qui præsumitur possidere iure familiaritatis.
- 210 Iuramentum in litem defertur, post litem contestatam, ante conclusum in causa.
- 211 Ob contumaciam in non parendo defertur iuramentum in litem, etiam post Sententiam.
- 212 Impubes, Furiosus, Mencecaptus, & similes sunt inhabiles ad iurandum in litem.

- 213 Is, cui est deferendum iuramentum in litem, debet esse Testis integer omni exceptione maior.
- 214 Taxa Iudicis debet precedere ante iuramentum in litem.
- 215 In iuramento in litem affectionis taxa Iudicis potest subsequi post iuramentum.
- 216 Iuramentum in litem veritatis potest deferri, etiam re non extante secus iuramentum affectionis.
- 217 Non potest iurari litem, etiam de affectione ultra duplum veræ estimationis, & ita est estimatio coarctanda à Iudice.
- 218 Iuramentum in litem à Iudice prævia taxatione, delatum non potest amplius ab eo retractari.
- 219 Iudex ex magna causa potest retractare iuramentum in litem iam delatum.
- 220 Magna causa, ad effectum retractandi iuramentum in litem delatum est quando ad favorem rei probationes supervenerunt.
- 221 Ex novis probationibus repertis potest retractari etiam iuramentum in litem veritatis.
- 222 Iuramentum in litem veritatis retractatur, quando contrarium probatur per evidentiam oculorum vel negativam coarctatam, vel instrumenta de novo reperta.
- 223 Iuramentum in litem veritatis potest retractari per instrumenta de novo reperta, & ex magis communi, & n. 127.
- 224 A delatione iuramenti in litem non datur appellatio, & quare.
- 225 De Iure Canonico datur appellatio à quolibet gravamine, non tamen datur à delatione iuramenti in litem in A.C. Tribunali.
- 226 A Decreto admissionis ad iuramentum in litem an datur appellatio.
- 227 A Sententia lata virtute iuramenti in litem datur appellatio.
- 228 In gradu appellationis non videtur discutendum an quis iuraverit veritatem sed an iuramentum esset deferendum, vel probandum per Testes.
- 229 In reliquis in materia iuramenti in litem ad quos recurrendum.

De causis valorem ducetorum ducatorum excedentibus.

PARS III. CAP. II.

Vicunque agitur de causa ultra summam ducatorum ducetorum auri de Camera vel de re verum prædictæ summæ valorem excedente, si nec via competat exequutiva, juxta superius tradita in primap. c. 1. & seqq. nec etiam possit procedi summariè juxta superius dicta in par. 2. cap. 1. & seqq. vel si alias quomodo libet causa sit, vel fuerit effecta ordinaria, utique in A.C. Tribunali cit. via ordinaria procedendum summarie tamen, prout in causis Beneficialibus, juxta notissimas ejus A.C. facultates.

Rer 2

Posiunt

2. Possunt autem causæ ordinariæ coram A.C. introduci, vel in prima, vel in secunda, seu ulteriores instantia.

In prima instantia, vel possunt introduci ab Actore, vel à Reo.

Ab Actore possunt introduci prævio Minitorio ut infra, videlicet.

3. De Mandato Illustrissimi, & Reverendissimi Domini A.C. sive R.P.D.NN. eius in Civilibus Locumtenentis, & ad Instantia NN. principalis.

Tenore præsentium.

A. Moneatur, A. NN. ex adverso principalis, vel NN. ex adverso Hæres NN. ex adverso principalis, ac aliis omni &c. quatenus infra triduum proximum, sub 500. ducatorum &c. Mandati executivi, & in iuris subsidium excommunicationi &c. aliisque &c. pœnis debeat, solvissse, numerasse, & exbursasse eidem Domino Instanti scuta quingenta quinquaginta monetae, salvo jure &c. eidem Instanti debita, causa, & occasione NN. (*hic potest exprimi causa ob quam pecunia vel res debetur*) prout in actis, & processu causæ, & causarum hujusmodi suis loco, & tempore latius deducetur, & verificabitur &c. solvique, numerari, & exbursari fecissse &c. omniaque damna, expensas, & interesse præmissorum causa, & occasione quomodolibet facta, & passa, ac facienda, & patienda, in futurum, ac liquidanda refecissse, & quaecumque Decreta, Sententias, & Mandata desuper necessaria, & opportuna fieri, ferrique, concedi, decerni, & relaxari vidissse, & audivissse, ad favorem d. D. Instantis, Deducens in præmissis omne jus suum, omnemque actionem sibi undecumque, & quomodocumque quomodolibet provenientia & nobile officium iudicis, & beneficium iuris implorando, non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c. ideo &c. & si quis &c. alioquin &c. certificantes &c. aliis &c. omni &c.

N. Notarius.

Locus † Sigilli.

Aliud Monitorium in Curia pro petitione Hereditatis ab intestato delata.

4. De Mandato Illustrissimi, & Reverendissimi Domini A.C. sive R.P. NN. eius in Civilibus Locumtenentis, & ad Instantiam NN. principalis exponentis, nuper decessissse, NN. sine liberis & testamento, & ob id ejus Hereditatem, quam audivit, & adit, ad ipsum Instantem, tamquam proximorem spectare, & pertinere.

Tenore igitur præsentium.

Moneatur NN. ex adverso principalis, ac detentor, & occupator dictæ Hereditatis, & bonorumque NN. quatenus infra triduum proximum, sub 500. ducatorum &c. Camere Apostolicæ applicari, & pro illis Mandati executivi, & in iuris subsidium Excommunicationis &c. aliisque &c. pœnis, debeat realem, actualement, & corporalem possessionem prædictæ Hereditatis, ac bonorum quorumcumque Hereditarium dicti q. NN. mobilium, stabilium, & fœmementum iurium, & aliorum quorumque ad d. Hereditatem spectant & pertinent ubique locorum existent. & sub quibuscumque finibus confinatorum ac pro ut in actis, & Processu causæ, suis loco, & tempore, demonstrabitur, illorumque, & cujusli-

bet eorum iurium membrorum, pertinentiarum, & annexorum quorumcumque, realiter, & cum effectu prædicto D. Instanti dimississe, tradidisse, & relaxasse, ac de fructibus, redditibus, & proventibus indebitè perceptis, & percipiendis in futurum eidem Instanti respondisse, & integraliter satisfecissse, ac debitam satisfactionem fecissse, damnaque, & expensas, & interesse, præmissorum causa, & occasione passa, facta, & patientia, ac liquidanda, refecissse, & Mandatum quodcumque desuper necessarium, & opportunum, concedit, relaxari, lus, & iustitiam ministrari, aliaque desuper necessaria, & opportuna fieri vidissse, attento quod pro parte dicti NN. fuit coram Nobis comparitum, & allegatum, d. Hereditatem ex præmissis, & alio quocumque capite ad eum spectare, & pertinere, & ob id restituendam fore, & esse, una cum dictis fructibus, deducens &c. implorans &c. non solum, ut supra sed omni alio meliori modo &c. & si quis &c. compareat &c. alioquin &c.

N. Notarius.

Locus † Sigilli.

Aliud simile in actione reali.

5. De Mandato Illustrissimi, & Reverendissimi Domini A.C. sive R.P.D.NN. eius in Civilibus Locumtenentis, & ad instantiam NN. principalis, asserentis ad se iure domini, vel quasi, iusto & legitimo titulo, spectare, & pertinere Vineam sitam extra Portam NN. in loco nuncupato N. iuxta bona NN. & NN. Viam, & alios, si qui &c. quam ad præsens &c. detinet, & occupat, licet indebitè, & injuste, N. Adversarius, prout suis loco, & tempore demonstrabitur.

Tenore præsentium.

Moneatur idem NN. ex adverso principalis quatenus infra triduum proximum, sub 500. ducatorum auri &c. & pro illis mandatis executivi, & Excommunicationis in subsidium, aliisque &c. pœnis, debeat dictam Vineam, ac illius realem, & actualement possessionem, una cum omnibus, iuribus, membris, ac pertinentiis quibuscumque, d. D. Instanti dimississe, restituisse ac relaxasse, ac de fructibus, redditibus, & proventibus indebitè perceptis, & in futurum percipiendis, eidem Instanti respondisse, ac satisfecissse, damnaque expensas, & interesse præmissorum causa, & occasione passa, & patientia, &c. ac liquidanda, &c. refecissse, & quaecumque Decreta, Sententias, & mandata desuper necessaria & opportuna fieri, ferrique, concedi, decerni, & relaxari vidissse, ad eiusdem Instantis favorem, Deducens in præmissis omne lus &c. implorans &c. non se alstringens &c. salvo jure &c. non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c. & si quis &c. &c. compareat &c. alioquin &c.

N. Notarius.

Locus † Sigilli.

Aliud simile pro redditione rationis administrationis Tutelæ, & Curæ.

De Mandato Illustrissimi, & Reverendissimi D. A.C. sive R.P.D. NN. eius in Civilibus Locumtenentis, & ad instantiam NN. principalis.

Tenore præsentium.

Moneatur NN. olim Tutor, & pro debito tempore Curator Instantis, virtute testamenti NN. Patris deputatus, ex adverso principalis quatenus infra triduum proximum, sub 500. ducato-

rum

rum &c. Mandati executivi, & in Juris subfidium excommunicationis &c. alique &c. pœnis, debeat eidem instanti plenam, & debitam rationem Tutelæ, & Curæ, ac administrationis quorumcumque bonorum ejusdem instantis, ac in ejus paterna Hæreditate, & aliis quomodolibet relictorum, & signanter in Inventario per eum desuper confecto, rogato per acta NN. sub die &c. descriptorum à die susceptæ Tutelæ, & Curæ usque in præsens ad ejus manus perventorum, ac de omnibus, & singulis fructibus, redditibus, ac proventibus ex ei perceptis, realiter & cum affectu reddidisse, necnon omnia, & singula in dicto Inventario descripta, Instrumenta Scripturas, Libros, & computa quæcumque penes ipsum existentia, exhibuisse, & cum effectu restituisse, ac consignasse, ac reliquarum perfolvisse, & debitam satisfactionem fecisse, damnaque, expensas, & interesse præmissorum causâ, & occasione passa, & patien. ac liquidan. &c. refecisse, & quæcumque Decreta, Sententias, & Mandata desuper necessaria, & opportuna fieri, ferri, concedi, decerni, & relaxari vidisse, & audivisse, deducens &c. implorans &c. salvo jure &c. non se astringens &c. non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c. & si quis &c. compareat &c. alioquin &c. omni &c.

N. Notarius.

Locus † Sigilli.

Monitorio personaliter per Cursores exequuto ac subscripto, adnotatur ejus exequutio in Broliardo à Notario causæ ut infra, videlicet.

Pro NN. contra NN.

7 Coram Domino, meque &c. NN. Sanctissimi Domini Nostri Papæ Curfor retulit se ad instantiam NN. personaliter monuisse NN. prout in folio, tenoris &c. omni &c.

8 Ex adverso vero, infra triduum à die executionis illius, fit infra scripta protestatio, videlicet.

Pro NN. contra NN.

In Officio &c. NN. & negando Monitorium dixit narrata, prout narratur, non esse vera, & ad petita, prout petuntur, non teneri, ideo nihil fieri nisi servatis servandis, verificatis verificandis, aliis &c.

9 Monitorium sive negatum, sive non negatum in hoc, sicut in aliis, judiciis est semper ab Actore verificandum, sive per Instrumenta, & Jura, sive per Testes, & alia legitima probationum genera.

10 Jura in Judiciis ordinatis admittuntur, & tam instantiam Actoris, quam Rei, simpliciter, & absque aliqua clausula, seu præservativa citata tamen Parte ad dicendum contra, & ad eorum recognitionem proceditur, juxta superius tradita p. 1. c. 2. n. 10. & seqq.

11 Similiter etiam positiones, & Articuli opponuntur juxta facti contingentiam, ad cujusque Partis instantiam, Adversario tamen citato ad dicendum contra illos, admitti solent absque aliqua clausula sine præjudicio, quæ tantum in executivis, & summariis in admissione opponi consuevit, ut supra d. par. 1. c. 10. & seqq. & p. 2.

12 c. 5. & seqq. & † pariter pars cogitur positionibus respondere, ut d. par. 1. c. 10. & successive ad Testium examen, servatis servandis, proceditur

ut supra d. par. 1. c. 11. num. 2. & seqq.

13 Reus similiter potest in his judiciis deducere exceptiones sibi de Jure competentes, & Actor explicationes sibi brevissimas, & oportunas, juxta Praxim, de qua supra par. 1. c. 5. & c. 7. & seq. & alias juxta contingentiam facti.

14 Et ubicumque subest aliqua difficultas, sive in articulo principali, sive incidenti, potest informari Juxta in Camera in Contradictorio, vel parte citata, juxta Praxim superius traditam p. 1. c. 8. nu. 27. & seq. & ita observatur in omnibus causis in qualibet instantia.

Demum citato processu, observantur termini substantiales, videlicet.

A. C. N.

15 Citetur NN. ex adverso principalis, ad libellandum ad p. d. B. ad articulandum ad 12. (vel ad 8.) ad dicendum contra Articulos, ad producendum omnia, ad dicendum contra producta 2. ad declarandum, ad jurandum de calumnia ad p. d. in terminis substantialibus instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. repetit Jura hodie in Broliardo producta, & repetita, & petiit, & obtinuit servari, ut supra, & admitti, & in quantum, omni &c.

Fit autem productio, & repetitio Jurium opportuna juxta superius tradita par. 1. c. 2. n. 10. & seqq. & si nihil de novo sit producendum, potest fieri simplex repetitio in Broliardo, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

16 In Officio NN. repetiit omnia, & singula Jura Instrumenta scriptas, & acta, & actata, gesta, & facta per acta mei &c. ad causam quomodolibet facien. in parte tamen & partibus &c. & in quantum &c. & non alia &c. petunt &c. non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Denique citatur ad videndum reiterari, & ad Sententiam, ut infra, videlicet.

A. C. N.

17 Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum reiterari omnes, & singulos terminos substantiales, male forsan, nulliter, & inculcatè tentos, in vim quaruncunque facultatum, absolvi Instantem à Censuris, ad effectum &c. deferri Juramentum in supplementum plenæ probationis quatenus opus sit, concludendum, concludique videndum in causa, & audiendam Sententiam definitivam, C. in forma, & alias omni &c. ad p. d. Instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

Decretum.

NN. petiit, & obtinuit, ut supra, admitti ad reiterationem terminorum, qui reiteravit in forma &c. deferri Juramentum &c. qui tæcis &c. juravit &c. & sententari prout in Cedula, quam Reverendiss. D. Locumtenens legit subscripsit, & mihi consignavit, tenoris &c. super quibus &c. præsentibus Sociis Testibus &c. non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Tenor Cedula.

18 Christi nomine invocato, Pro Tribunali sedentes,

dentis, & solum Deum præ oculis habentes, Per hanc nostram definitivam Sententiam, quam de Iuris Peritorum consilio in his scriptis fecimus, in causa, & causis, quæ coram Nobis in prima, seu veriori versæ fuerunt, & vertuntur instantia, inter NN. Actorem ex una, & NN. Reum conventum ex altera partibus, de, & super solutione scutorum quingentorum quinquaginta monetæ salvo jure &c. rebusq; alijs in actis causæ, & causarum hujusmodi latius deductis &c. Dicimus Pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus, dictum NN. Reum conventum teneri, & obligatum esse, & propterea condemnandum fore & esse, prout condemnamus ad solvendum d. NN. prædicta scuta quingenta quinquaginta monetæ, Mandatumque exequutivum, & aliud desuper necessarium & opportunum decernendum, & relaxandum fore, & esse, prout decernimus, & relaxamus, Victumque victori in expensis condemnamus, quarum taxationem Nobis, vel cui de jure in posterum reservamus, & ita dicimus pronunciamus, & definitivè sententiamus, non solum præmissis, sed omni alio meliori modo &c.

19 Ita pronunciamus ego NN. Locum tenens. Ceterum, si Actor non verificavit Monitorium, fertur ad favorem Rei Sententia absolutoria ab impetitis, ut infra, & alias secundum facti contingentiam, & potest Reus citare Actorem ad videndum reiterari, & ad Sententiam, ut supra vel si Actor, ut supra citavit, potest Iudex ferre Sententiam hujusmodi, in termino citationis illius ad Rei favorem, potestque Notarius accuratius extendere Decretum ad Rei favorem in pede citationis Actoris de Stylo Tribunalis A.C.

20 Tenor Cedula absolutoria ab impetitis, Christi nomine invocato, pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, Per hanc nostram definitivam Sententiam, quam de Iuris Peritorum consilio in his scriptis fecimus, in causa & causis, quæ coram nobis in prima, seu veriori versæ fuerunt, & vertuntur instantia, inter NN. Actorem ex una, & NN. Reum conventum partibus ex altera, de, & super Hereditate, & bonis q. NN. eorumque possessionis dimissione, ac restitutione, rebusque alijs in actis causæ, & causarum hujusmodi latius deductis; Dicimus, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus, dictum NN. Reum conventum absolvendum fore, & esse, prout absolvimus, & liberamus ab impetitis per dictum NN. Actorem ac propterea eidem NN. Actori perpetuum silentium imponendum fore, & esse prout imponimus super præmissis, Victumque Victori in expensis condemnamus, quarum taxationem Nobis, vel cui de jure in posterum reservamus, & ita dicimus &c. & definitivè sententiamus, non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

21 Ita pronunciamus ego NN. Locum tenens. Contingit aliquando, pro cessum esse nullam, vel inordinatum, vel libellum esse ineptum ob actionis deficientiam, ideoque in his, & similibus facti contingentijs, solet ferri Sententia ab observatione iudicij, D, ut infra, & alias muta-

tis mutandis, juxta rerum, & factorum varietates, videlicet.

Tenor Cedula absolutoria ab observatione iudicij.

22 Christi nomine invocato, Pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, Per hanc nostram definitivam Sententiam, quam de Iuris Peritorum consilio in his scriptis fecimus, in causa, & causis, quæ coram Nobis in prima, seu veriori versæ fuerunt, & vertuntur instantia, inter NN. Actorem ex una, & NN. Reum conventum partibus ex altera, de, & super Vineâ sita extra Portam N. in loco nuncupato N. N. juxta bona NN. &c. viam, & alios, notissimos fines, rebusque alijs &c. Dicimus pronunciamus, decernimus, & declaramus, dictum NN. Reum conventum fore, & esse absolvendum, prout absolvimus ab observatione præsentis iudicij, & d. NN. Actori jura, talia qualia, habet, in alio Iudicio expedienda, referuamus, Victumque Victori in expensis condemnamus, quarum taxationem Nobis, vel cui de jure in posterum reservamus, & ita dicimus &c. & declaramus, non solum præfatis, sed omni alio meliori modo &c.

23 Ita pronunciamus Ego NN. Locum tenens. Verumtamen in materia redditioni rationis administrationis, præmissis Monitorio, ut supra nu. 6 illoque verificato per Instrumenta, Iura & Testes, ac alia legitima probationum genera, ut supra, si Reus liberos suæ administrationis exhibere recuset, seu nolit, potest contra eum tamquam dolosum jurari in litem, ac propterea, observatis terminis substantialibus, pariter, ut supra nu. 15. ritabatur olim Pars, ut infra, videlicet.

A. C. N.

24 Citeretur NN. ex adverso principalis, ad videndum reiterari omnes, & singulos terminos substantialis, male fortan, nulliter, & inculcatè tentos, in vim quaruncunque facultatum, absolvi instantem à Censuris, ad effectum &c. taxari summam usque ad quam instans jurare possit E in litem, E, & super illa taxata videndum instatè jurare, & juxta taxationem, & Iuramentum concludendum, concludique videndum in causa, & audiendam Sententiam definitivam in forma, & alias omni meliori modo &c. ad p. d. Instante NN. principali, five &c.

N. Notarius.

Decretum.

Relatione facta, comparuit, NN. & petijt, & obtinuit, ut supra &c. admitti ad reiterationem terminorum, qui reiteravit in forma &c. taxari summam, usque ad quam dictus NN. jurare possit in litem ad scuta mille monetæ, pro qua ideo NN. tactis &c. juravit in forma &c. & concludi, & sententiam prout in Cedula, quam Reverendiss. D. Locum tenens legit, subscripsit, & mihi consignavit, tenoris &c. super quibus &c. præsentibus Socijs testibus &c. non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Sed hodie servatis terminis substantialibus, Pars citatur, ut infra videlicet.

A. C. N.

24 Citeretur NN. ex adverso principalis, ad videndum

dem Instantem admitti usque ad quam summam is jurati possit in litem, eundemque sic admissum videndum in litem jurare, & decretum necessarium, & opportunum fieri, & interponi ad p.d. Instante NN. principali, live &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petiit, & obtinuit, ut supra, admitti ad jurandum in litem usque ad summam scutorum mille monetæ &c. qui tactis &c. juravit in forma &c. non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Deinde citatur Pars ad Sententiam, ut infra videlicet:

A. C. N.

- 26 Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum reiterari omnes, & singulos terminos substantiales, male forsan, nulliter, & inculcatè tentos, in vim quaruncunque facultatum, absolvi Instantem à Censuris ad effectum &c. deferri Juramentum in supplementum plenè probationis, quatenus opus sit, concludendum, concludique videndum in causa, & audiendum Sententiam definitivam in forma, ad p.d. Instante NN. principali, live &c.

N. Notarius.

Decretum.

Relatione facta, comparuit NN. & petiit, & obtinuit ut supra &c. admitti ad reiterationem terminorum, qui reiteravit in forma &c. deferri Juramentum &c. qui tactis &c. juravit &c. & concludi, & sententiam prout in cedula, quam Reverendiss. D. Locumtenens legit, subscriptis, & mihi consignavit, tenoris &c. super quibus &c. presentibus Sociis testibus &c. non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Tenor Cedulae.

- 27 Christi nomine invocato, Pro Tribunali fidentes, & solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram definitivam Sententiam, quam de Juris Peritorum consilio in his scriptis ferimus in causa, & causis, quæ coram Nobis in prima seu veriori versæ fuerunt, & vertuntur Instantia, inter NN. Actorem ex una, & NN. reum conventum partibus ex altera, de, & super redditione rationis administrationis Tutelæ, & Curæ, ac reliquorum restitutiones librorumque, ac scripturarum exhibitione, rebusque aliis &c. Dicimus, pronunciamus, decernimus, & declaramus dictum NN. teneri, & obligatum esse, & propterea condemnandum fore, & esse, prout condemnamus, ad solvendum, d. NN. Actori scuta mille monetæ, Mandatumque exequutivum, & aliud desuper necessarium, & opportunum, decernendum, & relaxandum fore & esse, prout decernimus, & relaxamus, Victumque Victori in expensis condemnamus, quarum taxationem Nobis, vel cui de Jure in posterum reservamus, & ita dicimus, pronunciamus, & definitive sententiamus, non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c. Ita pronunciamus Ego NN. Locumtenens.

- 28 Solent tamen aliqui citare ad videndum admitti infra quam summam Instantem jurare possit in litem, & tunc admissus non jurat usque ad totam summam, ad quam fuit admissus, sed in-

fra eam ad aliquanto minorem, & similiter Judex non condemnat Reum in tota summa, super qua fuit juratum, sed in aliquanto minori; unde si quis fuit, Verbi gratia, admissus ad jurandum infra summam scutorum centum, jurabit usque ad scuta nonaginta quinque, & Judex postea condemnabit Reum in nonaginta; & ita aliqui, se in Tribunali A.C. praticasse, & observari vidisse, affirmant ut infra, videlicet.

A. C. N.

Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum Instantem admitti infra quam summam is jurare possit in litem, eundemque sic admissum in litem jurare, & decretum necessarium, & opportunum fieri, & interponi ad p.d. Instante NN. principali live &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petiit & obtinuit, ut supra, admitti ad jurandum in litem infra summam scutorum centum monetæ &c. qui sic admissus &c. tactis &c. juravit &c. usque ad summam scutorum 65. monetæ, ut supra, & alias omni &c. & deinde citatur ad Sententiam ut supra num. 26. & fertur Sententia ut supra num. 27. mutatis tamen mutandis ut supra.

- 29 Ceterum in Judiciis ordinariis admittitur appellatio ad utrumque effectum absque aliqua clausula, & difficultate à Sententiæ definitivis seu illarum vim habentibus, five Sententiæ sint condemnatoria, five absolutoria ab impetitis, prout etiam datur appellatio à Sententiæ lata ab observatione Judicii, licet illa sit inter loquutoria, dummodo appellatio, in quolibet ex prædictis casibus, fuerit interposita infra legitima tempora, juxta superius tradita p. 1. c. 13. n. 2. nam alias Sententia transit in rem judicatam.

Interponitur autem appellatio infra legitima tempora ut supra, coram Judice à quo, ut sequitur videlicet.

Pro NN. contra NN.

- 30 Coram Domino, meque &c. NN. habita notitia de præsentia Sententiæ lata ad assertum favorem NN. contra NN. ab ea, & omnibus aliis gravaminibus ad Sanctissimum Dominum Nostrum Innocentium Decimum, ejusque Sanctam Sedem Apostolicam appellavit, prout in cedula quam facto dedit, tenoris &c. petens &c. omni &c.

Cui Dominus dedit terminum Juris, & interrim &c. &c. omni &c.

Vel.

Cui Dominus dedit reverentiales in forma &c. omni &c.

Tenor Cedulae.

- 31 A quadam asserta definitiva Sententiæ, seu decreto definitivo, lata ut dicitur, seu facto per R. P. D. NN. A. C. Locumtenentem, ad præsentem favorem NN. contra NN. de, & super præsentia pecuniarum summa scutorum quingentorum quinquaginta monetæ ac illorum solutione, rebusque aliis &c. (vel alia re, de qua agitur, exprimenta juxta contingentiam facti) Procurator, & eo nomine, sentiens se læsum, & gravatum, & timens in posterum magis lædi, & gravari &c. ab illa, five ab illo, ac toto processu desuper fabricato, ad Sanctissimum D. N. Inno-

Innocentium V. ejusque Sanctam Sedem Apostolicam in his scriptis provocat, appellat, & æque principaliter de nullitate dicit, petens semel, bis, tertio, sæpè, sæpius, sæpissime, instanter instantius, & instantissime sibi de Apostolis respondenti, & quatenus &c. à non admissione illius, ac toto ulteriori processu, iterum, ac toties quoties &c. appellat, provocat, & ut supra de nullitate dicit, ita ut sit ultimus in appellando &c. ac interim &c. nihil innovari &c. alias de nullitate, & attentatis &c. protestatus &c. non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

32 Quoties tamen Judex dedit terminum juris mensem, redendum est pro Apostolis in d. termino ut supra p. 1. c. 13. n. 7. & seq. ne alias appellatio transiret deserta, & sententia in judicium, nisi forte causa in d. termino fuisset commissa, ut supra d. p. 1. c. 13. n. 29. & n. 412.

33 Similiter ob eadem rationem, quando Judex dedit reverentiales in forma, si causa in termino decem dierum non potuit committi, nec commissio expediri, fit Præsentata, juxta superius tradita, d. p. 1. c. 13. n. 85. & seq.

34 Commissio verò in his causis signatur via ordinaria, juxta praxim superius traditam d. p. 1. c. 13. n. 45. nec est necesse citare Partem, aut adire Signaturam, parte citata, potest autem confici commissio ut infra, & alias mutatis mutandis juxta factorum contingentias, videlicet.

Roman.

35 Beatissime Pater. Dignetur S. V. causam, & causas appellationis, & appellationum, nullitatis, & nullitatum ex tribus, iniquitatis, & notorie injustitiæ infra legitima tempora interpolata, & interpolatarum, necnon attentatorum, & innovatorum quorumcumque, ac restitutionis in integrum, prout de Jure, à definitiva affecta sententia lata per R. P. D. NN. A. C. Locumtenentem in prima instantia ad præsentum favorem NN. contra devotum S. V. oratorem NN. de, & super præsentia pecuniarum summa scutorum quingentorum moneta, non tamen vigore obligationis Cameralis, aut alterius processus exequuti (vel, de & super alia re controversa exprimenda, de qua agitur) rebusque aliis &c. una cum omnibus incident. dependen. emergent. annexis, connexis, ac toto negotio principali, ac quam ac quas &c. alicui S. V. Sacre Rotæ Auditori audien. cognoscen. deciden. sineque debito terminan. committere, & mandare, cum facultate citandi, inhibendi, quos, quibus, quoties, ubi, & quando opus fuerit, Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, Stylo Palatii, cæterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, Statum &c. pro plenè &c.

36 Solet tamen aliquando prius Commissio- num Revisor, de quo diximus supra p. 1. cap. 13. num. 36. & num. 45. & seq. in causis pecuniariis addere in corpore commissio- nis illa verba videl. Itaut Inhibitio non afficiat, quatenus fuerit actum virtute oblig. Cameralis, aut alterius processus exequuti, ut diximus sup. d. p. 1. cap. 13. numero 50. & seq.

Quinimò si appelleretur à Sententia Gubernatoris Libris, & causa est pecuniaria, solet addere

reultra prædicta, illa verba videlicet, aut causa Mercedis.

37 Quibus sic stantibus, in causis ordinariis, committi solet causa appellationis simpliciter, & commissio signari absque alia difficultate, aut citatione.

Causaque appellationis commissio, citatur Pars coram Judice Commissario, juxta superius tradita p. 1. c. 13. n. 43. & proceditur deinde ad ulteriora eorum co.

Observationes.

A D E Monitoriis satis diximus supra p. 2. c. 4. num. 30. & seq. idè ad ibi dicta, in facti occurrentia, poterit haberi recursus.

B Terminis substantiales in causis Beneficialibus observantur, prout in formula superius tradita, de quibus latius diximus sup. p. 2. c. 1. n. 106. & seq. Idem termini observantur coram A. C. in causis quibuscumque ordinariis, in quibus ipse habet facultatem procedendi, observatis terminis, & aliis prout in Beneficialibus, Paul. V. cons. 28. Eximia in §. 2. as videl.

39 Sed salust. Tib. lib. 2. c. 15. n. 3. & seq. asserit terminum ad articulandum, qui, ut supra, in d. causis servatur ad duodecimam, posse servari etiam ad octavam, ut diximus supra p. 2. c. 1. n. 107. & seq. quare potest iste terminus live uno live altero modo ut supra servari, cum utrumque modum Praxis in dies admittat.

40 Asserit verò Author formularij commiss. in tract. devolut. caus. sub tit. de termin. subst. in causis summaris, & Beneficialibus non esse necesse observare nisi quatuor terminos substantiales, scilicet ad articulandum, ad dicendum contra Articulos, ad producendum omnia, & ad dicendum contra producta, & quod aliorum terminorum ommissio non reddit processum nullum.

41 Sed nihilominus Praxis observat in dd. causis ordinariis coram A. C. ut superius diximus n. 38. & seq. sed in possessionis summaris prout in Sal. viano, & aliis, de quibus supra p. 2. c. 6. & seq. bene verum est, Praxim servare dictos quatuor terminos substantiales, vel alios, ut supra causis Beneficialibus, & ordinariis (quæ in effectu in Tribunali A. C. etiam sunt ut supra, summarie licet detur in eis appellatio) servari solitos.

42 Ommissio autem terminorum substantium live in causa summaria, live ordinaria servari solitorum reddit Sententiam nullam Bellamer. dec. 27 Mantio. decis. 254. n. 1. & seq. cum alijs cumulatis supra d. p. 2. c. 1. n. 116. & seq.

43 Sed hoc non procedit in processibus de partibus, in quibus sufficit, fuisse servatos terminos Statutarios, Caval. dec. 217. n. 11. vel alios de stylo loci servati solitos, Sal. Tib. in pra. l. 2. c. 24. n. 10.

C Sententia dicitur à sentiendo, quia Judex pronunciat secundum id, quod sentit, sententiæ, §. sed si queritur, ff. si serv. vindic. Maran. de ord. iud. n. 3. p. 6. p. princ. aff. n. 2.

44 Est autem Sententia, definitio Judicantis controversiæ sine imponens, continens absolutionem, vel condemnationem, l. 1. ff. de re iud. Abb. in rub. de re iud. n. 4. Maran. d. 3. p. 6. p. princ. aff. l. n. 1.

46 Et

- 46 Et aut est definitiva, aut interlocutoria, aut mixta, quæ scilicet participat de utraque. *Butr. conf. 6. num. 1. & seq. Guidopap. dec. 11. & dec. 12. numero 6.*
- 47 Sententia definitiva est, quæ controversia finem imponit, l. prima, ff. de re iudic. & sæpe definit illud negotium, quod principaliter deducitur. *Glos. in Clem. ad Compensandas in verb. definitiva, de sep. poss. & fruct. Bald. in l. 1. nu. 1. C. Sent. rescind. non poss. & Castr. conf. 429. In quadam n. 1. lib. 1. Roman. conf. 357. Dicitur n. 1. Papien. in Pray in form. Sentent. definit. §. 1. num. 4. Guidopap. dec. 11.*
- 48 Debetq; Sententia definitiva continere absolutionem, vel condemnationem. *Marant. d. act. 1. n. 1. Gass. observ. 2. n. 6. ubi quod sufficit, si saltem contineat acquipollentia.*
- 49 Et defectu, & absolvere, vel condemnare super toto, non super parte, alias non valet, l. in hoc iudicio ff. samul. heres. l. etiam, §. 1. ff. de Minor. l. 1. & ibi DD. C. si advers. rem. iud. Abb. in c. cum inter, n. 23. & ibi Felyn. n. 6. de re iud. *Magon. dec. Florent. 73. & n. 13. dec. Lucen. 65. n. 17. Rot. dec. 313. num. 2. p. 3. recent.*
- 50 Nec solet Rota Sententia definitivas multiplicare, sed simul totum negotium terminare, *Rot. dec. 427. n. 2. & seq. p. 2. recent.*
- 51 Sed conclusio, quod Sententia si ferenda super toto, alias non valet, Primò non procedit, quando petitio fuit facta per capita separata, nam tunc tot censetur petitiones, quod capitula, & ob id potest super aliquibus ferri Sententia valida, omittis aliis. *Abb. in cap. cum inter n. 23. vers. ego capiend. & ibi Felyn. nu. 6. vers. fallit. primo de re iud. Duen. reg. 191. in prima fall. li. 2. Rota dec. 428. n. 1. & seq. p. 2. & dec. 313. num. 2. p. 3. recent.*
- 52 Secundò non procedit, quando plures simul conveniuntur, nam potest respectu unius ferri Sententia, & respectu alterius defectu. *l. non idcirco in princ. ubi Bart. & DD. ff. de re iud. Fel. in d. c. cum inter, n. 10. de re iud. Dec. conf. 298. n. 1. Gregor. dec. 488. n. 7. Rot. d. dec. 313. n. 2. p. 3. recent.*
- 53 Quinimò lata Sententia contra Plures potest quoad unum non valere, quo vero ad alium esse valida, *Felyn. in d. cap. cum inter, nu. 10. vers. nec*
- 54 *est novum. Rot. dec. 561. n. 13. p. 1. recent. tunc tamen tot sunt capita, quot personæ, Castr. in d. l. non idcirco, n. 2. de iud. Gabr. conf. 56. n. 19. lib. 1. Rota d. dec. 561. n. 13. p. 1. recent.*
- 55 Tertio non procedit, quando ab uno petuntur plures summæ ex diversis causis, *Felyn. in d. cap. cum inter n. 8. de re iud. Rot. dec. 313. nu. 2. par. 3. recent.* Nam tunc etiam tot sunt capitula, quot summæ, *Aret. in l. certi conditio, §. quoniam, n. 22. vers. aut sunt diversa, ff. si cert. petat. & tot capitula quot termini separatum petiti Rota in Hydruntina Pecuniaria, 12. Decembris 1641. coram bo. me. Merlino Decano*
- 57 Hinc potest Sententia lata per capita separata quoad unum capitulum valere, quoad aliud non valere, quia, dum capita sunt distincta, utile per inutile non vitiatur, *Rot. dec. 33. nu. 18. p. 2. di. vers. Duran. dec. 133. n. 3. & t. tot sunt Sententia quot sunt capita, & summæ Greg. dec. 152. n. 1. & tot t. capita diversa, & separata, tot Sententia,*
- Magon. dec. Florent. 55. n. 3. dec. 311. n. 8. p. 7. rec. Duran. dec. 113. n. 4. & dec. 198. n. 11.*
- 60 Quæ procedunt etiam si summa petita esset constata ex diversis partibus distinctis, & separatis, nam valet sententia pro summa debita, ex quo tot censentur capita, quot summæ separata, *Aret. in l. certi conditio §. quoniam, n. 22. vers. aut sunt diversa ff. si cert. pet. & t. tot sententia, quot capita & partita, Rota dec. 33. n. 7. & seq. p. 2. divers. Cavalier. dec. 484. n. 3.*
- 61 Quarto non procedit attendita causa rationabili, ob quam Rota à d. Stylo recedere consuevit. *Rota dec. 427. n. 4. p. 2. recent.*
- 62 Quintò non procedit in accessorijis, prout sunt fructus, vel expensæ, nam si in his fuit omissa condemnatio censetur simpliciter facta absolutio, *Felyn. in c. cum inter, n. 13. de re iud. Duen. reg. 191. n. 9. lib. 2. Magon. dec. Lucen. 65. n. 18.*
- 63 Alias fallentia tradit *Duen. d. reg. 191. lib. 2. & Felyn. in d. c. cum inter, nu. 6. & seq. de re iud. idcirco ad eos in facti occurrentia recurri poterit.*
- 64 Sententia igitur non solum condemnationis sed etiam absolutoria, quæ petunt totum negotium, & jus dicitur definitiva, *Covar. var. resol. lib. 1. c. 1. n. 8. Cavalier. dec. 158. n. 3.*
- 65 Debet autem sententia definitiva, ut valeat ferri in scriptis, & recitari à Iudice, l. fin. ubi DD. C. de Sent. ex brev. recit. c. fin. de re iud. in 6. *Glos. in c. 1. §. postquam in verb. in scriptis, vers. vigesimo octo nus, de Cens. in 6. Verall. dec. 139. p. 3. Rot. dec. 19. de re iud. in no. & dec. 731. n. 4. p. 2. rec.*
- 66 Et per consequens debet per Scripturam probari, sed si scriptura sit amissa, potest probari per Testes, tam Sententia, quam casus amissionis, cap. sicut nobis ubi DD. & signanter, *Abb. n. 4. in §. not. & Felyn. n. 2. de re iud. idcirco Felyn. in cap. quoniam contra n. 55. de proba Bald. in l. emancipatione, n. 1. C. de fid. Instrum. Barcos in c. Albericus, n. 1. de Testib. Adde. ad Lanfranc. in prax. tit. de Interloc. & appell. sub lit. A. Rot. dec. 19. vers. praesertim, de re iud. in nov.*
- 67 Sed nihilominus Rota dec. 19. de re iud. in nov. videtur tenere etiam simpliciter quod Sententia possit probari per Testes, per tex. in d. c. sicut nobis de re iud. & in d. c. Albericus de Test.
- 68 Cum tamen ad validitatem Sententia requiratur scriptura per tex. in d. c. fin. de re iud. in 6. cum alijs præ allegatis, ut iura iuribus concordentur, textus in d. c. sicut nobis videtur intelligendus, quando Scriptura fuit amissa, pro ut intelligunt DD. supra allegati, textus verò in d. c. Albericus videtur intelligendus, quando sententia fuit à Iudice in scriptis recitata coram Testibus, sed non fuit in scriptis à Notario redacta, ut inquit text. ibi non fuit in scriptis redacta, non enim dicit, quod non fuerit lata, & recitata in scriptis, & ob id mandat dicta Testium super ea in scriptis redigi, ut post Io. And. declarat *Ab. in d. c. Albericus, n. 2. de Test. vel eo quoque casu scriptura, quæ pro forma requiritur, fuerat amissa, & ob id eius tenor potest probari Testes, ut post Ant. Gomez. ad l. 41. Tauri, n. 2. notat Barbo. in c. Albericus n. 2. ubi alios cumulat docentes quomodo amissio sit probanda.*
- 69 Sufficit igitur, quod sententia fuerit à Iudice lata, & lecta in scriptis, sed de iure non requiritur

in ea subscriptio Judicis, cum hoc non reperitur jure cautum *Verall. dec. 139 p. 3.*

- 70 Debet insuper Pars adverte specificè, & nominatim citari ad sententiam definitivam audiendam, alias sententia non valet, *cap. 2. ubi Glof. in verbo audiendam, Gemin. in 5. not. & Franc. in 2. not. de dol. & contum. in 6. Clem. sapè, circa fin. ubi Glof. in verbo ad id. & Card. in 5. & quia num. 9. & alijs de verb. signif. Dec. in cap. consulti. nu. 65. de offi. Deleg. & alijs quos cumulat. Gabr. de Citat. concl. 3. n. 300. ampl. 100. Vant. de nullit. defect. citat. n. 56. Capyc. dec. 1. nu. 35. Rot. dec. 17. de re iud. in nov. & dec. 1. n. 7. p. 2. & dec. 240 n. 6. & seq. par. 5. & dec. 141. nu. 1. & n. 4. p. 6. recent. Buratt. decif. 18. num. 7. ubi quod ita fuit sapè decisum, & dec. 883. n. 4. Cavalier. dec. 356. num. 1. & seqq. Beltramin ad Gregor. decif. 209. num. 7.*

- 71 Adeo quod non sufficiat citatio ad audiendam voluntatem, vel alia similis continens verba equipollentia, *Roman. conf. 369. nu. 8. Gonzal. ad reg. 8. in annot. contr. null. n. 116. Rota dec. 18. n. 2. p. 1. dec. 486. n. 7. p. 2. & dec. 141. n. 2. & n. 4. & seq. p. 6. recent. Greg. dec. 209. m. 4. Cavalier. dec. 376. num. 2.*

- 72 Suppletur tamen defectus hujusmodi citationis ex præsencia patris, quæ debebat citari, *Gabr. de Citat. concl. 1. n. 413. Vant. de nullit. defect. citat. n. 17. Rot. dec. 357. n. 2. p. 3. & dec. 144. n. 8. p. 4. & d. 406. n. 1. p. 5. rec. Greg. dec. 576. n. 1. & ibi Beltramin. n. 1. Cavalier. dec. 117. n. 1. & per monitionem Judicis Partibus præsentibus facta, Cassad. dec. 2. de iud. Verall. dec. 293. p. 3. Rot. dec. 37. n. 11. p. 6. recent.*

- 73 Sed hoc non procederet, si constaret de dicta præsencia ad alium diversum finem, *Gabr. de Citat. conclus. 1. n. 413. Beltramin. ad Greg. d. dec. 576. n. 15. & seq. ubi quod præsencia probatur ex attestazione Notarii, qui itatum sententiam intimavit, vel ex appellatione à Parte incontinenti interposita.*

- 74 Defectus tamen citationis ex adverso emanatæ non potest alteri parti nocere, *Rot. dec. 100. n. 4. p. 2. recent. & in Romana pecuniaria, 17. Martij 1645. coram R. P. D. Corrado, §. Non obstat denique.*

- 75 Ceterum sententia lata contra Hæredem legitimè citatum præjudicat Fideicommissario non citato, de cuius interesse non principaliter agitur, sed secundario, l. si Patroni, §. actiones ubi Burr. ff. ad Sen. conf. Trebell. l. Filius familias, §. Divi ubi Imol. n. 18. Alex. num. 8. l. si in prima lect. n. 494 & in secunda lect. num. 63. Rip. num. 60. & seq. ubi de communi. ff. de legat. l. Alex. in l. sapè num. 30. ff. de re iud. Burr. in cons. 174. num. 10. lib. 1. & cons. 202. num. 15. ubi de communi lib. 2. Dec. cons. 342. n. 7. vers. & evidentes, Bero. cons. 101. num. 46. lib. 2. Alex. cons. 159. n. 2. & seq. lib. 2. Covar. pract. quæ. 6. n. 6. vers. & ideo ex adverso, Gabr. de Citat. concl. 1. n. 3. 21. vers. contrarium, ubi de communi Allyn. in praxi. §. 7. cap. 5. vers. 2. fallit, num. 1. in fin. & num. 2. ubi de communi Phauce. de Invent. part. 5. num. 25. & seqq. Osif. decif. 157. num. 5. & num. 15.

- 76 Quod eo magis procedit, quando prætendens jus secundario, habet jus non reipia, sed spe

tantum, *Felyn. in cap. quamvis, nu. 16. de re iud. Alex. in d. l. sapè, n. 15. vers. similiter, & n. 27. vers. non obstat ff. de re iud. Rimin. iun. cons. 140. n. 73. lib. 2. Soccin. iun. cons. 181. n. 94. lib. 2.*

- 77 Sed conclusio Primò non procedit, quando quis non fuit citatus pro suo interesse, saltem per generale proclama, *Burr. in l. si eo tempore num. 2. Cade remiss. pignor. Angel. in l. si per lutorio, num. 2. ff. de appell. Alex. in l. si de uno quoque, num. 17. ff. de re iud. Soccin. sen. in l. eum Filius familias num. 12. ff. de verbor. oblig. Dec. in l. in iure Civili, num. 4. ff. de reg. iur. l. si in leg. ne quicquam, num. 36. ff. de offi. Proconf. & in l. decem, num. 4. ff. de verb. oblig. Felyn. in cap. fin. num. 5. de maior. & obed. Gabr. cons. 42. num. 26. & seq. lib. 2. Curt. iun. cons. 23. num. 8. lib. 1. Soccin. iun. cons. 171. num. 97. lib. 2. Dec. cons. 445. num. 32. Capyc. dec. 107. num. 4. & num. 9. vers. tamen, Achill. dec. 5. dec. 6. de dol. & contum. & dec. 3. de iud. ubi quod hoc non habet Contradictorem, *Pur. decif. 9. de re iud. & decif. 91. num. 2. & seqq. lib. 3. ubi in fin. dicit quod ista opinio non habet Contradictorem, & quod ab ea uti communi non est in iudicando recedendum, Coccin. dec. 449. n. 3. ubi quod hanc opinionem ferrat Rota.**

Qui quidem DD. loquuntur, ut plurimum de habente interesse secundario, Verum Socc. iun. Achill. & Pur. loquuntur in specie de Fideicommissario.

- 78 Vel saltem non procedit conclusio, nisi habens interesse secundario sciverit causam agitari, nam scientia hujusmodi æquipollet citationi, & probatur ex constitutione Procuratoris Achill. dec. 5. de dol. & cont. Coccin. dec. 449. num. 5. & seq.

- 79 Citatio tamen contra pupillum, vel Minorem pro suo interesse per proclama, quinimò nec citatio specialis, nec scientia sufficit, ad hoc ut Sententia illa præjudicet, quia debet ulterius dari illi Curator ad lites, qui illum defendat *Gabr. consilio 42. numer. 27. & seq. libro 2. Achill. decif. 5. & decif. 6. de dol. & contum.*

- 80 Alias Sententia quomodocumque lata contra Pupillum, vel Minorem indefensum, pro quo Nemo comparuit, est ipso jure nullam, *leum & Minores, ubi DD. C. si advers. rem iud. l. contra Pupillum, ff. de re iud. Marches. de Commiss. Sanat. nullit. par. 3. §. 3. num. 111. fol. 72. Crescen. decif. 9. de Sent. & re iud. Pud. decif. 306. num. 5. & 10. lib. 2. Rot. dec. 65. num. 4. par. 2. recent. & in Cortonen. bonorum, 28. Iunij 1589. coram bo. mem. Cardinali Platto, quæ est dec. 103. par. 4. divers. & dec. 40. post cons. crim. Farin. lib. 2. & in Romana Spolij, 17. Februarij, & 8. Iunij 1617. coram Sanctiss. D. N. Innocentio X. Gregor. dec. 485. n. 5. & dec. 574. num. 2. & ibi Beltramin. sub lit. A. Buratt. dec. 440. n. 1. & dec. 627. num. 7.*

- 81 Etiam si Sententia sit lata per Contradictas, quia contra Pupillos, vel Minores hoc modo ferri nequit, nisi eis ad lites Curatore doto, *Ant. Ang. in repert. sub tit. de contum ubi per contradictas, num. 5. Marches. de Commiss. Sanat. null. dicta par. 3. §. 2. num. 111. fol. 72. Gabr. cons. 42. n. 18.*

- nam. 23. lib. 2. *Crescent. d. dec. 9. de Rent. de re iud.*
Achil. d. decif. 6. de dol. & contum. Greg. dec. 485. nu-
mero 6.
- 82 Sed hoc primo non procedit, quando Senten-
 tia est lata in favorem Pupilli, vel minoris inde-
 fensi, nam nunc valet. *l. non minus C. de Proc. Vant.*
de null. defect. mand. n. 21. Verall. dec. 147. par. 3.
- 83 etiam si sit lata sine Curatore vel cum Procura-
 tore minus legitimo, *Rota decif. 394. numer.*
12. & seq. par. 5. recent. Greg. decif. 474. nu-
mero 2.
- 84 Secundò non procedit, quando causa fuit cum
 Procuratoribus, & Advocatis defensa, *Put. dec.*
198. lib. 2. in correct. Rota decif. 53. nu. 4. p. 2. recent.
Burratt. dec. 440. n. 1.
- 85 Tertio non procedit, quando ex actis notoriè
 constat minori nullam competere legitimam de-
 fensionem, *Greg. decif. 43. num. 10. & in Beltramin.*
num. 16. & dec. 485. nu. 1. Ferrentill. ad Burratt. d. dec.
440. n. 9.
- 86 Quarto non procedit, quando Curator depu-
 tatus in Iudicio ad minorem defendendum
 comparavit, licet nihil allegaverit, *Gregor. d. dec.*
43. n. 12. Sed si Tutor, vel Curator fuit citatus,
sed nunquam comparavit, Sententia lata non su-
stinetur, Beltramin. ad Greg. d. dec. 43. num. 16. sub
lit. B. ubi quod ita fuit decum in Romana de Ol-
phis, 25. Odoitru 1613. coram bo. mem. Coccin. De-
cano.
- 88 Secundò conclusio, quod Sententia præjudi-
 cet non citato, de cuius interesse non principa-
 liter agitur, sed secundario, in consequentiam,
 non procedit ad effectum, ut ille non possit ap-
 pellare à die notitiæ, *Rib. in l. Filius familias, §.*
Divi, n. 62. ff. de leg. 1. Alex. in l. sepe num. 82. in fine,
ff. de re iud. Felyn. in cap. cum super num. 11. de iud.
Arius Pinell. in l. prima in 3. par. nu. 49. vers. 3. limita
C. de bon. matrem Put. dec. 91. n. 3. & seq. lib. 3. quini-
mò t. tenetur à die notitiæ appellare, Put. dec. 9.
de re iud.
- 89 Tertio non procedit ad effectum, ut non pos-
 sit dicere principaliter, ut infra, de nullitate, &
 impedire executionem, late *Scacc. de Appellat. q.*
19. rem 1. concl. 4. num. 5. & seq. nu. 38. nu. 70. &
seq. & nu. 90.
- 90 *Observatio.*
 Standum in decisis, licet enim Inhibitio, non
 ad instantiam Hæredis, sed Fideicommissarii, qui
 non potest agere ante diem restitutionis non puri-
 ficato Fideicommissio, emanaverit, non tamen
 est moderanda, quia Fideicommissarius non agit
 ad bona, sed ad defensionem honorum Fidei-
 commissio subsectorum, & certum est eum posse
 defendere bona, ad ipsum perventura, circa quæ
 per actum de presenti potest sibi inferri præjudi-
 cium, *l. 3. §. si quid ff. de Minor. Menoch. conf. 501. n.*
12. & seq. Cephal. consil. 676. num. 15. tum alijs
cumulatis per Fusar. q. 622. n. 21. Peregr. de Fideic.
art. 41. n. 6. vers. septimo concedenda.
- 91 De Fideicommissio etenim, & sic de interesse
 Fideicommissarii, constat ex publico Instrumen-
 to Testamento, quod facit probationem proba-
 tam, rem claram, & manifestam, *Dec. in l. 1. ff. de*
nou. oper. nunc. Cravett. conf. num. 70. Mascart. de pro-
bat. conclus. 609. n. 1. Mantio. dec. 166. n. 12. Greg.
dec. 180. num. 11.

- 93 Similiter interesse est clarum, quia Adversa-
 rius præcendit exigere ex bonis Fideicommittentis
 creditum, quod Fideicommittens solvere non
 tenebatur, cum adivisset Hæreditatem Debi-
 totis dicti Adversarii cum beneficio inventarii,
 & distribuisset totam illius Hæreditatem quibus
 de Jure, certum est autem quod Hæres benefi-
 ciatus non tenetur ultra vires Hæreditarias *l. fin.*
C. de iur. delib. ubi omnes, & novissimè Montieu l.
nu. 147. Paris. conf. 33. n. 49. & seq. lib. 3. Roland.
conf. 44. n. 6. lib. 3. Mantio. dec. 326. nu. 3. Rota
dec. 326. nu. 1. par. 2. recent. Coccin. dec. 8. nu. 4. & dec
151. n. 2.
- 94 Nec cessat huiusmodi interesse, ex quo Ad-
 versarius agit contra Hæredem Fideicommit-
 tentis actione personali, non aut contra bona
 Quia specificè agit contra Hæredem, vnde
 petitio tota qualificatur ab illo verbo, hæredo
 ac per consequens afficit hæreditatem, & bona
 hæreditaria quo casu actio potius in rem scripta
 dici debet.
- 95 Prout etiam non diminuitur hoc interesse ex
 eo, quod licet bona Fideicommittentis occasione
 dictæ litis subhastarentur, & distraherentur, pos-
 set Fideicommissarius tempore purificationis fidei-
 commissi agere contra possessores dd. bonorum
 ad illorum recuperationem, Quia interest ipsius
 fideicommissarii plurimum, ne dicta bona dila-
 pidentur, sed potius integra, & simul unica, con-
 servantur ad hoc, ut veniente casu restitutionis,
 possit illorum possessionem facilius ingredi, &
 & non sit ei necesse agere contra Tertios, autho-
 re Prætoris, possidentes, quo casu vel forte bona
 non possent recuperare, vel saltem nisi post lon-
 gam litem cum magnis impensis, incommodis, &
 laboribus.
- 96 Nec relevat, quod fideicommissarius, veniens
 ad causam uti tertius, debet venire instatu, & ter-
 minis coram Iudice seculari, Tum quia potest,
 & debet agere coram Iudice Ecclesiastico super
 incidente spirituali, in quo Laicus non habet iuris-
 dictionem, *Cap. si Index Laicus, ubi Glos. in verbo*
spirituale, de Sent. excomm. in 6.
- 97 Tum t. etiam quia procederet obiectum, si ve-
 veniret ad causam ad deferendum Hæredis, vel ad-
 hærendo Iudicio per eum, vel contra eum moto,
 sed secus est quando fideicommissarius pro eius
 principali interesse de per se principaliter, & ex
 integro intendat Iudicium, nullatenus ab alio
 dependens, quia hoc casu competit illi facultas
 dicendi principaliter de nullitate defectu iuris-
 dictionis, & impediendi executionem etiam si
 hæres illam retardare non valeret, excommunicatis
 per *Scacc. de Appell. q. 19. rem 1. concl. 4. nu. 25. &*
seq. n. 38. n. 70. vers. secundus casus n. 72. in fin.
& numer. 9.
- 98 Quod procedit, etiam si Iudex habuisset ab
 initio iurisdictionem, quæ postea defecisset, pro-
 ut de communi, & Rotali opinione testatur *Aret.*
conf. 7. n. 10. col. 3.
- 99 Et quod quando quis movet iudicium pro suo
 principali interesse, possit deducere omnia sua pri-
 vilegia, non obstante lege vengitor. *ff. de iud. &*
cesset hoc casu d. legis dispositio, Bart.
in l. prima. numer. 6. ubi in rem ait. & in
l. Prætor ait, §. 1. ff. rem rat. hab. Bald. in
§. 2. l. 2.

l. 2. n. 6. C. de prec. imper. offer. Imol. in l. non solum, §. quod vulgo n. 4. ff. de usu. cap. Aug. in §. actionum n. 10. Instit. de act. Abb. in c. ult. n. 8. de empt. & vend. Hondel. conf. 25. nu. 19. lib. 1. Dic. confil. 700. num. 7. surdus confil. 396. nu. 36. Carol. de Grass. de effect. Cleric. effect. 1. n. 266.

- 100 Nec quicquam facit, quod Sententia lata contra Hæredem noceat Fideicommissario non citato Quia vel retorquetur, quia si nocet, debet illa audiri, ne alias Sententia afferat præjudicium irreparabile, vel non prohibetur agere & dicere principaliter de nullitate, ex præallegatis & Sententia nulla, defectu jurisdictionis omnimodo, nullum producit effectum, vel etiam, secundum opinionem, quam servat Rota, sententia lata contra Hæredem non nocet substituto, nisi quatenus fuerit aliquo modo citatus, Cap. 6. dec. 107. n. 4. Put. dec. 91. lib. 3. Achill. de Grass. 101 dec. 3. de Citat. & dec. 2. de Sent. ergo si debet citari, debet audiri, etiam vivente Hæredem regulari sit, quod omnis Citatus debet audiri, Bart. in l. cum Mulier n. 5. versic. præterea ff. solut. matr. Felyn. in cap. cum inter Priorem n. 10. versic. tradit generaliter, de except. Quare &c.

Observationes.

- 102 Sententia vero interlocutoria est, quæ fertur super aliquo incidente, vel emergente intermedia causæ, & non terminat negotium principale, Glof. in Clem. ad compescenda, in verbo definitiva de de sequest. possess. & fruct. Butr. confil. 6. n. 1. versic. ad propositum, Maran. de ord. iud. in 3. par. sexta par. princ. act. 1. nu. 2. & seqq. fol. 151. Guidopap. dec. 12. Coccin. dec. 407 n. 1.
- 103 Nec est interlocutoria de necessitate ferenda in scriptis, sed sufficit, quod scribatur in actis Bisignet. dec. 1. nu. 3. de Sent. & re iud. Rot. dec. 5. de re iud. in antiq.
- 104 Sed hoc non procedit, quando agitur de interlocutoria, in qua vertitur magna causæ cognitio, quia tunc est ferenda in scriptis interlocutoria sicut definitiva, l. fin. C. de privi. Scholar. lib. 12. Cyn. in l. 3. de Sent. ex brev. recit. Rot. d. des. 5. de re iud. in antiq.
- 105 Differt autem in multis Sententia definitiva ab interlocutoria.

Primo, quia per definitivam definitur negotium principale, per absolutionem, vel condemnationem, sed per interlocutoriam non definitur negotium principale, sed incidens, vel emergens.

Secundo, quia condemnatus de crimine per definitivam efficitur in famis, secus per interlocutoriam.

Tertio regulariter appellatione Sententiæ venit definitiva, non interlocutoria.

Quarto, à definitiva datur appellatio, & sola appellatio suspendit executionem, sed ab interlocutoria non appellatur de Jure Civili, vel non suspenditur executio ante executionem.

Quinto, Sententia definitiva non potest à Jure, qui eam tulit, revocari, sed interlocutoria potest ab eo ante definitivam revocari quancumque.

Sexto, Definitiva, vel vim definitivæ habens in gradu appellationis potest justificari ex noviter deductis. Glof. in Clem. Appellanti in Verb.

nec processus, & ibi DD. de Appell. Verall. dec. 114. & dec. 115. par. 3. Scacc. de appell. q. 3. art. 1. num. 1. & q. 11. num. 84. & seqq. secus interlocutoria d. Clem. Appellanti, de Appell. Scacc. d. q. 11. in 91. cum alijs allegatis supra par. 1. 6. 13. n. 123.

Septimo, Definitiva non potest ferri, nisi particitata, alias non valet, secus interlocutoria.

Octavo, Definitiva debet ferri in scriptis, interlocutoria potest ferri sine scriptis.

Nono, A definitiva potest appellari statim viva voce vel postea infra decem dies in scriptis absque aliqua expressione gravaminis, sed ab interlocutoria non potest appellari, nisi in scriptis cum expressione gravaminis.

Decimo, condemnatio poenalis facta per definitivam durat perpetuo, sed per interlocutoriam non durat, nisi durante officio Judicis interlocutoris.

Decimoprimo, Definitiva requirit ordinem Judicium, de qua in l. prolatam, C. de Sent. & in l. 1. & 2. C. de Sen. ex brev. recit. secus interlocutoria.

Decimosecundo, Juxta non potest definitiva latam corrigere, secus interlocutoriam.

Decimotertio, Definitiva producit actionem in factum interlocutoria, non habens vim definitivæ, nullam producit actionem.

Has tredecim differentias inter definitivam, & interlocutoriam latius conspiciere licet apud Maran. de ord. iud. in 3. par. 6. par. princ. act. 1. nu. 3. ubi viginti seqq.

- 106 Signanter autem Sententia interlocutoria dicitur habere vim definitivæ, ubicunque ille parat præjudicium in negotio principali, Bart. in l. Titio, ff. de accus. Guidopap. dec. 12. nu. 2. Card. Tuss. lit. S. concl. 112. nu. 14.

- 107 Sententia tamen super desertione appellationis interlocutoria, est interlocutoria, & secundum ejus naturam regulatur, & id ab ea appellatur in scriptis cum expressione causæ, sed à Sententia lata super desertione appellationis à definitiva secus, quia est definitiva, Guidopap. dec. 11. n. 1. vel saltem habet vim definitivæ & secundum ejus naturam regulatur, Guidopap. dec. 12. numero 3.

- 108 Sententia denique mixta dicitur illa, quæ participat de utraque, scilicet de definitiva, & de interlocutoria, habetque vim definitivæ, & vim interlocutoria, Butr. conf. 6. nu. 4. Guidopap. dec. 2. n. 6.

- 109 Unde mixta dicitur sententia interlocutoria quæ parat damnum irreparabile per definitivam Coccin. dec. 407. n. 2. ubi quod ab ea datur appellatio, sicut à definitiva.

Verumtamen de interlocutoris, tam habentibus, quam non habentibus vim definitivæ, satis dictum fuit supra par. 1. q. 13. n. 98. cum pluribus seqq. sub lit. L.

- 110 Ceterum sententia definitiva absolutoria conceditur Reo, ubicunque Actor suam intentionem non probavit. l. eum qui dicit. ff. de probat. l. qui accusare, C. de eden. Rot. dec. 17. num. 1. de re iud. in antiq. & dec. 3. de re iud. in nov. Cassad. dec. 1. nu. 1. & dec. 2. de re iud. Duran. dec. 280. num. 2. & decis. 381. n. 1.

- 111 Daturque Reo, & Possessori ex non jure Actoris,

- vis. Verall. dec. 133. par. 3. nullum tamen jus tribuit, quia Actor non probante. Reus, etiam si nihil praestet, debet absolvi cap. ult. §. qñe, & ibi Abb. n. 2. de iure iur. Mant. dec. 228. mm. 10. & potest
 112 † ferri pro Reo absente, citato ad personaliter comparandum, si se defendit per Procuratorem, & pars hoc ante conclusum in causa non opposuit. Rot. dec. 10. de Procurat. in nov. & dec. 7. de re iud. in nov. ac pro Reo etiam excommunicato absente, per Procuratorem se defendente, Rot. d. dec. 7. de re iud. in nov.
 113 Solentque, & debet per huiusmodi absoluturiam imponi Actori perpetuum silentium, Rota d. dec. 3. de re iud. in nov. & dec. 17. nu. 1. & seqq. de re iud. in antiq. Duran. d. dec. 180. n. 2.
 114 Potest autem ferri absolutoria ab impeditis etiam ob ineptitudinem libelli, vel ob alias diversas causas personales, Rot. dec. 17. n. 2. de re iud. in antiq. seu ob incapacitatem alterius Partis, vel ob alias causas, Cavaler. dec. 148. n. 3.
 115 Et † ob id non obstat exceptio rei iudicatae Agenti de novo contra alium, loco primi Rei defuncti subrogatum, nisi fuisset dicto Actori impositum perpetuum silentium, vel primo intruso ad iudicium Beneficium, Rota d. dec. 18. n. 1. fin. & n. 2. de Sent. & re iud. in antiq.
 116 Hinc, si Sententia absolutoria ab impeditis totum negotium perimit, potest transire in iudicatum, ita ut non possit super illo iure amplius agi, Nevizan. conf. 19. n. 1. Cavaler. dec. 148. n. 2. in prim. & in terminis dec. 158. n. 1. & n. 3.
 117 Sententia vero absolutoria lata in Petitório non obstat agenti possessorio adipiscendae, l. & an eadem, §. fin. ff. de except. rei iud. Rip. in l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 101 ff. de acq. poss. Argel. de acq. poss. q. 2. art. 1. n. 30.
 118 Sed hoc primo non procedit, quando excipiens offert, se in continenti probaturum suam exceptionem, Rip. in d. l. naturaliter, §. nihil commune, n. 101. ubi de communi, ff. de acq. poss. Argel. d. q. 2. art. 1. n. 31.
 119 Secundo non procedit, quando Reus fuit absolutus, quia erat dominus, & docet incontinenti de dominio, sed bene procedit, quando fuit absolutus, ex quo actor non probavit, Bart. in d. l. naturaliter, §. nihil commune, n. 2. verj. 3. casu, ff. de acq. poss.
 120 Sed absolutoria lata in Petitório ad favorem Rei bene obstat agenti possessorio retinendae, Dyn. in cap. qui ad agendum, de reg. iur. in 6. Rip. in d. l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 97. ubi de communi, ff. de acq. poss. Menoch. de retin. remed. 3. nu. 785. & seqq. ubi de communi testatur.
 121 Verum hoc non procedit, quando absolutoria fuit lata, ex quo actor non probavit sed bene procedit, quando fuit lata, quia Reus probavit se dominum Rip. in d. l. naturaliter, §. nihil commune, n. 97. verj. quia tenendum, ff. de acq. poss. Menoch. de retin. d. remed. 3. n. 690. & seqq.
 122 Sic etiam absolutoria lata in Petitório parit exceptionem rei iudicatae in possessorio recuperandae, Rip. in d. l. naturaliter, §. nihil commune, n. 35. & pluribus seqq. & n. 40. ubi de communi contra Bart. testatur, quam tamen conclusionem idem Rip.
 Ibidem sub. nu. 89. & pluribus sequentibus, Me-

- noch. de retin. remed. d. 3. n. 686. ubi de communi, & de recuper. remed. 1. q. 20. m. 233. ubi de communi.
 123 Primo tamen hoc non procedit quando quis spoliatus fuit post sententiam, secundo non procedit, quando absolutoria fuit lata ab observatione iudicii, nam tunc cum Spoliator non probaverit se dominum, sententia non facit Notorium in causa domini, Tercio non procedit, quando fuit declaratum spoliatorem incidisse in poenam l. si quis in tantum, C. unde vi, Menoch. de recuper. d. rem. 1. q. 20. n. 263. & seqq.
 124 E contra vero sententia lata in possessorio non obstat agenti petitorio, nam in possessorio proprietatis non vertitur, l. & an eadem, §. fin. ff. de except. rei iud. Rip. in l. naturaliter, §. nihil commune, n. 103. ff. de acq. poss. Menoch. de retin. remed. 3. n. 808.
 125 Sed hoc non procedit, quando possessorium habet admixtam causam proprietatis, l. 2. §. quaedam, ff. de Interd. Rip. in d. §. nihil commune, n. 103. ubi de communi, Menoch. de retin. dicto remed. 3. nu. 806.
 126 Verum haec limitatio habet locum, quando de dominio fuit in iudicio possessorio plenè cognitum, aliàs secus Rip. in d. §. nihil commune, nu. 103. verj. quid dicendum.
 127 Sententia lata ab observatione iudicii, seu instantiae, quam Specul. de off. om. iud. §. deferuit quoque n. 18. verj. si autem, absoluturiam à petitione iudicii appellat, Rota vero dec. 3. nam. 2. de dol. & contum. in nov. absoluturiam ab instantia nuncupat, non est definitiva, sed interlocutoria, quia non tangit negotium principale, Glor. in l. harum in verbo absolvetur, ubi Bart. ff. si serv. vin. Bart. in l. Titia, n. 4. ff. de accusat. la. in l. admonendi, n. 80. de iure iur. & in l. properandum, §. & si quidem, nu. 16. & seq. C. de iud. Cast. conf. 272. n. 2. lib. 1. & conf. 219. n. 2. lib. 2. Arret. conf. 119. n. 4. Bolognin. ad Anan. conf. 9. Covar. var. resolut. lib. 1. c. 1. n. 18. Maran. de ord. iud. par. 5. n. 50. par. 3. par. 6. prim. act. 1. n. 73. Magon. de Lucen. 32. n. 15. & n. 54. Amat. dec. Ferrar. rien. 60. n. 9.
 128 Sed hoc procedit, quando sententia absolutoria fertur ab observatione iudicii, ob ineptitudinem libelli, tunc enim est interlocutoria, at si feratur, quia non fuerit probatum, vel quia solum, vel quia occisus poterat impunè offendi vel est definitiva, vel habet vim definitivam, Bart. in d. l. Titia, n. 4. ff. de accusat. Amhar. conf. 16. n. 6. Castr. d. conf. 172. n. 2. lib. 1. Covar. var. resolut. d. lib. c. 1. n. 82. de communi.
 129 Verumtamen quod absolutoria ab observatione iudicii, etiam ob libelli ineptitudinem, habeat vim definitivam, tradit Abb. in cap. ad dissolvendum, in primo not. n. 2. de despons. impub. quem post Felyn. in cap. examinata n. 17. p. adde etiam huius de iud. sequuta est Rota apud Cresc. dec. 6. n. 1. & seqq. de appell. nam cum merè, & propriè interlocutoria dicatur illa, quae fertur inter principium, & finem causae, ac illa, quae expectat aliam definitivam post se, & ista non sit talis imò diffiniat iudicium, & absolvat, ob id videtur participare de definitiva, & magis videtur mixta, quam merè interlocutoria, Cresc. d. dec. 6. n. 3. & seq. de appell.
 130 Proinde à sententia ab observatione iudicii datur

datur appellatio *Bar. in d. l. Titian §. vers. quero*
utrum ff. de accus. Maron. d. dec. Lucen. 33. n. 54.

- 131 Quod procedere etiam in sententia lata ab
 observatione iudicii ob libelli ineptitudinem, adeo
 ut possit ab ea appellari viva voce, sicut definiti-
 va, tenet *Abb. in d. de ad dissolvendum, in 1. not. de*
despons. Impub. quem sequitur Cresc. d. dec. 6. n.
6. de appell. licet non definit Tenentes contra-
rium.

- 132 Primò autem ferenda est absolutoria ab ob-
 servatione, seu ab instantia iudicii, & actor con-
 demnandus in expensis, quando libellus est ita
 ineptus, ut ex natis, quæ actio intentata fuerit,
 deprehendi non possit *Specul. de offic. omnium*
iud. §. de re iud. quoque num. 16. vers. item absolvit
& n. 18. vers. si autem Castr. conf. 272. nu. 2. vers. ex
bu lib. 1. Aretim. conf. 119 n. 4. Alex. conf. 152. In
causa n. 4. vers. tertio, & n. 5. lib. 6. Marant. de ord.
iud. p. 5. princip. n. 50. Covar. var. resol. lib. 1. c. 1. n. 8.
Salust. Tib. 12. prax. lib. 2. c. 20. n. 6. vers. Item quando
Rota Genuen. dec. 43. nu. 1. & seqq. ubi quod hoc
procedit, sine ineptitudo proveniat ex carentia ac-
tionis, vel ex defectu solemnitatis substantialis,
vel alio simili modo.

- 133 Secundo quando actor movit iudicium, &
 postea nec illud prosequitur, vel contestatus fuit,
 nec aliquid probavit, nam eo contumace, Reus
 venit absolvendus ab observatione iudicii *Ma-*
ran. de ord. iud. p. 5. n. 49.

- 134 Tertiò quando Iudex primæ instantiæ tulit
 sententiam super processu invalido, nam Iudex
 appellationis potest reum, salvo iure iterum a-
 gendi, absolvere *Cap. cum delicti, ubi Glos. in ver-*
bo questione, & Abb. num. 4. de empr. & vend. Alex.
conf. 79. nu. 3. lib. 2. quos refert, & sequitur Salust.
Tib. lib. 2. c. 20. n. 6. post Maran. de ord. iud. d. p. 5. n.
51. Rota Genuen. d. dec. 43. n. 3.

- 135 Quarto quando lite contestata, vel pro conte-
 stata habita actor se abentat, tunc enim si nec a-
 ctor, nec etiam reus aliquid relevans probavit,
 absolvitur reus ab observatione *Maran. d. p. 5. nu.*
52. Adien. ad Mathesl. sing. 17. nu. 2. Rota Genuen.
d. dec. 43. n.

- 136 Sed hoc primò non procedit quando est fa-
 bucatu hinc inde processu, tunc enim, licet a-
 ctor nihil relevans probaverit, reus est absolven-
 dus definitivè non ab instantia iudicii tantum *Ad-*
ien. ad Mathesl. d. sing. 17. n. 2. vers. si verò.

- 137 Secundo non procedit, quando à Iudice fuisse
 set actori præfixus terminus ad probandum, vel
 delegatus mandasset terminari causam infra cer-
 tum terminum, nam, præfixis debitis terminis fe-
 renda est absolutoria definitiva ad favorem rei, si
 actor non probaverit *Nevisan. conf. 19 n. 15. Mat-*
thesl. d. sing. 17. nota quod n. 2. vers. secus si terminus
Maran. d. p. 5. n. 52. vers. si autem.

- 138 Tertiò non procedit, quando reus assumpsit
 in senhilominus onus probandi, nam, si produ-
 ctis Juribus, & confiato processu, Iudici de causa
 liquet, poterit pro actore, vel pro reo definitivam
 proferre sententiam, aliàs si ei non liqueat absol-
 ver reum ab observatione iudicii *Maran. d. p. 5. n.*
52. vers. si verò Reus.

- 139 Quintò fertur sententia absolutoria ab obser-
 vatione iudicii, quando reus conventus solvit
 ante sententiam, pendente tamen iudicio, §. *fin.*

& ibi Glos. in verbo *absolvere*, & tradunt etiam
 DD. *Instit. de perpet. & tempor. act. Bart. in l. Titia*
num. 4. ff. de accus. l. 1. in l. properandum, §. & si
quidem n. 17. C. de iud. Maran. de ord. iud. d. p. 5. nu.
54. ubi quod hæc sententia habet vim definiti-
tivæ.

- 140 Sexto fertur, quando est perempta instantia
 per l. *eum quem temere, ff. de iud. tenet And. de*
Isern. in cons. sponte volentibus, Afm. in prax. §. 2. c.
15. n. 15. vers. Preterea, Marant. de ord. iud. d. p. 3. n.
59. ubi quod periculum expensarum spectat ad
actorem, cujus negligentia instantia perit Rota
Genuen. d. dec. 43. n. 4.

- 141 Denique fertur, quando occisus poterat im-
 punè offendi *Bart. in d. l. Titia, n. 4. ff. de accus. ubi*
quod hæc sententia est definitiva, quia imponit fi-
nem controversiæ Maron. decif. Lucen. 132. nu-
mero 54.

- 142 Cæterum absolutoria ab observatione iudicii
 præservat iura actori in alio iudicio, & non peri-
 mit regulariter negotium principale, & post edi-
 ctum, §. *circumducto, ff. de iudic. examinata, & ibi*
gloss. in verbo nontemere de iud. gloss. in l. properan-
dum, §. & si quidem in verbo ab observatione, C. de
iud. Bart. in l. Titia n. 4. & seq. ff. de accus. Abb. in c.
examinata nu. 22. vers. die ergo, de iud. Franc. in c.
cum cessante, & c. fin. de appell. Bald. in l. proponen-
dum, §. & si quidem nu. 19. C. de iud. Maran. de ord.
iud. d. p. 5. n. 52. vers. & utilitas, & p. 36 p. princ. act.
1. n. 33. Rota Genuen. d. dec. 43. n. 4.

- 143 Undè differt absolutoria ab observatione iu-
 dicii ab absolutoria rei, quia actor non probavit,
 quia hæc est definitiva, transit in iudicatum, &
 tollit viam agendi de novo, secus absolutoria ab
 observatione iudicii *l. 1. in l. admonendi n. 70. &*
seqq. ff. de iure iur. & in l. properandum, §. & si qui-
dem, n. 8. C. de iur. Maran. de ord. iud. p. 5. n. 2. vers. &
utilitas, Covar. var. resolut. lib. 2. n. 8. Afm. in prax. §.
2. c. 13. n. 20. & seq.

- 144 Per absolutoriam verò ab observatione iudi-
 cii perimitur instantia *Felym. in c. causam quæ, lib.*
primo n. 29. vers. item non procedit, de Testib. Bald.
in d. l. properandum, §. & si quidem n. 20. C. de iud. Ma-
ran. de ord. iud. d. p. 5. n. 62. Afm. in prax. §. 2. c. 15. n.
1. & n. 4.

- 145 Ac proinde pereunt omnia acta ordinatoria
 iudicii, prout libellus, litis contestatio, citationes,
 iuramentum calumniæ, & omnia alia acta iudicii,
 sed non acta causæ decisoria, prout sunt proba-
 tiones, confessiones, Testes, & huiusmodi *Felym.*
in d. c. causam quæ, lib. primo, nu. 29. de Test. Bald. in
l. properandum, §. & si quidem, n. 20. C. de iud. Ma-
ran. de ord. iud. d. p. 5. n. 62. Afm. in prax. d. §. 2. c. 15. n.
1. & n. 4.

- 146 Sed hoc non procedit in actis probatoriis im-
 perfectis, prout sunt Testes non publicati, nam
 pereunt perempta instantia, *Bald. in d. l. properan-*
dum, & si quidem num. 20. Sed vivi Testes sunt de-
nuò coram Iudice novæ instantiæ inducendi, &
examinandi, licet si sint mortui, possint eorum
dicta coram d. Iudice novæ instantiæ publicari,
ut post alios, quos allegat, sequitur Maran. d. de ord.
iud. d. p. 5. n. 66.

- 147 Licet igitur per absolutoriam ab observatio-
 ne iudicii pereat instantia, non tamen per-
 actio *Bald. in d. l. properandum, §. & si quidem n. 19.*
 & ibi

Et ibi Ias. n. 18. *Ind. cum alijs supra allegatis vers. co-*
terum, n. 142. & seq.

148 Sed tamen hoc primò non procedit, quando
Reus solvit ante sententiam, nam tunc petit
etiam actio, Bart. in l. Titia n. 4. de iud. & in l. Lu-
lianus n. 3. 4. vers. quandoque quis absolvitur ab ob-
servatione iudicij, ff. de cond. indeb. Bald. in l. prope-
randam, §. & si quidem n. 19. vers. quandoque C. de
iud.

149 Secundò non procedit, quando absolutio
emanavit virtute exceptionis peremptoriae, prout
transactionis, rei iudicatae, & huiusmodi Bart. in
d. l. Iulianus n. 43. vers. quandoque quis absolvitur, ff.
de cond. indeb.

E Juramentum in litem sic dictum fuit, quia
non deferitur, nisi in lite, seu occasione litis ter-
minandae, Ias. in rub. de in lit. iur. n. 1. vers. sexta,
quem sequitur, Plot. in §. restat videre §. 2. n. 2. de in
lit. iur.

151 Est autem Juramentum in litem, per iusju-
randi religionem, iudicis taxatione interveniente,
æstimationis rei controversae ab Actore facta de-
claratio, ut colligitur extrad. per Mysing. §. actio-
num n. 32. Instit. de act. & Plot. in d. §. restat. §. 3. n. 1. de
in lit. iur.

152 Et triplex, scilicet singularis interesse, affe-
ctionis, & veritatis, prout tres sunt æstimationes,
scilicet æstimatio secundum singularem uti-
litatem, æstimatio secundum affectionem & æsti-
matio secundum veritatem, Castr. in rub. de in lit.
iur. n. 2. & ibi etiam Ias. n. 2. & seq. & alij Bolognet.
in l. in actionibus n. 6. ff. de in lit. iur. Menoch. de ar-
bitr. iud. casu 207. n. 2. Plot. in d. §. restat. §. 3. u. 3. de in
lit. iur.

153 Juramentum in litem singularis interesse di-
citur, quando quis ob pecuniam depositam non
restitutam paulis est interesse, nam potest jurare
in litem contra Depositarium, sua tanti interesse,
pecuniam sibi non fuisse redditam, l. nummis, ff.
de in lit. iur.

154 Affectionis dicitur, quando non fuit restituta,
seu data res, super qua potest cadere affectio
prout est liber valoris decem, qui potest alicui
esse charus centum aureis, nam potest jurati in
litem super huiusmodi valore iuxta affectionem.

155 Veritatis autem, seu communis interesse, di-
citur illud, quod praestatur super vero, & com-
muni alicui rei valore, Castr. in de rub. ff. de in lit.
iur. n. 2. & ibi Ias. n. 2. & seq. Bolognet. in d. l. in actio-
nibus n. 16. ff. de in lit. iur. Menoch. de arbitr. d. casu
207. n. 3. & seq. & casu 208. n. 1. & seq. Papien. in
praxi in form. libell. act. real. §. & in florentis
num. 25. & seq. Muran. de ord. iud. in 2. p. 6. par. prin.
act. 9. num. 6. Plot. in d. §. restat. §. 3. num. 3. de in lit.
iur.

156 Verum quia juramentum singularis interesse
est etiam veritatis, quia juratur super æstimatione
verae utilitatis, ideo juramentum in litem dividi
in duas species, scilicet affectionis, & veritatis
Colognet. ind. l. in actionibus nu. 6. in fin. ff. de in lit.
iur.

157 Juramentum in litem affectionis, ut deferri
possit, tria signanter requirit, Primò quod res sit
talis super qua cadat affectio, prout est Equus,
Liber, vel quid simile, nam in quantitate pecu-
niae non cadit affectio ob omnimodam simili-

tudinem, & ob id in ea huiusmodi juramentum
cessat, l. nummis ff. de lit. iur. Afflict. decl. 169. n. 7.
Secundo quod actio sit talis super qua possit ju-
rari in litem, ut bonae fidei, vel arbitria. Tertio
quod ad sit dolus Adversarii in nolendo restituere,
Ias. in rubr. ff. de in lit. iur. n. 2. & ibi etiam Castr.
n. 2. Papien. in form. libell. act. real. §. & in flo-
rentis, n. 25. & seq. Menoch. de arbitr. casu 207. n.
5. & seq. Muran. de ord. iud. in d. 2. p. 6. par. prin.
act. 6. n. 16.

158 Addit Menoch. d. casu 207. n. 12. quartum re-
quisitum, nam ut deferatur huiusmodi iuramen-
tum, requiritur habitas Jurantis, quod scilicet sit
pubes sanae mentis, dominus, vel quasi, ipius liti-
tis, instructus, & alias prout prudens Iudex arbi-
tratus fuerit.

159 Est igitur locus Juramento in litem affectio-
nibus omnibus bonae fidei, nec non etiam stricti
juris arbitrariis Muran. d. act. 9. n. 16. Plot. in §. 25.
n. 1. de in lit. iur.

160 Sunt autem actiones bonae fidei exempto,
vendito, locato, conducto, negotiorum gesto-
rum, mandati depositi, pro locio, tutelae, commo-
darii, pignoratitiae familiae heriscundae, communi
dividendo, praescriptis verbis, quae de astatato
proponitur, quae ex permutatione competit, &
haereditaria petitio, & de dote, de quibus latè in
§. actionum, & §. seq. Instit. de action.

161 Stricti juris verò actiones arbitrarie sunt, sive
in rem, prout Publicana, Serviana, quasi serviana,
seu hypothecaria, sive in personam, ut quod me-
tus causa de dolo, de eo quod certo loco, ad exhi-
bendum, & similes, de quibus in §. prater, & §.
sed ista Instit. de action. quae ideo stricti juris di-
cuntur, quia non enumerantur inter actiones bo-
nae fidei in d. §. actionum Glos. in d. §. prater, in
verbo actiones in fin. & ibi Addentes de vera, &
communi DD. opinione testantur Instit. de
action.

162 Et efficiuntur arbitrarie omnes ille actiones,
in quibus ad mandatum Iudicis, secundum eius
praeceptum, res in iudicio petita non restituitur.
l. qui restituere, in fin. ff. de rei vindic. d. §. prater
Instit. de act. Bart. in l. actionibus n. 1. ff. de in lit.
iur. Papien. in form. libell. act. real. §. & in florentis, n.
27. vers. ratio.

163 Sed signanter ad effectum deferendi iura-
mentum in litem, de quo agitur, efficiuntur ar-
bitrarie actiones stricti juris, nam actiones bonae
fidei sunt exuberantis naturae, & ob id in eis po-
test Iudex ex illarum natura deferre juramentum
in litem etiam affectionis, Verum in actionibus
stricti juris nihil potest Iudex ultra id, quod inter
partes fuerit expresse actum, postquam vero Ju-
dex praecepit, verbigratia, in rei vindicatione, quae
est stricti juris, rem restituere, tunc si Reus non re-
stituit, ob eius contumaciam Iudex incipit ha-
bere arbitrium, ut possit praeter naturam actio-
nis deferre juramentum in litem, etiam affectio-
nis, latè Ias. in d. l. actionibus n. 1. cum pluribus seq.
ff. de in lit. iur.

194 Ceterum, si dolus non fuit commissus in non
parendo Iudici, sed in alio, prout in definendo
possidere, tunc deferitur juramentum in litem
etiam affectionis in actionibus bonae fidei, nec
non in rem, vel in rem scriptis, & arbitrariis
ratione

- ratione doli præcedentis, si res extat in rerum natura, alias sit distinctio inter actiones bonæ fidei, & stricti Juris, nam in actiones bonæ fidei re-perempta, non datur Juramentum in litem affectionis, quæ non potest cadere in rem non extantem, & hoc ob æquitatem actionis bonæ fidei si res erat eodem modo penes Actorem, peritura, sed in actionibus stricti Juris ob dolum commissum in definendo possidere deferretur Juramentum affectionis, etiam si res sit perempta, & impossibilis eius recuperatio, ut per *Arest. Castr. & alios* tradit *Plot. in d. §. 25. n. 2. & seqq. de in lit. iur.*
- 165 Si verò dolum non fuit commissus in non parendo Judici, vel detinendo possidere, sed tantum à principio contractæ obligationis, tunc nisi dolum fuisset à principio commissus ob contemptum Judicis, vel iurisdictionis, Juramentum in litem affectionis veritatis, lære *Plot. post alios in d. §. 25. num. 3. vers. aut in neutro istorum, & n. 4. de in lit. iur.*
- 166 Juramentum autem in litem veritatis, ad hoc ut præstari possit, Primò requirit dolum Adversarii, nam sine dolo regulariter non juratur in litem, *leg. in actionibus, ff. de in lit. iur. an. gloss. Bart. & DD. in l. semper, §. in hoc interdito, ff. quod vi, aut clam. Nat. conf. 79. n. 23. laf. in l. in actionibus, n. 39. & ibi Dec. n. 17. ubi de communi, ff. de in lit. iur. Papien. in form. libell. act. real. §. in Florentis, nu. 31. Maran. de ord. iud. in d. 2. par. 6. par. princ. act. 9. num. 16. Plot. in §. 4. num. 2. de in lit. iur. Afflict. dec. 360. n. 8. Menoch. de arbitr. casu 208. n. 1. Cavaler. dec. 103. n. 1.*
- 167 Hinc Primò inferitur, quod cum Administratores, qui librum non exhibet, sit præsumptivè dolosus, potest contra eum iurari in litem, *Bald. conf. 152. col. 2. lib. 2. Plot. de in lit. iur. §. 5. n. 26. vers. & tenetur. Salust. Tib. lib. 2. c. 8. n. 12.*
- 168 Nam quilibet Administrator tenetur, non solum conficere, sed etiam exhibere librum, rationis administrationis per eum gestæ, *Rolan. conf. 49. n. 2. lib. 1. Menoch. de arbitr. casu 209. nu. 14. & seqq. Plot. in §. 5. n. 25. de in lit. iur. Salust. Tiber. in Prax. lib. 2. c. 18. n. 9. Rot. in Vrbinaten. redditio-nu computorum 16. Martij 1601. coram bo. me. Card. Lancellotto, necnon ꝑ etiam reddere rationem administrationis, l. v. §. officio ff. de Tut. & rat. distric. cap. qualiter, & quando, il secundo de accus. Bero. conf. 191. n. 13. lib. 1. Dec. conf. 177. in causa, num. 1. & conf. 1. in casu, n. 1 & seqq. Menoch. d. cas. 209. n. 1. & seqq. Rot. Genuen. dec. 173. n. 17. Coccin. dec. 242. n. 11. & seq. Rot. in d. Vrbinaten. redditio-nu computorum, 16 Martij 1601. coram bo. me. Card. Lancellotto, alias ꝑ potest contra eum tamquam dolosum iurari in litem, *Verall. dec. 120. p. 2.**
- 170 Tenetur insuper reliquarum restituere, alias non dicitur reddita ratio, sed esse in dolo *Soccin. conf. 24. n. 37. & seqq. vers. & idem, lib. 4. Rolan. conf. 49. n. 2. lib. 1. Bero. conf. 191. n. 14. lib. 1. Salust. Tib. d. lib. 2. c. 18. n. 11.*
- 172 Similiter, si Administrator non conficit Inventarium, vel illud minus legitime conficit, cum ex hoc probetur dolum, potest contra eum iurari in litem, ex consensu per *Intrigiol. dec. 3. num. 12 & seqq.*
- 173 Et generaliter quod in actione ad exhibendum iuretur in litem, probat *tex. in §. si ad exhibendum, tunc gloss. in verbo condemnandus, & ibi Aret. & alij, insit. de offic. 1. ind.*
- 174 Excularetur tamen Administrator à confecti-one libri, & Inventarii, si hæc conficere omisisse ob simplicitatem, vel rusticitatem, vel fuisset à Domino liberatus, à redditione rationis, *Menoch. de arbitr. casu 208. n. 22. & seqq. Sed teneretur nihilominus reliquarum restituere Menoch. de arbitr. d. casu 209. n. 25.*
- 175 Secundò inferitur, ut ex eadem ratione doli possit iurari in litem in actione Commodati, l. 3. §. in hac, ff. commod. sicut in actione locati l. si cui, ff. locat. in actione Depositi, *Abb. conf. 109. fin. nu. 4. lib. 2.* necnon in omnibus aliis bonæ fidei judiciis, in quibus quis tenetur, nedum exhibere, sed etiam restituere, si non exhibet, vel restituit, d. l. 3. §. in hoc, ff. commod.
- 176 Sed hoc primò non procedit in contraria Depositi, nec in aliis judiciis contrariis, nisi quando agitur de fide rupta, *Bart. in l. si pignore, §. si post, ff. de pign. act.*
- 177 Secundò non procedit in actione ex Testamento *leg. in actionibus, §. fin. & l. seq. ff. de in lit. iur. Gloss. in d. l. cum Pater, §. fin. in verbo, legato petito, ff. ad leg. falcid. Bart. in l. qui Concubinam, & si fin. ff. de leg. necnon in petitione Hæreditatis fideicommissariae, bonorum possessione, & Decreto, seu Statuto de continuanda possessione in Hæredem, quæ sunt stricti juris, nam in eis non iuratur in litem, *Plot. in §. 2. n. 10. de in lit. iur.**
- 178 Quæ tamen fallentia non habet locum, si casus isti efficerentur arbitrarii, ob contemptum Judicis, vel ad essent copulativè difficultas probationis, & dolum, seu violentiam, nam tunc etiam in actionibus ex stipulatu, ex mutuo, ex testamento, & aliis similibus stricti Juris, etiam si non sit arbitraria, ob contemptum Judicis, potest iurari in litem, *leg. in action. vers. plane, ff. de in lit. iur. Plot. in d. §. 25. n. 10. in fin. ubi de communi, & in §. 26. n. 1. de lit. iur. Comit. dec. 95. n. 2.*
- 179 Tertiò inferitur, quod ubicumque quis condemnatur restituere ad Judicis præceptum, in omni actione iurari potest in litem, d. l. qui restituere in fin. ff. de rei vindic. §. præterea. *Insit. de act. Bart. in l. si cum dos, §. fin. ff. rer. amot. & in l. 4. §. & si quis ff. fin. regund.*
- 180 Quarto inferitur, quod si Tutor non conficit Inventarium, vel librum rationum, vel non reddit rationem suæ administrationis, potest contra eum, tamquam contra dolosum, deferri Juramentum in litem *Dec. conf. 177. in causa numero 1. & seqq. & conf. 191. in casu num. 1. & seqq. Rom. conf. 118. Quod primum, & ibi Mandos. in verbo iurari ubi de communi testatur Crescent. dec. 15. de iureiur. Verall. dec. 119. num. 1. & seqq. p. 2.* Idemque juris, est si Inventarium minus legitime conficit, nam paria sunt Inventarium non facere, sed minus legitime facere, l. quoties, ff. qui satisd. *cog. Bart. conf. 150. num. 1. lib. 1. Rol. conf. 73. num. 28. lib. 2.* Et ob id, si Tutor, vel Administrator, vel Hæres non descriptit mobilia per signa, cum quantitate, qualitate, & affirmatione, potest contra eos

eos iurari in litem, cum Inventarium sine his non sit legitime factum *Plot. de in lit. iur. §. 5. n. 29. vers. bona mobilia*, quem sequitur *Roland de Invent. p. 3. §. omittendum quog; non est*. Ceterum ex sola omissione aestimacionis Inventarium Hæredis non vitari equius, verius, & receptius est, cum non sit aliqua lege cautum aestimacionem bonorum in Inventario huiusmodi requiri, & *l. fin. C. de iur. de lib. hoc non dicat, Vnde, Corn. ind. l. fin. merito reprobatur Salicetum contrarium tenentem, cum aliud sit quantitas rerum aliud quantitas aestimacionis, & esse de mente Bart. & aliorum, quod aestimati bonorum in Inventario non requiratur, statuit Cagnol. in l. si quis maior, n. 10. vers. & primo, C. de transact. ubi quod ita servatur de consuetudine, & contra Sal. etiam tenuit Iac. de S. Geor. ind. l. fin. §. cum notissimi in fin. C. de iur. de lib. Cassan. in consuet. Burgund. & Montic. de Invent. quos refert, & sequitur Phauuc. de Invent. q. 240. nu. 31. in fin.*

Quinimò ipsæmet *Salic.* contrariæ Sententiæ fæctores etsi in *l. i. in primo not. C. de Mag. conven. & in l. Tutores, q. 8. C. de ad min. Tut.* dicat unum tantum Inventarium cum reum aestimacione confectum vidisse, fæctur tamen huiusmodi requisitum in plurimis locis non servari de consuetudine, unde cum dictum requisitum revera de stylo non servetur, vel est reponendum inter ea, quæ de generali locorū consuetudine recesserūt, de quibus generaliter diximus supra d. par. 1. c. 9. n. 124. & seqq. vel ad irritandum Inventarium in aliquo Tribunali factum, non sufficit ostendere unum, nec etiam plura Inventaria in eodem Tribunali confecta cum huiusmodi aestimacione nisi simul doceatur alia Inventaria ibidem sine illa confecta fuisse irritata *Cavaler. dec. 584. nu. 5. cum aliis allegatis supra d. par. 1. c. 9. n. 148.*

Et licet *Natt. conf. 575. n. 7.* dicat huiusmodi aestimacionem esse necessariam, ea ratione, nē scilicet Hæredes dolose fraudent Creditores supponendo res vilioris pretii, Hæc tamen ratio, vel non est magni faciendi, cum Hæres in spatio 90. dierum ad perficiendum Inventarium ei à Legge concessorum (si malignari velit) id nihilominus facere possit, iuxta superius tradita *par. 1. c. 9. n. 59. & seqq.* vel penitus negatur, cum non sit præsumendus dolus in dubio, sed debeat ab allegante concludenter probari *leg. dolum, ff. de dol. l. quoties, §. qui dolo, ff. de probat. Crau. conf. 8. n. 1. Honded. conf. 53. n. 16. lib. 1. Magon. dec. Flor. 76. n. 4. & seqq.*

Valor verò bonorum ex illorum exhibitione patebit, si de eo dubitari contingat, ut post *Cassan. conf. 213. Supra dicta, in 3. dubio in antiq.* tradit *Phauuc. de invent. d. q. 240. n. 31. in fin.* vel elici poterit, arbitrio Peritorū, ex ipsa descriptione quantitatis rerum, quam Iustinianus exigit in Inventario Hæredis in *de l. fin. §. autem dubius, ubi quantitas rerum, C. de iure de lib. nam qui solemnitates à Iustiniano requisitas observavit, non tenetur ultra vires Hæreditarias d. l. fin. §. & si præfatam, & ob id d. l. fin. retorquetur contra Salicetum, & sequaces, tunc enim non potest in Hærede præsumi fraus, aut dolus, cum*

fecerit quod Lex iussit, & eo minus si Inventariū est factum apud acta Iudicialia. *l. omnium, C. de testam. cum aliis latius cumulatis supra, par. 1. c. 9. n. 90.*

Et ideo, dolo in hærede cessante, non poterit contra eum iurari in litem, cum sit speciale, ut possit ob culpam sine dolo iurari in litem contra Tutorem, *Bart. conf. 150. n. 4. lib. 1. cum aliis inferius alligandis, nu. 187.*

Plotus tamen videtur supponere Inventarium Hæredis, de quo supra, in reliquis aliquo modo valere, aliās si Hæres ad omnia debita, & legata indefinitè ultra vires Hæreditarias teneretur, Iuramentum in litem inferviret de vento, & ejus opinio esset superflua, & frustratoria, ut patet a sensum.

Quod si Hæres in casu, in quo sola deest aestimatio, in Inventario, in ceteris remanet privilegiatus, non multum interesse videtur, an mobilia descripta, quæ non exhibentur, ut supra, aestimantur arbitrio Peritorum, ut diximus, vel medio Iuramento in litem, quia ultra alia requisita, de quibus supra, n. 166. & seqq. debet ante d. Iuramentum præcedere taxa Iudicis, ad Præxim superius traditam n. 24. & seqq. & n. 28. & inferius, n. 124.

Sed Nos in hac aestimacionis materia sic distinguemus, Nam aut deficit sola aestimatio mobilium in Inventario, & Inventarium valet juxta opinionem *Corn. Cagnol. & sequatium*, aut deest non solum aestimatio, sed etiam qualitas, & quantitas, seu mensura, & tunc, aut adest Stylus non apponendi huiusmodi requisita in Inventario, & Inventarium pariter valet, ex cumulatis supra *par. 1. c. 9. n. 144. & seqq. & n. 176. & seqq.* aut d. Stylus non adest, & tunc aut dicta requisita fuerint omissa dolose, & in fraudem, & constat de dolo, & potest procedere opinio *Plot. & Roland.* ut Inventarium non valeat, aut omissio huiusmodi non fuit dolosa, & de dolo non constat, & & tunc cessante dolo per dictam omissionem Inventarium non vitari, & Hæredem sine dolo illius beneficium non amittere, decidit in terminis *Rot. in Romana Censur. de Caravascinis. 22. Junij 1609. coram bo. me. Penta, in §. quanto opponebatur, ut inferius dec. 45. n. 11. & seqq.* ubi Vasa argentea, Anuli, Gemmae & Margaritæ istis de signationibus, seu requisitis carebant, & nihilominus fuit resolutum pro validitate Inventarii.

Dolus autem de Iure non præsumitur, nisi probetur, ex allegatis supra, & in Romana de Caravascinis, & penitus excluditur in Muliere, in Minore, in Viro probato, & Persona bonæ qualitatis, nec non quando agitur de bonis stabilibus & ex protestatione de addendo omissa, & ex aliis causis, & in aliis casibus ex cumulatis per *Rot. in d. Romana Censur. de Caravascinis, & latius supra par. 1. c. 9. n. 63. & seqq. & nu. 183.*

181 Quanto inferitur, ut contra Mendacem possit iurari in litem, nam ex mendacio probatur dolus, *leg. & eleganter, §. idem Pomponius, l. si quis affirmaverit, §. 1. l. quod venditor §. 1. ff. de dol. l. falsus, §. si quis, ff. de furt. Plot. in §. 37. n. 1. & seqq. & nu. 10. & seqq. de in lit. iur.*

182 Sed hoc non procedit, quando aliqua ratione
T t t
Men-

Mendax potest excusari, ex quo potuit dicere veritatem *Plot. in d. §. 37. n. 16.* ubi alias cumulat auctoritates.

183 Sexto infertur, quod pariter contra Conso-
cium, Consortem, Cohæredem, Condominium,
& alium, qui administravit absque Inventario,
& libro rationum, jurati possit in litem super
quantitate, qualitate, & pretio rerum, præmissa
tamen Judicis taxatione, secundum qualitatem
Personarum, ut post alios, quos allegat, tradit
Plot. in §. 13. n. 5. & seqq. ubi hoc pluribus modis
limitat.

184 Septimo infertur quod quando quis tenetur
exhibere, vel restituere, datur Juramentum in li-
tem super damnis, expensis, & interesse, qualitate,
quantitate, & pretio rerum, licet dicat eas amisisse,
Bald. cons. 80. lib. 3. Ruin. cons. 54. n. 13. in l. fin.
ibi quæ, lib. 1. cum aliis, quos sequitur Plot. in §.
48. n. 13. de in lit. iur.

185 Octavo infertur, quod in contractibus, & ac-
tionibus omnibus bonæ fidei, de quibus supra
versu sunt autem, n. 160. in quibus Judex potest
procedere de bono & æquo, ubi adest dolus in
qualibet ex prædictis actionibus potest super
damnis, expensis, & interesse deferre Juramen-
tum in litem veritatis Actori, vel parti adversæ
contra alteram Partem dolosam, *Plot. in §. 4. n.*
52. ubi de communi, de in lit. iur.

186 Nono infertur, quod ob solam latam culpam
sine dolo non potest contra aliquem jurari in li-
tem, *in actionibus, ubi Gloss. & DD. ff. de in lit.*
iur. Ruin. cons. 54. Circa num. 14. in princ. lib. 1. Dec.
in d. l. actionibus, nu. 17. ubi de communi, ff. de in lit.
iur. Plot. in §. 49. num. 13. ubi de communi de in lit.
iur.

187 Sed hoc non procedit in actione Tutelæ, &
Curæ, in qua juratur in litem ob culpā contra Tu-
torem, vel Curatorem etiam sine dolo, *Bart. cons.*
150. Cum prædicta n. 4. l. 1. ubi quod hoc est spe-
ciale in Tutore, Plot. in §. 4. n. 8. vers. notabilis per-
petuo, & in §. 19. n. 16. de in lit. iur. Afflic. dec. 360.
n. 4. & n. 8. Verall. dec. 119. n. 8. par. 2. Tamen con-
tra Hæredem Tutoris requiritur plena probatio,
l. 2. §. fin. C. de in lit. iur. Bart. d. cons. 150. num. 4.
lib. 1.

188 Decimo infertur, ut eo magis deferatur Jura-
mentum in litem Spoliato contra violentum
Spoliatorem, *Verall. dec. 21. par. 2.*

189 Decimo primo infertur, quod contra Hæredes
& Tertios possessores Dolosi, non potest jurari in
litem, *Natt. cons. 292. n. 14. Plot. in §. 49. n. 20. de in*
lit. iur. Cap. dec. 91. n. 2. Cresc. dec. 5. de iure iur.
Laur. dec. Avenionen. 106. n. 2. vers. contra verò.

190 Sed hoc non procedit, lite prius cum Defun-
cto contestata, vel pro contestata habita in actio-
nibus bonæ fidei, si dolus, vel culpa in casibus, in
quibus juratur ob culpam, fuisset commissus, vel
commissa, antelitem contestatam, vel quando
quis vellet jurare ex dolo Hæredis, *Plot. in d. §. 49.*
nu. 2. de in lit. iur.

191 Decimo secundo denique invertitur, quod in
actione depositi juratur in litem ratione doli
contra Hospitem, Cauponem, Nautam Stabu-
larium, Mulionem, & similes, & quemlibet Cu-
stodem, Amicum, & Depositarium, qui vel non
restituit, vel restituit apertum, & dissigillatum

Sacculum, Cistam, Capfam, Valisam, Sarcipulas
vel quid simile sibi clausum, & sigillatum consi-
gnatum, super quantitate, qualitate, pretio, va-
lore, & estimatione eorum, quæ dicerentur per
Deponentem inde fuisse ablata, l. 1. §. 1. in depositi
iur. §. sic ista ff. de pos. Innoc. in c. fin. n. 1. & seqq.
& ibi Abb. nu. 7. ubi de com. quod met. caus. Bart.
in l. actionibus, n. 23. & l. fin. n. 41. ubi de communi,
ff. de in lit. iur. Anchar. cons. 286. per tot. & alij,
quos late cumulat & sequitur Plot. in §. 10. n. 6.
ubi etiam de communi, de in lit. iur. Menoch. de
arbitr. cas. 208. n. 26. & seqq.

191 Dummodo vel clare constet Hospitem, Cu-
stodem, Depositarium, vel alium ex prædictis,
aperuisse, & sigilla, ut supra, amovisse, vel saltem
proberetur Sacculum, Cistam, vel aliud, ut supra
fuisse non signatum sigillatum & clausum, nam
dolos ex illa dissigillatione præsumitur, & ex con-
jecturis probatur, l. dolum, C. de dol. Salic. in l. 1.
§. si cista in fin. ff. de pos. l. fin. in d. l. in actionibus,
n. 41. ubi de communi, ff. de in lit. iur. Plot. in d. §.
10. num. 6. ver. & quamvis Gloss. ubi de communi
de in lit. iur. Menoch. d. cas. 208. nu. 32. &
seq.

193 Sed hoc Primo non procedit, quando ille qui
consignavit Sacculum, vel Capfam, vel aliud, ut
supra, Hospiti, Nautæ, seu alteri ex prædictis, esset
Hæreticus, Hæreticus, Infamis, Perjurus, Spurius,
Vivarius, seu alius, qui non posset esse Testis,
nam non tunc deferretur ei Juramentum in litem
sed deberet probare per Testes, ut post alios,
quos allegat, tradit Plot. in d. §. 10. num. 7.
de in lit. iur. Menoch. de arbitr. de cas. 208. num.
43.

194 Secundo non procedit, quando constaret,
quod Hospes Nauta, Caupo, Custos, seu alius
Depositarius non aperuit Sacculum, Capfam, vel
quid simile, ut supra, sed alius ex familia, vel Via-
tor, vel alius, ipsi infamis, quia, cum tunc cesset
dolos, non posset jurari in litem contra Hospi-
tem. Cauponem, & similes, sed volens eos
convenire probare deberet per Testes, bene pos-
set jurare in litem contra prædicta Apertientes,
Bart. in l. 1. §. servi, n. 4. & seq. ff. furt. advers.
Naut. Caup. Stab. & in l. nequid n. 3. vers. quero
nunc ff. de incend. ruin. & naufr. Salic. in l. 1. §. si
cista ff. de pos. Plot. in d. §. 10. num. 6. in fin. vers.
falsus ubi de in lit. iur.

195 Tertio non procedit, quando Sacculum, Ci-
sta, Capfa, quid simile erat ita sigillatum, ut
potuerit de per se dissigillari, nam tunc, concu-
rente bona qualitate, & fama personæ, cui præ-
missa fuerunt consignata, non poterit jurari in
litem, *Plot. in d. §. 14. n. 8. vers. falsus, ubi Valisfa,*
de in lit. iur. Menoch. de arbitr. dicto cas. 208. nu-
mero 36.

Alias quam plures fallentias cumulat, *Plot. in d.*
§. 10. n. 8. & seq. de in lit. iur. & Menoch. d. cas.
208. n. 36. & seqq. ad quos in facti contingentia
unusquisque poterit habere recursum.

196 Secundo loco ultra dolum, ad hoc ut Jura-
mentum in litem veritatis deferri possit, requiri-
tur difficultas probationis Gloss. in l. in actionibus.
in verbo planè in fine, & ibi Bart. n. 22. l. fin. num.
39. Bolognet, n. 88. ff. de in lit. iur. Natt. cons. 79.
n. 13. Menoch. de arb. casu 208. n. 1. Papie. inform.
libell.

libell. act. real. §. & in Florenis, n. 31. Caval. decis. 103. n. 1.

197 Tunc autem difficultas probationis adesse censetur, quando res nos potest ad oculum demonstrari *in actionibus, ubi las. num. 40. ff. de in lit. iur.*

198 Sed hoc primò non procedit in actionibus bonæ fidei, in quibus ob solum dolum potest iurari in litem etiam si non adit aliqua difficultas probationis, *l. nummii, in fin. ff. de in lit. iur. Alex. in l. in actionibus, n. 17. vers. videtur tamen, & ibi las. n. 40. vers. limita, ff. de in lit. iur. & alij, quos sequitur, Plot. in §. 4. n. 20. ubi de communi, & in §. 22. n. 1. & in §. 26. n. 1. de in lit. iur. Seraph. de priv. iur. priv. 31. n. 96. & seq.*

199 Secundò non procedit in actionibus stricti iuris arbitriis, in quibus pariter ob solum dolum iuratur in litem, etiam si difficultas probationis non adit, *Plot. in §. 26. n. 1. vers. sed hoc de in lit. iur. Seraph. d. priv. 31. n. 98.*

Concurrentibus autem, in actionibus bonæ fidei, seu in arbitriis, dolo Rei, & difficultate probationis, multo magis poterit iuramentum in litem deferri, *d. l. in actionibus, in fin. & ibi DD. ff. de in lit. iur. cum aliis cumulatis per Comit. decis. 95. n. 2. & seqq.*

200 Tercio requiritur, ut is, qui iurare debet in litem, sit verisimiliter informatus, nam non informato, & non habenti notitiam, iuramentum in litem non deferretur, *Glos. in l. in bonæ fidei, in verbo decidi, vers. & prædictu dico, & ubi Bart. nu. 4. C. de reb. cred. & iure iur. Ruin. conf. 35. quod. Sententia, n. 10. lib. 5. Afflic. decis. 169. num. 1. & seqq. Plot. qui alios cumulat, in §. 13. n. 4. & in §. 29. n. 3. vers. & limitantur, & in §. 51. num. 6. de in lit. iur. Caval. dec. 103. n. 3.*

201 Hæc tamen fallentia non habet locum in informato dicente se informato eorum, quæ à Defuncto gesta sunt, nam ei deferretur iuramentum in litem, etiam si sit Hæres, vel Successor Nat. *conf. l. 18. num. 20. & conf. 202. n. 55. Afflic. decis. 169. num. 8. & sequent. Laurent. dec. Avenion. 106. num. 1. vers. quibus non obstantibus, Plot. in dicto §. 29. n. 3. de in lit. iur.*

202 Et in dubio Hæres, Filius, Pater, Coniunctus, & etiam Extraneus choabitans cum Defuncto, Vicinus, & c. cui defunctus solebat conferre negotia, præsumitur informatus, secus non concurrente aliqua præsumptione, ex qua iurare volens possit præsumi informatus, *Plot. d. §. 29. n. 4. de in lit. iur. Laurent. d. decis. Avenion. 106. n. 1. vers. in dubio tamen.*

203 In quibus tamen plurimum arbitrio iudicis videtur tribuendum, is enim iuxta personarum, & rerum qualitates, & factorum contingencias se debet regulare, ut discernat notitiam verisimilem, *l. videamus, §. ultimo, vers. & quidem, ff. de in lit. iur. Menoch. de arbitr. casu 207. numero 12. Laurent. dicta decis. Avenion. 106. numero 1. vers. & in his Caval. decis. 103. numer. 6.*

204 Quarto requiritur, quod hoc iuramentum deferatur à Iudice, nam ab alio deferri non potest, *l. videamus, §. deferre ff. de lit. iur. nec sponte à parte præstatur, alias nihil est, d. l. videamus,*

§. deferre, ibi vel non delato, ff. de lit. iur. Crav. conf. 196. numero 2. Socin. conf. 120. Cum ex præsent. num. 4. vers. 5. fortius lib. 1. Plot. de in lit. iur. §. 51. num. 2.

205 Sed hoc non procedit, si Iudex iuramentum sponte præstitum acceptaret, nam videretur decessisse, *Crav. conf. 196. n. 2. Plot. in d. §. 51. n. 2. de in lit. iur.*

206 Veruntamen, quicquid sit in iuramento affectionis, cum iuramento veritatis taxa Iudicis debet huiusmodi iuramentum præcedere, *Auth. post iuramentum, C. de iud. Alex. in l. videamus, §. deferre, num. 4. vers. in ea ibi, ubi de communi, ff. de in litem iurando, cautius videtur iuramentum de novo prævia taxatione, deferre Bald. conf. 345. n. 3. lib. 2.*

207 Quintò requiritur citatio partis, iuxta Praxim superius traditam ad l. de uno quoque ff. de re iud. *Ang. in l. certum §. si quis Absentem, n. 4. ff. de Confess. Plot. in d. §. 51. nu. 8. de in litem iur. ubi de Communi Salust. Tib. in Prax. lib. 2. c. 18. n. 2. ubi ponit hanc citandi proxim.*

208 Sextò requiritur, quod ille, cui deferretur iuramentum non habeat præsumptionem contra se, *Bart. in l. inter, §. recte num. 2. & seq. ff. de furt. &*

209 *† ob id non datur ei, qui præsumitur possidere iure familiaritatis ad tex. in l. qui iure familiaritatis ubi Bart. & DD. ff. de acq. poss. Plot. in d. §. 51. nu. 10. de in litem iur.*

Septimò requiritur, quod iuramentum in litem deferatur, & præstetur post litem contestatam, ante tamen quam via probationibus omnino præcludatur, & sic ante conclusionem in causa, *las. in l. admonendi, in 2. lect. n. 319. ff. de iure iur. Crav. conf. 196. num. 1. Mars. sing. 170. Plot. de in litem iur. d. §. 51. n. 1.*

210 Ob contumaciam tamen in non parendo iudici in casu *l. qui restituere, ff. de re iud. deferretur etiam post Sententiam Abb. conf. 109. Circa factum, n. 3. vers. ad tertium lib. 2.*

211 Octavo requiritur habitas ad iurandum, & ob id Impudens, Furiosus, Mentecaptus, & similes sunt omnino inhabiles ad huiusmodi iuramentum, seu aliud præstandum, *l. videamus, in prin. ff. de in litem iur. Plot. in §. 50. num. 34. de in lit. iur. Menoch. de arbitr. casu 207. n. 12.*

212 Nono requiritur, quod is, cui iuramentum in litem est deferendum, sit Testis integer, & omni exceptione Major, unde infamis de facto vel de iure, Perjurus ob dolum, Condemnatus in actione furti, aut simili ratione doli, Homicida non ad sui defensionem, inimicus capitalis, Spiritus, Concubinarius, Blasphemus, Usurarius & Pauper, cum non sint Testes idonei, nec etiam possunt in litem iurare, *late Plot. in dicto §. 50. num. 1. & pluribus seqq. de in lit. iur.*

213 Decimò requiritur, quod ante præstationem iuramenti in litem præcedat taxa iudicis, ne alias Iudex postea taxando in minori summa iuramentum argueret de perjurio, oporteat in *Auth. de iud. Aut post ius iurandum, C. de iud. Bart. in l. videamus, §. iurare in fin. ff. de in lit. iur. Alex. in d. l. videamus, §. deferre num. 4. vers. in ea ibi, ubi de communi, ff. de in lit. iur. & Bart. omnes sequuntur ut ait Bologniet in leg. in actionibus, num. 90. ff.*

- de in lit. iur. l. si in i. si quando. numero 20. C. unde vi. Bart. conf. 150. num. tertio in fin. ibi ratione premissa, lib. 1. Menoch. de arbit. casu 208. n. 7. Plot. de lit. iur. §. 23. n. Salust. Tibi in Prax. lib. 2. c. 18. 12. ubi ponit hanc Praxim, Affl. de iur. §. 360. n. 8. & seq. ubi quod fuit ita in Sacro Concilio decisum, Verat. de iur. §. 131. nu. 3. & seq. p. 2. Comit. de iur. §. 95. n. 2. & seq.
- 215 Sed hoc non procedit in Iuramento affectio- nis, nam in eo taxa iudicis potest etiam subsequi Iuramentum, tunc enim non arguitur iurans de perjurio, si Iudex minus taxet, quam fuerit iura- mentum, sed potius iurans, affectio immoderata detegitur, & ita intelligendi sunt DD. contra conclusionem communem superius firmatam tenentes, & ita etiam procedat text. in d. l. videamus, §. iurare ff. de in lit. iur. Bart. in d. l. videamus §. iurare in fin. Alex. in eadem l. videamus. §. deferre ff. de in lit. iur. l. si quando, n. 20. C. unde vi Menoch. de arbit. casu. 207. n. 30. ubi tradit hanc Praxim.
- 216 Potest autem Iuramentum in litem veritatis defectu, etiam te amplius non extante, Maran. de ord. iud. in 2. par. sexta princip. act. 9. nu. 15. vers. tertium, Plot. in §. 15. num. 3. de in lit. iur. ubi quod hoc non procedit in Iuramento affectionis, quæ non potest cadere in rem non extante, quod recipit declarationem, de qua supra vers. Ceterum num- mero 164.
- 217 Verum licet text. in l. videamus §. iurare ff. de in litem iur. dicat posse iurari in litem in infini- tum, & text. in l. qui restituere. §. si vero ff. de rei vindic. pariter dicat, in litem sine taxatione in in- finitum iurari posse. Nihilominus valor, seu esti- matio, qua super iuratur in litem, etiam de affe- ctione, non potest, nec debet excedere duplum veræ estimationis, & ita per Iudicem ficta esti- matio est, previa taxatione, coarctanda, & text. in d. l. qui restituere, §. si vero, qui dicit sine taxatione, & intelligit communis, ac receptissima DD. opi- nio, de quo post alios testatur Plot. in §. 50. num. 25. de in lit. iur.
- 218 Postquam verò Iudex Iuramentum in litem prævia taxatione detulit, illud amplius retractare non potest, §. oportet in Auth. de iudic.
- 219 Sed hoc primò non procedit, quando subest magna cautela l. videamus, §. fin. ibi ut ex magna cautela repetitis probationibus possit, ff. de in lit. iur. Glof. in l. fin. in verbo facile ff. eod. tit.
- 220 Et dicitur magna cautela, quando probationes supervenerint ad favorem Rei Glof. in d. l. videamus, §. ult. in verbo ex magna cautela, & in l. fin. in verbo facile ff. de in lit. iur. Bologn. in d. l. in actioni- bus n. 39. ff. de in lit. iur.
- 221 Et licet Bolognetus videatur tenere, quod hæc fallentia locum habeat in Iuramento affe- ctionis, in quo iurans tantum de immoderata affectione redargui potest, non autem in Iurame- to veritatis, quia tunc iurans redargueretur de perjurio. Nihilominus per text. in d. l. fin. ff. de in lit. iur. videtur procedere, etiam quando quis de perjurio redargueretur, De perjurio eius, qui in litem iuravit (sunt verba textus) queri facile non solet, ergo ex causa magna, hoc est, repetitis probationibus, poterit Iuramentum retractari, etiam si quis de perjurio redargueretur, ut sentit idem Bolognetus, in d. l. in actionibus sub. n. 90. ubi respondet, ad text. in d. §. oportet, in Auth. de iudic. quod loquitur de Iuramento Expenfarum de quibus Iudex præsumitur informatus, Sed melius ac tutius ad d. §. oportet responderi potest cum magis communi DD. opinione, ut non procedat novis probationibus repetitis, ut sic iura iuribus concordentur.
- 222 Secundo igitur non procedit, quando proba- retur postea contrarium, vel per evidentiam oculorum, vel per negativam coarctatam, vel per instrumenta de novo reperta, ex latè cumulatim per Plot. §. 49. n. 22. & seq. de in lit. iur.
- 223 Et li. Bart. & sequaces tenuerint, huiusmodi Iuramentum non posse retractari, etiam per Iura- menta de novo reperta, magis tamen communis opinio est contra Bart. de qua testatur Plot. §. 49. n. 26. in fin. de in lit. iur.
- 224 Hinc licet à delatione iuramenti in litem non detur appellatio, quia ex eo non oritur actio, pro ut non oritur ex probatione per Testes, in cuius locum Iuramentum in litem successit, Bart. in l. actionibus n. 26. in fin. & ibi Alex. nu. 19 & alii, quos cumulat & sequitur l. ibi n. 47. ubi etiam Bolognetus, n. 93. ff. de in lit. iur. Scacc. de Appell. q. 17. lim. 34. n. 8. & ita observat praxim in Tribu- nali A. C.
- 225 Hoc tamen primo non procedit de jure Can- onico, quo jure datur appellatio à quolibet gravamine, cap. ut debitas de appell. Alex. in l. in actionibus, n. 19. & ibi l. n. 47. ff. de in lit. iur. Praxim tamen in A. C. Tribunali observat, ut su- pra n. 224.
- 226 Secundo non procedit in Interloquutoria, qua Iudex admittit, seu admittit ad probationem iurativam Scacc. nihil allegans de Appell. d. q. 17. limit. 34. n. 18.
- Sed contrarium videtur dicendum ex ratione de qua supra n. 214. quia sicut non datur ap- pellatio ab admissione ad probandum per Testes, ita non videtur admittenda ad admissionem ad probationem iurativam, quæ in loco illius successit, & ita observat Praxim, & Stylus in Tri- bunali A. C. in admissione ad iurandum in litem, de qua supra hoc eodem c. 2. n. 25. & seq.
- 227 Tertio non procedit, quo ad Sententiam vir- tute dicti iuramenti in litem latam, nam ab ea licet appellare, Bolognetus, in d. l. in actionibus, nu. 93. in fin. & nu. 94. vers. sed succedit ff. de in lit. iur. Menoch. conf. 217. nu. 25. & seq. Scacc. de Appell. q. 17. lim. 6. memb. 8. n. 19. & seq. & limit. 34. n. 17.
- 228 Nec obstat quod Iuramentum in litem non retractatur per Instrumenta de novo reperta, vel quia in gradu appellationis non sit discutendum, an quis iuraverit veritatem nec nē, sed an esset deferendum Iuramentum in litem, vel probandum per Testes, ut per Bolognetus, in d. l. in actionibus n. 94. vers. sed succedit. Vel quia in contrarium est magis communis opinio, de qua testatur Plot, d. §. 40. n. 26. in fin. de in lit. iur.
- 229 Hæc de Iuramento in litem dixisse sufficiat, non enim in qualibet materia tractatum com- pilare, sed tantum aliqua ad Praxim magis congruentia

congruentia observare, institui est nostri, igitur facti occurrentia in reliquis ad DD. supra allegatos, & signanter ad Plot. qui de in litem iurando ex professo scripsit, cuilibet recurrendi aditus patebit.

SVMMARIVM CAP. III.

- 1 Continuatio Tituli ad precedentes.
- 2 Diffamans potest conveniri in iudicio iactationis a Diffamato previo monitorio.
- 3 Monitorio iactationis, & iactationum, & eius formula.
- 4 Monitorium super iactationibus vivente l. unica, & eius formula.
- 5 Monitorium iactationis, & iactationum extra Curiam, & eius formula.
- 6 Monitorium est personaliter exequendum
- 7 Adnotatio executionis Monitorii in actis, & eius formula.
- 8 Reproductio Monitorii in partibus exequuti, & eius formula.
- 9 Negatio Monitorii in curia exequuti, & eius formula.
- 10 Protestatio, & negatio Monitorii in partibus exequuti, & eius formula.
- 11 Procurator, qui dixit nihil fieri, est omnino citandus, etsi nemo comparuit, monitus in partibus citatur per contradictas.
- 12 Si prima instantia contra degentem extra Curiam non potest terminari coram A.C. citatur Pars que coram eo iudicium introduxit, ad videndam remitti causam ad partes.
- 13 Citatio ad videndum moderari Inhibitionem, & remitti causam ad partes, & eius formula, & processus.
- 14 Si A.C. nolle causam de iure remittendam ad partes remittere in prima instantia, potest adiri Signatura pro remissione, parte citata.
- 15 Commissio pro remissione causa ad partes in prima instantia, & eius formula.
- 16 Citatio ad dicendum contra Commissionem, & eius formula, & processus.
- 17 Citata parte ad dicendum contra Commissionem, citatur deinde ad videndum moderari Inhibitionem & causam ad partes remitti.
- 18 Instrumentum remissionis cause ad partes, & eius formula.
- 19 Signatura aliquando solet oretenus ordinare eidem A.C. ut suam moderetur Inhibitionem, & causam ad partes remittat.
- 20 Citatio ad videndum moderari, & remitti causam ad partes iuxta mentem Signaturam, & eius formula & processus.
- 21 Citatio ad videndum sibi prefigi primum terminum ad probandum in iudicio diffamationis, & eius formula, & processus.
- 22 Citatio ad videndum sibi prefigi secundum & peremptorium terminum ad producendum, & probandum, & eius formula & processus.
- 23 Elapsis terminis prefixis, si pars est contumax, vel nihil relevans deducit, quomodo procedatur ad altera in causa infra valorem ducatorum ducentorum.
- 24 Citatio ad libellandum in terminis Substantialibus & eius formula & processus.

- 25 Protestatio & repetitio Iurium, & eius formula.
- 26 Citatio ad videndum reiterari, & ad Sententiam, & eius formula, & processus.
- 27 Cedula Sententie absolutoria in iudicio iactationis & eius formula.
- 28 A definitiva lata in iudicio iactationis, & interponenda est appellatio infra decem dies.
- 29 Interposito appellationis coram Iudice a quo, & eius formula, & responsio Iudici.
- 30 Cedula appellationis in iudicio iactationis, & eius formula.
- 31 Commissio appellationis in iudicio iactationis expeditur via ordinaria.
- 32 Commissio appellationis in iudicio appellationis, & eius formula.
- 33 In causis ordinariis non est necesse, pro expeditione commissionis appellationis, adire Signaturam parte citata.
- 34 In Camera Apostolica causa iactationis committitur pravia propositione.
- 35 Propositio, & commissio causa iactationis in Camera & eius formula.
- 36 Camera quomodo rescribat, & faciat Decretum in margine propositionis.
- 37 Citatio ad dicendum contra Decretum Camera & eius formula, & processus.
- 38 In Rota causa iactationis introducitur pravia commisione.
- 39 Commissio iactationis, & iactationum in Rota, & eius formula.
- 40 Commissio iactationis, & iactationum in Rota in causa prophana, & eius formula.
- 41 Commissione signata coram Iudice commissario, cui est directam, exhibita, quomodo procedatur ad altera coram eo.
- 42 Remedium l. diffamari est in foro frequens, & utile, quod in Curia iudicium iactationis nuncupatur.
- 43 Diffamatio, seu iactatio quot, & quibus modis usurpetur.
- 44 Diffamatio unde dicatur.
- 45 Diffamator iniustus delinquit, & qua pena puniatur.
- 46 Remedium l. diffamari quo iure, & qua ratione introductum.
- 47 Identitas rationis l. diffamari comprehendit sub se etiam bona.
- 48 Diffamatio seu iactatio proprie quid sit.
- 49 Diffamatio minus proprie quid sit.
- 50 Diffamans seu iactans impellit diffamatum, ad remedium l. diffamari pro sua defensione intendendum.
- 51 Intentans iudicium iactationis est Reus originarius, & naturalis, is vero, contra quem intentatur, est actor.
- 52 Regulariter ille est actor, qui prius agit in iudicio sed secus est in remedio l. diffamari.
- 53 Origo cause naturalis potius, quam accidentalit, attenditur.
- 54 Intentans iudicium iactationis potest illud intentare coram suo Iudice, coram quo diffamans agendo illum convenire deberet.
- 55 Intentans remedium l. diffamari est verè Reus, ideo pro eo in dubio est pronuntiandum.
- 56 Diffamatus habens plures Iudices ordinarios, si coram uno ex eis iudicium iactationis instruxerit,

- rit, potest nihilominus à diffamante conveniri coram altero ex eis.
- 57 Contrarium, quod non possit conveniri, nisi coram primo iudice à diffamato electo.
- 58 Iudicium diffamationis, coram iudice ordinario diffamati intentatum, non potest ab eo evocari, sed sed potest diffamans aliud iudicium super meritis coram alio ordinario diffamati movere.
- 59 Sed contrarium, quod iudicium principale, iudicio diffamationis annexum, non possit avocari a primo iudice, tenent plures, & videtur verius.
- 60 Non probet hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.
- 61 Diffamans, qui habet iudicem suspectum potest illū suspectum alegare in Tribunali A.C.
- 62 Intentans remedium l. diffamari respectu prima petitionis est actor, in reliquis vero reus.
- 63 Intentans remedium l. diffamati, qui in sua petitione se vocavit actorem est actor, non reus.
- 64 Confessio facta in precibus praeiudicat consentienti.
- 65 Confessio facta in libello praeiudicat consentienti.
- 66 Monitorium est loco libelli
- 67 Confessio emanata in monitorio praeiudicat consentienti.
- 68 Impetrans super iactationibus commissionem, quae complectitur alias causas contra quoscumque, si obtinet citationem iuxta illius formam, se declarat actorem.
- 69 Diffamatus non est proprie reus.
- 70 Habens mandatum ad defendendum non potest intentare remedium l. diffamati, & quare.
- 61 Intentans remedium l. diffamati, qui non docet de suo interesse, non gaudet privilegio rei.
- 72 Remedium l. diffamati, est unicum, & competit tam pro causis civilibus, quam pro criminalibus.
- 73 Remedium l. diffamati competit tam in possessorio, quam in petitorio, & tam in actionibus realibus, quam personalibus.
- 74 Remedium l. diffamati competit in causis matrimonialibus, dotalibus feudatibus, & alijs.
- 75 Remedium l. diffamati competit tam in prophanis, quam in beneficialibus.
- 76 Remedium l. diffamati in beneficialibus. causa simpliciter non autem limitative commissi comprehendit, tam petitorium, quam possessorium.
- 77 Remedium l. diffamati, competit in omnibus causis ex praxi.
- 78 Remedium l. diffamati contra quos detur.
- 79 Diffamans est conveniendus coram iudice competente diffamati, alias ipse potest diffamatum coram alio iudice competente eiusdem diffamati convenire.
- 80 Per citationem dicitur preventa iurisdictio, etiam in remedio l. diffamati.
- 81 Diffamatus, qui praevenit diffamantem coram iudice competente, non solum super assignatione termini ad agendum, sed etiam super negotio principali, non potest deinde ab eo coram alio iudice competente conveniri.
- 82 In monitorio iactationum ad partes transmittendo ponitur clausula, dummodo iudicium in partibus non sit ceptum, alias monitorium non afficiat.
- 83 In commissionibus iactationum apponitur clausula non tamen iudicialiter.
- 84 Remedium l. diffamati debet intentari ante motum iudicium, non autem post.
- 85 In monitorio commissione, & citatione cum inhibitione obtenta pro vidua super iactationibus non apponitur clausula, dummodo iudicium in partibus non sit ceptum, seu clausula non tamen iudicialiter illarum.
- 86 Excommunicato excommunicatione maiori non competit remedium l. diffamati.
- 87 Intentans remedium l. diffamati debet docere de suo interesse, si vult audiri.
- 88 Intentans remedium l. diffamati debet docere de sua possessione.
- 89 Ad docendum de interesse in iudicio l. diffamati sufficit probatio apparens tantum.
- 90 Intentans principaliter remedium l. diffamati debet probare interesse plene, & concludenter, secus comparens, uti tertius pro suo interesse.
- 91 Diffamanti debet praefigi bina dilatio, una post aliam, ad probandum, ut possit & silentium imponi.
- 92 Si monitus, seu citatus dixit nolle agere, secunda dilatio non est necessaria.
- 93 Si prima monitio, seu praefixio termini est facta cum communicatione de non audiendo ulterius elapso termino, tunc secunda non est necessaria.
- 94 Si iudex terminum ad agendum ultra annum praefixit, secunda praefixio, seu monitio non requiritur.
- 95 Si defamans inter termino praefixo agit, non est amplius tractandum de remedio l. diffamati, sed de bono iure, & meritis causae.
- 96 Si diffamans in terminis praefixis non agit, res deducit ius suum, imponitur illi perpetuum silentium.
- 97 Ut diffamans cogatur agere debet constare iudici saltem summarie de diffamatione.
- 98 Diffamario debet in actis probari.
- 99 In materia l. diffamari possunt recipi testes literarum contestata.
- 100 Si non constat de diffamatione, praefixo terminis non valet.
- 101 Nil interest, an diffamatio fuerit iudicialis, vel extrajudicialis.
- 102 Si in monitorio, seu commissione iactationum adest clausula non tamen iudicialiter illatarum, probanda est diffamatio extrajudicialis.
- 103 Nemo regulariter invitus agere cogitur.
- 104 Lubricum lingua non est de facili ad panem trahendum.
- 105 Diffamans, errore, vel dolo, statum, aut bona alterius cogitur agere alias ei imponitur silentium.
- 106 Si subest suspicio calumniae vel iusta causa non est alia diffamatio probanda.
- 107 Iusta causa ob quas probatio diffamationis non requiritur, quot, & quae sint.
- 108 Si eum remedium l. diffamati cumulat remedium l. si contendat, non requiritur aliqua diffamationis probatio.
- 109 Intentans remedium l. si contendat tenetur probare ius in tantum sibi competere.
- 110 Remedium l. si contendat pinguius est remedium l. diffamati.
- 111 Remedium l. si contendat est simile remedio l. Aurelius, §. centum, ff. de lib. leg.
- 112 Timens molestiam potest intentare remedium l. si contendat, & l. Aurelius, §. centum, & quo modo

- 113 Intentans remedium l. si contendat, & l. Aurelius est Reus, & gaudet prerogativis Reorum.
- 114 Remedium l. si contendat, & locum habet in omni Reo, exceptiones peremptorias habente.
- 115 Remedium l. diffamari, & remedium, l. si contendat differunt in modo articulandi, & probandi.
- 116 Intentans remedium l. diffamari cogitur agere in termino prefixo, sed intentans remedium l. si contendat, cogitur agere statim.
- 117 Remedium l. diffamari cogit Adversarium ad agendum, & dandum libellum secus remedium l. si contendat, & l. Aurelius, §. centum.
- 118 In remedio l. diffamari agitur, ut Diffamator a diffamatione cesset, sed in remedio l. si contendat & l. Aurelius, §. centum, agitur ad declarationem iuramenti sibi competentis.
- 119 In remedio l. si contendat, & l. Aurelius, §. centum, Actor potius cogitur agere causative quam statim.
- 120 Inter remedium l. diffamari, & remedium, l. si contendat, & l. Aurelius, §. centum, ad sunt plures differentie qui quid dixerit Soc.
- 121 An, & quando diffamans possit conveniri remedio l. diffamari, vel aliarum Legum secundum Bald. in Margaita.
- 122 Licet quando quis silit, cesset remedium l. diffamari, superest tamen remedium l. si contendat.
- 123 Cautela datur, ut qui remedium l. diffamari, contra Silentem intentare non potest, faciat se ab alio diffamari, quo casu fundato iudicio contra Diffamantem, poterit citare etiam Silentem pro suo interesse.
- 124 Remedium l. diffamari non solum competit in causa status, sed etiam in alijs.
- 125 Remedium l. si contendat, & l. Aurelius, §. centum, agi potest, non solum si oritur controversia super possessione, sed etiam in alijs casibus ubi exceptio competit, licet diffamatio non precesserit.
- 126 In iudicio Diffamationis, seu Lactationis requiruntur termini substantiales.
- 127 A.C. in causis a ducatu ducentis infra procedit terminis substantiis, non servatis.
- 128 In iudicio Lactationis iudex potest non solum præfigere terminum ad agendum sed etiam ad articulandum, & producendum omnia.
- 129 In iudicio iactationis, sicut in alijs requiritur citatio specifica ad Sententiam.
- 130 Sententia, imponens silentium perpetuum non agitur in terminis prefixis, est definitiva.
- 131 Si l. si sit in iudicio iactationis contestata, Sententia, que inde sequitur, est definitiva alias est interlocutoria.
- 132 Sententia lata in iudicio iactationis imponit finem negotio principali ideo definitiva reputari debet.
- 133 Sententia lata in iudicio iactationis, in quo fuerunt observata solemnitates iudicij ordinarij, est definitiva, alias est interlocutoria habens vim definitive.
- 134 Terminis, & solemnitatibus de iure requisitis non servatis Sententia est nulla.
- 135 In remedio l. diffamari litis contestatio non est necessaria & quare.
- 136 Vbi non cadit misio in possessionem ex Decreto nec potest Petenti consuli nisi per definitivam, de-

- venitur ad definitivam contra Contumaces absq. litis contestatione.
- 137 Sententia in iudicio Diffamationis posset considerari uti Interlocutoria, ex quo deficit litis contestatio, secundum Contard.
- 138 Sententia, que modicum vel nihil participat de Interlocutoria, potius definitiva reputari debet.
- 139 A.C. in causis ordinarijs habet facultatem procedendi summarie, prout in Beneficialibus.
- 140 In causis ordinarijs coram A.C. servatur tela iudiciaria, & fertur definitiva.
- 141 In causis ordinarijs, que omnes coram A.C. sunt summaria litis contestatio non requiritur.
- 142 In Beneficialibus litis contestatio non est definitiva.
- 143 Iudicium Lactationis finitur per definitivam, que transit in iudicatum.
- 144 A Sententia lata in iudicio Lactationis, seu Diffamationis datur appellatio.

De iactationibus, & Molestationibus.

PARS III. CAP. III.

- I**AM vidimus in præcedente proximo capite, qualiter causæ ordinariæ possint coram A. C. in prima instantia introduci ab Actore sequitur videre, qualiter possint in eadem prima instantia coram eo introduci a Reo.
- A** Si quisigitur vellet agere contra aliquem pro præsentia pecuniarum summa, vel alia quacumque re, vel alias quomodolibet contra personam, seu bona alicuius, se factando diffamaverit, A. tunc Reus antequam conveniatur, poterit in Tribunali A.C. coram Iudice sibi benefico introducere iudicium iactationis, prævio Monitorio, ut infra videlicet.
- B** De Mandato Illustrissimi, & Reverendissimi Domini A.C. live R.P.D.NN. ejus in Civilibus Locumtenentis, & ad instantiam NN. principalis, exponentis ad ejus aures devenisse, qualiter NN. se iactavit, & iactat, velle molestare ipsum NN. de, & super solutione scutorum septem millium pro præsentio lucro dotali bo. me. NN. matris (vel super alia re, juxta facti contingentiam.)
- Tenore præsentium.
- Moneatur NN. ex adverso principalis, quatenus infra triduum proximum sub 500. ducatorum aut &c. & pro illis Mandati executivi, ac excommunicationis in subsidium, aliisque &c. poenis, debeat ab omnibus ac singulis iactationibus, molestationibus, vexationibus, & perturbationibus, in & super præmissis, & præmissorum causa, & occasione illatis, præstitis, factis, ac præstari, fieri, & inferri comminatis, & præstandis, & comminandis in futurum, penitus, & omnino destituisse, cessasse, & se abstinuisse cessatque &c. fecisse, nullumque damnum, nullamque molestiam dedisse, nec intulisse, perpetuum si-

lentium imposuisse, ipsumque Dominum Instantem à præmissis absolvisse, ac liberasse, damnaque, expensas, & interesse, præmissorum causa, & occasione passa &c. patien. & a liquidan. &c. rescisse, præsentibusque &c. paruisse &c. deducens &c. implorans &c. non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c. & si quis &c. compareat &c. alioquin &c.

NN. Notarius Locust Sigilli.

Aliud Monitorium simile virtute *l. unica* obtentum.

4 De Mandato Illustrissimi, & Reverendissimi, D. A.C. sive R.P.D. NN. ejus in Civilibus Locumtenentis, & ad instantiam NN. Viduæ relictae q. NN. principalis, eligentis forum nostrum virtute *l. unica C. quanto Imper.* ac exponentis, ad ejus aures devenisse, quod NN. jactavit, & jactat, se velle molestare ipsam NN. super usufructu bonorum Hereditarium à d.q. NN. ejus Viro si bi relicto in ejus ultimo nuncupativo Testamento, cum quo decessit, rogato per acta NN. sub die &c. ad quod &c.

Tenore præsentium.

Molietur NN. ex adverso principalis, quatenus infra triduum proximum, sub 5. o. ducatorum auti, Camera Apostolicæ applican. & pro illis Mandati exequutivi, & in Juris subsidium excommunicationis &c. aliisque &c. pœnis, debeat ab omnibus, & singulis jactationibus, molestationibus, vexationibus, & perturbationibus, de, & super præmissis, & præmissorum causa, & occasione illatis, præstitis, factis, ac præstatis, fieri, & inferri comminatis, & præstantis, & comminandis in futurum, penitus, & omnino destitisse, cessasse, & se abstinuisse, cessarique &c. fecisse, nullumque damnum, nullamque molestiam dedisse, nec intulisse perpetuumque silentium imposuisse, ipsamque D. Instantem à præmissis absolvisse & liberasse, damnaque, expensas, & interese, præmissorum causa, & occasione passa &c. patien. &c. ac liquidan. rescisse, præsentibusque &c. paruisse, deducens &c. implorans &c. & alias omni meliori modo &c. & si quis &c. compareat &c. alioquin &c.

NN. Notarius,

Locust Sigilli.

Aliud simile Monitorium extra Curiam.

5 Christophorus Vidman Prothonotarius Apostolicus, Ultriusque Signaturæ Sanctissimi D.N. Papæ Referendarius, ac ejusdem Sanctissimi ejusque Camerarii, necnon causarum Curiae Camerae Apostolicæ Generalis Auditor, Romanæque Curiae Juxta ordinarius, Sententiarum quoque & Censuram in eadem Romana Curia, & extra eam latarum, ac litterarum Apostolicarum universalis, & metus Exequutor ab eodem Sanctissimo specialiter deputatus. Universis, & singulis RR. DD. Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Scolasticis, Cantoribus, Custodibus, Thesaurariis, Sacristis, Canonis, Parochialium Ecclesiarum Rectoribus; eorum Locarentibus, Plebanis, Viceplebanis, Cappellanis, Curatis, & non Curatis, ceterisque Presbyteris, Clericis, Notariis, & Tabellionibus publicis quibuscumque per Civitatem, ac Diocesim NN. & alias ubi libet constitutis, illique, vel aliis, ad quem, vel ad quos præsentis nostræ

literæ pervenerunt, salutem in Domino, & nostris hujusmodi, immo verius Apostolicis, firmiter obedire mandatis. Noveritis nuper pro parte, & ad instantiam NN. principalis fuisse coram nobis comparitum, & expositum, quod licet ipse spacio viginti annorum, & ultra, bona fide, & iusto titulo possideret Casale, situm in Territorio NN. in loco nuncupato N. juxta bona NN. & NN. ac alios notissimos fines, nihilominus NN. ex adverso principalis indebitè eum super dicto Casali molestare, & inquietare se velle jactavit, & jactat in grave ejusdem Exponentis damnum, & præjudicium, Ideo pro ejus parte de opportuno Juris remedio requisiti. Vobis omnibus & singulis supra nominatis, & vestrum cuilibet insolidum committimus, ac sub 500. ducatorum auri Camera Apostolicæ applican. & in Juris subsidium excommunicationis, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, Censuris, & pœnis, præcipimus, & mandamus, quatenus statim visis, & receptis præsentibus, & postquam pro parte ejusdem Exponentis fueritis virtute præsentium requisiti, vel aliquis vestrum fuerit requisitus ex parte nostra, immo verius Apostolica, moneatis præfatum NN. ex adverso principalem, prout Nos harum feriæ monemus, & requirimus, quatenus infra sex dies, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos pro tertio, & peremptorio termino, ac monitione Canonica assignamus, sub 500 ducatorum &c. eidem Camera Apostolicæ applican. & pro illis Mandati exequutivi &c. aliisque &c. pœnis debeat à quibuscumque jactationibus, molestationibus, vexationibus, & impedimentis eidem NN. super dicto Casali quavis causa, & occasione illatis, & inferri comminatis, dummodo dictæ molestiæ judicialiter illatæ non fuerint, realiter, & cum effectu destitisse, cessasse, & se abstinuisse, cessarique &c. fecisse, nullumque damnum, nullamque molestiam dedisse, nec intulisse, perpetuumque silentium imposuisse, ipsumque NN. dicto Casali, ejusque fructibus, ac proventibus, liberè uti, frui, & gaudere permisisse, & à præmissis penitus absolvisse, & liberasse. Alioquin prædictum sic monitum: si in præmissis se fore gravatum senserit, peremptoriè, citetis prout Nos citamus, quatenus sexta die post exequutionem præsentium, si juridica fuerit, sin minus prima die Juridica post eam sequente, legitime compareat Romæ coram Nobis, seu R.P.D. NN. nostro in Civilibus Locumtenente in judicio per se, vel Procuratorem legitimum, ad videndum in causa, & causis hujusmodi ad omnes, & singulos actus, & terminos necessarios, usque ad Sententiam definitivam inclusivè, procedi, aliaque fieri in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria, & opportuna, Certificantes eundem sic citatum, quod sive compauserit, sive nos, Nos nihilominus ad hæc, & alia ejus contumacia, vel absentia non obstante, procedemus, Justitia mediantem. Et insuper vobis, sub eisdem pœnis committimus, quatenus quibuscumque Judicibus Ecclesiasticis, & laicalibus ordinariis, & commissariis ac aliis quibuscumque, & præterea eisdem NN. inhibeat, prout Nos inhibemus, ne sub eisdem Sententiis, Censuris, & pœnis d. NN.

super

super præfato Cafali, illiusque possessione, ac fructuum perceptione sub quovis prætextu, quæsito colore, vel ingenio directè, vel indirectè, tacite, vel expresse molestare aut in iudicium alibi, quam coram nobis trahere præsumat. Nos enim quod secus factum fuerit, revocabimus, & in pristinum reducemus. Absolutionem verò in præmissis Nobis, & Superiori nostro tantummodo reservamus, in quorum &c. Datum &c.

N. Notarius. Locus † Sigilli. N. Locumten.

6 Monitorium est personaliter exequendum, etsi fuerit, in Curia exequutum, sit illius reproductio, & executionis adnotatio in actis, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

7 Coram Domino, meque &c. NN. Sanctissimi D. N. Papæ Cursor reulit, se ad instantiam NN. monuisse personaliter NN. prout in folio tenoris &c. omni &c.

Si verò Monitorium fuerit exequutum in partibus, seu extra Curiam reproductur in actis, ut infra, videlicet.

Pro NN. contra NN.

8 In Officio &c. NN. reproductit Monitorium alias per acta mei obentum, in Partibus legitime exequutum una cum Instrumento ejus executionis attergo, prout in folio tenoris &c. omni &c.

Exadverso Monitorium in Curia exequutum potest infra triduum a die executionis negari, ut infra, videlicet.

Pro NN. contra NN.

9 In Officio &c. NN. negando Monitorium dixi narrata, prout narratur, non esse vera, & ad petita, prout petuntur, non teneri, ideo nihil fieri, nisi servatis servandis, verificatis verificandis, alias &c. omni &c.

Sed si Monitorium fuit exequutum extra Curiam, potest exadverso Monitoris protestari, ut infra, videlicet.

Pro NN. contra NN.

10 In Officio &c. NN. Procurator, prout docuit per Instrumentum publicum mandati procuratoris, prout in folio tenoris &c. & negando Monitorium, dixi narrata prout narratur non fuisse, nec esse vera, & ad petita, prout petuntur, non teneri, ideo nihil fieri, & nisi servatis servandis, verificatis verificandis, & nisi ipso in quolibet actu legitime citato alias &c.

11 Quo casu nisi Procurator citaretur in uno quoque actu, induceretur nullitas defectu citationis, sed si nec Procurator, nec alius comparet, ut supra, posset contra monitum extra Curiam existentem per contradictas ad ulteriora procedi juxta Praxim superius traditam par. i. cap. tertio numero primo, & seqq. & numero 17. & seqq.

12 Ceterum quia prima instantia regulariter contra Degentem extra Curiam debet terminari in Partibus, ubicumque iudicium fuit, ut supra, aut alias ceptum coram A. C. & non potest aliqua ratione coram eo terminari, Pars mota potest citare Adversarium ad viden-

dum remitti causam ad partes, ut infra videlicet.

A. C. N.

13 Citetur NN. exadverso principalis, ad videndum moderari Inhibitionem, & causam remitti ad Partes, attentata prima instantia, & Decretum necessarium, & opportunum fieri, & interponi ad p. d. Instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petiit, & obtinuit, ut supra, nisi infra quinque (seu alium terminum iudicii benevolum &c.) cum Intimatione omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. exadverso principali, qualiter Dominus remisit causam, & alias prout in actis Instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

14 Verum si A. C. nolet causam ad Partes remittere, & nihilominus venire de Jure remittenda, posset adiri pro remissione Signatura Justitiæ citata Parte, juxta Praxim superius positam par. i. c. 13. n. 20. & seqq. & potiri commissio, ut infra, & alias juxta contingentiam facti, & obtineri rescriptum, ut sequitur, videlicet.

Fulginaten.

15 Beatissime Pater, Devotus S. V. Orator NN. fuit nulliter, & indebitè conventus coram R. P. D. A. C. occasione cujusdam Cafalis, seu prædii sui in Territorio Fulginaten. in loco nuncupato N. juxta bona NN. & NN. & alios notissimos fines, verum quia Orator, qui in Partibus assidue commoratur, non potest aliqua ratione in prima Instantia conveniri in Curia cum prima Instantia sit in Partibus facienda, supplicat igitur humiliter S. V. Orator antedictus, ut dignetur eidem R. P. D. A. C. ut suam moderetur Inhibitionem, causam ad Partes remittat committere, & mandare cum facultate citandi, inhibendi, quos, quibus, quoties, Constitutionibus, Stylo Palatii, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, statum &c. pro plenè &c.

Demando D. N. Papæ idem Judex moderetur, remittat, & procedat, ut petitur.

Placet D. N. Papæ Julius Cardinalis Sacchetti.

Rescripto obtento Commissionem expedita, & in Capla iudicis reposita, citatur Pars ad videndum contra illam, ut infra, videlicet.

A. C. N.

Fulginaten.

16 Citetur NN. exadverso Principalis, ad videndum contra Commissionem in actis exhibitam videndum admitti, & juxta illius formam, & tenorem mandari procedi, ad p. d. Instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. repetiit Commissionem in actis exhibitam, & petit, & obtinuit, ut supra, omni &c.

17 Successivè citatur Pars ad videndum remitti causam ad Partes, & moderari inhibitionem ut supra num. 13. & obtinetur remissio, ac elapso termino

V v v

termino in Decreto contento intimatione reproducta potest ad litum expediri Instrumentum remissionis, videlicet.

- 18 Christophorus Vidman Prothonotarius Apostolicus Vtriusque Signaturæ Sanctiss. D. N. Papæ Referendarius, necnon Curie causarum Cameræ Apostolicæ generalis Auditor, Romanæq; Curie Judex ordinarius sententiarum quoque & Censurarum, tam in Romana Curia, quam extra eam latorum, ac literarum Apostolicarum universalis & merus Exequutor ab eodem Sanctissimo D. N. Papa specialiter deputatus, Noverint universi, quod hodie causam coram Nobis via ordinaria, de, & super quodam Casali, seu Prædio sito in Territorio Fulginaten. juxta suos notissimos fines rebulque alijs in actis causæ, & causarum hujusmodi latius deductis ad Instantiam NN. contra & adversus NN. introductam attenta prima Instantia, citato, & intimato dicto NN. exadverso principali ad partes remissus, & harum serie remittimus, quæ omnia, & singula vobis omnibus supradictis intimamus, ne ullo umquam tempore de illis ignorantiam allegare valeatis, aut prætere, & ad omnem alium meliorem finem, & effectum, In quorum fidem &c. Datum Romæ ex Adibus nostris, hac die &c.

- 19 N. Notarius. Locum + Sigilli N. Locum. Sed si Signatura ordinavit oretenus eidem A. C. ut suam moderatur Inhibitionem, & causam ad partes remittat prout quandoque solet, etiam in commissione oretenus ordinari non sit petendum, tunc non est oqus præsentare Commissionem in actis, nec citare ad dicendum contra, sed lat est citare, ut infra, vide, licet.

A. C. N.

- 20 Citetur NN. exadverso principalis, ad videndum moderari Inhibitionem, & causam remitti ad Partes juxta mentem Signaturæ, & Decretum necessarium, & opportunum fieri, & interponi, ad p. d. Instante NN. principali, si vè &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petit, & obtinuit, ut supra, nisi ad p. d. cum intimatione, omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. exadverso principali, qualiter Dominus remisit causam, & alias prout in actis, Instante NN. principali, si vè &c.

N. Notarius.

Et successivè elapso termino in Decreto contento, & intimatione reproducta expeditur Instrumentum remissionis causæ ad Partes ut supra, si qui obtinuit, illud expedire velit.

Sed si causa debet remanere in Curia, & Pars monita est contumax, vel nihil relevans deducit citatur, ut infra videlicet.

A. C. N.

Citetur NN. exadverso principali, ad docendum de quocumque suo prætenso Jure, & Interesse, & videndum sibi præstigi primum terminum ad procedendum, & probandum

quicquid vult, & potest per omne genus probationis, & Decretum necessarium, & opportunum fieri, ad p. d. Instante NN. principali, si vè &c.

N. Notarius.

Decretum.

Relatione facta compartit NN. & petit, & obtinuit, ut supra, præstigi terminum decem dierum (vel plurimum, vel pauciorum arbitrio Judicis) cum intimatione omni &c.

A. C. N.

Intimetur NN. exadverso principali, qualiter Dominus præstigi terminum, & alias prout in actis, Instante NN. principali, si vè &c.

N. Notarius.

Exequuta; reproducta intimatione, ac termino præfixo elapso rursus citatur Pars, ut infra, videlicet.

A. C. N.

- 22 Citetur NN. exadverso principalis, ad docendum de suo quocumque prætenso Jure, & Interesse, & videndum sibi præstigi secundum, & peremptorium terminum ad producendum, & probandum quicquid vult, & potest per omne genus probationis, ad p. d. Instante NN. principali si vè &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petit, & obtinuit, ut supra, præstigi terminum quinque dierum (vel plurimum, vel pauciorum arbitrio Judicis) cum intimatione, omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. exadverso principali, qualiter Dominus præstigi terminum, & alias prout in actis, Instante NN. principali, si vè &c.

N. Notarius.

- 23 Exequuta, & reproducta intimatione, ac termino præfixo elapso, si Pars, ut supra, citata adhuc remanet contumax, vel nihil relevans deducit & non agitur de causa valorum ducatorum ducetorum aut de Camera excedente citatur eadem Pars ad videndum deferri juramentum in supplementum plenæ probationis, & proceditur ad expeditionem causæ, juxta superius tradita par 2. cap. 4. num. 19. & seqq. & fertur Sententia absolutoria ab impetitis, ut in Formula inferius posita, & alias mutatis mutandis, ut exigat contingencia facti, nec est necesse observare terminos substantiales.

Sed si valor causæ excedit ducentos ducatos aut de Camera, servantur termini substantiales, ut infra, videlicet.

A. C. N.

- 24 Citetur NN. exadverso principalis, ad libellandum, ad p. d. ad articulandum, ad 12. ad dicendum contra articulos, ad producendum omnia, ad dicendum contra producta ad secundum, ad declarandum, ad jurandum de Calumnia, ad p. d. in terminis substantialibus, Instante NN. principali, si vè &c.

N. Notarius.

Deve-

Decretum.

NN. repetit jura hodie in Brolardo puoducta, & repetita, & petit & obtinuit servari, ut supra, & admitto si, & in quantum, & omni &c. Repetito vero, & productio in actis potest fieri, ut supra par. 1. c. 2. num. 11. & seqq. & si nihil de novo est producendum, potest fieri, ut infra, videlicet.

25 Pro NN. contra NN.

In officio &c. NN. repetit omnia jura, acta, & actata, jecta, & facta per acta mei &c. ad causam quomodolibet facientia, in parte tamen, & partibus, & in quantum &c. petens &c. omni &c.

Denum citatur ad videndum reiterari, & ad sententiam, ut infra videlicet.

A. C. N.

26 Citetur NN. ex adverso Procurator NN. ex adverso principalis, ad videndum reiterari omnes & singulos terminos substantiales, male forsan, nulliter, & inculpate tentos, in vim quarumcunque facultatum, absolvi instantem a censuris, ad effectum &c. deferri juramentum in supplementum plenae probationis, quatenus opus sit, concludendum, concludere videndum in causa, & audiendam sententiam definitivam in forma, ad p. d. Instante NN. principali, si-
vè.

N. Notarius,

Decretum.

NN. petit, & obtinuit, ut supra &c. admitti ad reiterationem terminorum, qui reiteravit in forma &c. deferri juramentum &c. qui tactis juravit &c. & sententiam, prout in Cedula, quam Reverendiss. Dominus Locumtenens legit subscripsit, & mihi subligavit, tenoris &c. super quibus &c. praesentibus Sociis testibus &c. non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Tenor Cedulae absolutoriae.

27 Christi nomine invocato, pro Tribunale sedentes, & solum Deum praesentibus oculis habentes, per hanc nostram definitivam sententiam, quam de juris Peritorum consilio in his scriptis fecimus in causa, & causis, quae coram nobis in prima, seu vteriori versa fuerunt, & vertuntur instantia inter NN. reum conventum ex una, & NN. actorem ex altera partibus, de, & super Casali sito in territorio N. in loco nuncupato N. juxta suos notissimos fines (vel de, & super alia re exprimenda, de qua agitur) rebusque aliis &c. Dicimus, pronunciamus, sententiamus, decernimus & declaramus dictum NN. absolvendum fore, & esse prout absolvimus ab omnibus, & quibuscumque impetitionibus, diffamationibus, iactationibus, molestationibus, & impedimentis praefato NN. super dicto Casali per eundem NN. praestitis, illatis, & inferri comminatis, & ob id eundem NN. Diffamato de, & super praemissis perpetuum silentium imponendum fore & esse prout imponimus victor in expensis condemnamus, quarum taxam nobis, vel cui de iure impo-
situm reservamus, & ita dicimus, pronunciamus, & definitivam sententiamus, non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Ita pronunciamus, Ego NN. Locumtenens.

28 Ab hac definitiva sententia interponenda est appellatio, ut infra ante lapsum decemdiurnum juxta superius tradita pag. 1. c. 13. num. 2. alias transsit in rem judicatum.

Pro NN. contra NN.

29 Coram Domino, meque &c. NN. habita notitia de praesentia sententia lata ad assertum favorem NN. contra NN. ab ea, ac omnibus aliis gravaminibus &c. ad Sanctiss. D. N. Innocentium X. ejusque Sanctam Sedem Apostolicam appellavit, prout in Cedula, quam facto dedit, tenoris &c. petens &c. omni &c.

Cui Dominus dedit terminum juris, & interim &c. omni &c.

Vel

Cui Dominus dedit reverentiales in forma omni &c.

Tenor Cedulae.

30 A quadam asserta sententia, seu decreto definitivo lata ut dicitur, seu facto per R. P. D. NN. A. C. Locumtenentem ad praesentem favorem NN. contra NN. de, & super casali sito in territorio NN. in loco nuncupato N. juxta suos notissimos fines, rebusque aliis in actis causae, & causarum hujusmodi latius deductis Procuratur, & eo nomine dicti NN. sentiens, se laesum, & gravatum, & timens impofterum magis laedi & gravari &c. ab illa, si ve ab illo, ac toto processu deluser fabricato ad Sanctiss. D. N. Innocentium Papam X. ejusque Sanctam Sedem Apostolicam in his scriptis provocat, & appellat & aequè principaliter de nullitate dicit, petens semel, bis, tertio saepe, saepius saepissime, instanti, instantius, & instantissime sibi de Apostolis responderi, & quatenus &c. a non admisione illius, ac toto ulteriori processu, iterum, ac toties quoties &c. appellat, provocat, & ut supra de nullitate dicit, itaut sit ultimus in appellando &c. & interim &c. nihil innovari &c. alias de nullitate &c. & attentatis &c. protestans &c. non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

31 Commissio vero in hoc judicio, in quo sine dubio datur appellatio ad utrumque effectum potest expediri via ordinaria, & potest confici ut infra, & alias mutatis mutandi, juxta occurrentiam facti, videlicet.

Albanen.

32 Beatiss. Pater Dignetur S. V. causam, & causas appellationis & appellationum, nullitatis, & nullitatum ex tribus, iniquitatis, & notoriae injustitiae, infra legitima tempora interpositae, & interpositarum ab asserta definitiva sententia, seu Decreto definitivo, lata, seu facto per R. P. D. NN. A. C. Locumtenentem in prima instantia ad assertum favorem NN. contra devotum S. V. Oratorem NN. de, & super quodam casali sito in territorio N. in loco nuncupato N. juxta suos fines notissimos, rebusque aliis &c. necnon attentatorum, & innovatorum quorumcunque, ac restitutionis in integrum, prout de jure &c. unum omnibus incidentibus, dependentibus, annexis, connexis, ac toto negotio principalis, ac quatenus, & quas &c. alicui S. V. Sacri Pallatii Apostolici Auditori audien, cognoscen, deciden, sineque debito terminan, committere, & mandare

mandare, cum facultate citandi, inhibendi, quos, quibus, quoties, ubi, & quando opus fuerit Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, stylo Palatii, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque statum &c. pro plenè &c.

At in causa non Rotali potest fieri commissio juxta formulam superius traditam p. 1. c. 13. n. 29. & alias mutatis mutandis, juxta contingentiam facti.

- 33 Commissio autem in his causis ordinariis transit, & expeditur via ordinaria, nec necesse est partem citare, aut plenam signaturam, adire. Commissa verò causa appellationis proceditur ad inhibitionem coram Judice commissario, ad praxim superius traditam par. 1. cap. 13. num. 43. & seqq.

In Camera.

- 34 Sed in Camera causa super jactationibus in prima instantia committitur prævia propositione, quæ à Clerico Mensario scribitur in libris Camera, ut infra (& alias juxta facti contingentiam) videlicet.

Ad Dominum NN.

- 35 NN. contra NN. committi causam jactationis, & jactationum, de, & super exemptione à veteribus ordinariis, & extraordinariis ex vero contractu, ut titulo oneroso, cum clausula, quam, & quas, & facultate inhibendi, omni, &c.

- 36 In cuius propositionis margine Camera committendo causam alicui Clerico rescribit, ut supra.

Et deinde citatur pars adversa, contra quam causa fuit commissio, ad dicendum contra Decretum Camera, ut infra, videlicet.

Illustriss. Domino NN.

Civitatis Castellæ exemptionis.

- 37 Citetur NN. ex aduerso principalis, ad dicendum contra Decretum Camera, videndum admittere, & juxta illius formam, & tenorem mandati procedi, & inhiberi, ad p. d. instante NN. principali, siue &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. repetit Decretum Camera, die NN. emanatum, & petit, & obtinuit admittere, si, & in quantum, & ut supra, & inhiberi in forma, omni &c.

Ac proinde prosequitur iudicium, observando alios terminos in eo servari solitos, sicut coram A. Cui supra, Termini vero substantiales sunt in d. iudicio servandi in Camera, prout in prophetis de jure servantur.

In Rota.

- 38 Frequentissime introduci solet in prima instantia causa in Rota, prævia commissione super jactationibus, ut infra, & alias cum narrativa opportuna, juxta sanctorum contingentias videlicet.

Ferolisipien.

- 39 Beatiss. Pater. Licet devotus S. V. Orator NN. sit inquieta, & pacifica possessione ius patronatus, ac præsentandi Rectorem Ecclesiæ NN. ex dotatione, & fundatione, & NN. pariter devotus S. V. Orator à d. Patrono præsentatus, & ab ordinario institutus, reperitur in pacifica eiusdem sine cura Ecclesiæ, illisque fructuum, ac proventuum annui valoris ducatorum vigintiquatuor auri de Camera exceden. perceptionis possessione, ac propterea à nemine molestari debuissent nihilominus, quia Episcopus d. Civitatis Ferolisipien. & Confratres Laici in d. Ecclesiæ existentes velle omnes præfatos, & eorum quolibet respectivè, de, & super d. Iurisdictionis, & ecclesiæ, seu beneficii, & eorum, & cujuslibet eorum respectivè pacifica possessio ne molestare, & vexare, se jactant, & jactant. Dignetur igitur S. V. causam, & causas jactationis, jactationum, ac molestationum hujusmodi, non tamen judicialiter illata, seu illatarum, nec in iudicio quovis modo deductarum, cum omnibus incidentibus, deponentibus, emergentibus, annexis, connexis, ac toto negotio, principali, attento quod Episcopus molestatur, alicui S. V. Sac. Palat. Apost. Auditori (seu Locumtenenti) audien. cognoscen. deciden. sineque debito terminan. committere, & mandare, cum facultate citandi, inhibendi, quos quibus, quoties in Curia, & extra, etiam per edictum, consilio summarie &c. Constitutionibus, stylo Palatii, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, statum &c. pro plenè &c.

dem sine cura Ecclesiæ, illisque fructuum, ac proventuum annui valoris ducatorum vigintiquatuor auri de Camera exceden. perceptionis possessione, ac propterea à nemine molestari debuissent nihilominus, quia Episcopus d. Civitatis Ferolisipien. & Confratres Laici in d. Ecclesiæ existentes velle omnes præfatos, & eorum quolibet respectivè, de, & super d. Iurisdictionis, & ecclesiæ, seu beneficii, & eorum, & cujuslibet eorum respectivè pacifica possessio ne molestare, & vexare, se jactant, & jactant. Dignetur igitur S. V. causam, & causas jactationis, jactationum, ac molestationum hujusmodi, non tamen judicialiter illata, seu illatarum, nec in iudicio quovis modo deductarum, cum omnibus incidentibus, deponentibus, emergentibus, annexis, connexis, ac toto negotio, principali, attento quod Episcopus molestatur, alicui S. V. Sac. Palat. Apost. Auditori (seu Locumtenenti) audien. cognoscen. deciden. sineque debito terminan. committere, & mandare, cum facultate citandi, inhibendi, quos quibus, quoties in Curia, & extra, etiam per edictum, consilio summarie &c. Constitutionibus, stylo Palatii, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, statum &c. pro plenè &c.

In hac commissione non fuit apposita clausula quam, quas Orator habet, & movet &c. ne illam impetret ex reo actor evadat, juxta inferius tradenda hoc eodem cap. 3. num. 68. si quis tamen hoc rei privilegio gaudere non curet, poterit d. clausulam apponere, ut in commissione sequenti.

Romana.

- 40 Beatiss. Pater, Devotus S. V. Orator NN. ut hæret ab intestato q. NN. eius Patris germaniter peritur in pacifica possessione bonorum hereditariorum, ac hereditatis ejusdem, verum quia NN. occasione asserti testamenti nulli Oratorem molestare velle super hereditate, ac bonis hereditariis præfatis, valorem ducatorum quingentorum auri exceden. se jactavit, & jactat. Dignetur igitur S. V. causam, & causas jactationis, & jactationum, ac molestationum hujusmodi, non tamen judicialiter illata seu illatarum, nec in iudicio quomodolibet deductarum, una cum omnibus incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, connexis, ac toto negotio principali, & quam, & quas &c. alicui S. V. Sac. Rotæ Auditori audien. cognoscen. deciden. sineque debito terminan. committere, & mandare, cum potestate citandi, inhibendi quos quibus, quoties Constitutionibus, stylo Palatii ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, statum &c. pro plenè &c.

Signatura Regentis Cancellariæ,

De Mandato Domini Nostri Pape audiat Mag. N. citet inhibeat, procedat, ut petitur, & iustitiam faciat.

Signatura C. Præfati Signaturæ Justitiæ.

Placet D. N. Papa Cardinalis N.

- 41 Exhibita commissione signata coram Auditore Rotæ, cui est directæ, citatur pars adversa, ad dicendum contra Commissionem, juxta formulam superius traditam par. 1. c. 13. n. 43. & deinde proceditur ad ulteriora, servando alios terminos,

minos ut supra servari solitos, & qui etiam coram A. C. servari solent, servando, etiam terminos substantiales in prophanis, prout de jure sunt servandi, ut supra par. 2. cap. 1. numer. 101.

Observationes.

A Gitur in hoc capite de remedio, l. diffamari C. de Ingeniis manumissis, quod est in foro valde frequens, nec minus illud intentionibus ut in dies experientia & Praxis rerum magistra demonstrat, quod iudicium diffamationis, sed in Curia jactationis frequentius nuncupatur.

Diffamatio igitur, seu jactatio duobus potissimum modis usurpatur in bonam videlicet, & in malam partem. In bonam partem accipitur pro divulgatione bonæ famæ, ut apud D. Aug. de Civit. Dei lib. 3. Rom. Imperium tam longè lateque non potuisset augeri, & tam grandis gloria diffamari. In malam vero partem frequentius usurpatur pro disseminatione malæ famæ, ut apud Tacitum à Nerone probroso carmine diffamatus sentumalias ultum ibat.

Rursus in malam Partem diffamatio accipitur, sive id jure, sive injuria fiat, jure, pro quando dicimus actionum, seu sententiam diffamare, injuria, prout quando aliquis, pravo affectu, ac malo Spiritu ductus, famam proximi lacerat, in quibus terminis procedit text. in d. l. diffamari C. de ingen. manumissis.

Et dicitur diffamatio a verbo diffamo, seu in famo, quod est aufero famam, seu alicuius famam detrahendo maculo, juxta trad. per Bart. in l. turpia, ff. de leg. 1. cuius contrarium est famam restituo. Caterum diffamator injustus delinquit occidit hominem, furatur nomen, probro testimonio lædit, Lexic. iur. in verbo Diffamator, & ob id punitur poena Stellionatus, & alias arbitrio Iudicis, ut ait Bald. cons. 230. omne factum in princ. lib. 3.

Remedium l. diffamari, C. de Ingen. manumissis fuit de jure civili introductum, & quidem Summa ratione ad Hominum scilicet calumnias compescendas, & illorum malitiis obutandum, Marchesi. de Commissis. iactat. par. 3. §. 1. n. 1. fol. 324. & sic ad repræmendum eos, qui vel detrahunt, statui alicuius, & clare legitur in d. l. diffamari vel contendunt, se habere jus in bonis alicuius nam diffamatio affert diffamato non modicum detrimentum, non solum quoad personæ integritatem, sed etiam quoad bona, præsertim in casu illorum alienationis, mala enim qualitas rei minuit illius æstimatione, Succ. in l. 1. §. si Hares. ff. ad Senat. consult. Trebell.

Et licet tex. in d. l. diffamari, simpliciter loquatur in causa Status, nihilominus omnimoda identitas rationis illius comprehendit sub se etiam bona, non etiam tunc sit extensio, sed comprehensio, seu tacita dispositio, Contard. in l. diffamari, limit. 3. n. 35. & seqq. C. de Ingen. manumissis. latè Marchesi. qui hoc pluribus comprobatur de Commissis. iactat. par. 3. §. 8. n. 1. & seqq. fol. 324.

48 Est autem diffamatio, seu jactatio propriè honoris, & famæ alicuius detractio, & denigratio Bar. & DD. in l. turpia ff. de leg. Cagnol. in l. diffamari, n. 2. C. de Ing. manumissis. Socin. cons. 45. nu. 3. lib. 1. Marchesi. de Commissis. iactat. d. 3. §. 1. n. 2. fol. 332. Minus tamen propriè verò est ad iudicium provocatio, nam diffamare est iudicium trahere, & provocare, ut ait Bald. in l. diffamari, n. 6. C. de Ingen. manumissis. Aret. in rubr. Instit. de except. n. 23. vers. ac etiam potest, Marchesi. de Commissis. iactat. d. §. 1. n. 3. fol. 329. & n. 42. fol. 331.

49 Ofsa. dec. 151. nu. 6. Bos. dec. 255. n. 6. etenim diffamans, seu iactans impellit diffamatum ad se in iudicio defendendum, & remedium, l. diffamari pro sua defensione intendendum, prout de magis communi DD. opinione testatur Marchesi. de Commissis. iactat. d. par. 3. §. 1. n. 42. fol. 331.

50 Ofsa. d. dec. 191. n. 8. Proinde inferitur, quod in hoc jactationis iudicio diffamans est actor diffamatus, verò, qui iudicium intendit, est reus originarius, & naturalis, Abb. in cap. si quis contra Clericum n. 2. de for. compet. Alex. cons. 103. lib. 5. Covar. var. resol. lib. 1. c. 8. nu. 4. & seqq. Gabr. de action. conclus. 6. n. 42. Marchesi. de Commissis. iactat. p. 3. §. 1. n. 33. fol. 329. ubi de communi. Contard. in l. diffamari, q. 1. n. 3. & seqq. ubi de magis communi, Capyc. dec. 18. Ofsa. dec. 151. nu. 4. & seqq. & n. 10. Rota. dec. 423. n. 3. par. 1. divers. & in Placentina Cappellania. 18. Novembris 1602. coram clar. me.

51 Card. Pamphilio Duran. dec. 60. n. 14. Et licet regulariter ille sit actor, qui prius in iudicio agit, hoc tamen non procedit in remedio, l. diffamari, Ofsa. d. dec. 15. nu. 8. nam tamen cum diffamatus fuerit, ut supra ad se defendendum provocatus, potius causæ naturalis, quam accidentalis origo est attendenda, Alex. d. cons. 103. n. 6. lib. 5. Craver. cons. 182. n. 2. Marchesi. de Commissis. iactat. par. 3. §. 1. nu. 34. fol. 329. Ofsa. d. dec. 151. n. 4. in fin. & n. 1. in fin. Duran. dec. 60. num. 13.

52 Et per consequens Intentans remedium diffamationis, seu jactationis potest iudicium introducere coram suo Iudice, coram quo diffamans agendo illum convenire deberet, l. cum bi, §. transacione, ff. de transact. Bart. in l. societatem, §. Arbitrorum, ff. pro Soc. Alex. cons. 103. lib. 5. Abb. in cap. si quis contra Clericum n. 2. de for. compet. de Cagnol. in l. diffamari n. 9. ubi de communi & ibi Contard. q. 1. n. 3. & seqq. ubi de magis communi, C. de Ingen. manumissis. Gabr. de act. conclus. 6. n. 41. Covar. var. resol. lib. 1. c. 18. n. 5. in fin. ubi. de magis communi Marchesi. de Commissis. iactat. par. 3. §. 1. n. 40. fol. 331. de magis communi, Roman. cons. 412. n. 8. & ibi Mandos. in verbo convenisset, ubi de magis communi, Vrsill. ad Affl. dec. 268. n. Capyc. d. dec. 18. Ofsa. d. dec. 151. n. 4. ubi de veriori.

53 Et cum Intentans remedium l. diffamari sit verus Reus Ofsa. d. dec. 151. n. 4. & his contra quem illud intendatur, sit verus Actor Duran. d. dec. 60. nu. 14. in dubio est pro d. Intentante, uti Reo pronunciandum Dec. in l. favorabiliter n. 2. ff. de reg. iur.

54 Verum si Diffamatus habet plures Iudices ordinarios, coram quibus conveniri possit, & unum

- unum elegerit, coram quo iudicium diffamationis, seu iactationis instruxerit, an tunc diffamans possit coram altero ex dictis iudicibus id quod pretendit agendo petere, & affirmativam partem tenet, *Marian Socin. in c. proposuisti, n. 26. de for. compet. & Socin. conf. 94. lib. 3.*
- 57 Sed contrarium, quod ille debeat agere coram primo Iudice à diffamato electo, & coram quo fuit per citationem præventus, tenet Io. Baptista Caccialup in l. omnes populi, col. 1. §. de iust. & iur. quem refert, & sequitur Felyn. in cap. cum sit generale, n. 6. de for. compet. & in hac se. un. opin. cum ea secundo loco referant, videntur residere. *Cagnol. in l. diffamari, nu. 10. in fin. ubi sed oppono. & Contard. ibidem q. 2. nu. 28. vers. contrariam, C. de Ingen. manumiss.* quam etiam sequitur *Rom. consil. 41. n. 4. ubi de com.*
- 58 In hac quaestione *Marian, ubi supra* distinguit, quod aut agimus de iudicio diffamationis intentato per diffamatum, & tunc per citationem coram Iudice ab eo electo dicitur præventa iurisdictione illius Iudicis nec huiusmodi iudicium diffamationis potest ab eo advocari, aut agimus de iudicio postea per diffamantem movendo super meritis, & negotio principali, & tunc quoad istud iudicium ab alio separatum non dicitur facta præventio coram primo, sed poterit diffamatus agere coram alio Iudice ordinario ejusdem diffamati, quam distinctionem sequuntur, *Gabr. de ad. concl. 6. num. 32. & Covar. 6. 18. num. 6.*
- 59 Verumtamen contrarium, quod per citationem dicatur præventa iurisdictione coram Iudice à diffamato electo, ita ut non possit causa principalis iudicio diffamationis annexa, & connexa, ab eo advocari, tenent *Caccialup. Fel. Rom. & alij supra pro secunda opinione allegati*, unde ratio *Marian*, quod scilicet causa iactationis, seu exceptionis sit diversa à causa præfixionis termini ad agendum, non videtur subsistere, cum potius una alteri connexa dici debeat, & quia si primus Iudex à diffamato electus remanet Iudex super impositione silentii, utiq. diffamans tenebitur de jure suo docere coram eo, neimpolito silentio subsiquatur.
- 60 Alia etiam ratio *Marian. Socin.* quod scilicet reus, provocans actorem ad iudicium, debet adire eum Iudicem, quem aditurus esset actor si is primum actione egisset, sed actor non egisset hoc casu coram Iudice per reum electo sed coram altero, quem modo actor elegit, igitur ad electum ab actore causa est remittenda, non videtur subsistere, nam negatur minor, si enim iudicium prius non intentasset, & Iudicem elegisset, forte actor coram eodem quem reus elegit, egisset, tunc enim aliquam suspensionis materiam, quam nunc ex ipsius diffamati electione concipere potuit, non habuisset, & quidem possibilitas sufficit, cum non probet hoc esse, quæ ab hoc contingit ab esse ex vulgari.
- 61 Poterit tamen diffamans, si Iudicem suspectum habet, illum suspectum, prout juris fuerit, allegare, quæ quidem suspicio in A. C. Tribunali de facili admittitur, ut ipsemet A. C. alium depuret, juxta proximè superius traditam *par. 1. c. 7. n. 20. & seqq.*
- 62 Sed conclusio, quod diffamatus intentans remedium *l. diffamari* sit reus, primo non procedit, quoad primam petitionem *Roman. conf. in princ. Duran. dec. 60. n. 12.* & sic non potest dici reus respectu primæ ordinationis iudicii sed bene quoad decisionem, *l. in l. de Pupillo, §. si Procurator, n. 4. ff. de nov. oper. nunciat. Contard. in l. diffamari, q. 1. n. 2. C. de Ingen. manumiss.*
- 63 Secundò non procedit, quando ille in libello seu monitorio, seu commissione se expressè vocavit actorem, tunc enim est actor, non reus, cum nulla sit major probatio, quam ex ore proprio, *l. 1. ff. de Confessio, & de confessione facta in precibus, commissione, rescripto, seu libello, quod præjudicet confitenti, est tex. in l. cum precum, ubi Bahl. Salicet, & alij. C. d. lib. caus. l. me fustidatio, ff. rem rat. haber. Mandos. de commissi. iactat. part. 3. §. 1. nu. 38. fol. 331 Gabr. de confess. conclus. 4. n. 1. & seqq. Ofsic. dec. 138. n. 3. Caputaq. dec. 190. num. 3. par. 1. & dec. 220. num. 3. & seq. par. 2. & in specie de Commissione, tradit *Rota in Perusina Bonorum 11. Maji 1592. coram bo. me. Bravo, & in Elnen. Minerorum, 16. Decembris 1585. coram bo. me. Orano quæ est dec. 298. par. 4. divers. & dec. 85. num. 10. par. 6. & dec. 94. num. 24. par. 7. recen. & quod confessio facta in libello præjudicet confitenti, probat tex. in l. 2. & ibi Bart. & alij. C. de Inst. cum aliis cumulatis per Gabr. de confess. concl. 4. num. 7. & seqq. Ofsic. d. dec. 138. n. 3. Rota in d. Perusina Bonorum, 11. Maji 1582. coram bo. me. Bravo, idemque ¶ dicendum est in monitorio, cum monitorium sit loco libelli, ut per Mandos. de monit. quest. 38. num. 3. vers. opinio affirmativa, ubi de veteri, & in Praxi observata opinione tenet.**
- 67 Statut cum aliis cumulatis supra p. 2. c. 40. n. 3. & quod confessio emanata in Monitorio præjudicet confitenti, tradit *Rota dec. 54. num. 8. p. 7. recen.*
- 68 Tertio non procedit, quando commissio non fuit simpliciter impetrata super iactationibus sed complexitur omnes causas, quas idem committens habet, & movet, & habere, & movere vult, & intendit contra quoscunque, nam is obtinendo citationem, juxta formam commissionis, declarat se actorem, *l. in tribus, de iud. à, qua declaratione resiliere non licet, Rom. conf. 343. n. 13. & seq. Rot. in Syracusana quarta. 16. Novemb. 1588. coram bo. me. Comitolo, quæ est eius dec. 34. & apud Post. de manut. dec. 65.*
- 69 Quarto non procedit ad effectum, ut diffamatus sit propriè reus, *Contard. in l. diffamari, q. 1. n. 19. C. de Ingen. manumiss.* & ob id Procurator habens mandatum ad defendendum non potest intentare iudicium *l. diffamari*, quia verba mandati sunt propriè intelligenda, *Pur. dec. 413. per tot. lib. 1.*
- 71 Quintò non procedit, quando intentans remedium *l. diffamari* non docet de tuo interesse: nam tunc non gaudet privilegio rei, *Rota in d. Placentina Capellania, 8. Novembris 1602. coram clar. me. Pamphilio seniore.*
- 72 Licet autem remedium *l. diffamari* sit unicum, competet nihilominus tam in causis civilibus, quæ

- quam etiam in Criminalesibus, l. Tria ff. de accus. l. si ea que, C. de is, qui accus. non poss. Bart. in l. si quis libertatem, num. 8. ff. de pet. Hæred. Gabr. qui alios cumulat de act. concl. 6. n. 2. Contard. in l. diffamari, ampl. 3. n. 25. C. de ingen. manumif. Mandos. de commiss. form. 5. iactat. & molest. in verbo imputare, Boer. dec. 255. n. 7. & tam in Possessorio quam in Petitorio, tam in Actionibus personalibus, quam realibus, Dec. in cap. in presentia, n. 10. de probat. Gabr. de action. conclus. 6. n. 3. Contard. in d. l. diffamari, conclus. 2. n. 24. Boer. d. decis. 255. n. 7. Rot. decis. 26. n. 1. de Sent. & re iud. in antiq. & in causis Matrimonialibus, Dotialibus, Feudalibus, & aliis. Gabr. de act. d. conclus. 6. n. 7. n. 10. & per tot. Contard. in d. l. diffamari ampl. 10. n. 75. & seqq. ampl. 23. n. 168. & seqq. & ampl. 27. num. 185. & seqq. & 75. tam in Prophanis quam in Beneficialibus, Menoch. de recap. remed. 15. q. 27. num. 363. & seqq. Mandos. in reg. 29. de subrog. collit. n. 1. & seqq. ubi tradit Formulam Commissionis in Beneficialibus quam paucis mutatis, etiam in Prophanis deferre posse alicui idem Mandos. de Commiss. iact. & molest. form. 1. in princ. & in verbo Inquietare, Cassad. decis. 6. de rescript. & decis. 9. de caus. possess. & propriet. & in super etiam in Beneficialibus, causa simpliciter commissi, non autem limitativè, aut restrictivè ad possessionem comprehendit, tam Petitorium, quam Possessorium cap. 1. de sequest. possess. & fruct. & eo magis commissi causa iactationum, & molestationum de, & super Beneficio N. quia verbum molestare respicit utrumque, scilicet Petitorium, & Possessorium, Cassad. d. dec. 6. de rescript. & d. dec. 9. de caus. possess. & propriet. cum aliis cumulat per Mandos. in d. reg. de subrog. n. 5. & seqq.
- 77 Et quod remedium d. l. diffamari competat in omnibus causis, tam Beneficialibus, quam Ecclesiasticis, ac Prophanis passim observat Praxis, & Curia in omnibus Urbis Tribunalibus,
- 78 Signanter verò datur hoc remedium. Primo contra filium exheredatum ad proponendam querelam. Secundo etiam contra Episcopos, & Prælatos, & eorum Successores. Tertiò etiam contra Fiscum, & Procuratorem Caesaris, Quartò contra Maritum respectu dotis. Quintò etiam contra eum, qui directo agere non potest. Sextò etiam contra Personas incertas. Septimò contra impugnantes privilegia Principis ex defectu voluntatis. Octavò contra Tutores, Curatores, & Hospitalarios. Nonò contra diffamantem jura Ecclesiæ. Decimò contra Excommunicatum. Decimoprimum fundato iudicio contra Diffamantem, etiam potest citari tertius ad contradicendum, latè Gabr. de act. concl. 6. nu. 4. & seqq. uq. ad num. 17. Latius Contard. in d. l. diffamari ampl. 1. nu. 9. ampl. 4. & seq. nu. 26. & seqq. ampl. 7. n. 33. & seqq. ampl. 8. nu. 40. & seqq. ampl. 9. num. 48. & seqq. ampl. 10. nu. 75. & seqq. ampl. 11. n. 85. & seqq. ampl. 15. num. 103. & seqq. ampl. 21. n. 142. & seqq. & ampl. 24. n. 17. & seqq.
- Ceterum ad hoc, ut remedio l. diffamari lo-

- cus sit, plura requiruntur.
- 79 Primò quod Diffamans fuerit prævia citatione opportuna præventus ab ipso Diffamato coram aliquo Iudice competente ejusdem Diffamati, alias Diffamans posset illum coram alio Iudice competentes quando plures adfuerint Iudices competentes convenire Marian. in d. cap. proposuisti, num. 26. de for. compet. Gabr. de act. d. conclus. 6. n. 32. & in quod per citationem, etiam in hac materia l. diffamari dicatur præventa iurisdictione, probat text. in l. si quis postea, ff. de iud. & tradit Roman. conf. 4. 12. nu. 4. ubi de communi testatur.
- 81 Quod si Diffamatus non solum prævenit diffamantem, ut supra, super assignatione termini ad agendum, sed etiam cumulative super negotio principali, & veritate diffamationis, Iudex à diffamato electus erit proculdubio Iudex etiam in negotio principali, nec poterit super eo diffamatus à diffamante coram alio conveniri, etiam si ipse diffamatus haberet plures Iudices competens, & diffamans coram alio ex eis illum convenire vellet, Marian. in d. cap. proposuisti, n. 26. vers. & adverte circa id quod dixi de for. compet. quem declarat, & sequitur in hoc Io. Bapt. Ferrer. conf. 39. nu. 2. & seqq.
- 82 Secundo in Tribunali A. C. in specie requiritur, quod iudicium coram alio Iudice, seu in Partibus non sit inchoatum, & ob id in monitorio iactationum ad Partes transmittendo apponenda est clausula, dummodo iudicium in Partibus non sit ceptum coram aliquo Iudice competente, alias Monitorium non afficiat, Paul. V. in reform. Tribum. Urb. qua est eius const. 71. Universi agri in S. & in Monitorijs specialibus.
- 83 Et pariter in Commissionibus iactationum solet apponi clausula, non tamen iudicialiter illatarum, nec in iudicio quovis modo deductarum, ut passim observat Praxis, & colligitur ex Caval. decis. 587. num. 3. & ex alijs decisionibus in similibus clausulis emanatis.
- 84 Et id iure merito, quia remedium l. diffamari debet intentari ante modum iudicium non autem post, nam ubi superest remedium ordinarium huic extraordinario locus non est, ad text. in l. cum quedam Puella, vers. sed. & si post susceptum, ff. de iur. omni. Iud. Bald. in l. si finita, §. eleganter, n. 4. & ibi etiam alij. ff. de damn. infect. Bald. in l. Pupillus, C. de iur. Pupil. Mandos. de Commiss. iactat. & molest. form. 1. in verbo inquietare, vers. Inter alia respondeo, Marches. de commiss. iactat. par. 3. §. 2. nu. 13. fol. 339.
- 85 Sed hoc non procedit in Monitorio, seu Commissione, & citatione cum inhibitione obtenta pro Vidua, quia illa gaudet privilegio, l. unica, C. quando Imper. ut possit variare Marches. de commiss. iact. par. 3. §. 2. n. 15. fol. 339. de quo latius infra in proximo sequenti capite dicemus.
- 86 Tertiò requiritur, quod intendans remedium l. diffamari nō sit segregatus à Comunione Fidelium, nam Excommunicato excommunicatio nem inajori non conceditur hoc remedium, Felyn in cap. intelleximus, eo l. 6. n. 7. ante fin. vers. secundo allego, Paul. de Castr. & ibi etiam Aret. n. 3. & n. 7. Dec. nu. 32. & seq. & alij de iud. Contard. in l. diffamari, lim. 5. n. 82. & seq. C. de ingen. manumif.

Covar. var. resol. lib. 1. c. 18. n. 5. Afflict. dec. 268. n. 3. Ofasc. decis. 151. n. 7.

- 87 Quarto requiritur, quod intentans remedium l. diffamari, si vult gaudere Rei privilegio & audit in hoc iudicio, doceat de suo interesse. Aret. conf. 68. n. 6. vers. item non est dubium. Gabr. de alt. conclus. 6. n. 37. in fin. Rot. decis. 801. n. 1. & seqq. par. 1. divers. & in Placentina Cappellania. 8. Novembria 1602. coram clar. mem. Card. Pamphilio, & sic doceat de sua possessione, Bald. in l. 3. n. 2. vers. nota, quod aut Reus; C. qui bon. cid. poss. Contard. in l. diffamari, q. 4. n. 40. C. de ingen. manumiss. Aret. d. conf. 68. n. 6. vers. Item non est dubium, Gabr. de conclus. 6. n. 39. Boer. dec. 255. n. 10. Rot. d. dec. 801. n. 1. par. 1. divers. & in d. Placentina Cappellania coram clar. me. Cardinali Pamphilio, & de iure suo Innoc. in cap. Abbate, n. 1. in fin. vers. & hac, de verb. signif. Aret. in d. conf. 68. n. 6. vers. Item non est dubium, Felyn. in cap. olim n. 9. vers. unde dicit de reser. cum aliis cumulat. per Gabr. de action. d. conclus. 6. n. 37. & per Rot. d. decis. 801. nu. 2. par. 1. divers.
- 89 Et ad docendum de interesse huiusmodi, non requiritur probatio plena, sed sufficit apprens tantum Felyn. in cap. veniens, il secundo, n. 13. ubi dicit Innoc. & omnes ita tenere, & sic de communi testatur, de testibus Covar. pract. quest. c. 16. n. 1. vers. ita tamen, ubi de communi etiam, testatur.
- 90 Sed hoc procedit in tertio Comparente pro suo interesse, non autem in ipso pincipali, nam hic plene probare tenetur, alias contra Intentantem remedium l. diffamari intrat exceptio tua non interest, nisi de interesse, ut supra probet concludenter, & plene ex praegaligatis, Rota decis. 801. n. 4. par. 1. divers.
- 91 Quinto requiritur, quod Diffamanti praefigatur bina dilatio, & sic requiritur bina Iudicis monitio una post aliam ad probandum, ad hoc ut illi possit perpetuum silentium imponi, ita ut amplius deinde non audiat, s. si autem ibi semel, & secundo admoniti in auth. de Eccles. tit. 8. si quis autem non implens, ubi Glos. in verbo admonitus, & ibi Angel. n. 15. in Auth. de Hered. & falcid. Cepoll. cauti. 210. Felyn. in cap. venerabilis 20. n. 9. de ind. Aret. in rubr. Instit. de except. nu. 23. prop. fin. vers. unum tamen: ene menti perpetuo, Gabr. de alt. concl. 6. n. 21. Contard. in l. diffamari, lim. 3. n. 31. ubi de communi, & q. 13. n. 87. ubi de communi. Marches. de commiss. iactat. par. 3. §. 1. num. 48. fol. 333. ubi de magis communi, Afflict. decis. 264. n. 4. ubi quod ita fuit decisum Boer. decis. 255. n. 10. & seq. ubi de magis communi, & ita observat Praxis Salust. Tib. in Prax. lib. 2. c. 18. n. 1.
- 92 Sed hoc Primò non procedit, quando Citatus, seu Monitus dixit non legere, tunc enim secunda dilatio, seu monitio, seu termino non est opus, Felyn. in cap. ad petitionem, col. pen. de accusat. Contard. in l. diffamari, lim. 3. nu. 67. vers. limita m. C. de ingen. manumiss. cum aliis cumulat. per Marches. de commiss. iactat. par. 3. §. 2. n. 50. & seqq. fol. 346.
- 93 Secundo non procedit, quando prima monitio, seu citatio est facta comminatione de non audiendo ulterius elapso termino, nam nec etiam, tunc secunda monitio est necessaria, Fe-

lyn. in c. accepimus n. 6. de fid. Instrum. Contard. in d. l. diffamari, lim. 3. nu. 70. vers. secunda limitatio.

- 94 Tertiò non procedit, quando Iudex anno ulterius ad agendum terminum statueret, nam tunc secunda monitio non requiritur, sed temporis longitudo supplet ejus defectum, & in his terminis potest procedere opinio Tenentium unica monitionem sufficere, s. si quis autem non implens, ubi Glos. in verbo admonitus, & ibi Angel. n. 15. in Auth. de Hered. & falcid. Contard. in d. l. diffamari, lim. 3. n. 3. & seqq. & n. 73.
- 95 Caterum si in termino, ut supra praefixo Diffamans agere incipiat, & deducat justum non agitur amplius de remedio l. diffamari, sed de bono iure, & meritis causae cap. in praesentia, ubi Aret. n. 3. & seq. Felyn. n. 3. col. vers. unum aliud, Dec. n. 14. vers. quatuor nota de probat. Cagnol. in l. diffamari, nu. 11. C. de ingen. manumiss. Aret. in rubr. Instit. de except. n. 23. vers. si autem actor.
- 96 Sed hoc non procedit, quando diffamans non deducit justum, nec agere incipit, tunc enim Iudex debet pronunciare illum non esse amplius audiendum, imponendo ei perpetuum silentium Glos. in d. l. diffamari in verbo sententiam, & ibi DD. C. de ingen. manumiss. Aret. in rubr. Instit. de except. n. 23. vers. ex hoc apparet, & nu. 33. vers. sed tu posses tenere, cum aliis super allegatis.
- 97 Sextò, ut diffamatus possit cogere Diffamantem ad agendum, debet Iudici constare saltem summarie de Diffamatione, alias illum compellere non potest, Bart. in l. Titia. n. 8. ff. de accusat. Bald. in l. 2. C. ne fil. pro Pat. Salicet. in l. 3. n. 2. C. qui bon. ced. poss. Aret. in rub. Instit. de except. nu. 23. vers. ex quibus nota, Alex. conf. 108. n. 7. lib. 1. Gabr. de alt. con. l. 6. n. 24. Cagno. in l. diffamari n. 6. C. ingen. manumiss. Covar. var. resol. lib. 1. c. 18. n. 2.
- 98 Et per consequens Diffamatio in actis probari, Aret. in rubr. Instit. de except. nu. 23. vers. ex quibus Salicet. in l. 3. num. 3. C. qui bon. ced. poss. Covar. var. resol. d. lib. 1. c. 18. nu. 2. Gabr. de alt. concl. 6. n. 24. Contard. in l. diffamari, q. 7. n. 45. & seq. C. de ingen. manumiss. Boer. dec. 255. n. 7. vers. & ista diffamatio.
- 99 Possunt in hac materia l. diffamari recipi Testes etiam hie non contestati, Butr. in cap. cum olim, n. 10. vers. tertius intellectus, de test. Gabr. de alt. concl. 6. n. 17. Marches. de commiss. iactat. par. 3. §. 2. n. 45. fol. 332.
- 100 Alias si non constet de Diffamatione, praefixio termini non valet Roman. conf. 53. vixit sub n. 1. & ibi Mandos. in verbo impetare, cum delit iudicii fundamentum, scilicet ipsa Diffamatio, Bald. in d. l. 2. in fin. C. ne fil. pro Pat.
- 101 Non tamen interest, an diffamatio, quae praecessit, fuerit judicialis, vel extra judicialis, l. diffamari, ubi Bald. in princ. Cagnol. n. 6. & Contard. q. 7. n. 46. & seqq. C. de ingen. manumiss. Socin. conf. 45. vixit, n. 3. Covar. var. resol. lib. 1. c. 18. n. 8. vers. & erit satis.
- 102 Si tamen in monitorio, seu Commisione iactationum adeit clausula, non tamen iudicialiter illarum, nec in iudicio deducitur, probanda est Diffamatio, seu molestia extrajudicialis, alias Monitorium seu Commissio non relevaret, Cavaler

Cavaler. dec. 587. n. 1. & seqq.

- 103 Ex quibus patet, quod licet regulariter nemo agere cogatur in vitus, nec possit alicui præfigi terminus ad agendum, *l. unica. C. ut nemo inuit. Roman. conf. 33. n. 1. in fin. & t. Maledictum*, si à levitate proficiscitur, contemnendum sit *leg. prima. C. si quis Imper. maled. si ab Infamia*, miseratione dignissimum, si ab injuria remittendum, cum lubricum lingue non sit de facili ad penam trahendum, *l. famo. ff. ad leg. iul. maiest. Contard. in l. diffamari, in rat. dubit. n. 1. & seqq. C. de Ingen. manumiss.*

- 105 Hoc nihilominus non habet locum, quando aliquis errore, vel dolo diffamat Statu alterius, vel jactat se habere jus in rebus, seu bonis alicujus, *l. diffamari & ibi. DD. & singanter Contard. ampliat. 1. n. 7. C. de Ingen. manumiss. Roman. d. conf. 53. n. 1. cum aliis supra allegatis.*

- 106 Verum conclusio, quod Diffamatio sit, ut supra, probanda, Primo non procedit, quando aliàs subest calumnia suspicio, vel alla justa causa, nam tunc alia Diffamatio non requiritur. *Innoc. in cap. causam que, nu. 5. qui sit. sint. leg. Felyn. in cap. penult. n. 8. de iud. Bart. in l. edita, n. 3. C. de eden. Bald. in l. pupill. C. de usur. Pupill. cum aliis cumulat per Contard. in l. diffamari, ampl. 1. numero 1. C. de Ingen. manumiss. Marches. de Commis. iactat. p. 3. §. 2. numero 44. vers. Immo, fol. 332. Covar. var. resolut. lib. 1. cap. 18. nu. 8. Boer. dec. 255. num. 7. vers. qua probatio, ibi, vel recessu.*

- 107 Justa autem cause sunt plures, & signanter Prima est recessus, quando scilicet Officialis, Scholaris, vel Stipendarius est à loco Officij, Studij, vel Stipendij recessus, si nolit in Patria posse conveniri, nam poterit per proclama statuendum curare terminum ad agendum contra aliquid ab eo Præsentantes, cum comminatione quod eo elapso quis non audiretur, & obtinere absolutoriam, *Contard. in l. diffamari, ampl. 1. num. 2. & idem in Peregrino tradit Boer. dec. 255. n. 7. vers. qua probatio, ibi vel recessu.*

Secunda procrastinatio, quando Judex vide Actorem expectare tempus, pro Reus probationibus careat.

Tertia Exhereditatio, nam Filio exhereditato statuitur terminus ad proponendam querelam, *l. Papianus, §. si quis poss. ff. de inoff. testam.*

Quarta edificatio non statim destruenda, quando statuitur terminus Edificanti, quo fundus petitur, ad agendum jus sibi esse edificatum habere, *leg. à quo fundus, ff. de damn. infect.*

Quinta nuntiatio novi operis, nam hæc est species provocationis.

Sexta Protestatio, nam hæc continet in se quamdam Diffamationem judicialem, seu mina, de agendo.

Septima Actio, vel exceptio præjudicialis est justa causa, ut Judex præfigat terminum ad agendum.

Octava Contumacia, nam ejus ratione Judex potest statuere terminum ad agendum.

Nona Timor rixæ, quando Judex timet, ne Partes de possessione contententes veniant ad arma, potest etiam ex Officio statuere paribus terminum ad probandum.

Decima obligatio mutua, quando quis tenetur ad aliquid, ut recipiant aliud, nam Judex potest ei, qui tenetur, præfigere dilationem, ut faciat, seu præstet, quod debet, & deinde recipiat.

Decima prima damnum emergens, quando res in bonis meis sunt delata, & affertur eis damnum, & ego ignoto cujus sint, nam potest Judex per proclama præfigere Dominis terminum ad eas tollendum, alias censentur habitæ pro derelictis.

Decima secunda Æquitas, ex qua Judex potest abbreviare dilationes, nam ex eadem ubi illa militat, poterit statuere terminum ad agendum.

Decima tertia Actio ab invito proponenda nam in decem, & in septem casibus in quibus quis agere cogitur in vitus, de quibus per *Glos. & DD. in c. 1. §. 1. de res. Spoliat. in 6. poterit etiam Judex præfigere terminum ad agendum.*

Quas quidem causas latè refert, & comprobant *Contard. in l. diffamari, ampl. 1. per tot. nu. 3. cum viginti seqq. C. d. Ingen. manumiss.*

- 108 Secundo conclusio, quod Diffamatio sit probanda non procedit quando una cum remedio *l. diffamari*, cumulat, prout fieri solet, remedium *l. si contendat, ff. de Fideiuss.* tunc enim non requiritur aliqua Diffamatio, seu Diffamationis probatio, *Covar. var. resolut. lib. 1. c. 18. num. 3.* ubi quod hæc duo remedia in Praxi pro faciliiori causarum expeditione misceri, & cumulari posse, obtentum est.

- 109 Sed licet Intentans remedium *d. l. si contendat* non teneatur probare Diffamationem, tenebitur nihilominus probare ejus exceptionem & jus intentatum sibi competere, ut post *Innoc. in c. cõque-rente, n. 1. de offic. Ordin. & Castri. in l. 2. C. de ord. iud. quos allegat tradit Cont. iud. l. diffamari, ampl. 17. n. 26. C. de Ingen. manumiss.*

- 110 Ultra remedium igitur *d. l. diffamari, C. de Ingen. manumiss.* proditum est etiam remedium, *1. l. si contendat, ff. de Fideiuss.* quod t. videtur pinguius providere, quam provideat remedium *d. l. diffamari*, & remedio *d. l. si contendat*, simile est remedium *l. Aurelius, §. centum ff. de liber. leg.*

- 111 At proinde Timens molestiam potest adire Judicem, coram quo ab Adversario conveniendus esset, si ille ageret, & petere declarari, se non esse debitorem, & alias sibi exceptionem legitimam competere vel habere meliora, & potiora jura, & ob id Adversario super actione perpetuum silentium imponi, *d. l. si contendat ubi Glos. & DD. communiter ff. de Fideiuss. à l. Aurelius. §. centum, ubi Glos. & DD. ff. de lib. leg. l. si duos. Patroni, in princ. ubi not. ff. de iureiur. l. 3. C. qui bon. ced. poss. Bart. in l. si finita, §. eleganter, nu. 4. ff. de damn. infect. Abb. in c. si quis contra Clericum, n. 2. vers. unde licet, de for. compet. Felyn. in c. significavit n. 5 de Test. Roman. conf. 412. n. & ibi Mandos. in verbo inquietari, Covar. var. resolut. d. li. 1. c. 18. n. 3. ubi de comuni, Contard. ind. l. diffam. ampl. 17. nu. 108. ubi de receptiori DD. opinione testatur, C. de Ingen. manumiss.*

- 112 Et ob id cum Intentans remedium *d. leg. si contendat, & d. leg. Aurelius §. centum*, petat pronuntiari super exceptione, non est mirum, si in hoc judicio est Reus, & gaudet Beneficijs, & prator-

- prerogativis Reorum, ac si remedium d. l. diffamari intentasset. Contard in dicta l. diffamari ampl. 17. n. 123. vers. in autem adverte.
- 114 Et licet d. l. si contendat, loquatur in Fideiussore proponente exceptionem, ne conveniatur in solidum, & ut fiat divisio inter Confideiussores, tamen locum habet in quocumque Reo exceptiones peremptorias habent, excumalatis per Cagnol. in l. diffamari, num. 5. vers. sexto amplia. C. de Ingen. manumiss. & per Osafo. dec. 151. numero 10.
- 115 Primò igitur differunt hæc remedia inter se in modo articulandi, & probandi Contard in l. diffamari, ampl. 17. nu. 126 C. de Ingen. manumiss. & patet ex allegatis supra, vers. Secundo conclusio, nu. 108. & vers. sed licet, n. 109.
- 116 Secundo differunt, quia in remedio d. l. diffamari, Actor cogitur agere in termino, aliàs ei imponitur silentium, sed in remedio, l. si condit, & l. Aurelius, §. centum, Actor cogitur agere statim, aliàs Judex procedit super exceptione & Agenti imponitur silentium, Soccin. conf. 94. num. 6. lib. 3. quem sequitur Cagnol. in l. diffamari, num. 5. C. de Ingen. manumiss. Osafo. dec. 151. num. 12.
- 117 Tertio quia intentans remedium l. diffamari compellit Adversarium ad agendum, & dandum libellum contrale, alias eo non agente imponitur ei silentium, ad intentans remedium l. si contendat, & l. Aurelius, §. centum, non compellit Adversarium ad dandum libellum sed instat pro declaratione juris sui, & requirit Adversarium, ut contra dicat, si sua putaverit interesse, quod si non contradixerit, Sententia declaratoria illi præjudicabit, Castr. in l. numero 2. C. de ordin. iuric.
- 118 Quarto differunt, quia in remedio l. diffamari agitur diffamans à diffamatione cesset, adeò ut non possit peti pronunciari super jure suo, ut puta super legitimatione, sed in remedio l. si contendat, & l. Aurelius, §. centum, agitur ad declarationem juris sibi competens, Contard. in l. diffamari, ampl. 17. nu. 124. C. de Ingen. manumiss.
- 119 Proinde non videtur subsistere id, quod dixit Soccin. d. conf. 94. nu. 6. lib. 3. quod in remedio l. si contendat, & l. Aurelius, §. centum, Actor cogatur agere statim, nam autem Sententiam declaratoriam contradicere, & agere poterit, aliàs Sententia declaratoria super exceptione lata illi nocet, ut per Castr. ubi supra, & ob id potius cautivè, quam statim teneretur agere, & contradicere petite declarationi, & si Actor non probaverit, Contradicens absolvitur per l. qui accusare C. de eden. ut bene observavit Contard. in l. diffamari, ampl. 17. num. 125.
- 120 Quinimò qui ut præmissis patet, ultra differentiam à Soccin. inter dicta remedia allatam ad hinc, ut supra, aliæ notabiles differentie, nec etiam subsistit id, quod idem Soccin. ibidem assentit, quod interdicta remedia non sit nisi unica differentia per eum allata, superius vers. 2. differunt num. 116. à nobis relata.
- 121 Quintò differunt secundum Bald. Nam aut quis, & tunc cessat assignatio termini, & impositio silentij, Aut diffamat, & tunc aut de causa Status, procedit text. in l. diffamari, C. de Ingen. manumiss. Si de crimine, & tunc, si in judicio assignatur terminus ad agendum, c. licet. in Beato Petro, de accusat. l. Titia, ff. de accusat. l. si ea quæ, C. de his qui accus. non poss. si extra judicium & faciem Judicis, tunc officium mercenarium non pertinet ad Judicem, sed Diffamator tenetur actione injuriarum, l. lex Cornelia, §. fin. & l. item apud Labeonem, §. si quis non Debitorem, ff. de injur. Si verò ex talibus verbis Diffamatoris oriatur controversia possessionis, tunc potest agi remedio Glos. in l. Aurelius, §. centum ff. de lib. leg. Ita distinguit Bald. in Margarita ad Innoc. in verbo Silentium, quem refert Georg. Nat. in Clem. sepe, in princ. in 3. not. in 3. art. princ. num. 16. vers. Bald. verò de verb. sign. & Contard. in l. diffamari, ampl. 17. n. 124. & seq. & limit. 7. n. 104. & seq. C. de Ingen. manumiss.
- 122 Verumtamen circa hanc Bald. distinctionem. Primò observandum est, quod licet quando quis silet, cesset assignatio termini, & impositio silentij in terminis d. l. diffamari, ut colligitur ex illo textu & tradunt ibi DD. superest tamen remedium, l. si contendat ff. de Fideiuss. in quo Diffamatio non requiritur, nam sicut Diffamatus potest contra Diffamantem intentare remedium l. diffamari, ut supra, ita potest is, cui competit exceptio, principaliter Judicem adire, & implorare Judicis officium, ut declaret sibi exceptionem competere, & exceptione sua eum defendat l. si contendat ubi Glos. communiter recepta ff. de Fideiuss. Cagnol. in d. l. diffamari, num. 1. ubi de communi testatur, C. de Ingen. manumiss. Covar. var. resol. lib. 1. c. 18. n. 3. ubi de communi testatur.
- 123 Secundo, licet adversus Silentem non datur remedium l. diffamari, observandum tamen est, quod hoc procedit regulariter, datur nihilominus cautela intentare volenti prædictum remedium, quod faciat se diffamari ab alio super re, super qua vult d. remedium, ut supra, intentare, & tunc virtute hujusmodi diffamationis intentet d. remedium contra d. Diffamantem, nam fundato Diffamationis judicio contra eum, poterit quoscumque alios sua interesse putantes, de quibus suspicatur, citari facere, & terminis solitis præfixis, illis non agentibus reportare, servatis servandis ut supra, Sententiam favorabilem cum impositione silentij, arg. Auth. si omnes C. si Minab. hered. se abstin. & leg. at qui natura, §. si cum me absente, cum ibi not. C. de neg. gest. quam cautelam notanter tradit Bald. in Auth. sed & si quis ab aliquo numero decimo, vers. cautela C. de Test. Salic. in leg. at qui natura, §. si cum me absente, num. 2. vers. quæro secundo, ff. de negot. gest. Georg. Nat. in Clem. se. 2. in princ. in quinto notat intertio art. princ. num. 16. vers. & quia dixit Bald. de verb. signific. Contard. in leg. diffamari, ampliat. 21. num. 142. ubi in fine quod ab hac cautela non est recedendum, & num. 143. & seq. & limit. 7. num. 106. in fin. C. de Ingen. manumiss. Boer. decis. 255. num. 6.
- 124 Tertio observandum est, quod remedium l. diffamari non solum competit in causa Status, ad quam videtur

- videtur in dicta distinctione se restringere Bald. sed in omnibus causis, tam civilibus, quam criminalibus, ut superius verificet autem remedium, n. 72. comprobavimus, & quod d. remedium habeat locum, etiam in Diffamatione civili, & sic ubi non agitur causa Status, sed rei, temporalis, tradit etiam Innoc. in cap. conquerente, n. 1. & seq. & ibi Butr. col. 4. n. 29. vers. ad secundum dic. de offic. Ordin. Roman. cons. 53. visis num. 1. Georg. Natt. in d. Clem. sepe, in princ. in 5. notab. in 3. art. princ. num. 16. in princ. de verb. signif. Rot. dec. 2. de dilat. in antiq.
- 125 Quattò denique observandum est, quod non solum potest agi remedio l. si contendat. ff. de Fideiuss. & l. Aurelius, §. centum. ubi Gloss. ff. de lib. leg. quando ex verbis diffamatoris oritur contentio super Possessione, ut ait Bald. ubi supra, sed etiam in aliis casibus, ubicumque legitima exceptio competit, etiam si Diffamatio non præcesserit, & colligitur ex dd. Juribus, ut ex Gloss. in d. §. centum & constat ex allegatis supra vers. verumtamen circa n. 122.
- 126 Septimò in hoc iudicio requiruntur termini substantiales, ut supra, de Stylo Curie servati soliti, prout passim servat Praxis. & Curia, idque cantius esse denique concludit Salust. Tib. in Praxis lib. 2. c. 20. num. 7.
- 127 Sed hoc non procedit in Tribunali A. C. in causis à ducentis ducatis de Camera infra, nam in eis A. C. procedit terminis etiam non servatis, juxta ejus notorias facultates Paul. V. cons. 28. Eximia, §. eas videlicet, de quo latius diximus supra p. 2. c. 1. num. 97. & c. 4. num. 2. & n. 20. & seqq.
- 128 Quæ quidem terminorum observatio etiam de Jure bene procedit, cum in hoc factationis, seu Diffamationis iudicio Judex possit non solum præfigere terminum ad agendum, sed etiam ad articulandum, & producendum omnia ex cumulatim per Gabr. de act. concl. 6. n. 11. & seqq. Contard. in d. l. diffamari, ampl. 13. nu. 89. & seq. C. de Ingen. manumiss.
- 129 Octavò denique post dilationes elapsas, & terminos servatos, ut supra, sicut in aliis, ita etiam in hoc iudicio requiritur citatio specifica ad Sententiam audiendam, Contard. in d. l. diffamari, q. 13. n. 87. ubi quod nemo adhuc dixit in hoc contrarium, & num. 88. ubi de communi Marches. de Commiss. iactat. p. 3. §. 1. n. 48. vers. sed hoc, fol. 333. ubi de receptioni.
- 130 Ex quibus omnibus manifestè colligitur, quod Diffamatio illius inter ceteros notabilem operatur affectum, ut possit diffamanti, in terminis præfixis non agenti, per Sententiam perpetuum silentium imponi, quæ quidem Sententia, cum aliam post se non expectet, definitiva reputari debet, prout sub his verbis, silentium imponimus, definitivam fieri posse, tradit Roman. in l. 1. n. 2. ff. de re iud. per tex. in l. Aurelius, §. centum iuncta Gloss. in verbo consequi, ff. de lib. legat. illamque definitivam esse, tradit Abb. in cap. cum olim num. 8. de Test. Dec. in c. licet causam num. 112. vers. ultimo nota, de probat. Soc. in c. quoniam frequenter, num. 28. & num. 46. ut lit. non contest. Bald. in l. Praeses in fin. num. 8. C. de Sent. iaf. in l. Argentarius, §. cum autem, num. 2. ff. de eden.

& aliis, quos congerit, Gabr. de act. conclus. 6. num. 19. Contard. in l. diffamari oppos. 2. num. 46. & seqq. C. de Ingen. manumiss. Boer. decif. 255. num. 12.

Licet contrarium dixerint Rip. in rub. de re iud. n. 11. & alij, quos refert Gabr. d. concl. 6. num. 19. vers. Contrarium.

131 Pro Concordia tamen traditur hæc distinctio, Quod aut fuit in hoc iudicio lis contestata, & tunc Sententia de super lata est definitiva, aut non fuit contestata, & tunc est interlocutoria, Franc. in cap. cum cessante, quasi. 24. col. fin. vers. quid autem de Sententia, de Appellat. quem sequitur Gabr. de act. conclus. 6. numero 20. Maran. de ord. iud. in 3. par. 6. part. princ. act. 1. num. 34.

132 Sed hæc distinctio patitur difficultatem, quia cum Sententia in iudicio Diffamationis, seu factationis lata aliam post se non expectet, & negotio principali suum imponat, utique definitiva reputari debet, leg. prima ff. de re iud. Bald. in l. 1. num. 2. C. Sent. rescind. non poss. Maran. de ord. iud. in 3. par. 6. part. princ. act. 1. num. 3. Boer. decif. 79. num. 8. cum aliis allegatis supra hac eadem par. 3. cap. 2. litt. C. vers. Sententia definitiva, num. 47.

133 Secundò pro Concordia traditur alia distinctio scilicet, Quod aut in procedendo fuit servatus ordo iudicarius de Jure requisitus, & sic aut fuerunt servati termini, & solemnitates iudicii ordinarii, & tunc Sententia inde emanata est definitiva, aut dictus ordo, & solemnitates de Jure requisitæ non sunt servatæ, & tunc Sententia est interlocutoria habens vim definitivæ, sic distinguit Marches. de Commiss. iactat. par. 3. §. 2. num. 82. fol. 351. ubi allegat. Contard. in l. diffamari in oppos. num. 47. & seqq. qui ibi potius tenet contrarium, si rectè inspicatur.

134 Sed hæc quoque distinctio videtur habere difficultatem, si quidem terminis, & solemnitatibus de Jure requisitis non servatis, Sententia à nullitatis vitio salvari non potest.

135 Quatenus verò hæc Marchesani distinctio referatur ad litem contestationem, intelligendo quod lite non contestata Sententia sit interlocutoria, distinctio remanet eadem cum prima, nec ideo cessat difficultas, tum ex præmissis, tum quia in remedio l. diffamari litem contestatio non est necessaria, Vel quia agitur de causa liberali, seu libertatis, in qua ferri potest Sententia definitiva, etiam in lite non contestata, leg. 3. §. fin. ff. de lib. Hom. exhib. l. diffamari, C. de Ingen. manumiss. cap. cum olim, ubi Gloss. ab omnibus approbata, in verbo, Sententiam, Innoc. num. 3. & seqq. Butr. num. 1. in quarto not. & num. 10. & Imol. numero 2. de Test. Contard. in dicta leg. diffamari, in secunda oppos. num. 47. ubi de communi, C. de Ingen. manumiss.

136 Vel quia ubicumq; non cadit missio in possessionem ex primo, & secundo Decreto, nec potest Petenti aliter consuli, nisi feratur definitiva, prout in causa liberali, & iudicio diffamationis in quo agitur pro retinenda possessione, devenitur contra Contumaces ad Sententiam definitivam.

nitivam absque alia lris contestatione, *Marian. Socin. in c. quoniam frequenter, in prin. limit. 23. n. 28. in prin. ubi de communitestatur* (licet ipse excepto remedio l. diffamari, in reliquis contrarium teneat) & *limit. 50. num. 46. ut lit. non contest. Contard. in d. l. diffamari n. 47: & seq. cum alijs supra allegatis.*

137. Subdit tamen *Contard. in d. l. diffamari, q. 22. n. 142.* quod tantum respectu ordinis judicarij, ex quo deficit lris contestatio, posset dicta Sententia considerari ut interlocutoria, & sic probabiliter sustinere distinctio *Franc. licet DD. ab eo allegati eam confirmant.*
138. Sed nihilominus, cum hæc Sententia definiat negotium principale, ut diximus supra, sed hæc distinctio num. 132. & modicum, vel nihil participet de interlocutoria, potius definitiva reputari debet, arg. l. queritur, ff. de stat. *Hon. Salust. Tiber. in Prax. lib. 2. c. 20 n. 5.*
139. Verumtamen in Tribunali A.C. nihil refert, an in judicio Diffamationis de lre lris contestatio, nec ne, requiratur, quia A.C. habet facultatem procedendi in omnibus causis summarie, pro ut in beneficiis, *Paul. V. const. 28. Eximia S. eas videlicet.*
140. Proinde in causis ordinarijs coram eo ventibus, licet servetur tela judicij ordinarij, de qua supra, & Sententia feratur definitiva, ut Praxis observat, quæ dictas facultates, ut supra, declaravit, ad l. si de interpretatione, ff. de leg. non tamen in eis aliqua lris contestatio est necessaria.
141. Tum quia in dicto Tribunali causæ omnes ut supra sunt summarie, & in summarijs lris contestatio non requiritur. *Clem. dispendiosam, de iud. & Clem. sepè de vers. sign. Bart. in extravag. ad reprimendum, in verbo & figura, n. 4. vers. item. an sit Gem. conf. 145. n. 1. in fin. vers. non obstat. Roman. conf. 174. n. 4. vers. 3. quia Alex. conf. 181 n. 7. lib. 6. Papien. in Praxi. in form. libell. al. real. S. executioni demandare n. 9. Rot. dec. 3. lit. cōtest. in nou. Marian. Socin. in cap. quoniam frequenter, in princ. nu. 26. ut lit. non contest. ubi à nu 9 usque nu. 78. octuaginta duos casus enumerat in quibus lris contestatio non requiritur.*
142. Tum etiam quia A.C. in causis ordinarijs virtute dictarum facultatum procedit prout Beneficialibus, in quibus aliqua lris contestatio non est de essentia, c. quoniam frequenter, S. porro ut lit. non contest. *Oldrad. conf. 330. num. 5. vers. nec obstat. Marian. Socin. in d. c. quoniam frequenter, in princ. n. 20. ut lit. non contest.*
143. Finitur igitur, & terminatur Diffamatio per Sententiam definitivam, quæ transit in rem judicatum, *Salust. Tiber. in Prax. lib. 2. c. 20. n. 5. Contard. in l. diffamari, q. 23 n. 148. C. de Ingen. manumiss. Marches. de Commiss. iactat. p. 3. S. 2. n. 84. fol. 351.*
144. Sed hoc non procedit, quando Sententia suspenditur per appellationem, nam tunc finis Diffamationis penderet à confirmatione, vel infirmatione Sententiæ in gradu appellationis. Si quidem ab hac Sententia, præsertim itante impositione silentij, dari appellationem, non est ambigendum, l. Titia, ff. de accus. *Cognof. in l. diffamari, n. 22. & ibi Contard. q. 22. n. 152. ubi quod*

per Omnes in d. l. Titia, per illum textum ita concluditur, C. de ingen. manumiss. *Salust. Tiber. de lib. 2. c. 20. nu. 5. Marches. de Commiss. iactat. p. 3. S. 3. nu. 83 fol. 351. ubi communi testatur.*

In cæteris in hac materia quilibet in facti contingentia Doctores supra allegatos adire valebit.

SUMMARIVM CAP. IV.

- 1 Pupillus, Vidua, & similes, habent electionem fori.
- 2 Curialis virtute Eugentiana non potest conveniri, nisi in Curia.
- 3 Gaudentes privilegio l. unica, & Curiales in partibus conventi, etiam in prima Instantia possunt causas à iudicibus de partibus advocare, & coram A.C. introducere.
- 3 Monitorium pro Pupillo super avocatione causæ, à iudice de partibus virtute l. unica quando Imperat, & eius Formula.
- 5 Monitorium pro Vidua astrictæ virtutis l. unica forum eligente, & eius Formula.
- 6 Monitorium pro Curiali cum insertione Eugentiana, & eius Formula.
- 7 Monitorium pro Curiali virtute Eugentiana absque illius insertione, & eius Formula.
- 8 Monitorium est in partibus personaliter exequendum, & deinde ad Curiam una cum Instrumento illius exequutiones à ergo remittendum.
- 9 Reproductio Monitorij in partibus exequuti, & eius Formula.
- 10 Si ei, qui Monitorium obtinuit, non competit privilegium, vel Adversarius sit æque privilegiatus potest obtineri causam remitti ad partes.
- 11 Monitus, qui probare intendit se pariter privilegiatum vel Adversario privilegium non competere, potest id probare per Scripturas, vel Testes, & alia probationum genera.
- 12 Citatio ad videndum moderari Inhibitionem, & causam remitti ad partes, attentâ prima Instantia, & eius Formula, & Processus.
- 13 Instrumentum Remissionis causæ ad partes, & eius Formula.
- 14 Si A.C. causam ad partes de lre remittendam remittere recusat, potest adiri Signatura Iustitiæ, & obtineri illius remissio.
- 15 Si causa debet remanere in Curia debet Monitus constituere Procuratorem, qui protestetur in actis, nihil fieri, nè alias procedatur per Contradictas.
- 16 Protestatio Procuratoris, nè contra Monitum in partibus procedatur per Contradictas, & eius Formula.
- 17 Procurator, si eius Domus non est nota Curforibus, debet eligere Domicilium.
- 18 Causa virtute l. unica in Curia introducta super lationibus potest, qui illam introduxit servatis servandis prosequendo, obtinere absolutoriam.
- 19 Introducens coram A.C. causam ordinariam virtute l. unica debet verificare Monitorium, etiam si non fuerit negatum.
- 20 Monitorium est verificandum per productionem Iurium, per Testes, & alia, servatis servandis.
- 21 Reus potest deducere suas exceptiones, & illas probare per legitima probationum genera.

- 22 Admissio litem, & Articulorum in causis, ordinariis sit simpliciter absque ulla clausula.
- 23 Citatio ad libellandum in terminis substantiali, & eius Formula, & Processus.
- 24 Citatio ad videndum reterari, & ad Sententiam, & eius Formula, & Processus.
- 25 Cedula Sent in causa ordinaria introducta coram A.C. virtute l. unica, & eius Formula.
- 26 Sententia absolutoria ab impetitis, vel ab observatione iudicij, & Cedula appellationis quomodo in causis introductis coram A.C. virtute l. unica confici possint, remissive.
- 27 Commissio appellationis in causa ordinaria coram A.C. virtute l. unica introducta, & eius Formula.
- 28 Commissio appellationis in causis ordinariis signatur via ordinaria, Parte non citata.
- 29 Constantinus Imperator in suo Lateranensi Palatio Ecclesiam Salvatori dedicavit, & alias Basilicas Roma condidit.
- 30 Constantinus Imperator Ecclesia Romana, ac Summo Pontifici Urbem Romanam, & alias multas concessit, & donavit.
- 31 Constantinus Imperator Romanum Imperium in Gracos transtulit.
- 32 Regum officium est liberare oppressos de manu Calumniantium, & Pupillis & Viduis auxilium praeber.
- 33 Deus precepit Pupillis, Viduis & similibus miserabilibus Personis non inferri malum, nec inferri permitti.
- 34 Sed illi bene fieri, & signanter in Iudicijs.
- 35 Constantinus anno Imperij sui 27 salutis verbi 334 in favorem Pupillorum, Viduarum, & similitum, privilegium edidit, & Iustinianus illud in corpore iuris clausit.
- 36 Pupillus proprie est, qui desit esse in potestate Patris, & adhuc 14. ann. etatis non complevit.
- 37 Pupillus improprie dicitur etiam Impubes, qui Patrem habet.
- 38 Pupillus vnde dicitur.
- 39 Vidua non solum, quae Virum habuit, sed etiam quae illum non habuit, appellatur.
- 40 Mulier, quae Virum habuit, appellatur Vidua in latiori significatione.
- 41 Matrimonium quid sit.
- 42 Vidua dicitur, quae sine duitate est.
- 43 Vidua in stricta significatione dicitur illa, cuius Maritus mortuus est, & alio caret.
- 44 Persona miserabilis omnes ille, quarum natura Nos inducit ad miserendum, reputari debent.
- 45 Miserabiles dicuntur quasi miseria habiles.
- 46 Persona quarum natura Nos inducit ad miserendum dicuntur miserabiles etiam si sint divites.
- 47 Pupilli, & Viduae sunt personae miserabiles quarum Nos Deus inducit ad miserendum.
- 48 Pupilli, & Viduae sunt personae miserabiles, etiam si sint divites.
- 49 Mulier habens Virum inutilem est persona miserabilis.
- 50 Orphani sunt personae miserabiles.
- 51 Orphani sunt minores 14. annis utroque Parente orbati.
- 52 Peregrini, & Advena sunt personae miserabiles.
- 53 Puella nobilis, quae secundum eius conditionem nubere nequit, dicitur pauper, & ei, sicut Pauperi est providendum.
- 54 Pauperes sunt personae miserabiles.
- 55 Mercatoribus in itinere est summarie succurrendum si graventur vectigalibus.
- 56 Publici penitentes sunt personae miserabiles.
- 57 Liberti ab Ecclesia manumissi, & ad eam consuetudinem sunt personae miserabiles.
- 58 Officiales, & Rustici servientes Ecclesiae, si sunt pauperes, & servium gratia, sunt personae miserabiles.
- 59 Infantes expositi sunt personae miserabiles.
- 60 Senes, & decrepiti sunt personae miserabiles, etiam si sint divites.
- 61 Caeci, Mutilati, Leprosi, & debilitati sunt personae miserabiles.
- 62 Carcerati, & Captivi sunt personae miserabiles.
- 63 Cruce signati sunt personae miserabiles.
- 64 Ad fidem nuper Conversi sunt personae miserabiles.
- 65 Diuturno morbo fatigati sunt miserabiles, etiam si sint divites.
- 66 Laborantes morbo Gallico non gaudent privilegio miserabilium personarum.
- 67 Furiosi, & similes sunt personae miserabiles.
- 68 Furiosus, & similes aequiparantur Pupillo.
- 69 Omnes personae quarum natura movetur ad miserendum, sunt miserabiles.
- 70 Miserabiles dici possunt omnes personae, licet non enumeratae inter Miserabiles, si in eis viget equalis vel maior ratio, quam in enumeratis.
- 71 Quae sint personae inter Miserabiles non enumeratae nec declaratae, relinquuntur arbitrio Iudicis.
- 72 In Personis miserabilibus declaratis non requiritur alia Iudicis declaratio secus in non declaratis, & nu. 73.
- 73 In indicando non est à Communi recedendum.
- 74 Pupilli trahunt extraproprrium Domicilium, sed non trahuntur.
- 75 Pupilli, Viduae, & miserabiles personae trahunt etiam post litem contestatam, sed non trahuntur.
- 76 Pupillus effectus maior litem pendente gaudet privilegio l. unica.
- 77 Pupillus existens in potestate Patris non gaudet privilegio l. unica.
- 78 Pupillus existens in potestate Avii non gaudet privilegio l. unica.
- 79 Pupillus dives non gaudet privilegio l. unica.
- 80 Contrarium est verum, & servat Signatura.
- 81 Pupillus non gaudet privilegio l. unica, quando litem sinit contestatam cum eius Patre postea defuncto.
- 82 Pupillus in partibus existens, in forma Camera obligatus potest conveniri coram A.C. non obstante l. unica.
- 83 Miserabilis in forma Camera obligatus potest sine dubio ab alio Miserabili conveniri coram A.C.
- 84 A.C. Est Index obligationis Cameralis privative quoad alios.
- 85 Facultates A.C. se extendunt ad communitates, & Universitates, & comprehendunt Pupillos, & Miserabiles.
- 86 Pupillus virtute obligationis Cameralis potest conveniri coram A.C. etiam si obligatio sit facta ab eius Patre postea defuncto.
- 87 Facultates A.C. in materia obligationis Cameralis sunt data privative, quoad Iudices Romanae Curiae, non quoad Iudices de partibus.

- 88 A.C. non potest causas à ludibris de partibus virtute obligationis Cameralis reassumere.
- 89 Pupillus coram A.C. conventus virtute obligationis Cameralis non potest Adversarium coram Iudice de partibus trahere.
- 90 Pupillus & alij miserabiles non possunt renunciare privilegio l. unica.
- 91 Persona miserabilis potest legis auctoritate amittere privilegium l. unica.
- 92 Vidua, uti miseratione digna, gaudet privilegio l. unica.
- 93 Vidua gaudet privilegio l. unica, etiam post litem contestatam, & acceptum iudicium coram Ordinario.
- 94 Vidua gaudet privilegio l. unica, etiam in secunda instantia.
- 95 Vidua gaudet privilegio l. unica, etiam si lite pendente nupserit.
- 96 Vidua gaudet privilegio l. unica etiam si Maritus defunctus fuisset miraculose resuscitatus, & numero 98.
- 97 Miraculose Resuscitatus rumpit Testamentum, & omnia bona sua, & Filios recuperat.
- 98 Miraculose Resuscitatus non recuperat Vxorem, nec Vxor Virum.
- 99 Clericus resuscitatus non recuperat Beneficium.
- 100 Resuscitatus non tenetur redire ad Monasterium, nec est iterum doctorandus, nec denuo baptizandus.
- 101 Vidua dives non gaudet privilegio l. unica.
- 102 Contrarium est verius de iure, ex magis communi opinione, quam servat Signatura.
- 103 Vidua inhonesta non gaudet privilegio l. unica.
- 104 Vidua, quæ Virum occidit, non gaudet privilegio l. unica.
- 105 Mulier habens Maritum inutilem, vel Patre destituta gaudet privilegio l. unica.
- 106 Virgo in Calibatu vitam ducens, animo in eo permanenti, gaudet privilegio l. unica.
- 107 Virgo gaudet privilegio l. unica.
- 108 Virgo stuprata agens pro stupro contra Stupratorem gaudet privilegio l. unica.
- 109 Virgo nobilis, secundum conditionem suam nupte non valens gaudet privilegio l. unica.
- 110 Virgo honesta gravi atatu gaudet privilegio l. unica.
- 111 Vidua, vel Virgo desponsata per verba de futuro gaudet adhuc privilegio l. unica.
- 112 Desponsata per verba de presenti est verè Vxor, & non gaudet privilegio l. unica.
- 113 Virgo nobilis valde dives, plures Consanguineos, & Fautores habentes, non gaudet privilegio l. unica.
- 114 Virgo existens in potestate Patris, vel Avi non gaudet privilegio l. unica.
- 115 Pauperes gaudent privilegio l. unica.
- 116 Pauper culpa sua effectus non gaudet privilegio l. unica.
- 117 Hospitalale legitime erectum de iure gaudet privilegio l. unica.
- 118 Studentes de iure gaudent privilegio l. unica.
- 119 Ecclesia de iure gaudet privilegio l. unica.
- 120 Ecclesia, contra quem adest violentia, rapina, vel fraus habet electionem fori.
- 121 Ecclesia pauper sine dubio gaudet privilegio l. unica.
- 122 In Regno Castelle Ecclesia etiam dives gaudet privilegio l. unica.
- 123 Ecclesia de iure competere privilegium l. unica fuit Sacro Consilio Neapolitano decisum.
- 124 Privilegio l. unica habet locum etiam in foro Ecclesiastico, & ita servat Praxi, & Signatura.
- 125 Persona miserabiles, quarum Natura movetur ad miserendum gaudent privilegio l. unica.
- 126 Persona miserabiles possunt opponere declinatoriam, etiam litem contestatam.
- 127 Causa miserabilium personarum debent signanter cognosci per suprema Tribunalia.
- 128 Persona miserabiles trahunt ad forum principis, & non trahuntur.
- 129 Miserabilis sua culpa effectus non gaudet privilegio l. unica.
- 130 Miserabilis persona in causa, qua debet cognosci ab aliquo, qui est Iudex privative quoad alios non gaudet privilegio l. unica.
- 131 Privilegium l. unica non procedit, nisi ad effectum trahendi Adversarium coram Principe, aut alio Adversarii Iudice competente.
- 132 Privilegiatus contra Privilegiatum non utitur privilegio, sed Actor sequitur forum Rei.
- 133 Ecclesia contra Ecclesiam privilegiatam non utitur privilegio.
- 134 Magis privilegiatus trahit minus Privilegiatum, & ab eo non trahitur.
- 135 Privilegiatus, in quo viget maior ratio Privilegij utitur privilegio contra Privilegiatum, in quo viget minor ratio.
- 136 Privilegiatus agens de damno vitando utitur privilegio contra Privilegiatum, nisi etiam alter de damno vitando agat.
- 137 Privilegiatus utitur privilegio contra eum in quo cessat causa privilegij.
- 138 Privilegiatus utitur privilegio contra eum, qui non est Privilegiatus in illa causa.
- 139 Privilegijs semotis is praesertur, cui assistit ius commune.
- 140 Miserabiles persona non gaudent privilegio l. unica, quando in concessione iurisdictionis fuit illi specificæ, & expresse derogatum.
- 141 Privilegio l. unica non potest derogari, nisi per Signaturam Gratia.
- 142 Persona miserabiles gaudent privilegio l. unica etiam in secunda, & ulteriori instantia.
- 143 Thesaur. decis. 177. nu. 8. non negat Miserabilibus personis competere privilegium l. unica in tertia & ulteriori instantia.
- 144 Persona miserabiles in Tribunali A.C. gaudent privilegio l. unica in tertia, & ulteriori instantia ex Praxi.
- 145 Gaudens privilegio l. unica illud consort liti Consortibus.
- 146 Laicus habens causam communem cum Clerico de iure gaudet etiam ipse privilegio fori Ecclesiastici.
- 147 Si causa est dividua, quilibet coram suo Iudice convenitur, secus si est individua.
- 148 Causa dicitur dividua, quando agitur de unicare, unica actione.
- 149 Clericus, Pupillus, & Miserabilis veniens ad causam uti Defensor necessarius, tenetur causam defendere in ea Curia, in qua agitur.
- 150 Persona miserabiles sunt sub protectione Ecclesiae, & fori Ecclesiastici.

- 151 Persona miserabiles, si sunt pauperes, sunt sub foro Ecclesiastico.
- 152 Persona miserabiles diuites, si sunt oppressa, & spoliata sunt sub foro Ecclesiastico.
- 153 In Regnis Gallia, & Hispania non est usu recepta communis opinio, quod persona miserabiles diuites sunt sub foro Ecclesiastico, nisi data negligentia Iudicis secularis in exhibendo illis iustitia complemento.
- 154 Persona miserabiles, quae non sunt pauperes, nec oppressa subsunt foro Ecclesiastico, si Index secularis non exhibet illis iustitia complementum.
- 155 Ioannis Maria Novarius I.C. Lucanus uberimum tractatum de electione, & variatione fori compilavit.
- 156 Imp. Valentinianus, Theodosius, & Arcadius Curialibus Urbis Romae concesserunt privilegium, ne possent conveniri nisi in Curia, quod ab aliis Imperat. approbatum Iustinianus in corpore Iuris clausit.
- 157 Summus Pontifex Eugenius IV. in favorem Curialium Urbis Romae edidit constitutionem Eugenianam nuncupatam, quae eis concessit privilegium, ne possent litibus extra Curiam vexari.
- 158 Officialium appellatione in Eugeniana continentur Cardinales S. R. E.
- 159 Officium appellatione in Eugeniana comprehenduntur omnes Curiales Urbis.
- 160 A.C. habet facultatem, in vim Eugeniana in favorem Curialium emanata, inhibendi.
- 161 Appellatione Curialium veniunt Familiars Cardinalium.
- 162 Ad familiaritatem obtinendam requiritur mens & dens.
- 163 Appellatione Curialium veniunt omnes sequentes Romanam Curiam.
- 164 Vbi Papa, ibi Roma, & Curia.
- 165 Advocati, Procuratores, & alij Curiales Romanam Curiam sequentes gaudent Privilegio Eugeniano.
- 166 Eugeniana in favorem Curialium emanavit.
- 167 Ad acquirendam Curialitatem requiritur animus, & factum qualificatum.
- 168 Admittendam Curialitatem sufficit animus.
- 169 Curiales pro maiori parte non sunt graduati.
- 170 Curialibus conceduntur plura privilegia, de quibus remissive.
- 171 Curialis gaudens privilegio Eugeniano confert illud suis Consortibus.
- 172 Magis dignum trahit minus dignum signanter in individuum.
- 173 Eugeniana capit Curiales Reos, non etiam Actores.
- 174 Curialis Actor sequitur forum Rei.
- 175 Gestis in partibus contra Curialem, & venientem ad Curiam, non tamen ibi prius preventum, sunt nulla.
- 176 Curialis in partibus conventus debet opponere privilegium Eugeniano ante litem contestatam.
- 177 Curialis contestando litem in partibus, etiam per Procuratorem habentem Mandatum cum libera, amittit Privilegium.
- 178 Curialis intentans remedium l. dissimari, si non dect de sua possessione, non gaudet privilegio Eugeniano.
- 179 Eugeniana non procedit contra Privilegiatos virtute l. unica.
- 180 Eugeniana non suffragatur ei, qui spacio n-

- nus anni non habitavit in Curia.
- 181 Recedens à Curia animo non redeundi amittit privilegium Eugeniano.
- 182 Eugeniana hodie non habet locum quoad Curiales respectu Beneficiorum, licet olim secus.
- 183 Curiales Beneficia obtinentes ex dispositione Sacri Concilij Tridentini ratione Beneficiorum remanent subiecti Ordinarijs locorum.
- 184 Curiales Clerici Beneficia non obtinentes sunt exempti à iurisdictione Ordinarij, & gaudent privilegio Eugeniano.
- 185 Decisio in Romana Salpiani prima Iulij 1609, coram bo. me. Manzanedo loquitur de Egidiana, non de Eugeniana, quae nil cum ea commune habet.
- 186 Cardinalis Egidius, qui edidit Constitutiones Egidianas, non habebat iurisdictionem, nisi in temporalibus.
- 187 Eugeniana fuit edita à Summo Pontifice, ideo comprehendit Clericos, in quos ipse habet iurisdictionis plenitudinem.
- 188 Eugeniana habet Decretum irritans &c. & clausulam sublata, quae claudicos, & tollit facultatem aliter iudicandi.
- 189 Decretum irritans operatur, quod Constitutio super qua est oppositum, non possit impugnari sub pretextu, quod non sit usurecepta.
- 190 Privilegium continens Decretum irritans non tollitur per non usum, nec per prescriptionem, nec per contraventionem, nec potest ei renunciari in praedictum successorum.

De Privilegiis.

PARS III. CAP. IV.

- 1 Pupillus, vel Vidua, vel alia similis Persona privilegiata quae virtute l. unica, C. quando Imper. habet electione fori, A
- 2 Vel Curialis, qui vigore Constitutionis Eugenianae non potest conveniri, nisi in Curia, B, fuerit in partibus conventus, potest virtute sui privilegij etiam in prima Instantia, antequam Iudex de partibus ad causae expeditionem procedat, causam ab eo avocando, illam previo Monitorio, seu Citatione cum inhibitione opportuna, coram A.C. introducere, ut infra, & alias mutatis mutandis, prout facti contingencia requirit, videlicet.
- 3 Christophorus Vidman Prothonotarius Apostolicus Vniuersae Signaturae Sanctiss. D. N. Papae Referendarius, necnon Curiae causarum Camerae Apostolicae generalis Auditor, Romanaeque Curiae Iudex ordinarius, Sententiarum quoque ac Censurarum, tam in eadem Romana Curia, quam extra eam latarum, ac literarum Apostolicarum quarumcumque universalis & merus Exequutor ab eodem Sanctiss. D. N. Papa specialiter deputatus. Univerfis, & singulis RR. DD. Abbatibus, Praepositis, Archidiaconis, Prioribus Vicariis, Decanis, Diaconis, Scholasticis, Cantoribus

toribus, Theſaurariis, Sacriſtis, tam Cathedralium, quam Collegiarum Canonicis, Parochialiumque Eccleſiarum Reſtoribus, ſeu Locumtenentibus eorundem, Plebanis, Viceplebanis, Curatis, & non Curatis, Presbyteris, Clericis, Notariis, & Tabellionibus publicis, quibuſcunque, illique, vel illis, ad quem, ſeu ad quos præſentes noſtra litera pervenerint, ſalutem in Domino, & noſtris hujusmodi, immo verius Apoſtolicis ſtrictè obedire mandatis. Noveritis fuiſſe nuper coram nobis comparitum pro parte, & ad inſtantiam NN. Pupilli, ac ob id privilegio *l. unica, C. quond. Imper.* gaudenti, & expreſſè gaudere velle declaranti, & virtute dicti privilegii forum noſtrum eligenti, principalis, & expoſitum, quod NN. ex adverſo principalis, & forſan alii in executione præſentium nominan. & cognominan. neſcitur quo jure ſuſtulit. eundem Dominum Exponentem in partibus coram diverſis Judicibus trahere, vel alias moleſtare velle, ſeſe jactarunt, & jactant, & forſan moleſtant de præſenti, contra omne Juris debitum, in grave ejuſdem D. Exponentis damnum, & præjudicium, Idcirco ad Nos recurſum habuit, ſupplicando, quatenus in præmiſſis ei de opportuno Juris remedio providere dignaremur. Nos igitur Chriſtophorus Vidman judex, & Auditor præſatus attendentes petitionem, & requiſitionem hujusmodi fore, & eſſe juſtam, & rationi conſonam, quia juſta Perenti non eſt denegandus aſſenſus. Vobis omnibus, & ſingulis ſupraſcriptis, & veſtrum cuilibet inſolidum, tenore præſentium, committimus, & in virtute Sanctæ obedientie ſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus ſtatim viſis, & receptis præſentibus, & poſtquam præſentium vigore fueritis requiſiti, vel alter veſtrum fuerit requiſitus, ex parte noſtra, immò Apoſtolica auctoritate, moneatis, & requiratis, prout Nos harum ſerie monemus, & requirimus dictum NN. & omnes alios, & ſingulos in executione præſentium nominan. & cognominan. eiſque nihilominus præcipiatis, & mandetis, prout Nos harum ſerie præcipimus, & mandamus eiſdem, quatenus infra ſex dierum ſpatium, quorum duos primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies pro tertio, & ultimo peremptorio termino, Canonica monitione aſſignamus, & vos aſſignetis eiſdem, ſub mille ducatorum auri in auro Rev. Cameræ Apoſtolice applican. & pro illis mandati executivi, & in Juris ſubſidium excommunicationis, aliſque Eccleſiaſticis Sententiis, Cenſuris, & pœnis, debeant, & quilibet ipſorum, ad quem ſpectat, debeat, ab omnibus, & ſingulis moleſtationibus vexationibus, perturbationibus, & impedimentis eidem Domino Exponenti in partibus, pro quavis cauſa, & occasione, tam mota, quam movenda illatis in futurum ceſſaſſe, deſtituiſſe, & abſtinuiſſe, & ceſſari &c. & abſtinere feciſſe, nullumque impedimentum, ſeu moleſtiam de cætero intuliſſe, ſeu inferri feciſſe, qui nimò, ſi quid ab eodem D. Exponente prætendunt pro quavis cauſa, & occasione, tam mota, quam movenda, id totum coram Nobis, & per acta inſcripti noſtri Notarii, & non alibi, deduxiſſe, & deduci feciſſe, ipſique D. Exponenti, qui deducit omne

jus, omnemque actionem ſibi de in jure magis proficuum, & competentem Jus, & Juſtitiam miniſtrari, aliſque, & alia fieri, & exequi vidiffiſſe, & audiviſſe, in præmiſſis, & circa ea quomodolibet neceſſaria, & opportuna, & præſentibus noſtris literis Monitorialibus, & Inhibitorialibus omninò paruiſſe: Alioquin prædictos ſic monitos, quod ſi in præmiſſis, ſi fore gravatos ſenſerint peremptorie citetis, & citari curetis, prout Nos citamus, & citari mandamus per præſentes, quatenus octava die poſt executionem præſentium immediatè ſequente, ſi dies ipſa juridica fuerit, Alioquin alia prima die juridica, ex tunc proximè futura, compareant Romæ in Judicio legitime coram Nobis, ſeu inſcripto Reverendiſſ. D. Locumtenente noſtro, cauſam eorum præſenti gravaminis allegaturi, aliſque, & ad alia futura, dicturi, & recepturi, prout juſta ſua debet, & ordo dictaverit rationis. Certificantes eoſdem ſic monitos, & citatos, quod ſive in dicto citationis termino compareant, ſive nos: Nos nihilominus, vel prædictos Locumtenens noſter ad prædicta omnia, & ſingula, & ad alia graviora iuris, & facti remedia neceſſaria, & opportuna, uſque ad Sententiam definitivam inclusive, per audientiam publicam literarum Contradiſtarum, vel edictorum publicorum, ut moris eſt, procedemus, ſeu procedet, Juſtitia mediante, eorundem Citatorum contumacia, vel abſentia in aliquo non obſtante. Et inſuper inhibeat, & inhibendo expreſſè præcipiatis, & mandetis, prout Nos harum ſerie inhibemus, præcipimus, & mandamus dicto NN. ex adverſo principali, & omnibus aliis in executione præſentium nominan. & cognominan. ne viſis præſentibus, ſub antedictis Sententiis, Cenſuris, & pœnis, audeant, ſeu præſumant, aut eorum aliquis audeat, ſeu præſumat, Dominum Inſtantiem, de, & ſuper præmiſſis quomodolibet moleſtare, vexare, turbare, vel impedire, ſeu moleſtari, vexari, turbari, vel impediri facere per ſe, vel alium, ſeu alios, quovis prætextu, quaſito colore, cauſa, vel ingenio, vel occasione, quod ſi ſecus factum fuerit, id totum revocare, & in priſtinum ſtatum reponere curabimus, Abſolutionem verò in præmiſſis Nobis, vel Superiori noſtro tantummodo referamus; In quorum fidem &c. Datum Romæ ex Aedibus noſtris hac die &c.

NN. Notarius,

Locuſt Sigilli,
N. Auditor,

Aliud Monitorium pro Vidua Actrice.

Chriſtophorus Vidman Prothonotarius Apoſtolicus, Utriuſque Signaturæ Sanctiſſ. D. N. P. præ Referendarius, necnon ejuſdem Sanctiſſ. ejuſdem Camerarii, ac cauſarum Curia Cameræ Apoſtolice Generalis Auditor, Romanæque Curia Judex ordinarius, Sententiarum quoque, & Cenſurarum, tam in eadem Romana Curia, quam extra eam latorum, ac literarum Apoſtolicarum quarumcumque, univerſalis, & metus executor ab eodem Sanctiſſ. D. N. Papa ſpecialiter deputatus. Univerſis, & ſingulis RR. DD. Abbatibus, Præpoſitis, Archidiaconis, Prioribus, Decanis, Vicariis, Scholaſticis, Cantoribus, Cuſtodibus, Theſaurariis, Sacriſtis, & Canonicis, Parochialiumque Eccleſiarum Reſtoribus, eorum

eorum Locumtenentibus, Plebanis Vice-plebanis, Cappellaniis, Curatis, & non Curatis, ceterisque Presbyteris, Clericis, Notariis, & Tabellionibus publicis quibuscumque per Civitatem, & Dioecesim NN. & alias ubilibet constitutis, illique vel illis, ad quem, vel ad quos praesentes nostrae litterae pervenerint salutem in Domino, & nostris huiusmodi, imò verius Apostolicis firmiter obedire mandatis. Noveritis, fuisse nuper coram Nobis comparitum pro parte, & ad instantiam Dominae NN. Viduae relictae olim NN. privilegio l. unica, C. quand. Imperat. gaudentis, & expressè gaudere velle declarantis, ac ejusdem privilegii vigore forum nostrum eligentis, principalem, & expositum, quod tempore contracti Matrimonii, cum d. q. NN. eidem tradidit in dotem & nomine dotis praedictum, situm in Territorio Civitatis N. in Villa N. in loco nuncupato N. juxta bona NN. & NN. falsis aliis, si qui &c. in aestimatum cum omnibus suis juribus, & pertinentiis, necnon etiam scuta sexcenta monetæ cum pacto de restituendo dictam dotem eidem Dominae Exponenti, illiusque Heredibus, & Successoribus, una cum juribus dotalibus, in omnem casum, & eventum restitutionis dictae dotis, prout suis loco, & tempore demonstrabitur, & quod dictus NN. duobus jam transactis annis vitam cum morte commutavit, & ob id factus est locus restitutioni dictae dotis, cum omnibus juribus dotalibus, & alimentis ei debitis à die obitus dicti ejus Viri, qui ultra dictam dotem habuit tempore pariter contracti Matrimonii, bona inferius adnotata, quae dicta D. Exponens sibi retinuit tamquam paraphernalia & ad eam spectantia pleno jure, licet dictus eius Vir illa administraverit, & eorum fructus perceperit, ac in proprios usus converterit, & utilitatem, & ipsa D. Exponente invita. Cumque dicta D. Exponens velit dictam dotem, & bona recuperare, Justitia mediante, cum amicabiliter ab NN. agnato, & Haerede ejusdem NN. ejus viri, ea hucusque consequi, & recuperare nequiverit, ad Nos recursum habuit supplicando, quatenus ei in praemissis de opportuno Juris remedio providere dignaremur.

Nos igitur Christophorus Vidman Judex, & Auditor praefatus attendentes petitionem, huiusmodi fore, & esse justam, & quod iusta petenti non est denegandus assensus. Vobis omnibus, & singulis praedictis, & vestrum cuilibet insolidum, tenore praesentium committimus, & mandamus, quatenus statim visis, & receptis praesentibus, & postquam praesentium vigore fueritis requisiti, vel alter vestrum fuerit requisitus, ex parte nostra, imò Apostolica auctoritate, moneatis, & requiratis, prout Nos harum serie requiribus, & movemus, dictum NN. agnatum, & Haereditatem dicti NN. eique nihilominus praecipimus, & mandatis, prout Nos harum serie praecipimus, & mandamus eidem, quatenus infra sex dierum spatium, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies pro tertio, & ultimo peremptorio termino, Canonica monitione assignamus, & vos assignetis eidem sub 100. ducatorum auri Reverendae Camerae

Apostolicae applicandorum, & pro illis Mandati exequutivi, & in Juris subsidium Excommunicationis, aliisque Ecclesiasticis Sententiis Censuris & poenis, debeat dictum praedictum, & pecunias, ac alia bona per d. q. NN. Virum d. D. Exponentis constante Matrimonio, ut supra habita, eidem Exponenti realiter, & cum effectu restituisse, persolvisse & consignasse, ac restitui, persolvere, & consignari fecisse, una cum juribus dotalibus, & alimentis de Jure, Consuetudine, seu Statuto, aut alias quomodolibet debitis, ac cum omnibus fructibus per eundem NN. Maritum, constante Matrimonio, ex dictis bonis paraphernalibus habitis & perceptis, & de omnibus damnis, expensis, & interese passis, & patiendis, ac liquidandis satisfecisse, ipsique Dominae Exponenti, deducendi omne jus, omnemque actionem sibi de jure magis proficuum, & competentem, Jus, & Justitiam ministrari, aliasque, & alia fieri, & exequi vidisse, & audivisse in praemissis, & circa ea quomodolibet necessaria, & opportuna & praesentibus nostris litteris Monitorialibus & Inhibitorialibus omnino paruisse. Alioquin praedictos sic monitos, si in praemissis se fore gravatos senserint, peremptorie citetis, & citari curetis, prout Nos citamus, & citari mandamus per praesentes, quatenus octava die post executionem praesentium immediate sequen. si ipsa dies juridica fuerit, & alioquin alia prima die Juridica, ex tunc proximè futura compareant Roma in Judicio legitime coram Nobis seu infrascripto Reverendissimo Domino Locumtenente nostro, causam eorum praetextu gravaminis allegaturi, aliasque, & alia factum dicturi, & recepturi, prout Justitia suadebit, & ordo dictaverit rationis, Certificantes eosdem sic monitos, & citatos &c. Et insuper inhibeat &c. Absolutionem verò &c. In quorum &c. Datum Romae &c. hac die &c. (extende clausula, ut in proximo precedente.)

NN. Notarius,

Locust Sigilli.

N. Locum.

6 Aliud simile virtute Eugenianae.
Christophorus Vidman Prothonotarius Apostolicus Vtriusque Signaturae Sanctissimi Domini Nostri Papae Referendarius, necnon Curiae causarum Camerae Apostolicae Generalis Auditor, Romanaeque Curiae Judex ordinarius, Sententiarum quoque, & Centurarum, tam in eadem Romana Curia, quam extra eam latarum, ac litterarum Apostolicarum quarumcumque universalis, & merus Exequutor ab eodem Sanctissimo Domino Nostro Papa specialiter deputatus. Universis, & singulis R. R. D. D. Abbatibus, Praepositis, Archidiaconis, Prioribus, Vicariis, Decanis, Diaconis, Scholasticis, Cantoribus, Thesaurariis Sacristis, tam Cathedralium, quam Collegiarum, Parochialiumque Ecclesiarum Rectoribus, seu Locumtenentibus eorumdem, Plebanis, Viceplebanis, Curatis, & non Curatis, Presbyteris, Clericis, Notariis, & Tabellionibus publicis quibuscumque illique, vel illis, ad quem, seu ad quos praesentes nostrae litterae pervenerint, seu praesentabuntur, saltem in Domino, & nomen huiusmodi, primò verius Apostolicis firmiter obedire mandatis, Graves Deo, & Apostolicae

Yyy

stolicae

Stolica Sedi irrogantur injuriæ, cum ejusdem Sedis Officiales, & quævis alia personæ pro suis causis aut aliorum negocijs in dicta Curia moram trahentes, seu ad ipsam confluentes, vel recedentes ab eadem, in partibus per locorum Ordinarios, eorumque Officiales, & Commissarios, & alios quoscumque, cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, seu auctoritatis existant, à quorum Jurisdictionibus sunt exempti, quacumque ratione occasione vel causa Beneficijs eorum Ecclesiasticis, ac futuri redditibus, proventibus, & distributionibus ex eisdem provenientibus, bonisque & rebus alijs privantur, & spoliantur, necnon litibus, & processibus involvuntur, vexantur, impediuntur, molestantur, aut quavis occasione in Beneficijs, aut bonis hujusmodi perturbantur, injuriantur, & inquietantur, ad quas quidem illicitas vexationes, injurias, perturbationes, molestationes, & inquietationes propulandas dudum fel. record. *Eugenius Papa III.* ex certis iustis, legitimis, & rationalibus causis motus, etiam nullorum Prædecessorum suorum S.R.E. Summorum Pontificum vestigijs inhaerendo, quidam suas literas Apostolicas ad futuram rei memoriam edidit, atque concessit, hujusmodi sub tenore, videlicet.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Divina in eminenti Sedis Apostolicæ speculo disponente clementia constituti, ad ea libenter intendimus, per quæ Officiales prædictæ Sedis obsequijs ejus, ad quam veluti Fidelium omnium Matrem pro animarum salute querenda, & iustitia consequenda de diversis Mundi partibus constituit multitudo, tutius, & quietius se prompti ores valent exhibere. Hinc est quod Nos ex certis rationalibus causis moti, & non nullis Prædecessorum vestigijs inhaerentes, districtius inhibemus locorum ordinarijs, necnon Commissarijs, & Delegatis eorum, ceterisque Universis, & singulis quacumque auctoritate, & facultate præfulgeant, cujuscumque dignitatis, gradus, vel præhæminentie fuerint ne contra Officiales prædictos quocumque nomine nuncupentur, in nostris, & dictæ Sedis obsequijs, nunc, & pro tempore existentes, necnon alios pro suis, vel aliorum causis, & negocijs prosequendis, ad Sedem prædictam venientes, & in ea (durante negociorum, & causarum hujusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, aut privationis Officiorum, & Beneficiorum, seu quâvis aliam sententiam promulgare præsumant. Nos enim omnes, & singulos processus, & Sententias, contra tenorem, & mentem nostræ inhibitionis hujusmodi latas, & habitas, in posterum habendas, & promulgandas, & quacumque inde sequuta, declaramus, nulla, irrita, & inania, nulliusque existere, vel extitero, vel momenti, necnon quicquid in contrarium à quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hæcenus, vel in posterum con-

tigerit attentati, etiam decernimus irritum, & inane. Et nihilominus in omnes, & singulos Ordinarios, ac Officiales, Commissarios, & Delegatos eorum, qui se de Dignitatibus, aut Beneficijs Ecclesiasticis quibuscumque Officialium, & negocia hujusmodi apud dictam Sedem prosequentium prædictorum, eos illius forsan privando, aut privatos decernendo, vel declarando, seu, cujuscumque privationis prætextu, illa Personis alijs conferendo, seu de illis in eas quomodolibet intromiserit, tam in dantes, quam in Recipientes, excommunicationis, suspensionis, & interdicti latas Sententias promulgamus, quæ volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excommunicationis, Sententia absolvi nequeant, nisi à Nobis, vel per Nos deputandum, præterquam in mortis articulo constituti. Præmissa autem à die affixionis præsentium ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & certa scientia quocumque ligare volumus, & archare. Non obstantibus quibuscumque Generalibus, & Provincialibus, & Sinodalibus Concilijs editis, Constitutionibus, Ordinationibus Apostolicis, & Decretis, & Privilegijs, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet, vel differri, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis, & quæ præsentibus haberi volumus pro sufficienter expressis ceterisque contrarijs quibuscumque. Nulli ergo omnino Hominum liceat hanc paginam nostræ Inhibitionis, declarationis, Constitutionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quadringentesimo trigentesimo secundo, Octavo Idus Martij, Pontificatus Nostri Anno secundo. Subsequenter nomine NN. Curialis, Romanam Curiam continuo sequentis, principalis fuit nobis expositum, quo licet ipse NN. Domum sitam in Civitate N. in via N. juxta bona NN. & NN. & alios fines, per decennium, & ultra bona fide, & iusto titulo possederit, nihilominus NN. ex adverso principalis, & alij forsan in executione præsentium nominant, & cognominant, super eadem domo velle molestiam eidem NN. principali inferre, se se jactant, & jactant & forsan molestiam in partibus intulerunt, & inferunt coram diversis Judicibus contra omne juris debitum. Quare pro parte ejusdem NN. principalis, de opportuno juris remedio requisiti, Nos Christophorus Vidman Judex, & Auditor præfatus attendentes petitionem hujusmodi fore, & esse iustam, & rationi congruam, & quod iusta Petenti non est denegandus assensus. Vobis omnibus & singulis prædictis, & vestrum cuilibet in solidum, tenore præsentium committimus, & in virtute sanctæ obedientie strictè præcipiendo mandamus, quatenus statim visis, & receptis præsentibus, ac postquam præsentium virtute fueritis requisiti, vel aliter vestrum fuerit requisitus, ex parte nostra, imò veras Apostolicæ auctoritate, moneatis,

& requiratis, prout Nos harum serie monemus. & requirimus dictum NN. omnesque alios molestantes, in executione presentium nominan. & cognominan exadverso principales, eisque nihilominus precipiatis, & mandatis, prout Nos harum serie precipimus, & mandamus eisdem, quatenus infra sex dierum spacium, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies pro tertio, & ultimo peremptorio termino, canonica monitione assignamus, & vos assignetis eisdem, sub mille ducatorum aut in auro Rev. Camera Apostolica applican. & pro illis Madati executivi, & in Juris subsidium excommunicationis, alijsq; Ecclesiasticis Sententijs, Censuris, & penis preinsertis literis Apostolicis contentis, & expressis, debeant, & quilibet ipforum, ad que spectat, debeat, ab omnibus, & singulis molestationibus, vexationibus, perturbationibus, & impedimentis eadem D. exponenti, seu ejus Inquilinis in Partibus super d. Domino, ejusq; possessione, & fructuum perceptione, pro quavis causa, & occasione, tam mota, quam movenda, illatis, in futurum cessasse, destitisse, & obtinuisse, & cessari &c. & abstinere fecisse, nullumq; Impedimentum, nullamq; molestiam de cetero intulisse seu infert fecisse, ipsumq; NN. d. Domino ejusq; possessione, ac fructuum perceptione, uti frui, & gaudere permisisse. Imo si quid ab eodem D. Exponente preterdunt, ut supra, pro quavis causa & occasione, tam mota, quam movenda, id totum coram nobis, & per acta infra scripti Notarii nostri, & alibi deduxisse, & deduci fecisse, ipsiq; D. Exponenti deducenti omne Jus, omnemque actionem sibi de Jure magis proficiam, & competentem Jus, & Justitiam ministrari, aliaque fieri & exequi vidisse, & audivisse in premissis, & circa ea quomodolibet necessaria, & opportuna, & preinsertis literis Apostolicis, ac preceptibus nostris Monitorialibus, & Inhibitorialibus omnino paruisse. Alioquin predictos sic monitos, si in premissis se fore gravatos senserint, peremptorie citatis, & citari curetis, prout nos citamus, & citari mandamus per presentes, quatenus octava die post executionem presentium immediate sequen. si ipsa die Juridica fuerit, alioquin alia prima die Juridica, ex tunc proxime futura, compareant Romae in judicio legitime coram Nobis, sive infra scripto Reverend. D. Locumtenente nostro causam eorum presenti gravaminis allegaturi aliaque facturi, dicturi, recepturi prout Justitia suadebit, & ordo dictaverit rationis, Certificantes eosdem sic monitos, & citatos, quod sive in dicto citationis termino comparuerint, sive non, Nos nihilominus, vel predictus Locumtenens noster ad predicta omnia, & singula, & alia graviora Juris, & facti remedia necessaria, & opportuna, usq; ad Sententiam definitivam inclusive, per Audientiam publicam literarum Contradictarum, vel edictorum publicorum, ut moris est procedemus, seu procedet, Justitia mediante, eorumdem Citatorum contumacia, vel absentia in aliquo non obstante. Et insuper inhibeat, & inhibendo expresse precipiatis, & mandatis, prout Nos harum serie inhibemus, precipimus, & mandamus, dicto NN. & aliis in executione presentium nominan.

& cognominan. exadverso principalibus, ne visis presentibus sub antedictis penis audeant seu presumant, aut eorum aliquis audeant, seu presumant, eundem Dominum Instantem, de, & super premissis quomodolibet molestare, vexare, turbare, vel impedire, seu molestari, vexari, turbari, vel impediri facere per se, vel aliam, seu alios, quovis pretextu, quavis colore, causa, ingenio, vel occasione, quo si secus factum fuerit ad totum revocare, & in pristinum statum reducere curabimus. Absolutionem vero in premissis Nobis, vel superiori nostro tantummodo reservamus. In quorum fidem &c. Datum Romae ex Aedibus nostris, hac die &c.

N. Notarius. Locus sigilli. N. Locumten.

Aliud simile abique inferiore Bulla.

7 Christophorus Vidman Prothonotarius Apostolicus, Vtriusque Signaturae Sanctiss. D. N. Papae Referendarius, necnon ejusdem Sanctissimi, ejusque Camerarii, ac causarum Curiae Camerae Apostolicae, Generalis Auditor, Romanaeq; Curiae Judex Ordinarius, sententiarum quoq; Censurarum, tam in eadem Romana Curia, & qua extra eam litarum ac literarum Apostolicarum quarumcumque Universalis, & merus Exequutor ab eodem Sanctiss. D. N. Papa specialiter deputatus Universalis, & singulis R. R. D. D. Abbatibus, Praepositis, Archidiaconis, Prioribus, Decanis, Vicariis Scolasticis, Cantoribus, Custodibus, Thesaurijs Sacristis, Canonis, tam Cathedralium, quam Collegiatorum, Parochialiumq; Ecclesiarum Rectoribus, seu Locumtenentibus eorumdem, Plebanis, Viceplebanis, Curatis, & non Curatis, Presbiteris, Clericis, Notariis, & Tabellionibus publicis quibuscumq; illiq; vel illis ad quem, vel ad quos praesentes nostrae litterae pervenerint, seu praesentabuntur, saltem in Domino, & nostris hujusmodi, immo verius Apostolicis firmiter obedire mandatis, Noveritis fuisse nuper coram Nobis comparitum pro parte, & ad Instantiam NN. continuo Romanam Curiam sequentis, ac beneficio Bullae Eugenianae gaudens, & expresse gaudere velle declarantis principalis, expositum, quod licet ipse N. Exponens a quoquam in partibus pro quavis causa, tam mota, quam movenda in judicium trahi, vel conveniri non possit, nec debeat, nihilominus nonnulli in executione presentium nominan. & cognominan. nescitur quo iure suffulti, eundem D. Exponentem in partibus coram diversis iudicibus trahere, vel alias diversimodo molestare velle se se jactarunt, & jactant, & forsitan molestarunt, & molestant de presenti, contra omne Juris debitum, in grave ejusdem Domini Exponentis damnum, & praedictum. Idcirco ad Nos recursum habuit, supplicando, quatenus in premissis opportune providere digneremur. Nos igitur Christophorus Vidman Judex, & Auditor praefatus, attendentes petitionem, ac requisitionem hujusmodi fore, & esse justam, & rationi consonam, & quod iusta Petenti non est denegandus assensus, Vobis omnibus, & singulis praedictis, & vestrum cuilibet infolidum, tenore praedictis, & vestrum committimus, & in virtute Sanctae obedientiae stricte praecipiendo mandamus, quatenus statim visis, & re-

& receptis presentibus, & postquam presentium vigore fueritis requisiti, vel alter vestrum fuerit requisitus, ex parte nostra, imò verius Apostolica auctoritate moneatis, & requiratis, prout Nos, harum serie monemus, & requirimus omnes, & singulos in executione presentium nominan. & cognominan. eisque nihilominus præcipiatis, & mandetis prout Nos harum serie præcipimus, & mandamus eisdem, quatenus infra sex dierum spatium, quorum duos pro primo duos pro secundo, & reliquos duos pro tertio, & ultimo peremptorio termino, canonica monitione assignamus, & vos assignetis eisdem, sub 500. ducatorum auri in auro Rev. Cameræ Apostolicæ applican. & pro illis Mandati executivi & in Juris subsidium excommunicationis, aliisque Ecclesiasticis Sententijs, Censuris, poenis debeant & quilibet ipsorum, ad quem spectat, debeat ab omnibus, & singulis molestationibus vexationibus, perturbationibus, & impedimentis eidem Domino exponenti in partibus, pro quavis causa, & occasione, tam mota, quam movenda illatis, in futurum cessasse, destituisse, & abstinuisse & cessari, & abstinere fecisse, nullumque impedimentum, seu molestiam de cætero intulisse, seu inferi fecisse, imò si quid ab eodem Domino Exponente pro quavis causa, tam mota, quam movenda prætentunt; id totum coram Nobis, & per acta infra scripti Notarii nostri, & non alibi deduxisse, & deduci fecisse, ipsique Domino Exponenti, qui deducit omne Jus, omnemque actionem sibi de Jure magis proficuum, & competentem, Jus. & Justitiam ministrari, aliaque fieri, & exequi vidisse, & audivisse in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria, & opportuna, & presentibus nostris literis Monitorialibus, Inhibitorialibus omnino paruisse. Alioquin prædictos sic monitos, si in præmissis se fore gravatos senserint, peremptorie citetis, & citati curetis, prout Nos citamus & citari mandamus per presentes, quatenus octava die post executionem presentium immediate sequen. si ipsa dies Juridica fuerit, alioquin alia prima die Juridica ex tunc proximè futura compareant Romæ in judicio legitime coram Nobis, seu infra scripto Reverendiss. D. Locumtenente nostro causam eorum præsentis gravaminis allegaturi, aliasque & alia facturi, dicturi, & recepturi, prout Justitia suadebit, & ordo dictaverit rationis. Certificantes eosdem sic monitos, & citatos &c. & insuper inhibeatis &c. Absolutionem verò &c. Datum Romæ ex Edibus nostris, hac die &c. *Clausula sunt extendenda, ut supra in precedente &c.*

N. Notarius. Locum t. sigilli N. Locum t.

Monitorium est transmittendum ad partes, ibique à Nuncio publico personaliter contra Partem adversam exequendum, successive à Nuncio faciendæ est relatio executionis alicui publico, legali, ac fidedigno Notario, qui à tergo ejusdem Monitorij debet Instrumentum conficere de hujusmodi executionis relatione, in forma authentica, & probante, quibus ita peractis, Monitorium est remittendum ad Curiam, & in actis reproducendum, ut infra, vide licet.

Pro NN. contra NN.

- 9 In Officio &c. NN. Procurator, prout docuit per Instrumentum publicum mandati procura. tenoris &c. & facto per Compulsum reproduxit Monitorium in partibus legitime exequutum una cum publico Instrumento executionis à tergo illius prout in folio, tenoris &c. omni &c.
- 10 Ceterum si Monitor sit magis, vel æquè principaliter privilegiatus, vel alias ei, qui Monitoriū obtinuit, non competat privilegium, quod præterdit, & cujus vigore Monitorium obtinuit, potest probatis probandis super remissione causæ, obtinere illam ad partes remitti.
- 11 Probatio verò hujusmodi poterit fieri per Instrumenta, Jura, & alia legitima probationum genera, juxta superius tradita p. 1. c. 2. & c. 10. & seg. mutatis mutandis, juxta qualitatem facti, & ob id si Reus conventus est pupillus, poterit citata parte ad dicendum contra jura, producere in actis fidem atatis ad probandum se esse talem, & deinde citare rursus partem adversam ut infra, vide licet.

A. C. N.

- 12 Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum moderari inhibitionem, nulliter, & indebitè extortam, & remitti causam ad partes, attentam prima instantia, & quod Instant est pupillus, & Decretum necessarium, & opportunum fieri, & interponi, ad p. d. Instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius,

Decretum.

NN. petiit, & obtinuit, ut supra, nisi infra quatuor, (vel aliud tempus iudici benevisum) cum Intimatione omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus remisit causam ad partes, & alias prout in actis, Instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

Elapso verò termino in Decreto contento, & assignato a die executionis Intimationis, ac Intimatione reproducta, potest, si opus sit expediri Instrumentum remissionis causæ ad partes, ut infra (& alias mutatis &c.) videlicet.

- 13 Christophorus Vidman Prothonotarius Apostolicus, Utriusque Signaturæ Sanctiss. D. N. Papæ Referendarius, necnon Curie causarum Cameræ Apostolicæ Generalis Auditor, Romanæque Curie Judex ordinarius, Sententiarum quoque & Censurarum, tam in eadem Romana Curia, quam extra eam latorum, ac literarum Apostolicarum quatumcumque, universalis, & metus exequutor ab eodem Sanctiss. D. N. Papa specialiter deputatus. Noverint universi, quod Nos hodie causam coram Nobis via ordinaria, alias super restitutione dotis, una cum juribus dotalibus, rebusque alijs in actis causæ, causarum hujusmodi latius deductis, ad Instantiam NN. Viduæ relictæ, q. NN. contra, & adversus NN. introductam attento quod idem NN. Reus conventus est Pupillus, æquè ac pariter privilegiatus, ut fuit coram Nobis legitime demonstratum, citata, & intimata dicta NN. ad partes remissimus, prout harum serie remittimus. Quæ omnia, & singula vobis omnibus superscriptis intima-

inimamus, ne ullo unquam tempore de illis ignorantiam pretendere, aut allegare valeatis, & ad omnem alium meliorem finem, & effectum. In quorum fidem &c. Datum Romæ ex Aedibus nostris, hac die &c.

N. Notarius. Locut. + Signilli. N. Locumten.

14 Verum si A. C. causam ad partes de Jure remittendam remittere recuset, posset adiri Signatura Justitiæ supplicando committi eidem A. C. ut attempta prima Instantia, & quod Oiator est pupillus, ut supra privilegiatus, suam moderetur inhibitionem, & causam ad partes remittat, & sic dare Commissionem opportuna, juxta Formulam, de qua supra, hac eadem par. 3. c. 3. n. 15 & alias mutatis mutandis, prout exigit contingentia facti, posset citata Parte, juxta Praxim superius positam par. 1. c. 13. num. 20. & seqq. obtineri rescriptum, & ejus vigore remissio ad partes, ut supra, hac eadem par. 3. cap. 3. num. 16. dictum fuit.

15 Quod si causa non veniat remittenda ad partes, debent Pars monita transmittere ad Curiam mandatum Procuratoris, cuius virtute Procurator, ne procedatur ad ulteriori in causa per Contradictos, debet in actis protestari, ut infra, videlicet.

P. O. NN. contra NN.

16 In Officio &c. NN. Procurator, ut docuit per Instrumentum publicum mandati Procuratoris, prout in folio &c. tenoris &c. negando Monitorium, dixit narrata, prout narratur, non esse vera, & ad petita, prout petuntur, non teneri. Ideo nihil fieri, nisi servatis servandis, verificatis verificandis, & nisi ipso in quolibet actu legitime citato, alias protestatus fuit de nullitate &c. omni &c.

17 Et si domus Procuratoris non est Curia virtute privilegii introducta super Jactationibus, & molestationibus, ut supra, & qui illa introduxit, ad ulteriora procedere velit, poterit illam persequi, & obtinere absolutorem, juxta Praxim superius positam in capite proximo præcedente, n. 21. & seqq.

18 Proinde si causa fuit in Curia virtute privilegii introducta super Jactationibus, & molestationibus, ut supra, & qui illa introduxit, ad ulteriora procedere velit, poterit illam persequi, & obtinere absolutorem, juxta Praxim superius positam in capite proximo præcedente, n. 21. & seqq.

19 Sed si non super Jactationibus, sed super alia re, quodcumque judicium introductum ibidem fuit, poterit Actor privilegiatus, si velit, ad ulteriora in causa procedere, juxta naturam causæ, & judicii intentati, & ob id si intentatum fuerit Judicium ordinarium, erunt in eo verificanda contenta in Monitorio, etiam si illud negatum non fuisset.

20 Pro verificatione autem monitorii sunt producenda Instrumenta, & jura opportuna, citata Parte ad dicendum contra, ut supra, par. 1. cap. 2. n. 10. & seqq. & si jura non sufficiunt ad verificationem Monitorii, poterunt dari positiones opportuna, cogendo Partem ad respondendum illis, juxta superius tradita d. par. 1. c. 10. num. 4. & seqq. & si fuerint negata, poterunt reproduci in vim articulorum, vel etiam dari alii Articuli, jux-

ta contingentiam facti, citata semper Parte ad dicendum contra, & successivè poterit ad Testium examen procedi, juxta Praxim superius positam p. 1. c. 11. n. 2. & seqq.

21 Similiter Reus conventus poterit deducere exceptiones sibi competentes benevolas, & illas eodem modo probare per Jura, & Testes, & alia legitima probationum genera, Parte citata, juxta superius tradita par. 1. c. 8. & c. 10. & seqq. mutatis semper mutandis, secundo opportunitatem & contingentiam facti.

22 Admissio verò Jurium, & Articulorum in causis ordinatis non est coarctanda, sed Jura, & Articuli sunt simpliciter admittendi ad instantiam utriusque Partis, absque clausula sine præiudicio quæ tantum in executivis, & summaris causis apponenda est, ut suo loco superius dictum fuit. Actato hinc inde processu observantur termini substantiales, videlicet.

A. C. N.

23 Citeret NN. ex adverso Procurator NN. ex adverso principalis, ad libellandum, ad p. ad articulandum ad 12. ad dicendum contra Articulos ad producendum omnia, ad dicendum contra producta, ad 2. declarandum, ad jurandum de Calumnia, ad p. d. in terminis substantialibus, Instare NN. principali, si ve &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. repetit Jura hodiè in actis producta, & repetita, & petiit, & obtinuit servari, ut supra, & admitti si, in quantum, & omni &c.

Et facta productione, seu repetitione Jurium ut supra, hac eadem par. 3. c. 2. num. 15. & seqq. citatur ad Sententiam, ut infra, videlicet.

A. C. N.

24 Citeret NN. ex adverso Procurator NN. ex adverso principalis, ad videndum reiterari omnes, & singulos terminos substantiales, male forsan, nulliter, & inculcatè tentos, in vim quacumque facultatum, absolvi Instantem a Censuris, ad effectum &c. deferri juramentum in supplementum plenæ probationis, quatenus opus sit, concludendum, concludique videndum in causa, & audiendam Sententiam definitivam in forma, & alias, omni &c. ad p. d. Instante NN. principali, si ve &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petiit, & obtinuit, ut supra &c. admitti ad reiterationem terminorum, qui reiteravit in forma &c. deferri Juramentum &c. qui tactis juravit &c. & sententiari, prout in Cedula, quam Reverendiss. D. Locumtenens, legit, subscripsit, & mihi consignavit tenoris &c. super quibus &c. præsentibus locis Testibus &c. non solū ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Tenor Cedula.

25 Christi nomine Invocato, pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram definitivam Sententiam, quam de Juris Peritorum consilio in his scriptis fuimus in causa, & causis, quæ coram nobis in prima seu vertiori versæ fuerunt, & vertuntur instantia inter NN. Viduam relictam q. NN. Actricem ex una, & NN. Harredem dicti q. NN. Reum conventum

ventum partibus ex altera, de, & super restitutione Prædij dotalis, sit in Territorio Civitatis NN. in Villa N. in loco nuncupato N. juxta bona NN. & NN. & alios &c. qui &c. necnon scutorum sexcentorum moneta, una cum Juribus dotalibus, & alimentis quovis modo debitis, ac fructibus per dictum q. NN. perceptis ex bonis paraphernalibus, rebulque alijs &c. Dicimus, pronunciamus sententiamus, decernimus, & declaramus, dictum NN. Reum conventum, uti Hæredem dicti q. NN. teneri & obligatum fore, & esse, & propterea condemnandum, prout condemnamus ad restituendum dictæ q. NN. Viduæ dictum prædium, ac scuta sexcenta dotalia, una cum omnibus juribus & pertinentijs, ac alijs juribus dotalibus, ac alimentis sibi debitis à die mortis dicti q. NN. ejus Viri, ac fructibus per eundem q. NN. Virum perceptis ex bonis paraphernalibus ejusdem NN. inferius adnotatis, Vicumque Victori in expensis condemnamus, quorum quidem alimentorum, ac fructum, & expensarum liquidationem, & taxationem Nobis, vel cui de Jure in posterum reservamus & ita dicimus, pronunciamus, & definitivè sententiamus, non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c. (*hic adnotatur tenor bonorum Paraphernalium*) ita pronunciaui Ego N. Locumtenens.

26 Quod si Sententia sit ferenda ad favorem Rei absolutoria ab impetuis, aut ab observatione judicij, poterit confici Cedula juxta formulam superius positam, hac eadem p. 3. c. 2. n. 20. sicut etiam, juxta ibi tradita, sub n. 30. & seqq. poterit interponi appellatio, & fieri ac produci Cedula appellationis, mutatis tamen temper mutandis prout facti exigat contingentia, commissio vero poterit formari, ut infra videlicet.

Civitatis Castellæ.

27 Beatissime Pater. Dignetur S. V. causam, & causas appellationis, & appellationum, necnon nullitatis, & nullitatum extrinsecus, iniquitatis, & notoriæ justitiæ, infra legitima tempora interpositæ, & interpositarum ab asserta definitiva Sententia lata per R. P. D. NN. A. C. Locumtenente in prima instantia, ad assertum favorem NN. contra, & adversum NN. deo vti S. V. Orationem, de & super restitutione præterse dotis una cum juribus dotalibus, & alimentis, à die mortis q. NN. necnon restitutione præterse fructum assertorum bonorum Paraphernalium, rebulque alijs in actis, causæ, & causarum hujusmodi latius deductis, non tamen vigore obligationis Cameralis, aut alterius processus executivi, necnon attentatorum, ac innovatorum quocumque, ac restitutionis in integrum, prout de Jure &c. una cum omnibus incidentibus, dependentibus, & emergentibus, annexis, connexis, ac toto negotio principali, ac quam, & quas &c. alicui S. V. Sacre Rotæ Auditori, vel Locumtenenti audienti, cognoscen. deciden. sineque debito terminan. committere, & mandare, cum facultate citandi, in hibendi, quos, quibus, quoties, ubi; & quando opus fuerit constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis. Stylo Palatii, ceterisque contrarijs non obstantibus quibuscumque, Statum &c. pro plenè &c.

Quod si causa non sit totalis, sit Commissio; juxta formulam superius positam par. 1. c. 13. n. 29. & alias mutatis mutandis.

28 Nec est necesse in causis hujusmodi, via ordinaria introductis, adire plenam Signaturam Parte citata ad effectum committendi causam appellationis sed commissio signatur, & expeditur via ordinaria, absque aliqua difficultate juxta Praxim superius traditam p. 1. c. 13. num. 45. & proinde proceditur in causa coram Judice Commissario, citando Partem coram eo, ad dicendum contra commissionem, & videndum inhiberi, juxta Formulam, de qua supra p. 1. c. 13. n. 43.

Observationes.

A **P** Ostea quam san. mem. *Constantinus* Imperator, suscepto Baptismo, in suo Lateranensi Palatio Ecclesiam Salvatori dedicavit, & illi continentem Basilicam, nomine Sancti Joannis Baptistæ, condidit eo in loco, quo ipse baptizatus à Sancto Silvestro, & à Lepra mundatus est Ecclesiam Sancti Petri in Vaticano, & alias plures Basilicas edificavit, Baron. *Annal. Eccles.* tom. 3. sub Anno Domini 344. fol. 218. & seqq. fol. 228. & seqq. & fol. 240. & seqq. *Breviar. Roman.* in Fest. dedicat. Basil. Salvat. die 9. Novemb. & dedicat. Basil. Sancti Petri, 18. ejusdem.

30 Postquam etiam de consensu totius Senatus, ac Populi Ecclesiæ Romanæ. Beato Petro Apostolorum Principi, Beatoque Silvestro Pontifici, ac eorum Successoribus ejus Lateranense Palatium, necnon Urbem Romanam, & alia multa concessit, donavit, ac reliquit cap. *Constantinus*, dist. 96. cap. *fundamentat. de elect.* in 6. cap. *futuram* 2. q. 1. Bald. in cap. 1. §. in generali, vers. *quero, utrum tibi de feud.* fuer. contr. Abb. conf. 84. n. 2. lib. 1. Bald. conf. 159. super vers. & hac vera, lib. 3. Covar. var. resol. lib. 4. c. 16. n. 8. Card. Tusc. lit. D. conclus. 689. n. 4. & seqq. Scacc. de appell. q. 8. nu. 110. Boccadill. in polit. lib. 2. c. 17. n. 11. Baron. *Annal. Eccles.* to 3. sub Anno Domini 324. fol. 244. animadvertens t. justum non esse, ut illic Imperator terrenus haberet potestatem, ubi Principatus Sacerdotum & Christianæ Religionis caput ab Imperatore Cælesti constitutum est, Imperium Romanum Regniq. potestatem in Bizantina Provincia optimo loco transfudit, & illic à suo nomine Urbem Constantinopoli nuncupavit, prout se facturum dixerat d. cap. *Constantinus*, & est notorium, latè Baron. *Annal. Eccles.* tom. 3. sub Anno Domini 324. fol. 249. & seqq.

32 Nec à bonis operibus umquam cessans Pius Imperator certo sciens Regum officium proprium esse, facere judicium, atque Instantiam, & liberare de manu Calumniantium vi oppressos; ac Peregrinis, Pupillis, & viduis, cum facilis à potentibus opprimantur, præbere auxilium cap. *Regum*, 23. q. 5. Rolan. conf. 20. n. 2. & seqq. lib. 2.

33 Cum præsertim, Deus præceperit Miserabilibus personis, hoc est Advenis, Pupillis, Viduis, & pauperibus, malum non inferri, nec ab alijs inferri permitti, Exo. 6. 22. n. 21. & seqq. Iacob. 6. 24. n. 30.

- 34 *n.3. l. c. 22. n. 3. Zacc. c. 7. nu. 10. Malach. c. 3. n. 5. Math. c. 23. n. 14. c. 4. Regum. 23. q. 5.*
Sed illis beneficii, Deut. c. 16. n. 14. & c. 24. nu. 17. & n. 19. & seqq. & c. 26. n. 12. & seqq. l. c. 31. nu. 10. & seqq. prout etiam docet Apost. 1. ad Timoth. c. 5. n. 3. & n. 16. l. c. 1. n. 27.
Et signanter in iudiciis, Deut. 24. n. 17. & c. 27. n. 19. Ecclesiast. c. 4. n. 20. Isaac. 1. num. 23. & seqq. l. c. 22. n. 3.
 35 Hinc anno Impetii sui vigesimo septimo salutis verò trecentesimo trigesimo quarto, quinquagesimo Kalend. Julii, Publio Optato, & Anicio Paulino Juniore Consulibus, Constantinopoli in favorem Pupillorum, Viduarum, & aliarum miserabilium Personarum privilegium, seu Constitutionem edidit, qua statuit, ne huiusmodi Personæ possent extra proprium domicilium conveniri, sed bene possent ipsæ alios extra proprium domicilium trahere coram Principe quam quidem Constitutionem deinde Imperator noviter Justinianus in ejus Codice inferendo, & approbando sub tit. 14. libri tertij in corpore Juris clausit, hæc est lex unica, C. quando Imper. inter Pupill. & Vid. vel Misera. person. cogn. & ne exhib. bean.
 36 Pupillus propriè est ille, qui adhuc est impubes ob decimum quartum suæ ætatis annum non expletum, & desit esse in potestate Patris, aut morte, aut emancipatione l. Pupillus 239. in princ. & ibi DD. ff. de verb. signif. Glof. in l. unica, verbo contra Pupillos. C. quando Imper. Castr. in rubr. C. quando Imper. n. 1. Alciat. in d. l. Pupillus in princ. n. 3. ff. de verb. signif.
 37 Improprie dicitur Pupillus etiam impubes, qui Patrem habet l. si Servus 141 §. 1. & l. fin. §. Pupillus ff. de verb. oblig. l. quam Tuberonis, §. tam autem Pupillum ff. de pecul. Rebuff. in d. l. Pupillus, col. 1. in fin. vers. Immo Pupillum, ff. de verb. signif. cat.
 38 Diciturque Pupillus à Pupo. Pupu enim Parvulum significat, & sic Pupillus dicitur impubes parvulus, etiam si sit infans l. 2. ff. rem pupill. salu. for. Rebuff. in d. l. Pupillus, col. 2. in princ. vers. item Pupillus, & ibi etiam Alciat. n. 1. ff. de verb. signif. cat.
 39 Vidua verò, ut Labeo ait, non solum Mulier, quæ aliquando nupta fuit, sed etiam illa, quæ Virum non habuit, appellatur, quasi sine duitate d. l. malum 242 §. Viduam ff. de verb. signif.
 40 Verum illa, quæ Virum non habuit, vidua appellatur in latiori significatione, Covar. pract. quest. c. 7. n. 2. Marches. de Commis. avoc. caus. p. 2. §. 2. n. 158. fol. 324.
 41 Cum enim Matrimonium sit duorum, non autem plurimum, vel pauciorum, Genes. c. 2. l. prima. ff. de rit. nup. §. 1. Instit. de patr. potest. Consequens est, ut in lata significatione, quæ sine duitate est, Vidua dicatur d. l. malum §. Viduam, ff. de verb. signif.
 43 Sed in strictiori significatione Vidua illa dicitur cujus Maritus mortuus est, & alio caret cap. Vidua 84. dist. Fel. in cap. significantibus, n. 8. de offic. Deleg. Alciat. in d. l. malum, §. Viduam, n. 25. & seqq. ff. de verb. signif. Covar. pract. quest. cap. 7. n. 2. vers. contrarium.
 44 Ceterum Personæ miserales omnes illæ

- quarum natura nos inducit ad miserendum, nè dum ob aliorum culpam, sed etiam ob fortunæ injuriam, dici, & reputari debent, L. unica, C. quæda. Imper. Azo. in Sum. rub. C. quando Imper. n. 6. Socin. in cap. ex tenore, n. 4. de foro compet. Guidopap. decis. 566. & ibi Adden. sub lit. A. vers. denique miserales. Novar. in Prax. elect. for. sec. 2. in presat. n. 2. Afflict. decis. 257. n. 1.
 45 Et dicuntur, miserales secundum Isidorum, quali miseria habiles, Rebuff. in tract. de Semen. provis. art. 3. glof. ultima vers. ultimo Miserales, Novar. in Prax. elect. for. sec. 2. in presat. n. 2.
 46 Etiam si sint divites, Azo. in Sum. rub. C. quando Imper. inter Pupill. & Vid. n. 6. Roland. cons. 76. nu. 44. vers. quia responderetur. ubi alios allegat lib. 1. Adden. ad Guidopap. d. decis. 556. in verbo Miserales, vers. denique.
 47 Signanter autem & in specie personæ miserales primo sunt Viduæ, & Pupilli, quorum Deus inducit nos ad miserendum. Exod. c. 22. n. 22. ibi Viduæ, & Pupillo non nocebitis, si læseritis eos, indignabitur furor meus, & percutiam vos gladio, eruntque Uxores vestræ Viduæ, & Filii vestri pupilli, & Deuter. c. 24. n. 17. Non pervertes judicium Advenæ, & Pupilli, nec auferes pignoris loco Viduæ vestimentum, & c. 27. n. 19. Maledictus qui pervertit Judicium Advenæ, Pupilli, & Viduæ, & Ecclesiast. c. 4. n. 10. In judicando esto Pupillis misericors, sicut Pater, & pro Viro Marti illorum, & Isa. c. 1. n. 23. Principes tui infideles Pupillo non judicant. caula Viduæ non ingreditur ad eos, & Ierem. c. 21. n. 3. Facite judicium, justitiam, & liberatè vi oppressum de manu Calumniatoris, Advenam, Pupillum, & Viduam nolite contristare, neque opprimatis inique, & n. 4. Si non audieritis verba, hæc in memetipso juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem euit domus hæc, & c. Regem 23. q. 5. c. ex tenore, ubi not. de foro compet. l. unica, C. quando Imper. Glof. in cap. omnis ætas, in verbo Pupilli, 12. q. 1. Azo. in Sum. rub. C. quando Imper. num. 6. Innoc. in cap. significantibus, num. 2. & ibi Butr. num. 22. Imola num. 19. de offic. Deleg. Adden. ad Guidopap. decis. 565. in verbo Miserales. Marches. de Commis. avoc. caus. par. 2. §. 2. n. 164. fol. 324. Rebuff. de Senten. provis. art. 3. glof. ultim. vers. providere etiam Gratian, discept. 63. n. 13. tom. 1. Afflict. dec. 237. num. 1. Theaur. decis. 177. n. 1. etiam si sint divites, Gratian. discept. 182. m. 2. & seqq.
 94 Secundo Mulier habens Maritum inutilem pariter persona miserales reputari debet Rebuff. de Sent. provis. d. art. 3. glof. ult. vers. Item vidua Novar. in Prax. elect. for. sect. 2. q. 7. n. 2.
 50 Tertiò Orphani, nam horum etiam Deus inducit nos ad miserendum, David psalm. 9. aliàs 10 secundum Hebr. n. 24. ibi Orphano tu eris adiutor Glof. in cap. omnis ætas, in verbo Pupilli. 11. q. 1. Innoc. in d. cap. significantibus nu. 1. vers. pupillorum, & ibi Butr. num. 22. & Imola nu. 19. de offic. Deleg. Rebuff. d. art. 3. glof. ultim. vers. secundo Orphani, Theaur. decis. 177. n. 1.
 51 Sunt autem Orphani minoris 14. annis, qui Patre, & Matre carent, Rebuff. in l. Pupillus col. 2. vers. 2. quamvis, ff. de verb. signif. Castr. in Rubr. C. quando Imp. n. 6.
 52 Quarto Peregrini, & advenæ, quos Deus plurimum

- rimum commendat in ducendo Nos ad miserandum illorum, Exod. c. 23. n. 9. Peregrino molestus non eris & Levitic. c. 29. n. 33. & seq. Si habitaverit Advena in terra vestra, diligetis eum quasi vosmet ipsos, & Deut. c. 10. nu. 18. Deus facit iudicium pupillo, & viduae, & amat peregrinum, & vos ergo amate peregrinos cum alijs cumulatim supra vers. cum praesertim Deus n. 33. & vers. signanter autem, n. 47. c. si quis Romipetas 24. q. 3. Innoc. in d. cap. significantibus, nu. 1. & ibi Imol. nu. 9. Butr. nu. 22. de offic. Deleg. Rebus. de Sent. provis. art. 3. glos. ultim. vers. tertio, Theaur. decif. 17. nu. 1.
- 53 Quinto Puella nobilis, quae secundum ejus conditione matrimonio copulari nequit, dicitur pauper, & ei sicut pauperi providendum est, Bald. in l. si quis ad declinandum, nu. 3. C. de Episc. & Cleric. Rebus. de Sent. provis. d. art. 3. glos. ultim. vers. Quarto Puella.
- 54 Sexto Pauperes l. unica, §. quod si pupillus, C. quando Imper. Innoc. in cap. significantibus n. 1. & ibi Imol. n. 19. de offic. Deleg. Nat. conf. 590. n. 7. Theaur. decif. 177. n. 1.
- 55 Septimo Mercatores, dum sunt in itinere, quibus ideo est summarie succurrendum, si graventur vehiculis, & pedagijs, cap. si quis Romipetas 24. q. 3. Innoc. in d. c. significantibus, n. 1. & ibi Imol. n. 19. Butr. n. 22. de offic. Deleg. Rebus. d. art. 3. glos. ult. vers. quinto, Theaur. dec. 177. nu. 1.
- 56 Octavo publici Poenitentes, c. aliud 11. q. 1. Innoc. in cap. significantibus, n. 1. & ibi Imol. nu. 19. & Butr. nu. 22. de offic. Deleg. Rebus. d. art. 3. glos. ultim. vers. sexto.
- 57 Nono I iberti ob Ecclesia manumissi, & ad eam confuentes, cap. omnis etas, ubi Glos. in verbo Pupilli. 2. q. 1. c. Liber ubi Glos. dist. 87. Imol. in cap. significantibus, nu. 19. & ibi Butr. n. 22. de offic. Deleg. Rebus. de Sent. provis. d. art. 3. glos. ult. vers. septimo, Theaur. d. decif. 177. n. 1.
- 58 Decimo Officiales, & Rustici, & Servientes Ecclesiae, si sunt pauperes, & servantur gratis, Innoc. in d. cap. significantibus, n. 1. & ibi Imol. n. 19. & Butr. n. 22. de offic. Deleg. Rebus. d. art. 3. glos. ult. vers. octavo, Theaur. d. decif. 177. nu. 1.
- 59 Decimoprimo Infantes expositi, cap. fin. dist. 87. l. 1. & 2. C. de Infant. expos. Innoc. in cap. significantibus, n. 1. vers. idem in expositis, de offic. Deleg. Rebus. de Sentent. provis. d. art. 3. glos. ultim. vers. Nono Infantes.
- 60 Decimosecundo Senes, & decrepiti, etiam si sint divites, Azo in sum. rub. C. quando Imperat. inter Pupill. & Vid. n. 6. Rolan. conf. 76. n. 44. lib. 1. Imol. in cap. significantibus, n. 19. de offic. Deleg. Top. in rep. cap. per vestras, in 2. not. n. 12. de don. inter Vir & Vxor. Adden. & Guidopap. decif. 566. in verbo Miserales, in vers. deniq. Rebus. d. art. 3. glos. ult. vers. decimo, Afflic. dec. 257. nu. 1.
- 61 Decimotertio Caeci, Munlati membris, Leprosi, & Debilitati, l. unica, C. quando Imperat. cap. licet multum de rest. spoliat. & cap. licet multum ubi Glos. in verbo miseri, de Cens. c. 1. de Cler. egrot. vel debilit. Azo in sum. rub. C. quando Imperat. num. 6. Innoc. in cap. significantibus, nu. 1. & ibi Imol. n. 19. & Butr. n. 22. de offic. Deleg. Alex. conf. 125. In hac, n. 9. lib. 4. Rolan. conf. 76. n. 44. lib. 4. Rebus. d. art. 3. glos. ult. vers. undecimo, Theaur.
- decif. 177. nu. 1. Afflic. decif. 257. nu. 1.
- 62 Decimoquarto Carcerati, & Captivi, l. si quis ad declinandum, & l. si Captivi, C. de Episc. & Cleric. l. iudices, C. de Episc. aud. Innoc. in cap. significantibus, n. 1. Imol. n. 19. & Butr. n. 22. de offic. Deleg. Rebus. de Sent. provis. art. 3. glos. ult. vers. duodecimo, Theaur. decif. 177. nu. 1.
- 63 Decimoquinto Cruce signati, Imol. iud. cap. significantibus, n. 19. de offic. Deleg. nam isti sunt simul Advena, & Peregrini, Rebus. d. art. 3. glos. ult. vers. decimotertio.
- 64 Decimosexto ad Fidem nuper Conversi, Innoc. in cap. iudici, de iud. Rebus. d. art. 3. glos. ultima, vers. decimoquarto, cum alijs cumulatim per Novar. de elect. & var. for. sect. 2. q. 48. n. 1. & seq. ubi de communi, Quod procedit infra annum a die Conversionis, & Baptismi, ut per eundem Novar. d. q. 48. n. 4. & seqq.
- 65 Decimosextimo omnes diuturno morbo laborantes, scilicet fatigati, l. si quis ad declinandum, §. ubi autem, C. de Episc. & Cleric. l. unica, C. quando Imper. Azo in sum. rub. C. quando Imper. num. 6. Alex. conf. 12. v. 2. puncto, n. 16. vers. & iudicio meo lib. 4. Rolan. conf. 76. n. 44. lib. 2. Marches. de Commiss. avoc. caus. par. 2. §. 2. n. 164. fol. 324. Afflic. decif. 257. n. 1. etiam si sint divites, ut per Azo & Rolan. ubi supra, & per Adden. ad Guid. Pap. dec. 566. in verbo Miserales, vers. denique.
- 66 Sed hoc non procedit in eis, qui sua culpa tales sunt effecti, prout sunt Laborantes morbo Neapolitano, ut ait Rebus. de Sent. provis. art. 3. glos. ult. vers. item dicebat quidam.
- 67 Decimooctavo Furiosi, & similes l. congruit, & l. Divus. ff. offic. Praesid. l. Insans, ff. ad leg. Corn. de Sicar. l. iudices, & l. Liberi, C. de Episc. aud. Innoc. in cap. significantibus, n. 2. vers. & Furiosi, de offic. & potest. Deleg. Novar. in Prax. elec. for. sec. 2. q. 42. n. 1. & seq. nam & Furiosus, Fatuus, & Mentecaptus, & similes equiparantur pupillo infanti, §. sed quod diximus, Instit. de inutil. stip. cum alijs allegatis supra par. 1. c. 5. n. 91. Novar. in Prax. elec. for. d. sect. 2. q. 42. n. 3. & seqq.
- 68 Decimonono omnes aliae Personae, quarum Natura movetur ad miserandum, l. unica, C. quando Imperat. Azo in sum. rub. C. quando Imper. n. 6. Alex. conf. 122. v. 2. puncto, num. 16. vers. & iudicio meo, lib. 4. Rolan. conf. 76. nu. 44. lib. 1. Adden. ad Guidopap. d. decif. 566. in verbo Miserales, vers. denique, cum alijs allegatis supra vers. ceterum Persona, num. 44.
- 70 Licet enim Personae supradictae in specie inter miserales numerentur, nihilominus possunt etiam dici miserales aliae personae supra non enumeratae, si in eis aequalis, vel major ratio mihi ter arg. l. illud, ff. ad leg. Aquil. Rebus. d. art. 3. glos. ult. vers. item alia persona.
- 71 Verum, quae sint istae aliae Personae miserales non enim citatae, nec declaratae, arbitrio Iudicis reliquitur. Covar. pract. quest. c. 6. num. 3. in fin. vers. relinquendam, ubi de communi, Menoch. de arbit. iud. lib. 2. casu. 66. n. 1. ubi de receptissima DD. sententia restat, Rebus. alios cumulatim de Sent. provision. art. 3. glos. ult. divers. item alia persona, late Novar. qui plures congerit in Prax. elect. for. sect. 2. in praefat. n. 3. & seqq.
- 72 Sed hoc non procedit in Personis miserales, bus

- bus declaratis in *l. unica, C. quand. Imper.* prout sunt Pupilli, Viduae, & diuturno morbo fatigati, nam cum isti sint, ut supra miserabiles à lege declarati, non relinquunt arbitrio Iudicis alia eorum declaratio.
- 75 Idemque videtur dicendum in his, qui ex communi DD. opinione miserabiles declarantur, ac uti tales gaudere debere privilegio electionis Fori, nam à communi DD. opinione non est in iudicando recedendum ex latissime cumulatis per *Ant. Mar. Corat. de commun. opin. lib. 2. tit. 8. in spec. 2. n. 2. & n. 16. & seqq.*
- Sed bene procedit Conclusio in Personis non declaratis, ut in eorum declaratione inter Iudicis arbitrium, Socin in *cap. extenore, col. 2. num. 4. de For. compet. Rebuff. d. art. 3. gloss. ult. vers. intellige verum.*
- 47 Ex quibus Primò inferitur, quod cum Pupilli sint miseratione digni, gaudent privilegio, ne trahi possint in iudicio extra proprium domicilium, sed bene alios extra domicilium ad Curiam Principis trahere valeant, text. expressus in *l. unica, C. quand. Imper. inter Pup. & Vid. Innoc. in cap. significantibus, n. 5. de offi. Deleg. Alex. cons. 122. num. 16. vers. & iudicio meo, lib. 4. Rolan. cons. 20. n. 1. lib. 2. Affl. d. dec. 25. n. 1.*
- 75 Etiam post litem contestatam *Natt. cons. 590. nu. 15. & 14. dec. 55. nu. 1.* ubi quod hoc procedit etiam in Viduis, & aliis miserabilibus personis gaudentibus privilegio *d. unica.*
- 76 Et etiam si Pupilli lite pendente sint effecti maiores, *Theaur. dec. 177. nu. 4.*
- Sed Primò hoc non procedit in Pupillo existente in potestate Patris, nam in *l. unica, privilegio non gaudet, Gloss. in l. unica, in verbo, contra Pupillos, C. quand. Imper. Castr. in rubr. C. quand. Imper. n. 1. in fin. Franc. dec. 100. n. 17.*
- 78 Secundò non procedit in pupillo existente in potestate Avi. *Novar. in Prax. elect. For. scilicet. 2. q. 3. n. 7. ubi alios cumulatur, Franc. dec. 671.*
- 79 Tertiò non procedit in Pupillo divite, sed tantum paupere, *Rolan. cons. 20. n. 8. & n. 12. & seqq. ubi de communi lib. 2.*
- 80 Sed quicquid dixerit *Rolan. ubi supra*, contrarium est verius, quod scilicet Pupillus gaudeat dicto privilegio *l. unica*, etiam si, sit dives, *Aco. in sum. rub. C. quand. Imper. nu. 6. Adde ad Guid. Pap. dec. 566. in verb. Miserabiles, Rolan. cons. 76. n. 45. lib. 1. Natt. cons. 590. n. 3. & seqq. ubi plura cumulatur Menoch. de arbitr. l. lib. 2. casu 66. n. 3. ubi alias congerit auctoritates, Covar. pract. quest. c. 6. n. 2. vers. obtinet hoc privilegium, Gratian. discept. c. 182. n. 2. & seqq. Franc. dec. 100. n. 19. Theaur. dec. 177. n. 3. Rot. post Zacch. de oblig. Camer. dec. 93. num. 1. ubi quod cum hoc supposito processit Signatura, proinde ab hac opinione uti veriori, & receptioni non est in Praxi recedendum, quam etiam uti magis communem, & veriorum passim observat, & amplectitur Signatura, teste *Marches. de Commiss. avoc. caus. par. 2. §. 2. num. 31. vers. quicquid, & circa fin. vers. sed non amplius fol. 304.**
- 81 Quartò non procedit, quando Pupillus huiusmodi privilegium amisit, ex quo iudicium fuit exceptum, & lis contestata cum ejus Patre postea defuncto, nam tunc Pupillus in dicto iudicio non potest uti dicto privilegio *l. unica, Castr. in l. Hares absens in princ. num. 3. & seq. & in l. si is, qui Romae, num. 11. ff. de iud. Covar. pract. quest. c. 8. n. 2. & seqq. Gratian. discept. c. 182. nu. 26. & seqq. Tom. 1. Rot. post Zacch. de oblig. Camer. dec. 93. num. 21. Secus filis non sit excepta cum Defuncto Gratian. d. discept. 182. num. 27. cum aliis præallegatis.*
- 82 Quinto non procedit in Pupillo in forma Camera obligato, qui licet in partibus existat, & etiam si dicta obligatio sit facta extra Urbem, potest tamen conveniri coram A. C. privilegio *l. unica* non obstante, *Marches. de Commiss. avoc. caus. par. 2. §. 2. num. 94. & seqq. fol. 314. & seq. ubi quod hanc opinionem sequitur Signatura, Gratian. discept. 182. n. 6. vers. dixi, ubi de communi, & nu. 7. Rota post Zacch. de oblig. Camer. dec. 93. num. 26. & seqq.*
- 83 Et eo minus Pupillus, vel Persona miserabilis in forma Camera obligata poterit declinare Forum A. C. si coram eo ab alia persona miserabili conveniatur, *Gratian. qui plures cumulatur d. discept. 182. n. 20. tom. 1.*
- 84 Siquidem A. C. est Iudex obligationis Cameraalis privative quoad alios, ut expresse legitur in ejus facultatibus, *Paul. V. cons. 28. Eximia, §. Ita aut tu, Rota post Zacch. de oblig. Camer. dec. 93. n. 5. cum aliis cumulatis supra, p. 1. c. 1. n. 36.*
- 85 Et cum dictæ facultates se extendant ad Communitates, & Universitates, de quibus in eis in individuo firmamento, debent quoque comprehendere Pupillos, Viduas, pauperes, & alias personas miserabiles in eisdem Universitatibus existentes, nam illæ æquiparantur pupillis, & per Administratores reguntur, *Gratian. d. discept. 182. nu. 19. Rot. post Zacch. de oblig. Camer. dec. 93. n. 19.*
- 86 Quæ procedunt etiam si non Pupillus, ipse, sed ejus Pater postea defunctus sit, & bona, & Hæredes suos obligaverit in forma Camera, nam tunc Persona defuncti consideratur, qui potuit Hæredes, ut supra obligare, & etiam donare bona Hæredis, & de illis disponere, non autem persona Pupilli, qui ob id privilegio *l. unica* uti non potest *Gratian. d. discept. 182. n. 25. Rota post Zacch. de oblig. Camer. d. dec. 93. n. 20. & seqq.*
- 87 Nec relevat, si dicatur, quod facultates A. C. sint datæ privative, ut supra, quoad Judices Romanæ Curie, quo verò ad Judices extra Curiam cumulative, ut diximus supra *par. 1. c. 1. n. 40.* quod non videtur à præfatis consideratum.
- 88 Nam hoc operatur, ut excepto iudicio in partibus A. C. non possit à Iudice de partibus causam in qua agitur de obligatione Cameraali, reassumere, ut per *Burat. dec. 462. n. 1. non tamen autem quod si pupillus fuerit coram A. C. præventus vigore obligationis Cameraalis, ipse possit virtute *l. unica, C. quand. Imper. Forum A. C. declinare Adversarium coram Iudice de partibus trahere ex præallegatis.**
- 90 Nec etiam relevat, quod Pupillos, & alias miserabiles personarum non possint privilegio *l. unica* renunciare, *Gloss. in d. l. unica, in verbo excedere, quam omnes sequuntur teste, Natt. consil. 590. num. 15. cum aliis late cumulatis per Marches. de Commiss. avoc. caus. par. 2. num. 96. fol. 311. & nu. 20. fol. 301. Gratian. discept. 182. n. 22.*

- n. 22. *Viv. dec. 55. n. 2. Theaur. dec. 177. n. 5. vers. & ista. Franc. dec. 192. n. 7.*
- 91 Nam licet persona miserabilis non possit d. privilegio renunciare, potest tamen illud auctoritate Legis amittere, prout evenit, quando Defunctus Hæredes suos in forma Cameræ obligavit, sicut quando lis fuit cæpta, & contestata cum Defuncto, *Gratian. d. discept. 182. n. 6. & seq. & n. 2. & seqq. Rot. post Zach. de oblig. Cam. dec. 93. n. 20. & seqq.*
- 92 Secundo infertur, quod cum omnis Vidua respectu privilegii fori sit miseratione digna, ut dixit *Natt. conf. 590. n. 11* cum aliis supra allegatis, & ipsa gaudet d. privilegio text. est expressus in d. unica, C. quondam Imper. Bald. conf. 5. *Queritur, lib. 1. Rolan. conf. 20. n. 1. lib. 2. Affl. decif. 257. num. 1.*
- 93 Quod procedit etiam post litem contestatam *Natt. conf. 590. num. 15. Viv. dec. 55. n. 1 & si cæptū sit iudicium coram Ordinario, contra regulam l. ubi cæptum, ff. de iud. Theaur. dec. 177. num. 6. ubi de receptiori testatur.*
- 94 Etiam in secunda Instantia, *Marches. de Commis. avoc. caus. par. 2. §. 2. n. 157. fol. 324. Theaur. d. dec. 177. n. 8, ubi t. quod ita resolvit Senatus, Et etiam si Vidua pendente iudicio, seu lite nubere, Franc. dec. 25. n. 7. Theaur. dec. 177. n. 4.*
- 95 Et denique Vidua gaudet d. privilegio l. unica etiam si ejus Maritus defunctus fuisset miraculose resuscitatus, veluti à Domino Lazarus etenim licet t. Resuscitatus rumpit Testamentum uti Posthumus, illudque, ac legata, & omnia revocabilia revocet, ac sua bona recuperet *Glos. & Bart. in l. 4. ff. de Leg. Socin. lun. conf. 162. n. 14. & seq. lib. 2. & alios quos cumulat & sequitur Sebast. Medic. in tract. Mors omnia solvit p. 1. n. 95. versific. & quemadmodum, & p. 3. nu. 127. Clar. in §. Testamentum, q. 86. ubi de communi, Card. Tusc. lit. R. concl. 305. recuperetque etiam Filios, ut resolvit Garz. Girond. de priv. & exempt. explic. n. 1282. quem refert Barboz. in collectan. Decret. l. 4. tit. 21. c. 4. hoc est in c. sup. illa, n. 3. de secun. nup.*
- 96 Nihilominus, quia Mulier alligata est legi, quando tempore Vir ejus vivit, quod si obierit Vir ejus liberata est, & potest alteri nubere, *apost. ad Rom. c. 7. & ad Corint. 1. c. 7. c. inter illa, de Secund. nupt. & ob id Matrimonium per mortem dissolvitur, utique miraculose Resuscitatus Uxorem non recuperat, nec Uxor Virum c. licet 32. q. 7. Sebast. Medic. in tract. Mors omnia. fol. p. 2, conclus. 98. n. 273. Rebuff. in tract. de pacif. possess. nu. 268. Garz. Girond. de priv. & exempt. explic. n. 1282. & n. 1291. Barboz. in d. c. inter illa, n. 2. de secund. nupt. Viv. dec. 314. nu. 20. proinde Mulier remanet Vidua, & per consequens, si daretur calus, gauderet d. privilegio l. unica, C. quondam Imper.*
- 97 Sic etiam Clericus resuscitatus non recuperat Beneficium, *Sebast. Medic. in tract. Mors omnia. solv. par. 2. conclus. 98. n. 273. Rebuff. in d. tract. de pacif. possess. n. 268. Nec t. Monachus resuscitatus tenetur redire ad Monasterium, Girond. in d. tract. de priv. & exempt. explic. num. 1283.*
- 100 Nec est etiam sic Resuscitatus iterum doctotandus *Ang. in l. nam, & Demosthenes. n. 3. ff. de Leg. Medic. in d. tract. Mors omnia solv. p. 2. conclus. 98.*
- n. 274. nec iterum baptizandus. *Marsil. in l. fin. ff. 35. ff. de quast. cum aliis, quos refert, & sequitur Medic. in tract. Mors omnia. fol. par. 2. conclus. 98. n. 274 & seq. ubi de hoc reddit rationem.*
- 101 Verum conclusio, quod Vidua gaudet privilegio l. unica, C. quondam Imper.
- Primò non procedit in Vidua divite, sed bene in paupere, *Rolan. conf. 20. num. 12. & seqq. ubi de communi, lib. 2.*
- 102 Sed contrarium est de Jure verius, cum etiam si illa dives miserabilis existat *Rolan. d. conf. 20. n. 9. & seqq. lib. 2. Natt. conf. 590. n. 1. n. 3. & n. 7. lib. 3. ubi quod similes Personæ optimi solent, ut experientia rerum magistra docet, Menoch. de arbit. ind. casu 66. n. 3. & seq. lib. 2. Franc. dec. 100. n. 19. ubi quod ita indistincte judicat Sacrum Concilium, Theaur. dec. 177. num. 3. ubi quod ita Senatus Marches. de Commiss. avoc. caus. p. 2. §. 2. num. 31. vers. sed quicquid, & inferius eodem n. 31. vers. sed non amplius, ubi de magis communi, & passim Signatura observata opinione testatur, fol. 304.*
- 103 Secundo non procedit in vidua in honesta, hæc enim d. privilegio non gaudet, *Rolan. d. conf. 20. n. 6. & seq. lib. 2. Covar. pract. quast. c. 7. nu. 1. Marches. plures cumulat, de Commiss. avoc. caus. p. 2. §. 2. n. 37. vers. nam illi fol. 306. & n. 56. fol. 308.*
- 104 Tertio non procedit in vidua, quæ virum occidit, cum talis sua culpa sit effecta, *Covar. pract. q. c. 6. n. 3. vers. quid si Vidua, Marches. de Commiss. avoc. caus. par. 2. §. n. 53. fol. 308.*
- 105 Tertio infertur, quod cum Mulier viro destituta, seu habens Virum inutilem, Vidua dicatur, nec non etiam Innupta, Patre destituta, seu habens Patrem similiter exulem, condemnatum ad perpetuos Carceres, vel Triremes, captumve ab Hostibus, vel alias diuturno morbo laborantem, vel alias inutilem, sint personæ pariter miserabiles, eodem privilegio l. unica ad instar Viduarum gaudere debent c. 2. §. sed neque istud, & ibi *Glos. in verbo inutilem, de translat. Epis. Glos. in l. fin. in verbo orbuitates, & ibi etiam Bald. C. ad leg. Fav. de Plagiar. Felyn. in c. significantibus, n. 8. de offic. Deleg. Covar. in pract. quast. c. 7. n. 2. vers. est in hoc, Novar. in Prax. elect. Fori scilicet 2. q. 7. n. 2. & seqq. ubi plurimos cumulat, Gail. observ. 1. n. 44. & seq. ubi alios allegat, Marches. de Commiss. avoc. caus. p. 2. §. 2. num. 11. & seq. fol. 300. & n. 36. ubi alios cumulat fol. 306. Franc. dec. 100. n. 28. Novar. dec. 14. n. 18.*
- 106 Quarto infertur, quod Virgo in celibatu vitam ducens animo in eo permanendi, quæ etiam Viduam in lata significatione dici potest, persona miserabilis reputari, & privilegio l. unica gaudere debet, *Glos. in l. malum §. Viduam in verbo Vidua, ff. de Verbor. signif. l. unica ubi Bart. n. 5. & Fulgos. qui de communi testatur, C. quondam Imper. Covar. pract. quast. c. 7. n. 2. ubi de communi testatur, licet ipse defendat contrarium, Marches. de Commiss. avoc. caus. par. 2. §. 2. n. 39. & vers. Tertio limita fol. 306. & seq. & num. 141. ubi de communi fol. 322. Franc. dec. 100. num. 1. & seqq. Viv. dec. 55. n. 3.*
- 107 Quinto infertur, ut etiam Virgo in Capillo gaudebat privilegio l. unica C. quondam Imper. Andr. de Isern. in Constit. Regni, Statutum n. 10. vers. quid

- quid si Vidua, vel Virgo, & ibi etiam Afflict. q. 8. n. 29. de offic. Magist. Iustitiar. cum alijs cumulatis per Marches. de Commiss. avoc. caus. par. 2. §. 2. n. 39. ubi de communi, fol. 306. & seq. & cum alijs, quos allegat, & sequitur Novar. de elect. for. sect. 2. q. 13. n. 1. & seq. ubi de communi, Franc. dec. 100. n. 1. & seq. ubi quod ita sepe fuit in Sacro Concilio iudicatum, Virum d. dec. 55. n. 3. idq. locum + habet etiam in Virgine stuprata agente pro Stupro contra Stuprantem, Franc. dec. 599. numero 2. par. 4.
- 109 Quod eo magis procedit in Virgine nobili secundum conditionem suam nubere non valente, Dec. in cap. ceterum, n. 74. de iud. Rebuff. in tract. de Sent. provis. art. 3. glo. ult. vers. quarto puella, Marches. de Commiss. avoc. caus. d. §. 2. nu. 38. fol. 302. & nu. 39. vers. tamen limita, fol. 307. cum hac dicatur Persona miserabilis ex allegatis supra, vers. Quinto Puella n. 33.
- 110 Et in Virgine honesta, & gravis ætatis, Covar. pract. quest. 6. 7. n. 2. vers. ceterum, Gaill. observ. 1. n. 42. ubi cum pulchra limitatione, quos sequitur Marches. de commiss. avoc. caus. d. par. 2. §. 2. n. 39. vers. secundo limita, fol. 306. Etiam si Vidua, vel Virgo fuerit desponsata per verba de futuro, nam Sponsalia non sunt Matrimonium, c. nos frater, 30. q. 5. & tunc nec Sponsa dicitur Vxor, nec Sponsus dicitur Maritus, tex. in l. prima. §. & est questio. ff. pro dot. And. de Ifern. in d. Conf. Statuimus, n. 10. & ibi Afflict. n. 30. de offic. Magist. Iustit. Menoch. de arbitr. casu. 66. cum alij allegati per Marches. de Commiss. avoc. caus. d. §. 2. n. 41. vers. quarto amplia, fol. 307. & alij, quos cumulat, & sequitur Novar. de elect. for. sect. 2. q. 13. n. 15. Masfrill. dec. 127. n. 10.
- 112 Quod tamen non habet locum in Desponsata per verba de presenti, quia illa verè est Vxor, licet non sit cognita, vel traducta, adeo quod hoc casu sit cognita, vel traducta, adeo sicut inter Virum, & Vxorem. Ifern. in d. Conf. Statuimus, n. 10. & seq. & ibi Afflict. d. q. 8. n. 31. Novar. d. q. 13. n. 4. & seq.
- 113 Prout nec etiam habet locum in Virgine nobili valde divite, & plures Consanguineos, ac Fautores habente, Marches. d. par. 2. §. 2. n. 41. vers. limita premissa, fol. 37.
- 114 Nec in ea, quæ est in potestate Patris, vel Avi, Novar. in Prax. elect. for. sect. 2. q. 13. n. 3. vers. verum, & n. 4.
- 115 Sexto infertur, quod cum Pauperes sint personæ miseratione dignæ, ut diximus supra, vers. Sexto Pauperes, n. 54. ipsi quoque privilegio leg. unica sine dubio gaudere debent, Covar. pract. quest. 6. 6. n. 3. Marches. de commiss. avoc. caus. p. 2. paragr. 2. n. 11. & seq. fol. 300. & seq. & n. 52. fol. 308. Thesaur. dec. 177. num. 1. Crescent. dec. 16. de privil.
- 116 Sed hoc non procedit in Paupere sua culpa effecto, prout ludo, gula, vel ob crimen, Covar. d. c. 6. n. 3. vers. sed si quis, Menoch. de arbitr. iud. casu 182. n. 51. lib. 2. Rebuff. de Sentent. provis. art. 3. glo. ult. vers. item dicebat, Marches. de Commiss. avoc. caus. d. paragr. 2. n. 52. vers. c. quod si pauperes, fol. 308. Buratt. dec. 320.
- 117 Septimo infertur, ut eo magis d. privilegio leg. unica de iure gaudere debeant Hospitalia

- legitimè erecta, si enim hoc privilegium datur ut supra, Pauperibus, & miserabilibus, qui in Hospitalibus in eorum necessitatibus, & infirmitatibus alijs, curari, & creari solent, ergo multo magis ipsis Hospitalibus tribuendum, arg. Auth. multo magis, C. de sacrosan. Eccles. Covar. pract. quest. 6. 7. nu. Marches. de commiss. avoc. caus. d. par. 2. §. 2. n. 6. & seq. fol. 300. Rot. dec. 262. n. 1. & seq. par. 4. divers.
- 118 Octavo infertur, quod cum Studentes gaudeant omnibus privilegijs miserabilibus Personis concessis, etiam hoc leg. unica privilegio de iure gaudere debent arg. Auth. habita C. ne Fri. pro Pat. latè Novar. qui alios cumulat in Prax. elect. for. sec. 2. q. 15. n. 1. & seq. Viu. dec. 55. n. 5.
- 119 Nonò infertur, quod cum Ecclesia gaudet privilegijs Miserabilium personarum, etiam ipsa de iure debet gaudere leg. unica privilegio, And. de Ifern. in Conf. Statuimus, n. 3. de offic. Magist. Iustit. Covar. pract. quest. 6. 7. n. 3. Capyc. dec. 160. n. 1. Afflict. dec. 257. n. 2.
- 120 Quod sine difficultate procedit, quando contra Ecclesiam adeest violentia, rapina, vel fraus, etenim istis casibus Ecclesia habet electionem fori, cap. cum sit generale de For. compet. tradit Afflict. in Conf. Regn. Statuimus, n. 17. de offic. Magist. Iustitiar. Alex. cons. 103. num. 9. in fin. ubi de communi, lib. 5. Covar. pract. quest. 6. 7. n. 3. ubi de communi, Afflict. dec. 357. n. 2.
- 121 Et in Ecclesia paupere, quæ attenta paupertate sine dubio debet gaudere privilegio Pauperum, & sic d. l. unica, Covar. pract. quest. 6. 7. n. 4. vers. Tertius erit Marches. de Commiss. avoc. caus. p. 2. §. 2. n. 6. & seq. fol. 300.
- 122 At in Regno Castellæ hoc privilegio L unica gaudet Ecclesia, si vè illa sit Monasterium ex quatuor ordinibus Mendicantium, videlicet Sancti Francisci, Sancti Augustini, Sancti Domini, & Sanctæ Mariæ de Monte Carmelo, si vè cuiusvis ordinis Monialium, etiam si Ecclesiæ istæ sint divites, quod quidem privilegium habet Ecclesia, tam ex antiquo usu Forensi, quam ex Constitutione Regia, prohibente Officialibus ab illis exigere laboris Salariu, ex quo videntur ob id dictæ Ecclesiæ similes Pauperibus censeri, & deniq. ex Praxi diutius observata idem privilegium qualibet Ecclesia, licet dives habet ex usu Forensi, cuius rei ratio est, quia bona Ecclesiæ sub Tutorem, & Administratum arbitrio sunt, sicut bona Pupillorum, unde Pupillis similis censentur, & illis æquiparantur à iure communi, cap. 1. de in Integr. restit. latè Covar. pract. quest. 6. 7. n. 3. Marches. de commiss. avoc. caus. par. 2. §. 1. n. 146. vers. immo cum Ecclesiæ, fol. 322. Novar. in Prax. elect. for. sect. 2. q. 49. n. 3. & seq.
- 123 Et ob id absolute videtur dicendum, stante d. æquiparatione, Ecclesiam de iure comprehendit sub d. l. unica, C. quando Imperat. arg. eorum quæ superius diximus verb. & cum dicta facultates, n. 85. & sic Ecclesiæ competere d. l. unica, privilegium, sicuti in Sacro Concilio decilum fuisse testatur And. de Ifern. d. Conf. Regn. Statuimus n. 3. latè Novar. alios cumulans in Prax. elect. for. sect. 2. q. 49. n. 1. & seq. per tot. ubi de communi, & passim in Praxi servata opinione testatur, Capyc. dec. 150. Afflict. dec. 257. nu. 2. & seq.

- 124 Et licet d.l. unica Ecclesias ligare aut capere non possit, cum sit Imperialis, nihilominus illam etiam in foro Ecclesiastico locum habere, dicendum est, prout quotidie Praxis hoc privilegium admittit, e ratione quia cum Jus Canonicum illam non corrigat, quinimodo illi potius assistat cap. 1. ubi Glof. in verbo, plus tamen, de hoc privilegio mentionem facit, dist. 87. censetur illud approbasse, ac proinde etiam in causis ad forum Ecclesiasticum, & Ecclesiasticas personas cum alijs prefatis Privilegiatis concurrentes, spectantibus, procedere non ambigimus, juxta opinionem, quam sequitur Signatura, de qua testatur Marches. de Commiss. avoc. caus. d. par. 2. §. 1. n. 146. fol. 122. & seq.
- 125 Decimo inferitur, quod etiam Cæci, Leprosi, Mutuli membris, Senes, Decepti, Pauperes continuo morbo laborantes, & Debiles, tam mentis, quam corporis, ac omnes aliae Personae miserabiles, quarum Natura movetur ad miserendum, de quibus supra vers. ceterum persone miserabiles, & seq. n. 44. & 99. gaudet privilegio legis unice, azo. in summ. Rub. C. quand. Imper. Rolan. conf. 20 n. 1. lib. 2. Imol. in c. significantibus n. 18. & seq. de offic. Deleg. Nat. conf. 590. n. 8. Marches. de Commiss. avoc. caus. p. 2. §. 2. n. 13. fol. 300. & n. 49. & seq. fol. 308. Afflic. dec. 257. n. 1. Thef. decif. 177. n. 1. Viv. decif. 55. n. 1. & n. 4. Possuntque fori declinatoriam opponere, etiam post liis contestationem, Viv. d. decif. 55. num. 1.
- 127 Et eorum causae debent signanter cognosci per suprema Tribunalia repræsentantia Principem Rolan. conf. 75. n. 34. & seq. lib. 1.
- 128 Trahuntque hujusmodi Personae ad forum Principes, sed non trahuntur d. l. C. quand. Imper. Innoc. m. c. significantibus, n. 5 de offic. Deleg. & ob id, si volunt illam declinare, utique possunt, quia tunc demum Princeps est illarum Judex, si eis placuerit alias secus, Afflic. in dicta Const. Regn. Statuimus, n. 34. & seq. vers. undecimo queritur, de offic. Magistr. iustit.
- 129 Sed Conclusio quod Miserabiles personae habeant fori electionem, ut supra.
- Primò non procedit in Miserabili sua culpa, effectio, nam ob delictum effectus Cæcus, vel Debilitatus, vel alias propria culpa miserabilis non gaudet dicto privilegio, Afflic. in d. Constit. Regn. Statuimus, n. 28. de offic. Magistr. cum alijs allegatis supra n. 66. n. 194. & vers. sed hoc non procedit in Pauperes n. 116.
- 130 Secundo non procedit in causis, quæ debent cognosci ab aliquo, qui est Judex privative, quoad alios, Afflic. in d. Const. Statuimus, q. 10. n. 33. & decif. 257. n. 3. & ibi Versill. nu. 4. cum alijs allegatis supra vers. Quinto non procedit in Pupillo in forma Camera obligato, nu. 82. & seq.
- Tertio non procedit, nisi ad effectum trahendi Adversarium coram Principe, vel alio Adversarii Judice competente, Afflic. d. decif. 257. n. 2. & seq.
- 132 Quarto non procedit inter æquæ Privilegiatos, Tunc enim cum Privilegiatus contra Privilegiatum non utatur privilegio, conquisantur privilegia, Actor sequitur forum Rei, l. verum, §. item qui rivus, ff. de Minor. l. sed & Milites in prin. ff. de excus. tut. §. sed & hoc in Auth. de Sanctiss. Epif. Bart. in l. fin. ff. ex quibus caus. maior. Marches. de Commiss. avoc. caus. par. 2. n. 79. fol. 312. Covar. pract. quest. c. 7. n. 4. Versil. ad Afflic. decif. 56. Franc. decif. 188. n. 2. Thef. decif. 177. nu. 9. vers. limitatur tamen, Rot. dec. 157. nu. 1. par. 1. divers. & decif. 193. n. 25. par. 7. recent.
- 133 Quod procedit etiam in Foro Ecclesiastico inter Ecclesiam, & aliam personam, ut supra æquæ privilegiatam, secundum opinionem, quam sequitur Signatura, Marches. de Commiss. avoc. caus. d. §. 2. n. 146. vers. Immo cum Ecclesia, fol. 312. & seq.
- 134 Primò tamen hæc quarta fallentia non habet locum, quando Unus est magis privilegiatus, quam alter, nam magis privilegiatus trahit minus privilegiatum, & non trahitur, l. contra Pupillum, §. si qui ad maius, ff. de re iud. Lambertin. de lute par. lib. 1. p. 1. q. 9. art. n. 44. Afflic. in d. Const. Statuimus, c. 12. n. 35. de offic. Magistr. iustit. & decif. 56. ubi Versil. n. 1. & seq.
- 135 Secundò regula quod privilegiatus contra Privilegiatum non utitur privilegio, non habet locum quando major ratio privilegij viget in uno, quam in alio, Rot. decif. 557. num. 4. par. 1. divers.
- 136 Tertio non habet locum d. regula, quando uti volens privilegio agit de damno vitando, l. verum, §. fin. & l. si apud, ff. de minor. Rot. decif. 557. num. 2. par. 1. divers. & decif. 190. n. 29. p. 6. recent. nisi etiam alius, contra quam eo uti vult, ageret ipse quoque de damno vitando, Alex. conf. 55. n. 18. lib. 5.
- 137 Quarto fallit contra eum, in quo cessat causa privilegij, cap. Abbate, de verb. signif. Glof. in cap. ita ita nos, in verbo cessaverint, 25. q. 2. Abb. in cap. auditu, n. 8. de rest. in integr.
- 138 Quinto fallit contra eum, qui non est privilegiatus in illa causa, Rota decif. 557. nu. 3. par. 1. divers.
- Proinde inferri potest, quod cum Ecclesia, vel Pia causa sit passivè tantum, non autem activè privilegiata in detractione Falcidiae, etenim jus detrahendi Falcidiam etiam Ecclesiae, vel Pie cause Instituta competit de jure communi, non ex privilegio, non potest Ecclesia instituta detrahere Falcidiam contra Piam causam, vel Ecclesiam legatariam, quæ est in hoc privilegiata, nè detractionem hujusmodi patiatur, Magon. dec. Flor. 130. n. 10.
- 139 Sextò denique regula, quod Privilegiatus contra Privilegiatum non utitur privilegio, generaliter limitatur, ut non habeat locum, quando alteri ex Privilegiatis assistit Jus commune, nam tunc senotus privilegijs, is præfertur, cui Jus commune assistit, Covar. pract. quest. c. 7. n. 4. vers. sexto idem probatur, Rota d. dec. 557. n. 2. par. 1. divers.
- 140 Quintò conclusio, quod miserabiles Personae habeant electionem fori, non procedit, quando in concessione Jurisdictionis fuit d. privilegio l. unica derogatum, illi etenim potest derogari sed non sufficit derogatio per clausulas generales, Grammat. decif. 20. num. 4. Crescen. dec. 16. de privil. Franc. decif. 192. n. 4. & seq. ubi de veriori, & communi testatur, Thef. decif. 177. n. 2. Sed requi-

requiritur derogatio specialis cum clausula, non obstante quod sint Viduæ, vel Pupilli, Nepot. inter conf. Alber. Brun. conf. 12. ubi de magis communi, quem refert & sequitur Grammat. decis. 10. n. 7. vel cum clausula non obstante, quod sint miserabiles personæ, Franc. dec. 187. n. 1. & seq. vel cum clausula non obstantibus privilegiis, etiã in corpore Juris clausis, Marches. de commiss. avoc. caus. p. 2. §. 2. n. 19. fol. 301.

141 Nec potest privilegio l. unica derogari, nisi per Signaturam Sanctissimæ, etenim Signatura Justitiæ, & Inferiores manus apponere non valent, dum agitur de Legum, Statutorum, & Privilegiorum derogatione, cap. causam de rescrip. Marches. de commiss. avoc. caus. d. §. 2. n. 18. fol. 301.

142 Non solum autem Personæ miserabiles, ex privilegio l. unica C. quondam Imper. non possunt trahi ad iudicium extra proprium domicilium in prima, sed nec etiam in secunda, & alia ulteriori Instantia, Tum quia tamen rub. C. quondam Imperat. inter Pupill. & Vid. & ne exhibeant, quam tex. d. l. unica, ibid. nostrorum iudicium compellantur loquuntur per verba, universalis negativa, & ob id capit tam primam, quam secundam, & ulteriorem instantiam, Rolan. conf. 45. n. 12. lib. 2. Tum etiam quia d. l. unica, ubi supra, loquitur per verba numeri pluralis, unde comprehendit etiam Iudices appellationum, & sic non solum primum, sed etiam ultiores, Gabr. de Leg. consil. 2. n. 46. faciunt tradita per Tirag. in l. Boves, §. hoc sermone, lim. 8. ff. de verb. signif. præsertim cum vigeat semper eadem ratio, tam in prima, quam in secunda, & ulteriori Instantia, latè Marches. de commiss. avoc. caus. d. p. 2. §. 2. n. 68. vers. amplia vigesimo secundo fol. 310.

143 Sed an Viduæ, & aliæ miserabiles Personæ possint alios trahere extra proprium domicilium ad citram Principis, etiam in secunda, & ulteriori instantia, fuit quoad secundam Instantiam affirmativè decissum in Senatu Pedemontano apud Theaur. decis. 177. num. 8. qui licet de tertia & ulteriori instantia, idem non asserit nihilominus nec etiam id negat, ut opinatus videtur fuisse Marches. d. §. 2. n. 111. fol. 318. Et tamen cum

144 semper ad favorem Viduæ, & miserabilium Personarum privilegio l. unica gaudentium militet eadem ratio, quæ in prima etiam, in secunda, & tertia, & ulteriori instantia, non mirum si Praxis, rerum magistra, in Tribunali A. C. huiusmodi Personas in qualibet instantia dicto privilegio gaudere debere, declaraverit, & ita passim observet.

145 Ceterum si Persona, quæ privilegio l. unica gaudet, habeat causam cum aliis communem, utique etiam litis Confortibus hoc privilegium confert, l. si communem, in princ. ff. quemadm. serv. amitt. l. si u qui duos, ubi Bart. n. 1. & seq. ff. de lib. leg. Nat. conf. 590. nu. 16. Covar. pract. q. c. 7. n. 4. vers. solet in fin. Marches. de Commiss. avoc. caus. p. 2. §. 2. n. 42. fol. 307. Theaur. decis. 177. n. 4. vers. amplia tertio.

146 Hinc videmus, quod laicus, habens causam communem cum Clerico, gaudet etiam ipse ex persona Clerici confortis privilegio Fori Ecclesiastici, l. precipimus, §. eo observando, ubi Bart.

C. de appell. Bart. & alij in d. l. si communem, ff. quemadm. serv. amitt. & in l. i. C. si in communem ead. caus. c. 2. ubi Socc. n. 18. de for. comp. Dec. in l. si Emancipati, n. 5. & ibi etiam las. n. 13. C. de Collat. Felyn. in c. 1. n. 9. vers. sunt autem prædicta, de prescrip. Socc. conf. 12. Quoniam, n. 17. lib. 1. Rom. conf. 195. In casu n. 5. & ibi Mandos. in verbo individuum, Nat. conf. 590. n. 18. Staphil. de lit. iust. versic. dicendum est modo fol. 158.

147 Sed hæc primò non procedunt, quando causa est dividua, nam tunc quilibet coram suo Iudice convenitur, secus si sit individua, Dec. in l. si Emancipati n. 5. C. de coll. at. Socc. d. conf. 12. nu. 17. lib. 1. Abb. in sua q. 6. Gandolphus, n. 11. vers. cum ergo concurrant, & conf. 33. n. 8. lib. 2. Alex. consil. 122. n. 17. & ibi Apost. in verbo uterque, lib. 4. Roman. d. conf. 195. n. 5. & ibi Mandos. in verbo Individuum, cum aliis supra allegatis & in terminis l. unica, C. quondam Imperat. tradit Covar. pract. q. c. 7. n. 4. in fin. vers. solet, Marches. de commiss. avoc. caus. d. p. 2. §. 2. n. 43. fol. 307.

148 Dicitur autem causa individua, quando agitur de unica re, unica actione, l. in hoc iudicio, ff. fam. l. c. i. Castr. in l. certa ratione, C. quan. prov. non est necess. latè Card. Tusc. lit. I. concl. 102. per tot. & signanter, n. 25.

149 Secundo non procedit, quando Pupillus, vel Persona miserabilis, vel Clericus veniet ad causam uti defensor necessarius, quia tunc non potest trahere causam coram suo Iudice, sed tenetur defendere in eâ Curia, in qua agitur causa contra tertium possessorem, l. venditor, ubi Bart. in princ. & Castr. n. 1. & seq. ff. de iud. Bald. consil. 126. Vxor. num. 2. lib. 2. Marches. de commiss. avoc. caus. par. 2. par. 2. num. 43. vers. limita, ut secunda fol. 307.

150 Denique non omnino, quod Viduæ, Pupilli, Orphani, & aliæ Personæ miserabiles existunt sub protectione Ecclesiæ, & sunt fori Ecclesiastici, cap. super quibusdam, de verb. signif. c. licet multum de Conf. c. 1. & c. 2. dist. 87.

151 Sed in hac re distinguendum est, hanc aut dictæ Personæ sunt pauperes, & tunc subsunt Foro Ecclesiastico, d. cap. licet multum, de Conf. Innoc. in c. significantibus, n. 1. & ibi Imol. n. 19. de offic. deleg. Nat. conf. 590. n. 11. Rol. consil. 22. num. 16. lib. 2.

152 Aut sunt divites, & tunc aut sunt oppressæ, seu spoliatæ, & sunt sub foro Ecclesiastico, adeo quod possunt agere in d. foro etiam contra Laicum, & super re temporali c. ex parte de foro comp. Socin. in cap. licet ex suscepto, col. 3. n. 9. de foro comp. Rol. conf. 20. n. 16. lib. 2. Covar. pract. quæst. c. 6. n. 1. vers. Imo, & in hoc, ubi de receptissima DD. opinione testatur.

153 Hæc tamen communis opinio non procedit in Regnis Francorum, & Hispanorum, ex quo ibi in Praxi non est usu recepta, nisi data negligentia Iudicis secularis in exhibendo huiusmodi Personis Justitiæ complemento, & ob id etiam aliam opinionem contra communem tueri conatur Covar. pract. quæst. d. c. 6. n. 1. vers. Imo, & in hoc.

154 Aut dictæ Personæ miserabiles non sunt pauperes nec oppressæ, & tunc demum subsunt Foro Ecclesiastico, si Iudex Sæcularis illi non exhibet

- bet Iustitiae complementum. cap. extenore, de fi-
re compet. Innoc. in cap. significantibus, nu. 1. & ibi
Imol. nu. 19. & Butr. n. 22. de offic. Deleg. Rol. d. conf.
20. n. 16. & seq. lib. 2. Covar. praet. q. d. c. 6. n. 1. versic.
his, & illud, ubi testatur, omnes ita tenere in d. c.
extenore de foro compet.
- 154 In reliquis poterit in facti contingentia ediri
Jo. Mur. Novar. l. c. Lucanus, qui uberrimum tracta-
tum in duas partes divisum de elect. & var. Fori
compilavit, & de praemissis, & aliis in hac materia
copiose diservit, & pertractavit.
- B Imperatores Valentianus, Theodosius, & Ar-
156 cadus Augusti concesserunt aliis Privilegium
Curialibus Urbis Romae, ne quis possit eos, nisi
in Curia coram eorum Iudice convenire, quod
quidem Privilegium, ac Leges eorumdem Curia-
lium favorem editas, Imperatores, Arcadius, Honor-
rius & Theodosius libentissime confirmarunt, ac
deinde Imperator Justinianus, praedicta appro-
bando, in corpore Juris clausit, l. 1. & l. 2. c. de Cu-
rial. Urb. Rom. lib. 11.
- 157 Hinc Summus Pontifex Eugenius IV. volens
antiquum Curialium privilegium ampliare, sub
Anno Domini 1432. pontificatus sui ann. secun-
do, Constitutionem edidit, quae deinde ab eius
nomine, Eugeniana nuncupata fuit, qua statuit
Officiales Apostolicae Sedis, ut ejus obsequiis
promptiores redderentur, extra Romanam Curia-
m litibus vexari non posse, eodemque privilegio
venientes ad Romanam Curiam pro suis, & eo-
rum causis, & negotiis, ac litibus, & negotiis du-
rantibus, ac reddentes ab ea gaudere debere con-
suetis, prout latius in d. Const. quae incipit Divina
& est Eugen. IV. const. 4. impress. in nov. Bullar. tom.
1. fol. 272.
- 158 Officialium autem praedictorum appellatione
in Constitutione Eugeniana, Primò continentur
etiam Cardinales S. R. E. uti Officialia primarii
Sedis Apostolicae, & Collaterales Papae, cap. fun-
damenta §. de elect. in 6. Oldr. conf. 48. n. 2.
cum aliis adductis per Marches. de Comm. super
Eugen. p. 2. §. in eo n. 37. fol. 461.
- 159 Secundo Officialium hujusmodi appellatione
in d. Constitutione Eugeniana, ex praescripto, &
inveterato Romanae Curiae stylo comprehendun-
tur omnes Curiales Urbis, etiam si Officialia non
sint, Manos. super reg. Cancell. 3. n. 3. Cherub. in
Compend. d. const. 4. Eugen. 4. schol. 1. fol. 55. Mar-
ches. de Commiss. sup. Eugen. §. 1. num. 31. fol. 460.
Rot. dec. 146 n. 2. lib. 2. p. 3. divers. Bar. dec. 220.
num. 3.
- 160 Hinc Summus Pontifex concessit Aud. C. fa-
cultatem in vim constitutionis Eugenianae in fa-
vorem Curialium emanatae, inhibendi, ut expre-
se legitur in dictis facultatibus, Greg. XIV. in eius
Constit. ad genus §. 18. impress. post Salust. Tib. in
prax. lib. 4. Paul. V. const. 28. Eximiae §. necnon
etiam in vim Constitutionis, & const. 71. Universi a-
gri, sub titulo de Audir. Camera, §. Preterea Au-
ditor.
- 161 Sub appellatione autem Curialium Primò ve-
niunt Familiares Cardinalium, Oldr. conf. 211. n. 5.
& seq. cum aliis allegatis supra, hac eadem par. 3. c. 1.
sub lit. C. vers. sub appellatione, n. 56.
- 162 Ad quam quidem familiaritatem acquiren-
dam requiritur mens, & dens, Rota in Salaman-
tina Beneficiorum, 9. Jun. 1599. coram bo. me. Penia,
impress. apud Marches. de commiss. super Eugen. par. 6.
§. 1. decis. 2. n. 1. fol. 464.
- 163 Secundo sub appellatione Curialium veniunt
omnes sequentes Romanam Curiam, Oldr. conf.
215. n. 5. necnon + ubique locorum sequentes
ipsum Romanum Pontificem, nam ubi Papa, ibi
Roma, ubi Papa, ibi Curia, cap. ubi periculum. §.
hoc sacro de elect. in 9. clem. 2. §. sanè, ubi Glos. in
verbo residere, de Magist. cum aliis allegatis supra
d. par. 3. c. 1. lit. C. vers. est igitur n. 63. licet extra Ro-
manam Urbem Papa moretur, cap. illud, & cas.
multi 40. distin. Marches. de Commiss. super Eugen.
par. 2. §. 1. n. 7. & seq. fol. 455.
- 165 Et gaudem Officialia, seu Curiales praefati
privilegio Eugenianae, sive sint Romanae Curiae
Advocati, ut per Bar. d. decis. 220. n. 3. sive sint e-
jusdem Romanae Curiae Procuratores, ut per Mar-
ches. de Commiss. super Eugen. par. 2. §. 1. n. 1. fol. 460.
sive alii Curiales, Rota decis. 9. n. 22. par. 5. recent.
sive alii Romanam Curiam sequentes in d. Con-
stitutione comprehensis, ut passim dictam Con-
stitutionem Eugenianam declarando, observavit,
& observat Praxis, & Curia juxta l. si interpreta-
tione ff. de Leg.
- 166 Et ob id dictam Constitutionem Eugenia-
nam in favorem Curialium emanatam appellat
expresse, & declarat Paul. V. in d. const. 28. Eximiae,
§. necnon etiam, & Constit. 71. Universi agri, §. pra-
terea Auditor.
- 167 Ad hoc autem, aut Curialitas hujusmodi ac-
quiratur, requiritur animus, & factum qualifica-
tum per aliquod exercitium, quod scilicet quis
Pontifici, Cardinalibus, vel Officialibus Curiae
inserviat, vel alias occasione Curiae in Urbe com-
moratus fuerit, Rota decis. 616. n. 2. par. 4. divers.
& decis. 9. n. 5. & seq. par. 5. recent. ad + illius ta-
men amissionem sufficit animus, quod illi pendet
Mantic. decis. 313. & decis. 323. Rot. dec. 9. n. 7. par.
5. recent.
- 169 Et quamvis Curiales pro majori parte non
sunt graduati, Verall. decis. 33. n. 2. par. 3. illis + ta-
men, ultra praefatum conceduntur alia privilegia,
de quibus Gonzal. ad reg. 8. glos. 4. n. 147. cum plu-
ribus segg. Rot. d. decis. 9. n. 12. par. 5. recent.
- 171 Curialis vero Eugenianae privilegio gaudens,
viri dignior confert, dictum privilegium etiam a-
liis litis Confortibus, illos ad se, suumque Tribu-
nal trahit, Bart. in l. solent n. 14. ff. de alim. et bar.
legat. Marches. de Commiss. super Eugen. par. 2. §. 1.
n. 31. & segg. fol. 400. ubi quod ita resolvit Signa-
tura.
- 172 Nam magis dignum trahit minus dignum, &
signanter in individuis, l. cum qui ades. ff. de usu. ap.
l. si alieni, ff. de solut. l. qua Religiosus, ff. de rei vin-
dic. c. non estimentur, 13. q. 2. Glos. in c. quod in du-
bii, de consec. Ecles. vel Altar. Bald. & alii in l. si
communem, ff. quemadmodum serv. amitt. Bart. in l. 1. n.
5. & seq. C. si in communi eademque caus. luf. in l.
Imperium. n. 3. vers. nota. ex isto textu ff. de iur. omni.
lud. & in l. si Emancipati. n. 5. & segg. & ibi Dec. n.
5. C. de collut. Alex. cons. 82. In causa n. 7. in fin.
& ibi App. in verbo dignum, lib. 1. Nat. cons. 590.
n. 17. & seq. Staphil. de lit. Instit. vers. dicendum
est modo fol. 158.
- 173 Sed Eugeniana, Primò non procedit ad favo-
rem

- rem Actorum, etenim Curiale s Reos non etiam Accores capit, *Marches. de Commiss. super Eugen. par. 2. §. 1. n. 28. fol. 460. Cherub. in Compend. Bull. tom. 1. super Conf. 4. Eugen. IV. fol. 2. Rota in Mediolanen. Bonorum 28. Martij 1594. coram bo. me. Cardinali Millino, impress. apud Marches. de Commiss. super Eugen. par. 2. §. 1. decis. 1. n. 1. fol. 464.*
- 174 Ex quo prius inferitur, quod Curialis Actor sequitur forum Reil. iuris ordinem, *C. de iurisd. omn. iud. cap. cum sit generale, de For. compet. Marches. de Commiss. super Eugen. par. 2. §. 1. nu. 27. vers. nam aut Curialis, fol. 460.*
- 175 Secundo inferitur, quod gesta in partibus contra Curialem, seu Venientem ad Curiam, non tamen ibi prius citatum, & preventum, sunt nulla *Sarnen. dec. 42. lib. 1.*
- 167 Debet tamen Curialis in partibus conventus opponere privilegium Eugenianæ ante litem contestatam, *Rota dec. 12. de except. in antiq. Marches. de Commiss. super Eugen. d. par. 2. §. 1. num. 19. fol. 456. alias t. contestando litem amitti privilegium, etiam si consensit in iurisdictionem Judici de partibus per Procuratorem habentem Mandatum cum libera, Marches. de Commiss. super Eugen. d. p. 2. §. 1. num. 21. & seqq. fol. 457. ubi quod ita fuit in Signatura resolutum.*
- 178 Secundo non procedit, quando Curialis intendat remedium l. diffamari *C. de Ingen. manumiss. & non docet de sua possessione, licet enim Intenans dictum remedium sit Reus, cum tamen non probet suam possessionem, non potest frui privilegio Eugenianæ, quia remedium, l. diffamari non datur non possidenti, seu de sua possessione non docti, Bald. in l. 3. nu. 2. C. qui bon. ced. poss. Gabr. de ad. concl. 6. num. 3. Rota in Mediolanen. Bonorum, 28. Martij 1594. coram bo. me. Cardinali Millino, impress. apud Marches. de Commiss. super Eugen. par. 2. §. 1. dec. 1. num. 1. & seqq. fol. 464. cum alijs cumulatis supra, hac eadem p. 3. 6. 3. lit. A. vers. Quarto requiritur, n. 87.*
- 179 Tertio non procedit adversus Privilegiatos virtutel. unica *C. quando Imperat. nam cum privilegium l. unica sit in corpore Juris clausum, & in Eugeniana adsit tantum clausula non obstantibus privilegijs, & non adsit verba etiam in corpore iuris clausa, non censetur l. unica derogatum Felyn. in cap. sicut Romana, num. 12. de rescript. Ruin. conf. 228. num. 13. lib. 1. Marches. de Commiss. super Eugen. par. 2. §. 1. num. 25. fol. 457. n. 30. fol. 460.*
- 180 Quarto non procedit, quando is, qui obtinuit ab A. C. Monitorium, seu Inhibitionem virtute Eugenianæ, non habitavit in Curia, saltem spacio unius anni, licet enim A. C. habeat in facultatibus, ut possit virtute Eugenianæ Curiales tueri *Paul. V. Conf. 28. Eximia, §. necnon etiam in vim, nihilominus in Reformatione Tribunalium Vr. bis expresse disponitur, quod A. C. non concedat Monitoria, seu Inhibitiones in vim Constitutionis Eugenianæ in favorem Curialium emanatæ, nisi pro illis, qui saltem per annum continuè in Curia residentiam fecerint, Paul. V. Conf. 71. Vniversi agri, sub tit. de Audit. Cam. §. Prætereà Auditor.*
- 181 Quinto non procedit, quando Curialis recessit à Curia animo non redeundi, nam si degit longo tempore in partibus, ibi conventus non gaudet privilegio Eugenianæ, cum enim Curiam non sequatur, & animum eam sequendi non habeat, Curialis utique dici non potest, *l. fin. in fin. C. de Agen. in reb. lib. 12. Marches. de Commiss. super Eugen. par. 2. §. unico, n. 16. fol. 456. ubi quod ita fuit in Signatura resolutum.*
- 182 Sexto hodie non procedit ad favorem Curialium Clericorum, Beneficia Ecclesiastica obtinentium, respectu dictorum Beneficiorum, Licet enim Eugeniana etiam Clericos comprehendat, ut ex lectura, & verbis ipsius apparet, nam ibi disponitur, quod nullus Iudex cujuscvis dignitatis, ac præheminentiæ existat contra Accedentes ad Romanam Curiam pro suis negocijs, vel moram trahentes, procedere aut in eos excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aut privationis Beneficiorum, seu quamvis aliam Sententiam promulgare audeat, sub pœna nullitatis, sed suspendere, & Beneficia obtinere pertinet ad Clericos, ergo Clerici in d. Eugeniana Constitutione continentur.
- 183 Nihilominus *Sacr. Concil. Trident. sess. 23. c. 1. §. eadem omnino, de reformat. decernit Clericos Beneficia Ecclesiastica, curam Animarum annexa habentia, retinentes, non residentes posse per eorum Ordinarios citari, & in eorum contumaciam per Censuras Ecclesiasticas etiam usque ad privationem Beneficiorum ad residendum compelli, nec executione appellatione, aut inhibitione aliqua etiam in Romana Curia, vel vigore Eugenianæ Constitutionis posse suspendi, aut retardari, & rursus sess. 24. c. 11. in fin. expresse disponit, quod privilegia, quæ Residentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ Constitutionis, aut Familiaritatis Cardinalium competere solent, ea in ijs, qui Beneficia Ecclesiastica obtinent, ratione prædictorum Beneficiorum minime intelligantur, sed Ordinarij locorum iurisdictionis subiecti permaneant, non obstantibus quibuscvis Inhibitionibus.*
- 184 Sed hoc non procedit in Curialibus Clericis Beneficia huiusmodi non retinentibus, vel alias à iurisdictione Ordinarijs exemptis, quorum nullus est Iudex præter Summum Pontificem, nos enim Eugenianam comprehendere, & ejus privilegio ad instar aliorum Curialium, nè conventi valeant extra Curiam Romanam, potius debere, pro comperto est habendum, *Marches. de Commiss. super Eugen. p. 2. §. 1. n. 62. fol. 463.*
- 185 Nec dicatur cum eodem *Marches. de commiss. d. §. 1. nu. 60. in fin. fol. 463. quod Eugeniana, uti Constitutio secularis non comprehendit Clericos, ut dixit Rota in Romana Saluiani, prima Julij 1609. coram bo. me. Manzano, quæ est impressa apud eundem Marches. de Commiss. super Eugen. par. 2. §. 1. dec. 7. fol. 468. & seq.*
- Si quidem dicta decisio Romana Saluiani non loquitur de Eugeniana, sed Agidiana, quarum Constitutionum altera cum altera nihil commune habet.
- 186 Etenim Agidiana est constitutio Provinciæ Marchiæ Anconitanæ, disponens, nè in summario possessore detur appellatio, & in hoc

Jus Canonicum ad terminos Juris Civilis reducit, & cum siennepata, & edita fuerit a bon. mem. Cardinali Agidio Catillo dicta Provincia Mar-
chiae Gubernatore, qui non habebat Jurisdic-
tionem, nisi in temporalibus, non mirum si di-
cta ejus Constitutio secularis non comprehendat
Clericos. & bona Ecclesiastica, ut latius superius
diximus p. 2. c. 6. n. 159. & seqq.

187 Sed nostra Constitutio Eugeniana ab ipso
Romano Summo Pontifice Eugenio IV. pleni-
tudinem potestatis, ac Jurisdictionis in ipsos
Clericos habente, fuit edita, & denominata, &
ob id Clericos omnes juxta illius formam, & te-
norem, ac superius tradita, comprehendere am-
bigendum non est.

188 Denique non omitto, quod Constitutio Eu-
geniana habet decretum irritans, &c. & clausu-
lam sublata &c. que claudunt os, & ob id absque
apertione ovis tollunt Judici facultatem aliter ju-
dicandi, Bart. in l. fin. C. de canon. frum. vrb. Rom.
lib. 11. Card. Parisi conf. 38. n. 7. lib. 4. Verall. dec. 134.
n. 4. p. 3. Put. dec. 48. n. 6. & seq. lib. 1. in correct.
Duran. dec. 74. n. 55. Rot. dec. 174. n. 13. p. 7.
recent.

189 Et operatur decretum irritans, quod Constitutio
super qua est appositum, postea impugnari non
possit sub praetextu, quod non sit us recepta, quia
cum constat de intentione Principis, qui con-
cessit privilegium, illam inferior elidere non po-
test c. dilecto circa fin. & ibi Canonista, de preben.
Archid. inc. cum de beneficio. n. 2. vers. sed pone quod
Papa quem sequuntur ibi Franc. n. 3. vers. in glof. 11.
in fin. & n. 4. Anchar. col. 2. vers. secundo quero, &
Gemin. col. 2. vers. sed pone quod Papa, de preb. in 6.
Verall. dec. 204. p. 3. Rota in Virdanen. Parochialis
23. Janij 1586. coram bo. mem. Gypho, & dec. 217. n.
6. p. 7. recent. ubi quod ita pluries tenuit Rota Buratt.
dec. 74. n. 10.

190 Et ob id privilegium continens decretum, nec
per non usum, nec per contraventionem, nec per
praescriptionem tolli potest, nisi cum scientia, &
expresso consensu Principis illud concedentis,
Archid. in d. c. cum de beneficio. nu. 2. cum alijs supra
allegatis, Felyn. in c. cum accessissent n. 2. vers. quarto
limita. de Const. l. 1. in l. ius publicum n. 2. vers. quinto
fallit, & n. 3. ff. de pact. Ruin. conf. 228. num. 11.
in fin. lib. 1. Rota dec. 3. de privil. in antiqu. & dec.
240. n. 4. p. 4. divers. Buratt. dec. 704. num. 11.
vers. secundo, nec potest ei renunciari in praeju-
diciu Successorum Rot. dict. dec. 240. n. 4. p.
4. divers.

SUMMARY CAP. V.

1 A.C. est Index appellationum à quibusvis Indicibus
ordinarijs Romane Curiae, Vicario, Gubernatore,
Senatore, & Indicibus Capitolis exceptis, & à
quibuscumque Indicibus ordinarijs, & alijs extra
Curiam, & in quibus causis.

2 Citationem cum Inhibitione virtute appellationis
ad partes ab A.C. obtinere volens, debet in actis
copiam Sententiae in partibus latae, & appellationis
interpositae exhibere.

3 Productio litterarum ad dicendum de gravamine par-
tibus illato, & eius formula.

4 Si appellatio non fuit coram Iudice à quo in parti-

bus interposita, potest interponi coram A.C. Iudice
ad quem, ex praxi.

5 Interpositio appellationis à Sententia in partibus
lata coram A.C. Iudice ad quem & eius formula,
ac responsio de Apostolis.

6 Cedula appellationis coram A.C. interposita à Sen-
tentia in partibus lata, & eius formula.

7 Citatio cum Inhibitione vigore appellationis ad
partes & eius formula.

8 Citatio cum inhibitione virtute appellationis est ad
partes transmittenda, & exequuta ad Curiam
remittenda cum instrumento executionis à tergo
& legalitate opportuna, & in actis reproducenda
Parte citata.

9 Citatio ad dicendum ad litteras Citatoriales, & In-
hibitoriales, & illius formula. & processus.

10 Reproductio litterarum citatoriarum in actis facta
Parte citata sufficit ad causae desertionem evi-
tandam.

11 Protestatio & reproductio litterarum citatoria-
rum in actis, & eius formula.

12 Protestatio Appellati contra litteras citatorias &
iura producta, & eius formula.

13 Causa non appellabilis, vel de partibus ultra 40.
milliaria ad scuta 50. moneta non ascendens in Cu-
ria introducta, probatis probandis, remittitur ad
partes.

14 Citatio ad videndum moderari Inhibitionem, &
remitti causam ad partes, & eius formula, &
processus.

15 Reproducta Intimatione, nisi aliud obstat elapso
termino in decreto contento, expeditur instru-
mentum remissionis causae ad partes.

16 Instrumentum remissionis causae ad partes, & eius
formula.

17 A.C. recusante remittere ad partes causam appel-
lationi, remittendam de iure, potest Appellatus
obtinere remitti ad Signaturam.

18 Commissio pro obtinenda remissione causae appel-
lationis ad partes, & eius formula.

19 Citatio ad dicendum contra commissionem, &
eius formula, & processus.

20 Pars citanda est ad videndum moderari Inhibi-
tionem, & causam ad partes remitti, ut possit
remissio, & illius instrumentum obtineri.

21 Signatura aliquando mandat oretenus A. C. ut
causam ad partes remittat, & quomodo tunc in
causa procedatur.

22 Citatio ad videndum moderari, & causam ad par-
tes remitti, iuxta mentem Signaturae, & eius for-
mula, & processus.

23 Si causa debet remanere in Curia, qui illam pro-
sequi, vult, debet transportare acta prima Instan-
tiae, & illa in actis, citata parte exhibere.

24 Citatio ad dicendum contra processum de partibus, &
iura producta, & eius formula, & processus.

25 Productio processus de partibus, & eius formula.

26 Protestatio contra processum de partibus, & iura
producta, & eius formula.

27 Appellare volans ad A. C. à Iudice ordinario Ro-
mane Curiae, procedit per viam recursus, ex
praxi.

28 Interpositio recursus à Iudice à quo in Curia, &
eius formula, & responsio Iudicis de Apostolis.

29 Recursus coram A.C. Iudice ad quem à Sententijs
seu Decretis Iudicum ordinariorum Romane
Curiae.

- Curia, quando, & quomodo sit interponendus, & citanda pars ad dicendum contra Recursum.
- 30 Interpositio Recursus coram A. C. Iudice ad quem, & sententia, seu Decreto Iudicis Ordinarii Romana Curia, & eius formula.
- 31 Citatio ad dicendum contra Recursum, & videndum sibi inhiberi, & eius form. & processus.
- 32 In causis scuta viginti excedens est in arbitrio appellantis petere recursum ad A. C. vel adire signaturam pro commissione appellationis.
- 33 Intermino ad dicendum contra recursum, quid ex adverso opponendum.
- 34 Protestatio contra recursum, quando causa non est appellabilis, & eius formula.
- 35 Citatio, contra partem, qua obtinuit inhiberi vigore recursus, ad docendum de gravamine, & eius formula, & processus.
- 36 Qui obtinuit vigore recursus inhiberi, debet docere de gravamine.
- 37 Productio processus fabricati coram Iudice à quo, ad docendum de gravamine, & eius formula.
- 38 Acta exhibitus non solet, Iudex recursus moderari inhibitionem, nisi re mature discussa, alias potest citari pars, ad videndum reponi.
- 39 Citatio ad videndum reponi à decreto moderationis inhibitionis, & eius formula, & processus.
- 40 Si A. C. nolit moderari inhibitionem de iure moderandam, potest in causa infra scuta viginti monete adiri Prefectus signaturæ.
- 41 Citatio coram Prefecto signaturæ, ad videndum remitti causam à Curia A. C. ad Curiam Iudicis à quo, & eius formula, & processus.
- 42 In causa excedente scuta 20, moneta potest adiri signaturæ, citata parte, & obtineri rescriptum opportunum prout de iure.
- 43 Commissio pro obtinenda moderatione inhibitionis ab A. C. emanata virtute Recursus in causa executiva in plena signaturæ proponenda, & eius formula.
- 44 Commissio pro obtinenda moderatione inhibitionis in causa summaria in plena signaturæ proponenda, & eius formula.
- 45 Signat. in causis possessoris, quomodo rescribat.
- 46 Signaturæ potest adiri, tam in causis appellationum coram A. C. introductarum à Iudicibus Romana Curia, quam à Iudicibus de partibus.
- 47 Si causa recursus à Iudicibus Romana Curia debet remanere coram A. C. sunt coram eo, parte citata transportanda omnia acta prioris instantiæ ante lapsum biennij.
- 48 Citatio ad dicendum contra processum in Curia NN. fabricatum, & eius formula, & processus.
- 49 Productio processus, & lorum in termino ad dicendum contra, & eius formula.
- 50 Protestatio contra processum, & iura in termino ad dicendum contra, & eius formula.
- 51 Si acta primæ instantiæ coram Iudice appellat. seu Recursus, non transportantur, non potest biennio durante ad ulteriora in causa procedi.
- 52 Instante lapsu biennij, seu biennio elapso, si acta non sunt transportata, citatur appellans ad docendum de appellatione, & deinde ad videndum moderari.
- 53 In causa appellat. seu Recursus legitime introducta qualibet partium potest non deducere,

- deducere, & non probat a probare, servatis servandis.
- 54 Iura, & Articuli in causis ordinariis admittuntur simpliciter, & absque aliqua clausula.
- 55 Si causa fuit infra summam scutorum viginti à Iudice à quo expedita per Decretum, vel actum via executiva, & decretum est iustum, & validum, A. C. potest etiam in secunda instantia expedire causam per Decretum.
- 56 Citatio ad videndum mandari exequi mandatum à D. Iudice à quo decretum, & relaxatum, & eius formula, & processus.
- 57 Elapso termino in Decreto contento, & reproducta intimatione, expediri exequatur à tergo mandati.
- 58 Si Decretum Iudicis à quo est nullum, & iniustum, & causa non excedit valorem scutorum viginti moneta, quomodo citanda pars.
- 59 Citatio ad videndum revocari Decretum Iudicis NN. & eius formula, & processus.
- 60 Executio nulla revocatur citata parte, & pars non auditur amplius, nisi resectis expensis.
- 61 Sentiens se gravatum à Decretis A. C. potest citare partem coram eo ad videndum reponi, & ita docto de bono iure obtinere.
- 62 In casu, in quo licita est variatio, potest quis, omisso primo iudicio executivo, ad aliud simile transire.
- 63 A Decreto A. C. si agitur de summa scuta viginti monete excedente, Gravatus potest appellare.
- 64 Si in causa ducentorum ducentorum valorem non excedente, pronuntiandi sit per cedulam, bene, vel male iudicatum, quomodo in causa procedendum, & nam. 05. & seq.
- 65 Citatio ad videndum deferri iuramentum in supplementum, & ad sententiam, & eius formula, & processus.
- 66 Cedula sententiæ revocatoria in secunda instantia in causa ducentorum ducentorum valorem non excedente, & eius formula.
- 67 Si ferenda sit sententia confirmatoria, cedula illius, nec non appellationis, & commissionis consui possunt, prout in causis à ducentis ducentis supra, & alias mutatis mutandis.
- 68 In causis à ducentis ducentis, supra sunt observandi termini substantiales coram A. C. & quid servandum coram aliis.
- 69 Citatio ad libellandum in termino substantiali in secunda instantia, & eius formula.
- 70 In secunda instantia terminus ad articulandum solet servari ad octavam diem, reliqui vero ad primam.
- 71 Alia citatio ad libellandum in termino substantiali in secunda instantia, & eius formula, & processus, & nu. 72.
- 72 Citatio ad libellandum in termino substantiali in tertia, vel ulteriori instantia, & eius formula, & processus.
- 73 Reiteratio sanat omnes, & singulos defectus tertiorum substantiarum.
- 74 Citatio ad videndum reiterari, & ad sententiam, & eius formula, & processus in secunda, vel ulteriori instantia.
- 75 Cedula sententiæ confirmatoria, & eius formula.
- 76 Cedula sent. revocatoria, quomodo ostendienda sit.
- 77 Cedula sent. reformatoria, & eius formula.

- 78 Ob mutuam victoriam Iudex potest partes abolvere ab expensis.
- 79 In causis appellabilibus effectus quilibet sentiens se gravatum, potest appellare infra legit. tempora.
- 80 Interpositio appellationis coram Iudice à quo & ejus formula, & responsio Iudicis.
- 81 Reditus pro Apostolis in termino Iuris, & ejus formula, & responsio de illis.
- 82 Iudex tenetur appellanti omnino respondere de Apostolis.
- 83 Cedula appellationis in secunda instantia, & ejus formula.
- 84 Commissio appellationis, & appellationum in secunda, vel ulteriori instantia, & ejus formula.
- 85 Commissio appellationis in causa non Rotali in secunda instantia, & ejus formula.
- 86 Commissione signata, & Iudici cui est directā, presentata, adnotatur illius presentatio in actis.
- 87 Presentatio commissionis Iudici, & in actis adnotatio, & ejus formula.
- 88 Commissione in causa Iudicis reposta, citatur pars ad dicendum contra illam, & in pede citationis apponitur nomen Notarij, & ejus.
- 89 In capite citationum in causis Commissarijs, apponitur nomen Iudicis, & titulus causa.
- 90 Citatio ad dicendum contra commissionem, & ejus formula, & processus.
- 91 Protestatio contra commissionem, & ejus formula.
- 92 Qui vult prosequi causam appellatam, debet transportare acta coram Iudice ad quem.
- 93 Transportatio Actorum coram Iudice appellationis, & ejus formula.
- 94 Qui acta transportari curat, debet citare partem ad dicendum contra, & illorum obtinere admissionem.
- 95 In causis appellationum jura & articuli in quavis instantia admittuntur simpliciter, & sine difficultate, ad instantiam utriusque partis.
- 96 Citatio ad dicendum contra articulos, & videndum decerni literas Remissoriales, & ejus formula, & processus.
- 97 In obtinendis literis Remissorialibus, & in conficiendo processu coram Iudice remissoriali in partibus quomodo procedendum.
- 98 Concessa Remissoria expeditur illius instrumentum, quod una cum Rotulo ejusdem transmittitur ad partes.
- 99 Instrumentum Remissoriae, & ejus formula.
- 100 Rotulus Remissoriae, & ejus formula, cum inscriptione articulorum.
- 101 Notarius Archivij Romane Curiae, quando per ejus acta proceditur, tenetur, instante parte, concedere literas missivas loco Remissorialium, ad instar Notariorum A. C.
- 102 In Rota litera missiva non conceduntur, sed expeditur instrumentum, & Rotulus remissoriae in pergamento.
- 103 Ad executionem remiss. quomodo procedatur.
- 104 Auditor Rote, parte contradicente, non potest concedere remissoria, nec quicquam facere, nisi saltem factio verbo in Rota, parte citata.
- 105 Intimatio, qualiter Dominus faciet verbum in Rota, & citatio ad informandum, & ejus formula.
- 106 Intimatio, qualiter Dominus faciet verbum in Rota, est pars transmittenda per duos dies, antequam fiat Rota, & quare.
- 107 Intimatio, qualiter Dominus faciet verbum, vel proponet dubium, & citatio ad concordandum de dubio, & similes extrajudiciales, exequentur domi dimissa copia, & non reproducentur in actis.
- 108 Si, datis memorialibus, adest difficultas, Rota mandat disputari dubium.
- 109 Citatio ad concordandum de dubio, & ejus formula, & processus extrajudicialis.
- 110 Si pars citata, & intimata non contradicit, vel concordat, Iudex ex officio subscribit dubium, & illius duplicatum parti transmittendum.
- 111 Intimatio in pede duplicati dubij subscripti, & citatio ad informandum, & ejus formula.
- 112 Quando causa est in Rota proponenda, fit parti alia intimatio.
- 113 Intimatio, qualiter Dns omnino proponet dubium, & citatio ad informandum, & ejus formula.
- 114 Parte citata ad concordandum de dubio, non concordante, fit super eo verbum in Rota.
- 115 Intimatio, qualiter Dominus faciet verbum in Rota super dubio dando, & citatio ad informandum, & ejus formula.
- 116 Rota, utraque parte audita, mandat disputari dubium sibi de jure benevisum, quod à Iudice subscribitur, & intimatur parti.
- 117 Dubium in Rota proponitur parte intimata, utraque, vel altera parte informante, & resolutione capta ponens extendit decisionem.
- 118 Qui decisionem obtinuit, instare potest pro expeditione parte intimata, super qua sit verbum in Rota, utraque, vel altera parte informante.
- 119 Intimatio, qualiter Dominus faciet verbum in Rota super expeditione, & citatio ad informandum, & ejus formula.
- 120 Rota factio verbo perponentem super expeditione, si nil relevans deducitur, mandat expeditioni, aliis iterum audit, & iterum disputatur dubium, & toties quoties.
- 121 Remissoria expedita ad partes transmissa, fit processu coram Iudice Remissoriali, qui postea transmittitur ad Curiam, & producit in actis parte citata.
- 122 In Rota dato, & disputato dubio in meritis sunt decisiones parte citata, & intimata.
- 123 Rota quomodo informanda.
- 124 Quilibet Auditor Rote habet quatuor Corresponsales votantes, sed si adest commissio ex rescripto Videant omnes, sunt omnes informandi, & omnes votantes.
- 125 Factio, & extensis decisionibus in merito, devenitur ad totalem expeditionem causa, factio verbo in Rota, parte intimata.
- 126 Intimatio, qualiter Dominus faciet verbum in Rota super expeditione causa, & citatio ad informandum, & ejus formula.
- 127 Si nil relevans contra decisiones deducitur, Iudex de ordine Rote fert sententiam in meritis servatis servandis.
- 128 Prelatus, vel Iudex ordinarius, cui causa est commissa, quomodo citatio processu fit inform.
- 129 Citatio ad comparandum coram Domino, & informandum, & ejus formula.
- 130 Citatio ad informandum, uti extrajudicialis, potest exequi domi, nec debet in actis reproduci.
- 131 Prelatus Iudex Commissarius debet, si est de jure concedere literas missivas loco Remissorialium, & deinde

- deinde probatis probandis, ac servatis servandis, ferre Sententiam in meritum.
- 132 Termini substantiales in Rotâ, vel extra coram quovis Iudice, quomodo servandi in tertia, vel ulteriori instantia.
- 133 Citatio ad libellandum in termino substantiali in tertia, vel ulteriori instantia, & ejus formula, & processus.
- 134 Termini substantiales in prima, vel secunda instantia quomodo servandi, in Beneficialibus, vel in prophanis coram quocumque Iudice ordinario, vel delegato.
- 135 Si Iudex habet facultates particulares, illæ sunt servandæ.
- 136 Ad reiterationem terminorum eodem modo proceditur coram quovis Iudice ordinario, vel delegato in quavis instantia.
- 137 Citatio ad videndum reiterari, & ad Sententiam coram quovis Iudice in quavis instantia, & ejus formula, & processus.
- 138 Cedula Sententiæ Rotali, & ejus formula.
- 139 Cedula Sententiæ in causa commissa extra Rotam in tertia instantia, & ejus formula.
- 140 A Sententiâ lata in tertia, vel ulteriori instantia, datur appellatio, nisi adsint tres conformes.
- 141 Commissio appellationis, & appellationum in tertia, vel ulteriori instantia, & ejus formula.
- 142 Commissio appellationis, & appellationum in tertia, vel ulteriori instantia extra Rotâ, & ejus formula.
- 143 Commissio signata Iudici præsentata, citatur coram eo pars ad dicendum contra, & ad alios actus usque ad Sententiam, & ita observatur toties quoties, donec adsint tres conformes vel res iudicata.
- 144 In casu rei iudicata obtenta executoriali, proceditur ad executionem illius, & taxationem expensarum, & usque ad totalem executionis consummationem, servatis servandis.
- 145 In causis Rotalibus, si opus est Superfessoria, potest citari coram Præfecto Signatura, vel coram Decano Rotæ, ad videndum superfederi.
- 146 Citatio coram Rotâ Decano ad videndum superfederi, & ejus formula, & processus.
- 147 Solet ex causa superfessoria cõcedi à Rotâ Decano, & cõcessa revocari, sicut à Præfecto Signatura.
- 148 In causis Cameralibus pro superfessoria debet adiri Camera Decanus, & eo impedito Vice Decanus, vel Præfectus Signaturæ Sanctissimæ, seu illius Auditor, nam nec Signatura Iustitiæ, nec ejus Præfectus se ingerit in causis Cameralibus.
- 149 Praxis omnium Vrbis Tribunalium paucis obiter perstringenda proponitur.
- 150 Citationes, & intimationes extrajudiciales sunt in Camera, sicut in Rotâ.
- 151 Sicut Auditores Rotæ, ita etiam Clerici Camera nihil possunt de per se, parte cõtradicente, nisi prius factio verbo cum alijs collegialiter coadunatis.
- 152 Camera informari debet, sicut Rotâ ore tenus, & in scriptis, in Camera tamen, quia semper Omnes vocat, Omnes etiã informare necesse est.
- 153 In omnibus serè Vrbis Tribunalibus, excepto Foro Capitolino, servatur Praxis Tribunalis A. C. salvis infra scriptis.
- 154 Cause quomodo in Vrbis Tribunalibus exordium sumant.
- 155 Et quomodo in secunda, & ulteriori instantia,
- 156 In causis viginti scutorum monetæ, & infra, non requiritur Monitorium.
- 157 In Tribunali Fabricæ quando agitur via ordinaria, vel contra tertium, solet fieri Monitorium.
- 158 Decretum decemini non requiritur, nisi in Tribunali A. C.
- 159 Vbicunque præsentatur in actis Commissio, in quovis Tribunali citanda est Pars, ad dicendum contra illam.
- 160 In Camera, in qua cause committuntur per illius Decretum, citatur pars ad dicendum contra, Decretum Camera.
- 161 Citatio ad dicendum contra Decretum Camera, & illius formula, & processus.
- 162 Camera facit Decretum in margine propositionis, & quomodo rescribat.
- 163 Camera habet Signaturam Iustitiæ de per se in causis Cameralibus.
- 164 Propositio quomodo fiat in Camera in secunda & ulteriori instantia.
- 165 Propositio in Camera pro Commissione appellationis, & ejus formula, & Decretum Camera.
- 166 Contra propositionem potest fieri protestatio.
- 167 Protestatio contra propositionem, & ejus formula & Decretum Camera.
- 168 A Decretis, & Sententijs Thesaurarij non datur appellatio suspensiva, & quomodo Camera in his causis rescribat.
- 169 In causis appellationum à Sententijs Thesaurarij, si suspensio prætenditur, debet adiri Signatura Sanctissimæ.
- 170 Attenta nullitate, vel iniustitia clara, Camera in causis appellationum à Sententijs Thesaurarij indubet ad utrumque effectum.
- 171 Si in Camera debet disputari auri, vel alijs illa informatur, debet sepe fieri propositio, & quomodo.
- 172 Sententijs se gravatum à Camera, potest adire Signaturam Sanctissimæ.
- 173 In Tribunali Gubernatoris, & alijs inferioribus eadem praxis observatur, & multiplicantur nonnullæ citationes.
- 174 Citatio ad dicendum contra Articulos in Curia Gubernatoris, & ejus formula.
- 175 Citatio ad videndum mandari examinari Testes in Curia Gubernatoris, & ejus formula, & in quibus Tribunalibus Testes jurent per diem ante examen, vel non.
- 176 In Tribunali Gubernatoris quomodo citetur pars ad videndum taxari expensas, & taxas solvendâ.
- 177 In Curia Gubernatoris, & alijs secularibus in citationibus non fit mentio Censurarum.
- 178 In Tribunali Gubernatoris, & alijs procedentibus manu regia, non servantur termini substantiales, & quomodo fiat citatio ad Sententiam.
- 179 In Foro Capitolino citatur, ad videndum fieri productionem certorum Iurum, vel Articulorum, sed hodie sufficit etiam citatio ad dicendum contra iura, vel articulos.
- 180 In causis à scuto viginti monetæ infra, à Decretis A. C. non datur appellatio.
- 181 A Decretis à scuto viginti monetæ infra aliorum Iudicum Romane Curie, quando, & ad quos detur recursus, remissum.
- 182 Eminentissimus Cardinalis Sacri Collegij Decanus, quam habeat jurisdictionem in Curia in secunda, & ulteriori instantia.

- 183 Duces, & Barones Romani non possunt ferre sententias in Curia.
- 184 Inhibitio accipitur pro precepto negativo emanante à lege divina.
- 185 Inhibitio accipitur pro precepto negativo emanante à lege Divina, Evangelica, Naturali, Canonica, & Civili.
- 186 Inhibitio accipitur pro precepto negativo emanante à lege humana.
- 187 Inhibitio emanans à Summo Pontifice Romano est formidabilior, & major ceteris emanantibus ab homine, & quare.
- 188 Papa est Dei Vicarius, & non est alius in terris dignior Sanctitate sua.
- 189 Ad Principem spectat ordinare de omnibus ad populi commodum, ac regimen spectantibus.
- 190 Inhibitio de qua agimus, est preceptum prohibitivum emanans à Iudice.
- 191 Inhibitio unde dicatur.
- 192 Inhibitio, de qua agimus, quo iure introducta.
- 193 Inhibitio qua ratione introducta.
- 194 Inhibitio quid sit.
- 195 Inhibitio alia emanat à Iudice ordinario, alia à Iudice delegato.
- 196 Inhibitio emanans à Iudice ordinario quid sit.
- 197 Inhibitio Iudicis delegati quid sit.
- 198 Ut sit locus inhibitionis, requiritur majoritas, & superioritas in Iudice inhibente.
- 200 Si duo Iudices contendunt de iurisdictione, recurrendum est ad Superiorem.
- 201 Adjunctus, presentatus sibi commissione, potest Coniudicibus inhibere, ne ad ulteriora sine eo procedant.
- 202 Statutum, vel consuetudo potest inducere, ut minor majori, & par pari inhibeat.
- 203 A.C. quibus inhibeat in Curia, & extra virtute appellationis, seu recursus.
- 204 A.C. major illis, quibus inhibet, censeri debet.
- 205 Inhibitio canonicè, & ex causa probabilis fieri debet.
- 206 Inhibitio canonicè fieri dicitur, quando appellatio fit ex causa probabilis, & negotium est ad Iudicem appellationis devolutum.
- 207 Inhibitio Canonica dicitur, si est facta cum causa cognitione, parte citata.
- 208 Pars debet citari ad videndum sibi inhiberi.
- 209 Inhibitio emanata parte non cit. est moderanda.
- 210 Absenti à Curia potest Iudex inhibere, eo prius non citato, & ita observat Praxi.
- 211 Monitorium, seu Inhibitio cum clausula, si quis per comparitionem resolvitur in simplicem citationem.
- 212 Quando Iudex inhibet ex officio, citatio non requiritur.
- 213 Inhibitio ad partes expedita non afficit, nisi postea illi fuerit exequuta, & presentata, etiam data scientia relaxationis illius.
- 214 Inhibitio respicit futura.
- 215 Inhibitio presentata in tempore causae attèrata.
- 216 Inhibitio presentata uni ex Adversariis Procuratori aliorum, afficit.
- 217 Inhibitio intimata parti afficit etiam Iudicem.
- 218 Inhibitio exequuta contra Iudicem afficit etiam partem non inhibitam.
- 219 Iudex Commissarius potest inhibere extra Rotam & in partibus, etiam si in commissione non sit expressa facultas citandi extra Curiam.
- 220 Etiam post conclusum in causa, non tamen Auditori Sacri Palatii Apostolici.
- 221 A.C. potest inhibere in Curia & extra, virtute suarum facultatum, & non indiget commissione.
- 222 Si inhibitio emanat parte citata, non est opus alia illius exequutione, ut afficiat.
- 223 Si ius inhibet, sufficit sola intimatio, absque alia inhibitione.
- 224 Contrarium videtur censisse Rota, & quando, & quomodo id procedat.
- 225 Intimatio commissionis facta à Cardinali habet vim inhibitionis, ob ejus reverentiam.
- 226 Ab Auditore non inhietur Cardinali, eorundem quo causa antevertatur, sed intimatur ei tantum commissio.
- 227 Cardinalis, cui causa est ultimo loco commissio, non inhietur, sed insinuat commissionem alteri Cardinali.
- 228 Ut sit locus inhibitioni, timens gravari, debet implorare officium Iudicis, ut inhibeat.
- 229 Inhibitio, si agatur de debito proprio, supponit eam petentem allegare exceptionem, qua tutus reddatur.
- 230 Inhibitio Rotalis, sive iusta, sive iniusta est timenda, & causat attentatam.
- 231 Inhibitio emanata à Curia, & supremo A.C. Tribunali, sive iusta, sive iniusta, est timenda.
- 232 Si inhibitio emanavit in Curia, facile est recurrere ad Iudicem, qui inhibuit pro illius moderatione.
- 233 Facile est recurrere ad Principem, vel ad Signaturam pro moderatione inhibitionis, vel reformatione commissionis, si inhibitio emanavit in Curia.
- 234 Non est aperienda via Inferioribus de partibus cognoscendi de viribus inhibitionum curiae, & illas contemnendi.
- 235 Inferior debet parere, & non judicare de viribus inhibitionum.
- 236 Inhibitio Rotalis emanata vigore Commissionis subreptitia est timenda.
- 237 Inhibitio de jure debet esse canonicè facta, alias non afficit.
- 238 Secus de Stylo Rota, & Curiae, & quare.
- 239 Si in Commissione, cujus virtute emanavit inhibitio Rotalis, non sit mentio obligationis Cameralis, vel Guarantigiae, cujus virtute sit actum, inhibitio non afficit, & quare.
- 240 Si obligatio Cameralis, vel Guarantigia est turbida, in dubio facultates A.C. non inveniunt, & inhibitio est timenda.
- 241 Inhibitio vigore commissionis cum clausula non retardat exequutionem, vel sine praesudicio, non causat attentatam.
- 242 Rediens ad Iudicem inhibitionem censetur inhibitioni renunciasse.
- 243 Inhibitio, quae non fuit presentata Iudici, nec parti, non afficit.
- 244 Inhibitio emanata cum clausula prout de jure, si est iniusta, non est timenda.
- 245 Inhibitio, si non constat, quod illa fuerit presentata ante actum, de cuius validitate agitur, non afficit.

- 246 Inhibitio exequuta Domi sine dimissione copia, nihil operatur.
- 247 Inhibitio non intimata non afficit tertium, nec datur non habenti interesse.
- 248 Inhibitio emanata cum clausula, dummodò Sententia non sit tertia, si constat in actis de tribus conformibus, non causat attentata.
- 249 Inhibitio non causat attentata in causa diversa, seu in articulo diverso.
- 250 Inhibitio non causat attentata super bonis, in quibus lis non pendet.
- 251 Si secundus auditor pronunciavit, malè appellatum, & causam remisit ad primum, inhibitiō censetur moderata.
- 252 Si in Curia fuit in causa pronunciatum, non est locus remissioni ad partes, quia est effecta Curialis.
- 253 Si à pronuncia, Secundi fuit appellatum, & Tertius Iudex virtute appellationis inhibuit primo Iudici, causa non redit ad primum.
- 254 Inhibitio Rotalis virtute Commissionis extorta ante Sententia non afficit.
- 255 Contrarium est verum, & fuit sepe decisum, reprobatu decisionibus antiquis.
- 256 Inhibitio emanata post actus possessorios, non præjudicat ad effectum, ne possit virtute illorum obtineri manutentio.
- 257 Civiliter possidens potest, non obstante inhibitione, continuando virtute sue civilis, recuperare naturalem.
- 258 Ad Iudices inferiores non spectat cognoscere de viribus inhibitionis Rotalis, sub prætextu, quod continuans non attentat.
- 259 Regula, qui continuat, non attentat, non habet locum, quando causa est commissa super ipsa continuatione possessionis.
- 260 Conclusio, quod inhibitio siue iusta, siue iniusta sit timenda, non habet locum in inhibitione alterius Tribunalis extra Rotam.
- 261 Contrarium in alijs supremis Curia Tribunalibus, & in Tribunali A. C. quotidie observat Praxi.
- 262 Iudices de partibus, sub clypeo cognoscendi de iustitia inhibitionis, de facili contemnerent inhibitiones à Curia emanatas.
- 263 De Stylo Curia revocandi attentata in spectant inhibitionis, non discussio prius, an illa sit iusta testatur etiam Rota.
- 264 Commissa extra Rotam causa appellationis, & nullitatis à què principaliter, saltem respectu nullitatis sustinetur inhibitiō.
- 265 Inhibitione pendente est ab executione abstinendum, alias gesta possea sunt attentata.
- 266 Non obstante consensu partium in iurisdictionem, si inhibitiō fuit Rotalis, & agitur de revocatione attentarum ex officio, alias secus.
- 267 Qui inisset pro moderatione inhibitionis, non dicitur consensisse in iurisdictionem.
- 268 Ut quis dicatur inhibitioni renunciasse, debet clare constare de consensu de tempore post illam presentatam.
- 269 Gesta post inhibitionem sunt attentata, etiam si executio sit facta virtute trium conformium.
- 270 Etiam si Iudex, qui inhibuit, careat iurisdictione donec de hoc constet.
- 271 Et siue inhibitiō fuerit iusta, siue iniusta,
- 272 Etiam si fuerit obtenta ab asserto Procuratore cum cautione de rato.
- 273 Ad instantiam asserti Procuratoris passim datur inhibitiō, dummodo infra duos menses doceat de mandato.
- 274 Ad effectum attentatorum sufficit, quod inhibitiō fuerit presentata Procuratori causa.
- 275 Inhibitio emanata vigore Commissionis conditionalis causat attentata.
- 276 Contrarium videtur tenere Lancellottus.
- 277 Si tempore datae commissionis conditionalis conatio erat impleta, inhibitiō inde emanata causat attentata, secus si non erat adimpleta, & de adimplemento non constat.
- 278 Si inhibitiō fuit presentata eadem die, qua fuit lata sententia, præsumitur sententia præcessisse.
- 279 Si Commissio fuit expedita eadem die, qua est lata sententia, præsumitur pro validitate Commissionis.
- 280 Si in Commissione appellationis adest clausula quam, & quas, substatuatur commissio, & inhibitiō etiam appellatione non interposita.
- 281 Auditor Rota potest de stylo, virtute clausula quam, & quas, cognoscere negotium principale, etiam si appellatio non adit, vel sit nulla.
- 282 Si fuit actum virtute obligationis Cameralis, inhibitiō vigore appellationis emanata non afficit, & quando hoc signanter procedat.
- 283 Si fuit inhibitioni renunciatum, inhibitiō non afficit, cum quilibet possit suo favori renunciare.
- 284 Licet quis renunciaverit inhibitioni Rotali, potest tamen Iudex ex officio revocare attentata.
- 285 Inhibitio non se extendit ultra id, quod in Commissione continetur, nisi in commissione adfuit clausula quam, & quas.
- 286 Si constat, inhibitionem esse manifestè calumniosam, ex reiteratis confessionibus partis adversæ, inhibitiō non afficit.
- 287 Inhibitio regulatur secundum Commissionem, & Signaturam, cuius virtute emanavit.
- 288 Inhibitio in Curia concessa juxta formam Commissionis, non moderatur, ob facilem recursum ad principem, seu ad Signaturam, pro illius moderatione.
- 289 Subreptio in Curia, ob facilem recursum ad principem, & ad Signaturam, non attenditur.
- 290 Inhibitio operatur, prout de jure, cum sit prout de jure intelligenda, & regulanda.
- 291 Inhibitio finitur moderatione illius, vel reformatione Commissionis.
- 292 Inhibitio finitur remissione cause ad Iudicē à quò
- 293 Inhibitio, quando interesse est personarum, finitur morte impetantis.
- 294 Instrumentum Camerali obligatione vallatum habet executionem paratam.
- 295 A Decreto de exequendo non datur appellatio.
- 296 Sublata appellatione non est locus inhibitioni.
- 297 Inhibitio indebitè extorta est moderanda.
- 298 Censuræ præsumitur validus, dum de aliqua nullitate non appareat.
- 299 Censuræ non potest creari, nisi super re immobili, vel qua pro immobili habeatur.
- 300 In derogatione quamvis generali, & amplissima non censetur derogatum facultatibus ex contractu, & titulo oneroso.

- 301 Principi etiam supremo non licet à contr. actu recedere, & ejus obligatio transit ad successores.
- 302 Papa omnia potest.
- 303 Censui potest ex Constitutione Pij V. imponi super rebus, quæ pro immobilibus habentur.
- 304 Pius IV. redegit Scripturas Notariorum A. C. ad instar immobilium.
- 305 De potestate Papa non est dubitandum.
- 306 Tempore Pij IV. erat necesse imponere Censum super immobilibus.
- 307 Quod ex Constitutionibus Martini. & Calisti Censui essent de necessitate super stabilitibus imponendi, plures testantur.
- 308 Ante Pium V. Censui erat imponendus super stabilitibus, etiam de jure communi.
- 309 Casus omisus remanet in dispositione juris communis.
- 310 Censui ante Pium V. creabantur pactionibus contrariis Constitutionibus Martini, & Calisti.
- 311 Pius V. dedit novam formam Censibus creandis.
- 312 In immobilibus nulla cadit perpetuitas.
- 313 Qui vult consequens, vult omne necessarium antecedens.
- 314 Sufficit, quod in specie non derogetur privilegii ex contractu, & titulo oneroso.
- 315 Quod provenit ex contractu, provenit à jure communi, de quo sunt omnes contractus.
- 316 Pius IV. constituit Scripturas Notariorum A. C. transire perpetuo ad Heredes.
- 317 Censui possunt imponi super locis Montium non vacabilium, quia dicta loca Montium transiunt perpetuo ad heredes.
- 318 Officia Notariorum Curia Capitolina possunt obligari, & hypothecari, & quare.
- 319 Censui possunt imponi super alijs Censibus.
- 320 Censui possunt imponi super annuis redditibus ex V. & legali, piscatione, macello, & hujusmodi, licet non sit res immobilis.
- 321 Vbi militat eadem ratio, idem jus statui debet.
- 322 Clemens Octavus mandavit, Scripturas Notariorum A. C. pro Camera redimi, & Censui super eis impositos extinguere.
- 323 Quod nullum est, extinguere non potest.
- 324 Rota alias resolvit pro validitate Censui impositi super Scripturis Notarij particularis.
- 325 Non est ne esse, quid res, quæ pro immobili habetur, sit solo affixa, ut Censui super ea imponi possint.
- 326 Scripturae Notariorum A. C. olim locabantur ad rationem octo pro centenario.
- 328 Censui possunt imponi super rebus, quæ mediata cultura reddunt fructus, alias secus, si nullos fructus reddunt, detractis expensis & laboribus.
- 328 Res Censui onerata, debet consignari certis finibus.
- 329 Finium specificatio non est necessaria, dum aliter constet de certo corpore.
- 330 Non probatur, rem certis finibus non designari ex quo in Instrumento Censui fines non sint specificati.
- 331 Sufficit, quod per nomen commune, aut circumloquutionem fines rei censuata designentur.
- 332 Res, quæ pro stabilitibus habentur, ne vix quidem certis finibus designantur improprie, & abusive.
- 333 Attenta observantia, omnis nimis scrupulosa subtilitas est recitanda, & nu. 354.
- 334 Bulla Pij V. super Censibus dicitur observata, si pecunia fuit verè numerata coram Notario, & Testibus in actu celebrationis instrumenti, non autem prius.
- 335 Intentio Pij V. in materia Censuum fuit tollere solutiones anticipatas, non prohibere solutiones verè, & realiter factas, omni simulatione, & fraude cessante.
- 336 Vna pars dispositionis aliam declarat.
- 337 Dictio, autem, corrigi, & adversatur precedentibus, non sequentibus.
- 338 Emptor, vocando se depositarium, exiit personam Emptoris, & induit personam Depositarij.
- 339 In jure sæpe celeritate actum conjungendarum inter se actionum, unus actus occultatur.
- 340 Depositum purum, & simplex habet vim solutionis.
- 341 Forma potest impleri per aquipollens.
- 342 Descriptio alicujus pro creditore in libro mercatoris, qui sit solvendo, habet vim solutionis.
- 343 Cedula bancaria habet vim solutionis.
- 344 Experientia rerum magistra.
- 345 Per depositum, cum subsequente solutione, & numeratione, videtur satis factum Bulla Pij V.
- 346 Censui videtur ceptus creari in principio mensis tempore depositi, & in fine per seculum, quando secuta est numeratio, cum fructus interim non intervenerit.
- 347 Cedula Bancaria quid sit.
- 348 Cedula Bancaria in contractu census habet vim solutionis, si postea fuit à mercatore acceptata, & soluta, alias secus.
- 349 Paria sunt non esse, & effectum carere.
- 350 Validitas Censui non in sola traditione cedula, sed in subsequente solutione consistit.
- 351 Bulla Pij V. est intelligenda, ut admittat interpretationem ex rationis identitate.
- 342 Magis ratio, quam verba Legis, attendi debet.
- 353 Fraudem Legis facit, qui legi verba amplexus, contra illius nititur voluntatem.
- 345 Observantia plurimum confert ad validitatem actus.
- 355 Spatio 30. annorum presumitur confirmatio Apostolica.
- 356 In materia Censuum Papa solet rescribere cum clausula, Cōstito de vera, & reali numeratione, procedatur ad ulteriora, executione preteritis non interveniens pecuniæ in actu celebrationis Instrumenti non obstante.
- 357 Pacta apposta in instrumento Censui contra Bullam Pij V. vitiantur, & non vitiant.
- 357 Presertim stante protestatione, quod partes intendebant contrahere juxta formam Bullæ.
- 359 Extinctio Censui probatur ex publico Instrumento retrovenditionis, quod facit rem claram & manifestam.
- 360 Censui fuisse extinctum, quomodo pratendit possit.
- 361 Materia stricta, & alteri præjudicialis non debet extendi in præjudicium Terrij.
- 362 Censui impositio substat super re aliena in præjudicium solius imponentis.
- 363 Censui impositus substat in præjudicium Imponentis, non obstante translatione domini.
- 364 Translatio Censui super alio fundo fit quoad exercitium actionum, non quoad substantiam Censui.

- 365 Forma Motus proprii super translatione Censuum non servata, Censuum remanet super primo fundo.
- 366 Nec ordo, nec relaxatio mandati, nec assignamenta, sufficiunt ad Censuum extinctionem, dum non est in liberapoteestate Emptoris pretium recipere, vel illud realiter non restituitur.
- 367 Depositum non iudiciale, vel non liberum, vel ubi non intervenit delegatio, non relevat ad Censuum extinctionem.
- 368 Si non intervenit assidua, & Pars citata, & intimata non constituitur in mora recipiendi depositum liberè factum, non potest pretendi ob id Censuum extinctionem, alias secus.
- 369 Nemo censetur facere voluisse, quod non poterat.
- 370 Extinctio Censuum requirit actum retro similem, scilicet restitutionem pretij ex parte Debitoris, & receptionem ex parte Creditoris.
- 371 Si Papa noluit providere Censuariis, & fuit facta intimatio, & est in arbitrio Emptoris Censuum recipere sortem, Censuum extinguitur, alias secus.
- 372 Censio facta spe futurae numerationis, illa non secuta, caret effectu.
- 373 Animus elicitur ex precedentibus, & subsequen-
tibus.
- 374 Si non intervenit actus retro similis restitutionis naturalis pretij, censio facta sub spe futurae numerationis non relevat ad Censuum extinctionem.
- 375 Obligatio Cameralis appellationem suspensivam non admittit.
- 376 A Decreto de exequendo non datur appellatio.
- 377 Res iudicata inducit notorium, & habetur pro veritate.
- 378 Dictio, quilibet, est distributiva contra unumquemque insolidum.
- 379 Relatum est in Referente cum omnibus suis qualitatibus.
- 380 Relatum attenditur non Referens.
- 381 Vbi verba sunt clara, non debet in eis fieri controversia.
- 382 Nimia subtilitas subvertit veritatem, & est inimica Legibus.
- 383 Collegium est semper idem, & non mutatur mutatione Personarum.
- 384 Subrogati tenentur ad ea, ad qua tenebantur ij, in quorum locum successerunt.
- 385 Intrantes Collegium tenentur ad debita antiqua antea contracta pro necessitatibus Collegij, actione personali.
- 386 Obligatio specialis, & onus Censuum debet stare super re censuata.
- 387 Hypoteca generalis, & obligatio personalis, qua pro solutione Censuum contrahitur, sequitur hereditariam portionem.
- 388 Actioe personali in rem scripta agitur contra quemlibet Possessorem rei censuatae.
- 389 Exsequentibus declarantur praecedentia.
- 390 Res inter Debitores acta Creditori non consentienti non affert praedictum.
- 391 Non potest recedi a contractu etiam in minimo, sine consensu Partium.
- 392 Contractus ab initio sunt voluntatis, ex post factonecessitatis.
- 393 Vbi constat de clara obligatione insolidum in forma Cam. non est opus mendicare conjecturas.
- 394 Productio relato, non dicitur nova probatio, sed antiqua ex referente.
- 395 Instrumentum subscriptum à Notario, habens faciem publici instrumenti, debet censeri authenticum.
- 396 Copia Instrumenti probat, stante illius observantia.
- 397 Scriptura informis, & copia cum adminiculis probat.
- 398 Scriptura informis probat, si non fuerant in termino, ad dicendum contra, opposita saltem generalia.
- 399 Si in prima instantia nil fuit oppositum contra iura, oppositio in secunda, vel ulteriori, non relevat.
- 400 Nulla maior probatio quam confessio.
- 401 Comparatio tollit defectum citationis.
- 402 Praesens non est citandus.
- 403 Vtens iuribus productis dicitur illa approbasse cum suis qualitatibus.
- 404 Pars reproducendo, & allegando iura producta in sui favorem, efficit illa communia, & de actu.
- 405 Delegatio, carens acceptatione, & requisitis necessariis, non relevat.
- 406 Recursus potest accipi, tam pro introductione causae coram Iudice in prima, quam in secunda instantia.
- 407 Recursus unde dicatur.
- 408 Recursus quid sit.
- 409 Recursus proprie datur in actu inappellabili.
- 410 Appellatione prohibita non censetur prohibita supplicatio seu recursus.
- 411 A sententia Vicarij Papa infra summam ducatorum quinque non datur appellatio, nec dicitur de nullitate.
- 412 Signatura in causis sexdecim ducatorum auri, & infra, non rescribit.
- 413 In causis inappellabilibus à ducatis sexdecim, hoc est scutis viginti moneta infra, in Tribunali Vicarij à sententia Locumtenentis Civilis datur recursus ad Vicegerentem, & ab eo ad Vicarium, in quavis instantia.
- 414 In causis appellabilibus in Tribunali Vicarij, etià infra summam sexaginta ducatorum auri de Camera, non datur recursus, sed appellatio, nisi fuerit actum virtute processus executivi.
- 415 A Gubernatore appellatur ad Papam, & ad Signaturam, in causis appellabilibus.
- 416 In causis à sexdecim ducatis, hoc est à scutis viginti moneta infra, & sic inappellabilibus, à Locumtenente Civili Gubernatoris datur recursus ad Gubernatorem.
- 417 Hodie à sententia inappellabili Locumtenentis Gubernatoris datur recursus ad Iudicem recursus nuncupatum, & ab eo ad Gubernatorem, & à Deputato ad Deputantem.
- 418 In causis Mercedum in Curia Gubernatoris datur appellatio, saltem devolutiva, non obstante quod sint inappellabiles.
- 419 A Locumtenente Civili Gubernatoris non datur recursus, nisi in causis inappellabilibus.
- 420 In Curia Gubernatoris in causis Mercedum datur recursus, etiam à scutis viginti supra, sicut in causis inappellabilibus.
- 421 In causis à scutis viginti infra cur Signatura non rescribat, sed detur in eis recursus.
- 422 A. Cur non possit decernere Monit. specialia, aut

- aut causas prophanas, etiam in Terris Ecclesiasticis ultra 40. milliaria, nisi causa excedat valorem scutorum quinquaginta monetae, ad eius tribunal trahere.
- 423 A Consulibus Aromatariorum, in causis à scutis decem infra, quomodo & ad quos datur Recursus.
- 424 A Consulibus Aromatariorum in causis ultra summam scutorum decem datur appellatio.
- 425 A Consulibus Artium datur appellatio, seu Recursus ad Gubernatorem.
- 426 A Consulibus Aromatariorum datur Recursus ad A. C.
- 427 A Consulibus Artium in causis inappellabilibus datur recursus ad Conservatores Urbis, nisi eorum statuta contrarium disponant.
- 428 In causis scutorum viginti, & infra, Tribunali A. C. non datur appellatio, nec recursus, nisi ad eundem, qui fecit Decretum pro repositione.
- 429 In causis executivis, in quibus in Tribunali A. C. non datur appellatio suspensiva, non datur recursus, nisi pro repositione ad eundem Iudicem, qui fecit Decretum.
- 430 A. C. potest reponere à Decretis suorum Locumtenentium Civiliū, sed hoc facere non consuevit.
- 431 In Curia Capitolina in causis à decem scutis infra non datur appellatio, nec recursus, nisi ad eundem Iudicem, qui fecit Decretum pro repositione, sicut in alijs causis executivis.
- 432 A sententis, & Decretum Consulium Artium, in causis scutorum decem, & infra, datur Recursus.
- 433 Recursus est infra decem dies interponendus, sicut appellatio.
- 434 Contrarium quia Gravatus potest infra biennium supplicare.
- 435 Sed concordat, & distingue quia, recursus petito infra decem dies, retardatur executio, nisi praestetur fideiussor, secus si petatur post 10 dies in Curia Gubernatoris, & alijs Tribunalibus Recursus est interponendus infra decem dies, & non retardatur executio, donec fuerit inhibitorium.
- 437 Recursus quoad tempus exercitii, & determinationis causa, assimilatur appellationi, nisi reperiat expresse differentia.
- 438 Causae appellationum à Iudicibus Rom. Curiae introducuntur coram A. C. per viam recursus, qui regulatur iisdem modis, quibus appellatio.
- 439 Termini substantiales in secunda instantia sunt servandi omnes ad primam, excepto tertio ad articulandum, qui servatur ad octavam.
- 440 Termini substantiales coram A. C. servantur in secunda instantia, etiam prout in prima, & reiteratio sanat omnes eorum defectus.
- 441 A. C. potest in causis à ducatis ducentis infra coram eo, uti Iudice ordinario, introductis virtute appellationis, procedere terminis non servatis.
- 442 In causis Commissariis coram A. C. servandi sunt termini substantiales, nulla habita parva summe ratione.
- 443 Iurisdictio delegata derogat ordinariae, & uti maior attenditur.
- 444 In tertia instantia termini substantiales servantur omnes ad primam, excepto termino ad articulandum, qui servatur ad sextam.
- 445 Termini substantiales in tertia, vel ulteriori instantia servati, prout in prima, vel secunda, per reiterationem in omnem eventum sanantur omnes eorum defectus.
- 446 Sententia validitas ex quibus probetur.
- 447 Dote non soluta debentur fructus toto tempore matrimonij.
- 448 Fructus dotis taxantur ad quinque, & aliquando ad septem, & octo pro centenario.
- 449 Sufientatio onerum matrimonij habet vim interpellationis.
- 450 Dies, & iuramentum interpellant pro homine.
- 451 Maritus transmittit ius petendi fructus dotis, matrimonio durante decursos, & non solutos, in eius heredes.
- 452 Si fructus dotis petuntur propter onera matrimonij titulo oneroso, lapsus decennij non obstat.
- 453 Ex lapsu temporis non censetur facta remissio nisi concurrant tria requisita, de quibus in l. Procula, ff. de prob.
- 454 Vidua debentur ab heredibus Patris fructus dotis, donec dos solvatur.
- 455 Alimenta taxantur arbitrio Iudicis, habita ratione nobilitatis mulieris, & divitiarum debitorum.
- 456 In Curia fructus dotis taxantur ad rationem septem cum dimidio pro centenario.
- 457 Statutum super taxatione, & solutione fructuum dotis, seu alimentorum, est validum.
- 458 Dos, quando filia dotata excluditur à statuto propter masculos, succedit loco legitima.
- 459 Filia dotata à statuto exclusa transmittit in heredes ius legitima, & alimentorum usque in diem solutionis dotis, seu legitima.
- 460 Ius legitima transmittitur cum alijs effectibus legitima.
- 461 Ius legitima transmittitur etiam in heredes extraneos.
- 462 Legitima debetur una cum fructibus etiam absque mora.
- 463 Dos, & alimenta aequiparantur.
- 464 Dote soluta fructus non debentur amplius.
- 465 Mortua uxore fructus dotis non currunt amplius ad favorem mariti, & quando hoc procedat.

De secundis, & ulterioribus Instantiis, Pars Tertia, Cap. V.

I. **N**ON solum in prima, ut diximus supra, sed etiam in secunda, vel ulteriori instantia, possunt causae coram A. C. introduci. Etenim A. C. est Iudex ordinarius appellationum quarumcumque ad Romanam Curiam devolutarum, & earum, quas devolvi contigerit à quibuscumque sententiis, & gravaminibus illatis à quibuscumque Iudicibus ordinariis, vel Delegatis extra Romanam Curiam (dummodo causa ultra quadraginta milliaria ab Urbe sint valoris scutorum quinquaginta monetae, vel abinde supra) nec non Appellationum, seu Recursuum à quibuscumque Iudicibus ordinariis Romanae Curiae (Vicario, Guber-

Gubernatore, Senatore, & Iudicibus Capitulinis, dumtaxat exceptis, cuiuscumque valoris causæ existant, virtute suarum ordinariarum facultatum, ut supra hac eadem p. 3. c. 1. n. 1.

Quapropter, si quis ab aliquo ex prædictis Iudicibus extra Curiam, Sententiam, vel Decretum contrarium reportaverit, vel alias ejusmodi illarum gravamen irreparabile per definitivam causam appellationis coram A. C. in secunda, vel alia ulteriori instantia introducere, & citationem cum inhibitione, A. virtute appellationis obtinere, in partibus contra Adversarium exequi facere, & ad ulteriora, usque ad finem causæ, ut inferius dicitur, procedere poterit.

Debet autem qui citationem hujusmodi cum inhibitione vigore appellationis obtinere voluerit, in primis, & ante omnia infra legitima tempora appellare coram Iudice à quo in partibus, & deinde copiam Sententiæ in partibus latæ, & appellationis Interpositæ, ut supra in forma probanti in actis coram A. C. producere, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

In Officio &c. NN. & ad docendum de gravamine sibi in partibus illato, facto per Compulsam produxit copiam Sententiæ latæ per d. NN. Locum tenentem Illustrissimi Domini NN. Præsidis provincie Romanodiolæ, ad assertum favorem NN. una cum copia appellationis coram eodem interpositæ pro parte NN. in forma &c. prout in foliis, tenoris &c. petens &c. omni &c.

Verum tamen, si appellatio non fuit in partibus coram Iudice, à quo interposita, praxis in veterata, & Stylus Tribunalis A. C. observat, ut possit coram eodem A. C. copia Sententiæ in partibus latæ exhiberi, & coram ipso ab eadem appellatio interponi, cujus quidem appellationis virtute poterit nihilominus citatio cum inhibitione ad partes obtineri, & quotidie fieri consuevit, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

Coram D. meq; &c. NN. Procurator habita notitia de præsentia sententia lata per R. P. D. NN. Gubernatorem Tudertinum ad assertum favorem NN. contra NN. prout in folio, tenoris &c. ab ea, & omnibus aliis gravaminibus &c. ad Sanctiss. D. N. Innocentium Papam X. ejusq; Sanctam Sedem Apostolicam, omnemq; alium Iudicem competentem, appellavit, prout in Cedula, quam una cum copia d. assertæ Sententiæ &c. facto dedit, tenoris &c. petens &c. omni &c.

Cui D. dedit reverentiales in forma, omni &c.

À quadam asserta definitiva Sententia, seu decreto definitivo lata, ut dicitur, seu facto per R. P. D. NN. Gubernatorem Tudertinum ad præsentum favorem NN. contra NN. de, & super Tenimento Terræ, sito in Territorio Civitatis Tuderti in Villa NN. in loco nuncupato NN. juxta bona NN. & NN. salvis aliis &c. rebusq; aliis &c. Procurator, & eo nomine d. NN. sentiens se læsum, & gravatum, & timens impofterum magis lædi, & gravari &c. ab illa, five ab illo, ac toto tunc processu de super fabricato, ad Sanctiss. D. N. Innocentium X. ejusq; S. Sedem Apostol.

omnemque alium Iudicem competentem in his scriptis provocat, appellat, & æque principaliter de nullitate dicit, petens semel bis, tertio, sæpe sæpius, sæpiissime, instanter, instantius, & instantissime sibi de Apostolis responderi, & quatenus præsens appellatio non admitteretur &c. à non admittance illius, ac toto ulteriori processu iterum, ac toties, quoties, appellat, provocat, & ut sup. de nullitate dicit &c. ita ut sit ultimus in appellando &c. & interim &c. nihil innovari &c. alias &c. protestans &c. non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Succesive appellatione in partibus, vel coram A. C. ut supra interposita, obtinetur citatio cum inhibitione, tenoris sequentis, & aliis secundum contingentiam facti, videlicet:

Christophorus Vidman Prothonotarius Apostolicus, Utriusq; Signaturæ SS. D. N. Papæ Referendarius, ac ejusdem SS. ejusq; Cameraarii, necnon causarum Curie Camerae Apostolicæ generalis Auditor, Romanæq; Curie, ac appellationum in Terris S. R. E. subjectis interpositarum Iudex ordinarius, sententiarum quoq; & Censurarum in eadem Curia Romana, & extra eam latarum, ac literarum Apostolorum quarumcumq; universalis, & merus Exequutor ab eodem Sanctiss. specialiter deputatus. Universis, & singulis RR. DD. Abbatibus, Præpositis, Archidiaconis Prioribus, Decanis, Diaconis, Scholasticis, Cantoribus, Custodibus, Thesaurariis, Sacristis, Canonici, Parochialium Ecclesiarum Rectoribus eorum Locatenentibus, Plebanis, Viceplebanis Cappellanis, Curatis, & non Curatis ceterisq; Presbyteris, Clericis, Notariis, & Tabellionibus publicis quibuscumq; per Civitatem, ac Diocesim NN. & alias ubilibet constitutis, illisq; vel illis, ad quem, vel ad quos præsentis nostræ literæ pervenerint, salutem in Dño, & nostris hujusmodi imò verius Apostolicis firmiter obedire mādatis. Noveritis, quod nuper in quadam causa vertente coram R. P. D. NN. Gubernat. Civitatis NN. inter NN. appellatam ex una, & NN. appellatum ex alia, de, & super in subinferta sententia contentis, rebusq; aliis in actis causæ, & causarum hujusmodi latius deductis, & illarum occasione, partibus ex altera, idē D. Gubernator, suam, ad favorem d. NN. promulgavit definitivam Sententiam, prout in illius Fide, seu Instrumento coram nobis exhibito, tenoris infra scripti, videlicet: Christi nomine invocato &c. [hic inferendus est totus tenor sententiæ] à qua quidem præsentia sententia, & aliis quibuscumq; gravaminibus eidem NN. per eundem D. N. Gubernatorem illatis ad SS. D. N. Innocentium Papam X. provocatum, & appellatum fuit, & sic causa appellationis hujusmodi coram Nobis tanquam Romanæ Curie, ac appellationis & reclamationum, in Terris S. R. E. mediatē, ac immediatē subjectis interpositarum, Iudice ordinario, legitime introducta, subsequenter cum ipse NN. appellationem suam hujusmodi prosequi velit, ac intendat, fuimus pro ejusdem NN. appellantis parte, debita cum instantia, requisiti, quatenus sibi citationem legitimam usque cum inhibitione extra Romanam Curiam, ac ad partes, contra, & adversus dictum NN.

B b b b

ex ad-

ex adverso principalem, ac dictum D. Gubernatorem, si sua putaverit interesse, omnesque alios, & singulos, sua communiter, vel divisim interesse, putantes, in executione citationis huiusmodi nominandos in forma solita, & consueta decernere, & concedere dignemur. Nos igitur Auditor prefatus, attendentes requisitionem huiusmodi fore iustam, & quod iusta petenti non est denegandus assensus, Discretionem vestram, & cuilibet vestrum ius solidum committimus, ac districte precipiendo mandamus, quatenus statim visis, & receptis presentibus &c. sub se o. ducentorum auri Cameræ Apostolicæ applicari, & pro illis Mandati exequutivi, ac excommunicationis in subsidium, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & penis, dictum NN. ex adverso principalem, & dictum D. Gubernatorem, si sua putaverit interesse, & sententiam huiusmodi defendere voluerit, omnesque alios, & singulos, sua communiter, vel divisim interesse putantes in eorum propriis personis, si eorum presentias commodè habere poteritis, alioquin in hospitibus habitationum suarum, si ad ea vobis tutus pateat accessus, & in Parochialibus, seu Parochialibus, sub qua, vel quibus degunt, & morantur, aliisque Ecclesiis & locis publicis & consuetis & ubi, & quando, & quoties opus fuerit, infra Milliarum, & aliarum Horarum, & Divinorum officiorum solemnia, dum ibidem fidelis Populus ad divina audiendum convenit, publice, alta, & intelligibili voce ex parte nostra peremptorie citare curetis, quos nos etiam, tenore presentium citamus, quatenus sexta die post citationem huiusmodi, ut supra factam, & exequutam immediate sequente, si ipsa sexta dies iudicialis fuerit, alioquin prima die iudicialis ex nunc immediate sequente, compareant in iudicio legitime coram nobis, seu nostro in Civilibus Locum tenente cum omnibus, & singulis actis, actis, Scripturis, Juribus, Instrumentis, Processibus, ac monumentis quibuscunque, causam, & causas huiusmodi tangentibus, seu ad eam, seu eas quomodolibet facientibus, utrique parti in hac causa de iusticia responduri, ac in ea ad omnes, & singulos actus judiciales gradatim, & successive etiam usque ad definitivam sententiam inclusivè, debitis, & consuetis terminis, & dilationibus, ut moris est, processuri, & procedi visuri, atque dicturi, facturi, & recepturi, prout iustitia suadebit, & ordo dictaverit rationis, Certificantes nihilominus eosdem citatos, quod si in dicto termino comparuerint, si non, Nos nihilominus, vel Locum tenens noster predictus, ad Partis comparentis, & causam huiusmodi prosecui curantis, instantiam, ad premissa omnia, & singula, & alià prout juris fuerit, procedemus, seu procedet, dictorum Citatorum absentia, seu contumacia non obstante, Et insuper attendentes, quod lite, Et causa huiusmodi sic, ut premititur, coram Nobis indecisus pendens sit, nihil sit in partibus per quoscunque attentandum, vel innovandum: Idcirco eidem Domino Gubernatori, ceterisque aliis dictis Officialibus, Iudicibus, Commissariis, Delega-

tis, Subdelegatis, Exequutoribus ordinariis si-ve extraordinariis, quacunque autoritate fungentibus, quibuscunque nominibus censeantur, & quacunque præfulgeant dignitate præsertim eid. NN. ex adverso principali, omnibusque aliis, & singulis, quorum interest, seu interesse poterit quomodolibet in futurum, eidem autoritate, & tenore inhibemus, ne ipsi, vel aliter ipsorum in vilipendendum litis pendentiæ, & jurisdictionis nostræ, immo verius Apostolicæ Sedis contemptum, dictique NN. principalis præjudicium, & gravamen, quicquid per se, vel alium, seu alios publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, quovis quæsito colore, attentare, seu innovare præsumant, aut aliquis eorum præsumat, quod si secus factum fuerit, id totum revocare, & in pristinum reducere curabimus, Iustitia mediante, Absolutionem verò in præmissis nobis, vel Superiori nostro tantummodo, reservamus, In quorum &c. Datum &c.

N. Notarius. Locum + Sigilli N. Locum. Hæc citatio est transmittenda ad partes, ibique à Nuncio personaliter, vel aliàs juxta illius formam, & tenorem exequenda, ac deinde Nuncius debet alicui publico Notario facere executionis relationem, super qua debet Notarius a tergo ejusdem, Instrumentum publicum conficere, Quibus peractis, citatio una cum executionis instrumento, & ad maiorem cautelam etiam cum alicujus Ordinarii, vel alterius opportuna legalitate in forma remitti poterit ad Curiam, & in actis reproduci, citatio principali absente, vel contumace (si nemo pro eo, ad causæ defensionem suscipiendam, compareat) per contradictas, juxta Praxim supra politam par. 1. c. 3. num. 1. & seq. & n. 17. & seq. vel si Procurator pro eo comparet, producendo Mandatum procuratoris, & protestando nihil fieri, juxta superius tradita in cap. proximo precedente, vers. quod si causa, num. 15. illo citato, ut infra videbitur.

A. C. N. Citetur NN. ex adverso Procurator NN. ex adverso principalis, ad dicendum contra literas citatorias, & inhibitoriales, ac Instrumentum illarum executionis in partibus factas, iuraque producta, & repetita, videndum jurare Testes super illorum recognitione, quatenus opus sit, necnon justificandum, & impugnandum, & videndum admitti, committi, & mandari restitui, dimissa copia collationata, ad p. d. Instante NN. principali, si ve &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. repetiit literas citatorias, & alia hodie in Broliardo producta, & repetita, & petiit & obtinuit admitti, si & in quantum, omni &c. & committi in forma &c.

Productio autem literarum huiusmodi, quæ sufficit ad causæ desertionem evitandam, sit in Broliardo, in termino dictæ citationis ad dicendum contra, ut sequitur, videlicet.

Pro NN. contra NN.

In

In Officio NN. Procurator, prout docuit per Instrumentum publicum mandati, procurat, tenoris &c. facto per Compulsum produxit literas citatorias, & inhibitoriales in partibus legitime exequutas, una cum Instrumento illarum exequutionis à tergo, prout in folio, tenoris &c. petens, &c. omni &c.

Exadverso Procurator citatus protestari potest in termino ad dicendum contra, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

12 In Officio &c. NN. Procurator contra præsensas literas citatorias, & inhibitoriales, & jura dixit pro nunc generalia verbo, salvo jure &c. & pendente &c. aliis &c. omni &c.

13 Verum, si causa non sit appellabilis, vel aliqua alia ratione non possit in Curia introduci, prout si causa de partibus ultra quadraginta milliaria non ascendat ad valorem scutorum quinquaginta monetæ, potest obtineri remissio illius ad partes, dummodo per instrumenta, vel jura, aut alia legitima probationum genera, citata Parte ad dicendum contra, juxta Praxim superius traditam par. 1. c. 2. n. 10. & seq. & aliis servatis servandis, probetur, causam non esse appellabilem vel alias ad dictam summam scutorum quinquaginta monetæ non ascendere, quo casu est deinde citanda Pars, ad videndum remitti causam, ut infra, videlicet.

A. C. N.

14 Citetur NN. exadverso Procurator NN. exadverso principalis, ad videndum moderari inhibitionem nulliter, & debite extortam, & remitti causam ad partes, attento quod est loco ab Urbe distante ultra quadraginta milliaria, & valor illius non excedit scuta quadraginta quinque monetæ (vel attenta alia ratione exprimenda, juxta contingentiam facti) & Decretum necessarium, & opportunum fieri ad p. d. Instante NN. principali, live &c.

Decretum.

N. Notarius.

NN. petijt, & obtinuit, ut supra, nisi infra quatuor (vel aliud tempus iudici benevisum) cum intimatione, omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. exadverso Procuratori NN. exadverso principalis, qualiter Dominus remittit causam ad partes, & alias prout in actis, Instante NN. principali, &c.

N. Notarius.

15 Exequuta, & reproducta intimatione, nisi Pars obtinuerit reponi à Decreto præjudiciali remissionis causæ, juxta Praxim superius traditam p. 1. c. 8. nu. 36. poterit elapso termino in Decreto contento à die intimationis exequutæ, ac intimatione reproducta, expediri ad partes Instrumentum remissionis, videlicet.

16 Christophorus Vidman Prothonotarius Apostolicus, Utriusq; Signaturæ SS. D. N. Papæ Referendarius, necnon Curiae causarum Cameræ Apostolicæ Generalis Auditor, Romanæque Curiae Judex ordinarius, Sententiarum quoq; & Censurarum, tam in eadem Rom. Curia, quam extra eam latorum, ac literarum Apostolicarum quarumcumq; universalis, & merus Exequutor ab eodem Sanctiss. D. N. Papa specialiter deputatus.

Noverint universi, quod nos hodie causam coram nobis, via ordinaria, aliis super quibusdam Terris sitis in Territorio NN. in Villa N. in loco nuncupato N. juxta bona NN. & NN. & alios notissimos fines, rebusque aliis &c. ad instantiam NN. contra NN. in secunda instantia introductam, attento quod valor dd. Tertium non excedit valorem scutorum quadraginta quinque monetæ, prout fuit coram nobis legitime demonstratum, citato, & intimato d. NN. Adversario appellante, ad partes remissimus, prout harum serie remittimus, quæ omnia &c. In quorum fidem &c. Datum Romæ ex aedibus nostris hac die &c.

N. Notarius. Locus sigilli. N. Locum t.

Quod si A. C. nollet causam ad partes remittere, & veniret nihilominus de jure remittenda vel quia illius valor non ascenderet ad scuta quinquaginta monetæ, vel alia ratione, posset Appellatus adire Signaturam Justitiæ, & data commissione oportuna, ac Parte citata, ad Praxim superius traditam p. 1. c. 14. n. 30. & seq. obtinere causam proponi, & referri eidem A. C. ut causam ad partes remittat, quæ quidem Commissio poterit fieri, ut infra, & aliis mutatis mutandis, juxta contingentiam facti, videlicet.

Tudertina.

Beatissime Pater, Lata Sententia in prima instantia per R. P. D. Gubernatorem Tuderti, ad favorem devoti S. V. Oratoris NN. contra N. N. de, & super quibusdam Terris suis in Territorio Tudertino in Villa N. loco nuncupato NN. juxta suos notissimos fines, rebusque aliis &c. idem NN. Adversarius causam appellationis coram A. C. introduxit, & citationem cum inhibitione extorsit, verum quia Terra, de quibus agitur, non excedunt valorem scutorum quadraginta quinque monetæ, & ob id causa poterat coram A. C. introducti, & in omnem eventum debuisset A. C. causam moderari inhibitionem, & causam ad partes remittere, quod adhuc non fecit. Supplicat igitur S. V. Orator antedictus, ut dignetur eidem A. C. ut præfatam suam moderando inhibitionem, causam ad partes remittat, committere, & mandare, cum facultate citandi, inhibendi, quos, quibus, quoties, Constitutionibus, stylo Palatii, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque Statum &c. pro plenè &c.

Commissione deinde in Signatura, servatis servandis, propolita, & signata, ac in capsa Judicis reposita, citatur Pars, ut infra, videlicet.

A. C. N.

19 Citetur NN. exadverso principalis, ad dicendum contra Commissionem in actis exhibitam, necnon videndum admitti, & juxta illius formam, & tenorem videndum mandari procedi, ad p. d. Instante NN. principali, live &c.

Decretum.

N. Notarius.

NN. repetijt Commissionem in actis ultimo loco exhibitam, & petijt, & obtinuit, ut supra, omni &c. Successive citatur pars, ad videndum moderari inhibitionem, & causam remitti ad partes, & obtinetur remissio, ut supra n. 14. vel ut infra n. 22. illiusq; Instrumentum, ut sup. dictum fuit n. 16.

22 Sed si in Commissione petiti fuit, committi oportet eidem A. C. ut sua moderetur inhibitionem, &

Bbbb 2 causam

causam ad partes remittat, & ita Signatura ordinavit, ut aliquando solet, etiam si expresse oretenus ordinari petum non fuerit, tunc nec presentare Commissionem in actis, nec citare ad dicendum contra illam, necesse est, sed sufficit citare, ut infra, videlicet.

A. C. N.

- 22 Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum moderari Inhibitionem, & causam remitti ad partes, juxta mentem Signaturæ, & Decretum necessarium, & opportunum fieri, & interponi, ad p. d. instante NN. principali, live &c.

N. Notarius.

Decretum:

N. N. petit, & obtinuit, ut supra, nisi ad p. d. cum Intimatione, omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. ex adverso principalis, qualiter Dominus remisit causam ad partes, & alias pro ut in actis, instante NN. principali, live &c.

N. Notarius.

- 23 Verum si causa non venit ad partes remittenda, sed remanere debet in Curia coram A. C. Pars, quæ illam prosequi intendit transportare debet acta anterioris instantiæ, illaque in actis causæ exhibere, citata Parte, ad dicendum contra Jura, ut supra, p. 1. c. 2. n. 10, vel ut infra, videlicet.

A. C. N.

- 24 Citetur NN. ex adverso principalis, ad dicendum contra Processum de partibus, & Jura producta, & repetita, videndum jurare 1 eltes super illius, & illorum recognitione, quatenus opus sit admitti, committi, & mandari restitui, dimissa, Copia collationata, ad p. d. instante NN. principali, live &c.

N. Notarius.

Decretum,

NN. repetit Processum, & jura hodie in Broliardo producta, & repetita, & petit, & obtinuit admitti si, & in quantum, & committi, ut supra, omni &c.

Productio autem potest similiter fieri juxta superius tradita, par. 1. c. 2. num. 11. & seqq. videlicet.

Pro NN. contra NN.

- 25 In Officio &c. NN. & ad effectum obtinendi revocationem Sententiæ, à qua fuit appellatum (si Processus producit ab Appellato, potest dici) ad effectum obtinendi confirmationem Sententiæ, in parte, & partibus, facto per compulsum produxit Processum de partibus foliorum NN. subscriptum ab NN. Notario publico N. prout in foliis, tenoris &c. & repetit omnia acta, & actitata, jura producta, gesta, & facta per acta mei &c. in parte tamen, & partibus &c. & in quantum &c. & non alias &c. petens &c. omni &c.

Ex adverso in termino ad dicendum contra Jura, facienda est protestatio, ut infra, videlicet.

- 26 Pro NN. contra NN.

In officio &c. NN. contra prætensum Processum, & jura dixit pro nunc generalia verbo, salvo jure &c. & pendente &c. & non recognosci, nisi intimato die, & hora certis, ad effectum &c. alias &c.

Quo casu intimatio est necessaria, antequam ad Processum, & Jurium recognitionem deveniatur, juxta Praxim, de qua superius par. 1. c. 1. num. 21. & seqq.

- 27 Ceterum si quis Decretum, vel Sententiam contrariam reportaverit ab aliquo Judice ordinario Rom. Curie, prout à Judice Curie Burgi, vel Sabellorum, vel Turris nonæ, ad quos tantum in effectu facultates A. C. ut ad eum à Judicibus Curie appellari possit, restringi videntur ex latius deductis supra d. p. 1. c. 13. n. 227. & num. 229. & seqq. & voluerit ab eo appellare ad A. C. procedendum erit, ex Praxi, per viam B Recursus, B. interponendo illum in primis coram Judice à quo, infra legitima tempora, ut sequitur, videlicet.

- 28 Pro NN. contra NN.

Coram Domino, meque &c. NN. habitantia de Sententia, seu Decreto definitivo lata seu facto, ad assertum favorem NN. contra NN. ab ea, seu ab eo, & omnibus aliis gravaminibus B petit recursum, B. ad Illustrissimum Dominum A. C. petens instanter, instantius, & instantissime sibi de Apostolis responderi, & interim &c. protestans &c. omni &c.

Cui Dominus dedit reverentiales in forma &c. omni &c.

Vel si causa non est appellabilis.

Cui Dominus dedit refutatorios in forma &c. omni &c.

Potestque Juxta dare terminum Juris, vel respondere de Apostolis sibi benevolis, prout de Jure juxta Praxim, de qua supra p. 1. c. 13. n. 6.

- 29 Exinde est interponendus Recursus, ut inferius coram A. C. Judice ad quem, qui coram eo interponi potest, etiam si coram Judice à quo interpositus non fuerit, dummodo interponatur hoc casu coram eo infra legitima tempora ad appellandum, scilicet antequam per lapsum decennii Sententia, seu Decretum transeat in rem judicatum, vel etiam statim lata Sententia, vel facto Decreto, si causa sit executiva, vel alias de sui natura non appellabilis, vel si Juxta à quo forte dedit refutatorios, ut exequutio evitetur, in quibus omnibus casibus, recursum, ut sequitur, coram A. C. interposito, citanda est Pars quam citius fieri poterit, coram eodem ad dicendum contra Recursum, ut inferius, nè forte interim Juxta à quo ad ultiora in executione procederet.

- 30 Pro NN. contra NN.

Coram Domino, meque &c. NN. ab asserta Sententia, seu Decreto definitivo lata, seu facto per Dominum Judicem, seu Locum tenentem Gubernatoris Burgi (seu Judicem Sabellorum, vel Turris nonæ) ad prætensum favorem NN. contra NN. sentiens se gravatum &c. petit recursum, ac illius virtute inhiberi in forma, omni &c.

A. C. N.

- 31 Citetur NN. ex adverso principalis, ad dicendum contra Recursum in actis petitum, & videndum illum admitti, ac juxta illius formam & tenorem mandari procedi, & inhiberi ad statim, seu ad primam diem, & interim quando eumque, ne audat aliquod Mandatum in Curia NN. susci-

fufcipere, aut fufceptum exequi facere, aut quicquam contra Instantem attentare, vel innovare fub penis arbitrio Domini, ad ftatim, feu ad p. d. & interim &c. instante d. NN. principali, five &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. repetit Recurfum in actis petiit, & petiit, & obtinuit, ut fupra, ac mandari procedi, & inhiberi in forma, nifi ad p. d. cum intimatione, omni, &c.

A. C. N.

Intimatur NN. ex adverfo principali, qualiter Dominus inhibuit, & alias prout in actis, instante NN. principali, five &c.

N. Notarius.

32 Cæterum, fi caufa excedit fcuta viginti monetæ, eft ab initio in arbitrio Appellantis, vel petere Recurfum, ut fupra, vel adire Signaturam Iuftitiæ, & committere caufam appellationis Præfæto, vel in Rota, cui quidem appellationis commiffioni ordinariæ, petito Recurfu, ut fupra, cenfetur omnino renunciatum.

33 In termino autem ad dicendum contra Recurfum faciendæ eft ex adverfo proteftatio, opponendo generalia contra illum, & fi caufa non eft fortè appellabilis, poterit fieri proteftatio, ut infra, videlicet,

34 Pro NN. contra NN.

In Officio &c. NN. citra &c. nifi fi, & quatenus &c. dixit non poffe inhiberi, cum fuerit actum via exequutiva virtute obligationis Cameralis, vel cum finus in mero poffefforio retinendæ, vel alio fimili iudicio, exprimendo juxta contingentiam facti, quo cafu non datur appellatio fufpenfiva, ideo nihil fieri, nifi fervatis fervandis, verificatis verificandis, & Domino informato in die Notarii, alias &c. & his falvis &c. contra prætenfum Recurfum dixit pronunc generalia verbo, falvo jure &c. & pendente &c. alias &c.

Quoties autem Judex Recurfus inhibuit, folet citari pars, quæ obtinuit inhiberi ad docendum de gravamine, ut infra, videlicet.

A. C. N.

35 Citetur NN. ex adverfo principalis, ad docendum de gravamine, alias videndum moderari Inhibitionem, & Decretum neceffarium, & opportunum fieri, & interponi ad p. d. Instante NN. principali, five &c.

NN. Notarius.

Et nifi pars per productionem actorum, vel alias, doceat de gravamine, obtinetur Decretum, ut infra, videlicet:

Decretum.

Relatione factâ comparuit NN. & petiit, & obtinuit, ut fupra, nifi infra quinque (vel aliud tempus iudici benevifum) cum intimatione, omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. ex adverfo principali, qualiter Dominus moderatus fuit Inhibitionem, & alias prout in actis, Instante NN. principali, five &c.

NN. Notarius.

36 Ex adverfo, qui obtinuit inhiberi, ne inhibitiō moderata remaneat, in termino faltem Inti-

mationis, debet docere de gravamine, & proteftari, ut infra, videlicet.

37 Pro NN. contra NN.

In Officio &c. NN. ad docendum de gravamine, factio per compulſum, produxit proceffum foliorum NN. in Curia NN. fabricatum, ab NN. diftæ Curie Notario fubfcriptum, tenoris &c. ideo nihil fieri nifi d. proceffu, & actis vifis per Dominum, ac fervatis fervandis, verificatis verificandis, illoque informato in die Informationis Notarii, alias &c.

38 Actis autem, ut fupra exhibitis non folet Judex Recurfus nifi illi vifis, ac re mature difcul. a, auditis partibus, illarumque rationibus in Camera in die Notarii, capere refolutionem fuper moderatione inhibitionis, quod fi nihilominus inhibitiō fuiffet moderata, poterit pars, allegatis rationibus opportunis, inflare iterum audiri, citando ad videndum reponi, ut infra, videlicet,

A. C. N.

39 Citetur NN. ex adverfo principalis, ad videndum instantem reponi à quocunque prætenfo decreto præjudiciali moderationis Inhibitionis nulliter, & indebitè extorto, & Decretum neceffarium, & opportunum fieri, & interponi ad p. d. Instante NN. principali, five &c.

NN. Notarius.

Decretum.

NN. petiit, & obtinuit, ut fupra, nifi ad p. d. cum intimatione, omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. ex adverfo principali, qualiter Dominus repoſuit, & alias prout in actis, Instante NN. principali, five &c.

NN. Notarius.

40 Si verò A. C. inhibuiſſet, & nollet fuam inhibitionem moderari, cum tamen de jure veniret moderanda, utpote, quia caufa non eſſet appellabilis ad effectum ſuſpenſivum, tunc, fi caufa non excederet ſummam ſcutorum viginti monetæ, quia in his Signatura Iuftitiæ non reſcribit, poſſet citari pars coram Præfæto Signaturæ per acta Curie, in qua fuit factum Decretum, à quo fuit deinde petitus recurfus, ut infra, videlicet,

Eminentiffimo Signaturæ Iuftitiæ Præfæto five &c.

41 Citetur NN. ex adverfo principalis, ad videndum remitti caufam à Curia A. C. ad Curiam Burgi vel Sabellorum, vel Turris nona) attento quod à Decreto iudicis diftæ Curie, de quo agitur, non datur appellatio ſuſpenſiva, cum fuerit actum vigore obligationis Cameralis (vel attentâ alia ratione opportuna exprimendi juxta facti contingentiam) & ſibi inhiberi ad ftatim, nè audeat Instante citare, aut quicquam contra eum attentare, vel innovare, nifi per acta inſcripti Notarii, fub penis arbitrio Domini, & decretum neceffarium, & opportunum fieri, & interponi ad p. d. Instante NN. principali, five &c.

NN. Notarius.

Decretum.

NN. petiit, ut fupra, ex tunc Dominus, firma remanente caufa coram A. C. quoad effectum devolutivum tantum, in reliquis eam remiſit ad

ad Iudicem Curiae Burgi, nisi ad p. d. cum intimatione, omni &c.

Vel

NN. petit, & obtinuit, ut supra, quoad effectum suspensivum tantum, nisi ad p. d. cum intimatione, omni meliori modo &c.

Eminentissimo Signaturae Iustitiae Praefecto, sive &c.

Intimatur ex adverso principali, qualiter Dominus remittit causam, & alias prout in actis, instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

Et posset laesus à Decreto Praefecti signaturae, seu ejus Domini Auditoris, citare partem coram eo ad videndum reponi, ad praxim superius traditam par. 1. c. 7. n. 15.

42 At si causa excederet summam scutorum viginti, posset adiri Signatura Iustitiae, & citari pars coram Referendario, ad dicendum causam quare &c. & obtineri rescriptum opportunum in plena signatura, juxta praxim superius politam par. 1. c. 17. n. 20. & seqq. & n. 34. et seqq.

Possetq; commissio confici ut infra, & alias mutatis mutandis, secundum facti contingentiam, videlicet.

Romana.

43 Beatissime Pater, Devotus S. V. Orator NN. egit coram Iudice Curiae Burgi, virtute obligationis Cameralis, contra NN. pro consequutione scutorum quadringentorum monetarum, & obtinuit decretum favorabile; verum quoniam dictus NN. Adversarius à R. P. D. A. C. vigore asserti Recursus, inhiberi extorsit, Supplicat igitur humiliter S. V. orator antedictus, ut dignetur eidem R. P. D. A. C. ut in causa, & causis hujusmodi cum clausula, *sine praedictis legitimis exequutionis et obligationis Cameralis*, procedat, committere, & mandare, cum facultate citandi, & inhibendi, quos, quibus, quoties Constitutionibus, Stylo Palatii, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque, Statum &c. pro plenè &c.

Rescribiturque Signatura in his causis exequutivis, vel cum clausula *sine praedictis*, vel cum clausula, *si quid exequendum*, vel cum clausula *ad legitimam*, ad praxim superius traditam, d. par. 1. c. 13. n. 54. at si Decretum Iudicis à quo esset nullum, vel injustum, & sic constaret de gravamine, quia tunc A. C. ritè, & rectè inhibendo processisset, Signatura responderet, nihil rescribendum, juxta superius dicta dist. 6. ap. 13. num. 34.

Si verò causa non esset exequutiva, sed summaria, posset commissio confici, ut infra, & alias secundum facti opportunitatem, & contingentiam, videlicet.

Romana.

44 Beatissime Pater, Exponitur humiliter S. V. pro parte devoti illius Oratoris NN. quòd cum ipse esset creditor NN. in scutis ducentis monetarum, egit contra eum mensibus elapsis, & obtinuit à Domino Iudice Curiae Burgi mandatum exequutivum, & quia ob inopiam dicti NN. non potuit Orator contra eum ad illius exequutionem procedere, nec de ejus credito satisfieri, egit deinde in Salviano contra NN. Ad-

verfarium, & obtinuit ab eodem Iudice, servatis servandis, sententiam favorabilem super immixtione in possessionem unius Apothecae sitae in Urbe in regione N. per d. NN. principalem debitorem olim possessa, & dicto NN. adversario venditae, ut patet ex publicis documentis; verum quia idem NN. adversarius habuit recursum ad R. P. D. A. C. à quo inhibitione extorsit, quam etiam moderate recusavit; Supplicat humiliter S. V. Orator antedictus, ut dignetur eidem R. P. D. A. C. ut in causa, & causis hujusmodi cum clausula, *sine praedictis* mandati de immittendo procedat committere, & mandare cum potestate citandi, inhibendi, quos, quibus, quoties, Constitutionibus, Stylo Palatii, ceterisque contrariis, non obstantibus quibuscunque, Statum &c. pro plenè &c.

45 In quibus quidem causis possessoris signaturae rescribit, vel cum clausula *sine praedictis* mandati de immittendo, vel cum clausula *quatenus sit locus Aegediana*, at si constaret de nullitate, aut injustitia sententiae Iudicis à quo, nihil his casibus rescriberet, ad Praxim superius traditam p. 3. c. 6. & seqq.

46 Neque solum potest adiri, ut supra, Signatura in causis appellationum coram A. C. introductis à sententiis, seu decretis Iudicum ordinariorum Rom. Curiae sed etiam à sententiis Iudicum de partibus, conficiend. semper commissi-nem opportunam, mutatis mutandis, prout facti exigentia requirer.

47 Ceterum quoties, docto, ut supra de gravamine, causa appellationis, seu recursus à Iudicibus ordinariis Curiae coram A. C. quovis modo remanere debet.

Si omnia acta primae instantiae ad causae decisionem necessaria, non sunt transportata, erunt utique ante lapsum biennii transportanda, & citanda pars, ad dicendum contra jura in forma solita, vel ut infra, videlicet.

A. C. N.

48 Citetur NN. ex adverso principalis, ac dicendum contra processum in Curia NN. fabricatum, ac jura producta, & repetita, videndum jurare testes super illius, ac illorum cognitione, quatenus opus sit, admitti, committi, & mandari restitui, dimissa copia collationata, ad p. d. Instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

Decretum.

Relatione facta comparuit NN. & repetiit processum, & jura in Broliardo producta, & petiit, & obtinuit, ut supra, admitti si, & in quantum &c. & mandari restitui, dimissa copia collationata, & committi in forma &c.

Productio verò lorum fieri potest in actis, ut supra p. 1. c. 2. num. 11. & seqq. vel ut infra, videlicet.

49 Pro NN. contra NN.

In Officio &c. factio per compulsum produxit processum in Curia Burgi (vel Sabellorum vel Turru Nona) fabricatum, foliorum NN. subscriptum ab NN. dictae Curiae Actuaria, prout in foliis tenoris &c. & repetiit omnia jura producta, acta, & adituta, gesta, & facta &c. per acta mei &c. ad causam quomodolibet facien. &c. in parte

parte tamen, & partibus &c. & in quantum &c. & non alias &c. petens &c. omni &c.

Et potest in hoc termino fieri etiam nova productio iurum, si quis producenda habeat, & illa producere velit.

§0 Ex adverso debet fieri protestatio in actis, videlicet:

Pro NN. contra NN.

In officio &c. NN. contra præsumptum processum, & iura dixit pro nunc generalia verbo, salvo iure &c. & pendente &c. aliis &c.

§1 Sed si acta primæ instantiæ infra biennium non fuerint transportata, tunc, si fuerit coram A. C. introducta causa appellationis à sententia lata in partibus, siue causa recurrit à sententia Ordinarii lata in Curia, non poterit ad ulteriora in causa procedi:

§2 Verum quoniam in his casibus appellans non prosequitur causam, potest appellatus, instante lapsu biennii, & eo magis eo elapso, citare appellantem, ad docendum de appellatione, ejusque legitima prosecutione, & observatis quatuor terminis de stylo Curie, & tribunalis servari solitis, ad praxim superius positam p. i. c. 13. n. 69. & seq. rursus citare eundem, ad videndum moderari inhibitionem, attempto lapsu biennii, nam tunc, si in termino saltem intimationis, qualiter Dominus moderatus fuit inhibitionem, acta non fuerint transportata, inhibicio utique moderata remanebit, verò fuerit transportata, A. C. audiet, & cognoscat de meritis causæ, juxta praxim supra traditam d. p. i. c. 13. n. 96. & seq.

§3 Si quis autem in causis hujusmodi appellationis, seu recurrit coram A. C. legitime, ut supra introductis, novas etiam probationes facere voluerit, utique hoc facere poterit, & non solum appellans, sed etiam appellatus, non deducta deducere, & non probata probare valebit, tam antè, quam post transportationem actuum primæ, ac ulterioris instantiæ, tam per iura, ac instrumenta, quam per testes, & alia omnia legitima probationum genera, citata semper parte, ac servatis aliis de jure, ac stylo Curie servandis, juxta superius tradita p. i. c. 1. & c. 10. & seq.

§4 Quoties tamen processus est ordinarius, ut alia dictum fuit in admissione iurum, & articulorum non est ponenda aliqua clausula, sine præjudicio, quæ tantum apponitur, ubi processus est executivus, vel summarius juxta praxim superius traditam d. p. i. c. 2. & c. 10. & seq. & p. 2. c. 5. & seq. & p. 3. c. 2. & seq.

§5 Demum assitit hinc inde processu, ac probatis probandis, aut causa non excedit valorem scutorum viginti monetæ, prout esse potest aliqua ex causis à iudicibus ordinariis Curie coram A. C. introductis, & tunc A. C. potest ad illius expeditionem procedere per simplex Decretum, citatâ parte, factum, si in prima instantia causa fuit expedita per Decretum, vel actum fuit via executiva, & decretum, seu mandatum à iudice à quo relaxatum apparet iustum & validum, & appellatus, siue causa excedat valorem scutorum viginti monetæ, siue non, poterit citare, & obtinere, ut infra, videlicet:

A. C. N.

§6 Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum mandari exequi mandatum à D. Iudice Curie Burgi (seu Sabellorum seu Turris Nona) alias decretum, & relaxatum sub die NN. & quatenus opus sit, de novo decerni, & relaxari quibuscumque non obstantibus, ad p. d. instante NN. principali, siue &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petit, & obtinuit, ut supra, nisi ad p. d. cum intimatione, omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus mandavit exequi mandatum, quibuscumque non obstantibus, & alias prout in actis instante NN. principali, siue &c.

N. Notarius.

§7 Et potest, elapso termino in decreto contentito à die exequutæ intimationis, ac intimatione reproducta, expediri exequatur à tergo mandati iudicis à quo, vel expediri novum mandatum juxta praxim, ac formulas, de quibus supra p. i. c. 6. nu. 9. & seq. & c. 9. n. 3.

§8 Si verò Decretum, seu mandatum iudicis, à quo est nullum, vel injustum, & causa non excedit valorem scutorum viginti monetæ, poterit appellans citare appellatum, ad videndum revocari decretum, ut infra, videlicet:

A. C. N.

§9 Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum revocari Decretum factum (seu mandatum relaxatum) à Domino Iudice NN. uti nulliter, ac indebitè extortum, unâ cum omnibus inde sequutis, & in expensis condemnari, ac decretum necessarium, & oppositum fieri, & interponi, ad p. d. instante NN. principali, siue &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petit, & obtinuit, ut supra nisi infra quinque (seu aliud tempus iudici benevisum) cum intimatione, omni &c.

A. C. N.

Intimatur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus revocavit decretum, seu mandatum, & alias prout in actis, instante NN. principali, siue &c.

N. Notarius.

§10 Quod si tantum executio esset aliquâ ratione nulla, vel injusta, posset citari pars ad videndum revocari executionem, ad praxim superius traditam p. i. c. 8. nu. 43. nec posset amplius, qui decretum, seu mandatum extorserat, seu executionem fieri fecerat, audiri, nec ad ulteriora procedere, seu novum iudicium inchoare, nisi resectis expensis, ad dictam praxim superius positam d. c. 8. n. 44.

§11 Posset tamen sentiens se gravatum ab hujusmodi decretis A. C. citare partem coram eo, ad videndum reponi à decreto præjudiciali, & docto de bono iure, repositionem obtinere, juxta praxim superius traditam d. par. i. c. 8. nu. 37. & n. 39.

§12 Vel si esset in casu, in quo licitum esset, variare posset, omisso primo iudicio executivo, ad aliud

aliud iudicium executivum variando, transire ad praxim, de qua supra p. 1. c. 1. n. 115. & seq. quod dum licita est variatio, fieri posse videtur etiam non relictis expensis, juxta superius tradita d. p. 1. c. 1. n. 128. & seq.

63 Vel etiam posset gravari, si ita ei expediret, & ageretur de summa appellabili, summam scutorum viginti monetæ excedente, à Decreto A. C. appellare, ut inferius dicitur.

64 Verum si causa principalis coram A. C. virtute appellationis à sententia, seu decreto aliterius iudicis de partibus, seu à sententia alterius iudicis ordinarii Romanæ Curie, etiam per viam recursus, ut supra, introducta, quovis modo valorem ducentorum ducatorum auri de Camera non excedat, sive in prima instantia fuerit actum via ordinaria sive executiva, tunc si constat de injustitia, & nullitate sententiæ, seu Decreti, adeo ut appellatus etiam si novum iudicium, ut supra inchoaret, nihilominus omnino succumbere deberet, vel si quomodocumque causa, dictum valorem non excedens sit, vel quomodolibet effecta fuerit ordinaria, & pronunciandum sit bene, vel male iudicatum, vel appellatum, tunc actitate processu, ut supra vers. si quis autem, n. 53. proceditur ad illius expeditionem, citando partem, ut infra, videlicet.

A. C. N.

65 Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum deferri iuramentum in supplementum plenæ probationis, quatenus opus sit, absolvi instantem à Censuris ad effectum, &c. concludendum, concludique videndum in causa, & audiendum sententiam definitivam in forma, & aliis omni &c. ad p. d. Instante NN. principali, si ve &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petiit, & obtinuit, ut supra &c. ac deferri iuramentum &c. qui tactis &c. juravit &c. & sententiarum prout in cedula, quam Reverendiss. D. Locumtenens legit, subscriptis, & mihi facto consignavit, tenoris &c. super quibus &c. presentibus sociis testibus &c. omni &c.

Tenor cedulæ sententiæ revocatoria.

66 Christi nomine invocato, pro tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes. Per hanc nostram definitivam sententiam, quam de juris peritorum consilio in his scriptis ferimus, in causa, & causis, quæ coram Nobis in secunda, seu tertio versæ fuerunt, & vertuntur instantia, inter NN. appellantes ex una, & NN. appellatum ex altera partibus, de, & super confirmatione, vel infirmatione sententiæ latæ, seu Decreti facti in prima instantia per D. NN. Gubernatorem Civitatis NN. (seti per D. Iudicem Curia NN.) ad favorem dicti NN. appellati contra dictum NN. appellatum, de, & super certa pecuniarum summa (vel alia re controversa exprimenda juxta facti contingentiam) rebusque aliis &c. Dicimus, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus per dictum D. Gubernatorem (seu Iudicem) male fuisse, & esse iudicatum, & bene per d. NN. appellatum, & de nullitate dictum, ideoque dictam sententiam, seu decretum fuisse, & esse revocandam,

seu revocandum, prout revocamus, & annullamus, ac pro revocata, seu revocato haberi volumus, & mandamus, Vicumque Victori in expensis condemnamus, quarum taxationem Nobis, vel cui jure impofterum reservamus, & ita dicimus, declaramus, & definitivè sententiamus non solum modo, & formâ, de quibus supra, sed omni alio meliori modo &c.

Ita pronunciai Ego NN. Locumtenens.

67 At si sententia lata à Judice à quo sit justa, & valida, & ideo confirmanda, poterit Appellatus citare, ut supra, ad sententiam, vel poterit Notarius juxta stylum Tribunalis, de quo diximus supra p. 2. c. 1. n. 156. extendere Decretum ad favorem appellati in calce citationis ipsius appellantis. Cedula autem sententiæ confirmatoria, nec non appellationis, & commissionis confici poterunt, ut inferius de causis, valorem ducentorum ducatorum auri de Camera excedentibus, dicitur, mutatis semper mutandis, juxta contingentiam facti.

68 Igitur si causa excedit valorem dictorum ducentorum ducatorum auri de Camera, actitate processu, ut supra observandi sunt termini substantialiales, ut infra, videlicet:

A. C. N.

69 Citetur NN. ex adverso principalis, ad libellandum p. d. ad articulandum ad 12. ad dicendum contra articulos, ad producendum omnia, ad dicendum contra producta ad secundam, C, ad declarandum, ad jurandum de calumnia ad p. d. in terminis substantialibus, instante NN. principali, si ve &c.

N. Notarius.

Sed licet termini substantialiales in secunda instantia servari possint, ut supra, terminus tamen ad articulandum, solet servari ad octavam diem, ceteri vero omnes ad primam diem, juxta praxim de qua supra p. 2. c. 1. n. 107. & n. 106. Ideoque termini substantialiales in secunda instantia erunt servandi, ut infra, videlicet:

A. C. N.

71 Citetur NN. ex adverso principalis, ad libellandum ad p. d. ad articulandum ad octavam, ad dicendum contra articulos, ad producendum omnia, ad dicendum contra producta, ad declarandum, ad jurandum de calumnia ad p. d. in terminis substantialibus, Instante NN. principali, si ve &c.

N. Notarius.

72 In tertia vero, vel ulteriori instantia termini substantialiales sunt servandi, ut infra, videlicet.

A. C. N.

Citetur NN. ex adverso principalis ad libellandum ad p. d. ad articulandum ad sextam, ad dicendum contra articulos, ad producendum omnia, ad dicendum contra producta, ad declarandum, ad jurandum de calumnia ad p. d. in terminis substantialibus, instante NN. principali, si ve &c.

N. Notarius.

Decretum in qualibet instantia sit, ut infra videlicet.

NN. repetiit jura hodie in Broliardo producta, & repetita, & petiit, & obtinuit servari, ut supra, & admitti si, & in quantum, omni &c.

Pro-

Productio autem, seu repetitio Jurium in actis, fit ut dictum fuit supra hac eadem par. 5. c. 2. vers. fit autem n. 16.

73 Sed licet in secunda Instantia terminus ad articulum servetur ad octavam diem, & in tertia, vel ulteriori instantia servetur ad sextam, ut supra, si quis tamen in secunda instantia servaret illud ad duodecimam, prout servari solet in prima, vel ad sextam, prout solet servari in tertia, vel ulteriori Instantia, vel si quis in tertia vel ulteriori Instantia dictum terminum servaret ad duodecimam, vel ad octavam, non ideo hujusmodi modicus defectus redderet Processum nullum; nam Praxis de his minutis non curat si postmodum termini substantiales fuerint reiterati, prout semper reiterari solent, cum aliis illos inculcatè servare non sit satis, sed requiratur reiteratio, quæ sanat omnes, & singulos illorum defectus, tam ex dispositione Innocentianæ, & aliarum Apostolicarum Constitutionum, quam etiam ordinariarum ipsius A. C. facultatum.

Observatis terminis substantialibus, citatur ad videndum illos reiterari, & ad Sententiam, videlicet.

A. C. N.

74 Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum reiterari omnes, & singulos terminos substantiales, malè forsitan, nulliter, & inculcatè tentos, in vim quarumcumque facultatum, absolvi Instantem à Censuris, ad effectum &c. deferri Juramentum in supplementum plenè probationis, quatenus opus sit, concludendum, concludique videndum in causa, & audiendam Sententiam definitivam in forma, & alias omni meliori modo &c. ad p. d. Instante NN. principali, live &c.

Decretum.

N. Notarius.

Relatione facta, comparuit NN. & petiit, & obtinuit, ut supra &c. admitti ad reiterationem terminorum, qui reiteravit in forma &c. deferri Juramentum &c. qui tactis juravit &c. & sententiari, prout in Cedula, quam Reverendiss. D. Locumtenens legit, subscripsit, & mihi consignavit, tenoris &c. super quibus &c. presentibus sociis Testibus &c. non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Tenor Cedulæ Sententiæ confirmatoriæ.

75 Christi nomine Invocato, Pro Tribunali sedente, & solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram definitivam Sententiam, quam de Jure Peritorum consilio in his scriptis ferimus, in causa, & causis, quæ coram nobis in secunda, seu veriori versæ fuerunt, & vertuntur instantia, inter NN. appellantem ex una, & NN. appellatum ex altera partibus, de, & super confirmatione, vel infirmatione Sententiæ latæ per D. NN. & super summa, & quantitate scutorum NN. monetæ (vel alia re controversa exprimenda) ad favorem dicti NN. appellati contra & adversus dictum NN. appellantem, rebusq; aliis &c. Dicimus, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus, benè per dictum D. NN. Judicem à quo fuisset, & esse judicatum, & malè per d. NN. appellatum, ac de nullitate dictum, ac propterea dictam sententiam fore, & esse confirmandam, & approbandam, prout con-

firamus, & approbamus in omnibus, & per omnia, & pro confirmata, & approbata haberi volumus, & mandamus, Victumq; Victori in Expensis condemnamus, quarum taxationem nobis, vel cui de Jure impofterum reservamus, & ita dicimus, pronunciamus, & definitive sententiamus, non solum præmissis, sed omni alio meliori modo &c.

Ita pronunciai Ego NN. Locum tenens.

76 Verum si Sententia non sit confirmanda, sed revocanda, poterit confici Cedula Sententiæ revocatoriæ, juxta formulam superius traditam n. 66. & alias mutatis mutandis secundum facti contingentiam.

Si verò Sententia sit in parte reformanda, poterit confici Cedula, ut infra, videlicet.

77 Christi nomine Invocato, Pro Tribunali sedente, & solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram definitivam Sententiam, quam de Jure Peritorum consilio ferimus in his scriptis in causa, & causis, quæ coram nobis in secunda, seu veriori versæ fuerunt, & vertuntur instantia, inter NN. appellantem ex una, & NN. appellatum ex altera partibus, de, & super confirmatione, vel infirmatione sententiæ latæ per NN. ad favorem dicti NN. appellati, contra dictum NN. appellantem, de, & super summa, & quantitate scutorum mille monetæ, rebusque aliis &c. Dicimus, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus, Sententiam dicti Domini Judicis à quo fuisset, & esse confirmandam, tantummodo pro summa, & quantitate scutorum septingentorum triginta nionetæ, prout eandem confirmamus, & approbamus, quo vero ad reliqua scuta ducenta septuaginta monetæ, eandem Sententiam fore, & esse revocandam, & infirmam, prout revocamus, & infirmamus, & secundum prædicta dicimus fuisse benè, vel malè judicatum per dictum Dominum Judicem à quo, & respectivè per d. NN. benè, vel malè appellatum, Victumque Victori in Expensis condemnamus; quarum taxationem nobis, vel cui de jure in pofterum reservamus, & ita dicimus, pronunciamus, & definitive sententiamus, non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Ita pronunciai Ego NN. Locum tenens.

78 Quod si Juxta nollet hoc casu condemnare in Expensis, posset dicere in Cedula, & ob mutam victoriam ambas Partes ab Expensis absolvi-mus, & ita dicimus &c.

79 In quibus quidem causis ordinariis, & appellabilibus effectis, si qui Sententiam contrariam reportavit, senserit se gravatum, & appellare voluerit, hoc facere debet infra legitima tempora, juxta Praxim supra traditam par. 1. c. 13. num. 2. & seqq. & poterit appellationem coram Judice, qui Sententiam tulit, interponere, ut infra, videlicet.

Pro NN. contra NN.

80 Coram D. meque &c. NN. habita notitia de præsentia Sententia lata ad assertum favorem NN. contra NN. ab ea, & omnibus aliis gravaminibus ad SS. D. N. Innocentium X. ejusq; S. Sedem Apostolicam appellavit, prout in Cedula quâ facto dedit, tenoris &c. petes &c. omni &c.

C e c e

Gut

Cui Dominus dedit terminum Juris, & interrim &c. omni &c.

In quo quidem termino Juris mensis Appellans debet redire pro Apostolis, ut infra, videlicet.

NN. contra NN.

82 Coram Domino, meque &c. NN. in termino Juris, alias ad redeundum pro Apostolis concessio, inherendo appellationi interpositae, petit instantissime, prout in cedula aliis data, sibi de Apostolis responderi protestans &c. aliis &c. omni &c.

Cui Dominus dedit reverentiales in forma omni &c.

Et potest Judex, vel quando fuit interposita appellatio, vel in termino Juris respondere de Apostolis sibi benevisis, de quibus juxta Juris dispositionem respondere omnino tenetur, si tamen ipse, quando appellatio fuit interposita de illis respondit, non est amplius necesse pro eis redire.

Tenor vero cedulae appellationis poterit confici, ut infra, & aliis juxta contingentiam facti, mutatis mutandis, videlicet.

83 A quadam asserta definitiva Sententia, seu Decreto definitivo, aut illius vim habente, per R. P. D. N. A. C. Locum tenentem lata, seu facto in secunda instantia ad praesensum favorem NN. contra NN. de, & super certa pecuniarum summa, vel alia re de qua agitur exprimenda, rebusque aliis &c. Procurator, & eo nomine NN. sentiens se laesum, & gravatum, & futuram magis laedi, & gravari timens &c. ab illa, seu illo ac toto ulteriori processu desuper fabricato, ad Sanctiss. D. N. Innocentium Papam X. ejusque, Sanctam Sedem Apostolicam in his scriptis provocat, appellat, & aequè principaliter de nullitate dicit Petens semel, bis, tertio, saepe, saepius, saepissime, instantanter, instantius, & instantissime sibi de Apostolis responderi, & quatenus haec appellatio non admitteretur, ab illius non admissione, ac toto ulteriori processu, provocat, & appellat iterum, & ut supra de nullitate dicit, toties quoties &c. ita ut sit ultimus in appellando, protestans, appellationem suam ultimo loco remanere debere &c. & per se non stare &c. ac illa pendente nihil innovari, alias &c. non solum ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

In causis Commissariis in Rota, & extra Commissio, via ordinaria signanda, poterit fieri ut infra, & aliis mutatis mutandis secundum facti contingentiam, videlicet.

Civitatis Castell.

84 Beatissime Pater, Digneur S. V. causam, & causas appellationis, & appellationum, nullitatis, & nullitatum, ex tribus, iniquitatis, & notoriae injustitiae infra legitima tempora interpositae, & interpositarum a definitiva asserta Sententia lata per R. P. D. NN. A. C. Locum tenentem in secunda instantia ad assertum favorem NN. Adversarii contra devotum S. V. Oratore NN. de, & super praesens pecuniarum summa scutorum mille septingentorum triginta monetarum (vel alia re, de qua agitur, hic exprimenda) rebusque aliis &c. nec non attentatorum, & innovatorum quorumcunque, ac restitutionis in integrum, prout de

Jure &c. una cum omnibus incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, connexis, & toto negotio principali, & quam, quas &c. alicui S. V. Sac. Rotae Auditori audien. cognoscen. deciden. ac sine debito terminan. committere, & mandare, cum facultate citandi, inhibendi, quos, quibus, quoties, ubi, & quando opus fuerit, Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, stylo Palatii, & Curiae, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque, Statum &c. pro plenè &c.

Si vero causa non est Rotalis, fit commissio, ut infra, & aliis juxta contingentiam facti, videlicet.

Viterbien.

85 Beatissime Pater, Digneur S. V. causam, & causas appellationis, & appellationum, necnon nullitatis, & nullitatum ex tribus iniquitatis, & notoriae injustitiae: attentatorum, & innovatorum quorumcunque; ac restitutionis in integrum prout de Jure &c. infra legitima tempora interpositae, & interpositarum a definitiva praesens sententia lata per R. P. D. NN. A. C. Locum tenentem in tertia instantia, non tamen duarum conformium confirmatoria, ad assertum favorem NN. contra NN. devotum S. V. Oratorem de, & super quadam Domo valoris scutorum ducentorum monetarum sita in Civitate Viterbii, juxta suos notissimos fines, rebusque aliis &c. una cum omnibus incidentibus, dependentibus, annexis, connexis, ac toto negotio principali, & quam & quas &c. alicui S. V. Romanae Curiae Praelato audien. cognoscen. deciden. sineque debito terminan. committere, & mandare, cum facultate citandi, inhibendi, quos, quibus, quoties, singulis diebus, & horis feriatis, & non feriatis, praeterquam in honorem Dei feriatis, Constitutionibus Apostolicis, Stylo Palatii, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque Statum &c. pro plenè &c.

86 Qua commissione signata ab Eminentiss. Signaturae Praefecto, ac via ordinaria, juxta Prae- xim de qua supra par. 1. cap. 13 n. 45. expedita & in capla Judicis reposita, & inde extracta praesentatur Judici, cui causa reperitur commissio, quae praesentatio adnotatur in actis Notarii, cui illa fuit distributa, ut infra, videlicet.

Pro NN. contra NN.

87 R. P. D. NN. coram Domino meque &c. NN. Sanctiss. D. N. Curis praesentavit commissio- nem ab Eminentissimo Signaturae Justitiae Praefecto signatam, prout in folio, tenoris &c. omni &c.

88 Successive postquam Commissio fuit, ut supra, in capla reposita, potest incontinenti citari pars ad dicendum contra illam, ut infra, & si causa est commissio Praelato, citatur per acta Archivij Romanae Curiae, & dicitur in pede citationis, Archivista Notarius, si vero causa est commissio in Rota, & adhuc causa non est distributa Notario, dicitur in pede illius, Menfarius Notarius, si vero est distributa, ponitur in ejus pede nomen Notarii Rotae, cui illa fuit distributa, qui quidem Rota Notarii sunt numero quadraginta octo, cum quilibet ex duodecim Rota Auditoribus habeat quatuor Notarios actuarios.

89 In capite autem citationum ponitur nomen Judicis, & deinde titulus causæ, juxta facti contingentiam, & prima citatio coram Iudicibus Commissariis in Curia, sive Rota, sive extra Rotam, fit, ut infra, & alias mutatis mutandis, prout facti contingentia requirit, videlicet.

R. P. D. NN.

Civitatis Castellii Pecuniaria.

90 Citetur NN. ex adverso principalis, ad dicendum contra commissionem in actis novissimè exhibitam, videndum illam admitti, & juxta illius formam, & tenorem mandati procedi, & inhiberi D. ad p. D. Instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

Decretum.

NN. repetit commissionem in actis ultimo loco presentatam, & petit, & obtinuit, ut supra, ac inhiberi in forma &c. omni &c.

Ex adverso in termino ad dicendum contra, fit hæc protestatio videlicet.

Pro NN. contra NN.

91 In officio NN. contra præsentam commissionem dixit pro nunc generalia verbo, salvo jure &c. omni &c.

92 Successivè, qui vult prosequi causam, curat transportari acta coram Iudice ad quem, quæ transportatio fit ab aliquo Substituto Notarii Iudicis æquo, ut infra videlicet.

Pro NN. contra NN.

93 In officio &c. NN. substitutus officii NN. transportavit in actis mei &c. processum de partibus foliorum NN. inter dictas Partes fabricatum in Curia Gubernatoris NN. Item extractum fabricatum in eisdem Partes, per acta NN. Notarii A. C. foliorum NN. omni meliori modo, &c.

94 Qui verò acta, ut supra transportari fecit, debet citare Partem, ad dicendum contra jura in forma, & jura repetere, ac obtinere admissionem illorum, cum solita clausula, h. & in quantum, juxta praxim superius traditam p. 1. c. 2. n. 10. & seqq. & hac eadem p. 3. c. 2. vers. jura in iudiciis, n. 10. & seqq.

95 Jura verò, & Articuli in his causis ordinariis admittuntur simpliciter sine difficultate, ad instantiam utriusque partis, citata parte ad dicendum contra in forma, sicut in prima, & in secunda instantia, ita & in tertia, ut dictum fuit supra vers. quoties tamen, num. 54.

Si quis verò voluerit expedire literas remissoriales ad partes, poterit citare partem, ut infra, videlicet.

R. P. D. NN.

Civitatis Castellii Pecuniaria.

96 Citetur NN. ad adverso principalis, ad dicendum contra Articulos facti datos, videndum illos ad probandum admitti in Curia, & extra, ac decerni literas remissoriales in partibus, concordandum de Iudice, de loco, loco loci, Portitore, termino infra quem, &c. alias &c. videndum deputari ex officio, nec non videndum committi Notario D. Iudicis deputando examen, & receptionem juramentorum testium in forma ad p. d. & postquam commissum fuerit, videndum illos jurare super Articulis, & tota causa, in eo-

rum, vel Notarii domibus, & ubi reperti fuerint toto termino probatorio durante, constituendum (vel substituendum) Procuratorem reperibilem, & acceptantem in partibus, alias videndum mandari procedi per affixionem ad valvas, dandum interrogatoria, & conducendum interpretem, quatenus &c. alias videndum mandari examinari sine ad p. d. instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

Decretum.

NN. petit, & obtinuit ut supra deputari Judicem NN. & locum NN. & locum loci Palatium solite residentie d. D. Iudicis, cum termino duorum mensium ad probandum, & unius mensis ad reprobandum, & ut supra nisi ad p. d. cum intimatione omni &c.

R. P. D. NN.

Civitatis Castellii Pecuniaria.

Intimatur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus decrevit literas remissoriales, & alias prout in actis, instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

97 Poterit etiam fieri citatio ad dicendum contra articulos, & videndum decerni literas remissoriales, juxta primam formulam superius traditam p. 1. c. 12. n. 2. mutando illa verba Literas remissivas loco Remissorialium, & illarum loco, dicendo, literas remissoriales, ut supra, similiter Articuli, Interrogatoria, & Protestationes, ac alia Acta, tam coram Iudice principalis causæ, quam coram Iudice remissoriali ab eo deputato, seu deputando, poterunt confici juxta praxim superius traditam d. p. 1. c. 12. mutatis mutandis.

98 Et si Remissoria venit absque difficultate concedenda, expeditur illius instrumentum una cum Rotulo ejusdem partis, prout infra, videlicet, & alias mutatis mutandis, secundum contingentiam facti.

Instrumentum Remissoriale.

Amatus Dunozer J. U. D. Sanctissimi Domini Nostri Papæ Cappellanus, sacreque Rote Decanus, ac ipsius Sacri Palatii Apostolici causarum, causæque, & causis, ac Partibus inscriptis ab eodem Sanctissimo Domino nostro Papa Auditor specialiter deputatus, R. P. D. NN. Gubernatori Civitatis NN. salutem in Domino! Nuper siquidem Sanctissimus in Christo Pater D. N. D. Innocentius Divina providentia Papa X. quamdam commissionis, seu supplicationis cedulam per certum ejus Cursores presentari fecit, quam nos ea, qua decuit reverentia, recepimus, tenoris sequentis, videlicet, Civitatis Castellii pecuniaria. Beatissime Pater. Dignetur S. V. &c. (hic inferatur tenor Commissionis) in fine verò dictæ Commissionis cedulæ, manu penitus, & omnino dissimili, ac diversa, aderant hæc verba, videlicet: De mandato Domini Nostri Papæ &c. ponatur hic tota signatura) in extremitate verò marginis inferioris ejusdem Commissionis erant scripta de alio diverso caractere, superioribus caracteribus omnino dissimili, & diverso, hæc verba videlicet. Placet D. N. Papæ, Julius Card. Sacchetti, Post cujus

Cccc 2

qui-

quidem commissionis, seu supplicationis Cedulae praesentationem, & receptionem nobis, ac per nos, ut praenititur factas, ad nonnullos actus inter dictas partes in ea nominatas, circa tamen conclusionem in causa, processimus. Novissime verò pro parte, & ad Instantiam NN. in Romana Curia causarum, & causae huiusmodi NN. principalis in praesentata commissione principaliter nominati, Procuratoris, prout de eius mandato procurare coram nobis legitime docuit, personaliter constituti, fuimus debita cum instantia requisiti, quatenus pro nonnullis Juribus extrahendis, ac examinandis Testibus in istis partibus degentibus pro fundamenti intentionis suae verificatione, super Articulis pro ejus parte coram nobis exhibitis, literas remissoriales contra dictum NN. ex adverso principalem in eadem praesentata Commissionem nominatum, in forma solita, & consueta concedere dignaremur. Quare ad illius instantiam dictum NN. ex adverso principalem, ad dicendum contra supradictos Articulos facto datos, & excipiendum quicquid voluerit, videndumque illos hic atque illic ad probandum admitti, literasque remissoriales ad partes desuper concedi, concordandum de Jure, coram quo, loco in quo, loco loci, & termino infra quem &c. alias &c. ac videndum committi Notario D. Judicis deputati. examen, & receptionem Juramentorum Testium in forma solita, ad certum terminum, & postquam commissum fuerit, videndum illos jurare super Articulis, & tota causa, in eorum, vel Notarij domibus, & ubi reperti fuerint, toto termino probatorio durante, constituendum, vel substituendum procuratorem istis reperibilem, & acceptantem, & alias videndum mandari procedi per affixionem ad valuas, dandum Interrogatoria, & conducendum Interpretem, quatenus &c. alias videndum mandari examinari sine ad certum terminum, pariter citare mandavimus. Quo quidem termino adveniente, facto etiam super hoc verbo in Sacro Rotae Auditorio, ad ulteriorem ejusdem NN. Instantiam, Articulos praefatos ad istuc probandum admisimus teque NN. gubernatorem Civitatis NN. in Judicem, coram quo, & civitatem N. pro loco in quo & Palatium tuae solitae residentiae in locum loci ad praemissa expedienda, cum facultatibus, ut supra, & aliis necessariis, & opportunis, deputavimus, Instrumentumque remissionis concessimus, prout harum serie deputamus, & concedimus. Quocirca tibi committimus, & quatenus &c. omnes & singulos Testes, literas, scripturas, instrumenta, & alia quaecunque probationum genera, quae ex parte dicti NN. coram te produci contigerit, super positionibus, & articulis respective, quos tibi sub sigillo nostro hujus remissoriae Rotulo inclusos transmittimus, infra duos menses post harum tibi faciendam praesentationem in d. Civitate N. in praedicto palatio, fideliter recipias, ac Testes ipsos juxta interrogatoria tibi nomine NN. exhibenda in primis, si illa exhibuerit, seu exhiberi fecerit, sin minus juxta discretionem, diligenter examines, seu per notarium publicum, ac fidelem, ac a te deputandum examinari cures: si verò di-

ctus NN. ex adverso principalis testes reprobare voluerit. Testes super reprobatione hujusmodi coram te inducendos, infra aliam mentem post dictos duos, modo simili, ac ubi supra, juxta interrogatoria, sicque NN. principalis exhibuerit, seu exhiberi curaverit, alioquin secundum prudentiam tuam examines, aut examinari mandes, Testiumque utriusque Partis depositiones, & dicta, nemini ostensa, seu patefacta, clausa, & sigillo tuo munita, una cum instrumentis, juribus, & aliis scripturis quibuscunque in publicam formam redactis, ad nos transmittas, Testes se examini subijcere, ac scriptura exhibere nolentes, per censuras, & poenas Ecclesiasticas, & pecuniarias, appellatione postposita, compellendo. In quorum fidem &c. Datum &c.

NN. Auditor, & Juxta Commissarius.

NN. sacrae Rotae Notarius.

Locus + Sigilli

Rotulus Remissoriae.

100 Rotulus Remissoriae in causa coram R.P.D. Amato Dunozero Sanctiss. D.N. Papae Cappellano, ac ipsius Sac. Pal. Apost. Auditore, ac Decano, inter NN. agentem ex una, & NN. de, & super &c. rebuq; aliis &c. partibus ex altera, pendente citato praefato NN. ad instantiam NN. decretæ, in quo articuli pro parte d. NN. exhibiti inferius inserti sunt, videlicet Positiones, & Articuli infra scriptos dat, facit, &c.

101 Coeterum, si causa, super qua testes sunt in partibus examinandi, sit commissi Praefato Romanae Curiae, potest quidem concedi remissoria, ut supra, mutatis mutandis, juxta facti contingentiam, sed instante parte, Notarius Archivij Romanae Curiae, per cujus acta de necessitate proceditur in causis coram Praefatis vertentibus, tenetur concedere literas missivas loco remissorialium in forma solita, prout in Curia A.C. concedi solet juxta superius tradita p. 1. c. 12. per tot.

102 In Rota verò hujusmodi literae missivae non conceduntur, sed expeditur instrumentum, ut supra, & sit rotulus remissoriae in pergamento, ut diximus p. 1. c. 2. n. 71.

103 Ad remissoriae autem executionem in omnibus, & per omnia coram iudice remissoriali proceditur, sicut ad executionem literarum missivarum loco remissorialium, juxta praxim de qua sup. d. p. 1. c. 12. per tot.

104 Sed quia, causa in Rota pendente, non potest Auditor, cui illa commissi, Parte contradicente, quicquam innovare absque voto Reverendissimorum DD. ejus coauditorum, vel saltem, nisi facto verbo in Sac. Rotae Auditorio, ideo si Pars adversa aliqua ratione pretendat remissoria non posse de jure concedi, & hujusmodi illius concessionem contradicat, Auditor super hoc debet facere verbum in Rota, Parte intimata, ut infra videlicet.

R.P.D. NN.

Civitatis Castelli Pecuniaria.

105 Intimatur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus in prima proxima Rota omnino faciat verbum super concessione remissoriae. Ideo citatur idem ad informandum, quatenus, &c. alias &c. instante NN. principali, si ve &c.

NN. Notarius.

Quæ

106 Quæ quidem Intimatio est Partis transmittenda saltem per duos dies antequam fiat Rota ut in prima proxima die sequente Pars possit informare in voce, & in scriptis, ad libitum dando memoriale opportunum, & deinde alia sequenti die DD. Auditores possint videre quid Juris, & denique in die Rota capere opportunam resolutionem, prout semper observari solet.

107 Intimationes tamen, qualiter Dominus faciet verbum, vel qualiter Dominus proponet dubium, necnon citatio ad concordandum de dubio, & similes, sunt extrajudiciales, & ideo non debent in actis reproduci, cum non concernent processum causæ, sed tantum disputationem illius extrajudicialiter, ac proinde sufficit etiam, quod illarum exequutio fiat tantum domi dimissa copia, ut quotidie observat Praxis, & Curia.

108 Si verò, datis hinc inde memorialibus in Rota super concessione, vel non concessione Remissoriæ, adit difficultas, solet Rota mandare disputari dubium, quod sic servatur in omnibus difficultatibus, quæ in causis in Rota vertentibus oriuntur, quo casu citanda est Pars, ut infra videlicet.

R. P. D. NN.

Civitatis Castelli Pecuniaria.

109 Citetur NN. ex adverso principali, ad comparandum coram Domino hora N. & concordandum de dubio, alias videndum subscribi infra scriptum ad p. d. Instante NN. principali, sive &c. NN. Notarius.

Stantibus hinc inde deductis.

Dubium.

An sit concedenda Remissoria in casu, & ad effectum, de quo agitur &c.

At si pars non concordat de dubio, solet Judex mandare extrajudicialiter, ut intimetur parti, qualiter Dominus subscribit dubium videl.

R. P. D. NN.

Civitatis Castelli Pecuniaria.

Intimatur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus subscribit dubium, & alias, prout in actis, Instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

110 Elapsa prima die post intimationem executam, si Pars non contradicit, vel concordat, solet Judex subscribere dubium, ac illius duplicatum parti adversæ per Curiores transmittendum, & tunc fit parti Intimatio in pede illius, ut infra videlicet.

R. P. D. NN.

Civitatis Castelli Pecuniaria.

111 Intimetur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus subscripsit supra scriptum dubium, & illud proponet in secunda, vel alia proxima Rota, ideo citetur idem ad informandum, quatenus informare velit, & intendat, alias videndum illud proponi, & resolvi, etiam altera tantum parte informante, instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

112 Deinde quotiescunque D. Auditor volet proponere causam, seu dubium parti, ut supra trans-

missum, & intimatum, facienda est idem parti alia intimatio, videlicet.

R. P. D. NN.

Civitatis Castelli Pecuniaria.

113 Intimatur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus in prima proxima Rota omnino proponet dubium, alias tibi transmissum, ideo citetur ad informandum, quatenus &c. alias &c. Instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

114 Ceterum, si pars Citata, ut supra, ad concordandum de dubio comparet, & de dubio non concordat, necesse est fieri super hoc per D. Auditorem verbum in Rota, quo casu facienda est parti adversæ hæc intimatio, videlicet.

R. P. D. NN.

Civitatis Castelli Pecuniaria.

115 Intimatur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus in prima proxima Rota omnino faciet verbum super dubio dando, ideo citetur idem ad informandum, quatenus informare velit, & intendat, alias &c. Instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

116 Exequuta Intimatione contra partem adversam per duos dies ante Rotam, ut supra Rotaque oretenus, & in scriptis hinc inde, vel ab altera parte tantum informata, solent DD. Auditores capere resolutionem, & mandare disputari dubium eis de jure beneficium, quo casu D. ponens absque alia intimatione subscribit dubium sibi à Rota ordinatum illudque à parte, quæ obtinuit, intimatur alteri parti, ut supra num. 110. & seqq.

117 Denum quando D. Ponens vult dubium in Rota ponere, fit parti adversæ, ut supra alia Intimatio, in cujus termino utraque, vel altera tantum parte informante oretenus, & in scriptis D. Ponens proponit dubium in Rota, in qua per DD. iudicia resolutione capta, idem D. Ponens extendit deinde Decisionem.

118 Successive, qui Decisionem favorabilem obtinuit, postquam illa fuit extensa, potest instare pro expeditione Remissoriæ, quo casu necesse est super hoc per D. Ponente fieri verbum in Rota, & facienda est parti infra scripta intimatio in cujus termino est informanda iterum Rota in voce, & in scriptis super expeditione, dando omnibus DD. Auditoribus memoriale opportunum, una cum copia Decisionis factæ.

R. P. D. NN.

Civitatis Castelli Pecuniaria.

119 Intimatur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus in prima proxima Rota omnino faciet verbum super expeditione Remissoriæ, ideo &c. alias &c. Instante NN. principali, sive &c.

NN. Notarius.

120 Ceterum Rota, facto verbo in ea super expeditione Remissoriæ, si nihil relevans contra Decisionem factam deducatur, mandat illam expediri, si verò aliquid relevans deducatur, iterum audit super eisdem, & noviter deductis, & disputatur, An sit standum in decisis, vel ab eis recedendum, & propofita iterum causa, parte

semper

semper, ut supra citata, & intimata emanat secunda decisio, & sic tertia, & alia, si opus fuerit donec contra Decisiones factas unam, vel plures, nihil relevans ex adverso deducatur, quo casu, facto verbo in Rota ut supra, parte citata, & intimata super expeditione, solet Rota mandare expediri, & D. Ponens de ordine Rotæ procedit ad expeditionem, & facit decretum opportunum, ut supra, num. 96.

121 Remissoria expedita transmittitur ad partes, & postquam coram Iudice remissoriali ad illius executionem devenit, fuit, juxta praxim superius traditam par. 1. c. 12. transmittitur ad Curiam processus remissorialis, & producit in actis causæ, parte citata ad videndum aperiri, & dicendum contra, juxta formulam superius traditam d. par. 1. c. 12. n. 41. & alias mutatis mutandis, juxta contingentiam facti.

122 Proinde acceptis summaris Testium examinatorum, proceditur in Rota super meritis causæ, & fiunt Decisiones opportune in meritis, citata, & intimata semper parte, juxta praxim superius traditam.

123 Rota solet semper informari oretenus, & in scriptis, dando DD. Auditoribus informationes facti, & juris, ac Summaria opportuna tam luminum, quam Testium, per duos dies antequam fiat Rota. Et exhibendo insuper in manibus R. P. D. ponentis processus, & Registra causæ, ut si forte aliquid in facto à parte negetur, vel diversimode supponatur, D. Ponens videre ac referre valeat, quomodo res in veritate se habeat.

124 Quilibet autem Auditor Rotæ habet quatuor Corresponsales, Ponens proponit causam, & dicti Responsales votant, nisi forte adhuc in actis Commissio manu Sanctissimi signata cum rescripto, videant omnes, tunc enim omnes sunt informandi in voce, & in scriptis, ut supra, & omnes vident, & votant.

125 Denique factis, & extensis Decisionibus una vel pluribus super meritis causæ, instante parte, D. Ponens facit verbum in Rota super expeditione causæ, citata & intimata parte, ut infra, videlicet.

R. P. D. N. N.

Civitatis Castellæ pecuniaria.

126 Intimatur N. N. ex adverso principali, qualiter Dominus in prima proxima Rota faciet verbum super expeditione causæ, ideo &c. alias &c. Instante N. N. principali, sive &c.

N. N. Notarius.

127 In cujus quidem citationis termino informatur Rota oretenus, & dantur eidem memorialia cum rationibus opportunis, & si nihil relevans contra decisiones factas deducatur, Rota mandat Ponenti, ut ad causæ expeditionem procedat, & proinde ipse de ordine Rotæ causam expedit, ferendo sententiam, servatis, ac reiteratis terminis substantialibus, ut inferius dicitur.

128 Verum, si causa non sit commissæ Auditori Rotæ, sed alteri Rom. Curie Prælo per acta Archivii Romanæ Curie, vel alicui Judici ordinario ejusdem Romanæ Curie, nunc actitato

processus, & exhibitis Juribus, ac examinatis testibus, ut supra, sive sit coram eo disputandum. An Sententiam sit confirmanda, vel infirmanda, sive an una, vel altera Pars debet super aliquo articulo obtinere, sufficit dare illi Informationes facti, & Juris ac Summaria Iurium & testium, una cum processibus, extractibus, ac registris in causa fabricatis, eundemque in voce, juxta facti contingentiam informare, quibus citata parte extrajudicialiter, si opus sit, ut infra videlicet.

R. P. D. N. N.

Viterbien. Domus.

129 Citetur N. N. ex adverso Procurator N. N. ex adverso principalis, ad comparandum coram Domino die N. N. & informandum, quatenus informare intendat, alias videndum expediri causam, alteri tantum parte informante, quibus cumque non obstantibus, ad p. d. Instante N. N. principali, sive &c.

NN. Notarius.

130 Hæc citatio, cum sit extrajudicialis, fit est, quod à Curio exequatur domi dimissa copia, nec est reproduenda in actis, nec esse necesse apponere in ea nomen Notarii causæ, & si quis illa omissa, voluerit citare ad videndum reiterari, & ad Sententiam, id facere poterit, prout melius sibi videbitur expedire.

131 Causa autem coram Prælo vertente, si petatur Remissoria, & illa est relevans, & aliis de jure concedenda, solet Iudex, ut supra, bene informatus, illam concedere, vel potius, instante parte, concedere literas missivas loco remissorialium, quibus exequutis, ac processu confecto coram Iudice remissoriali ad curiam transmissio, & in actis producta, parte citata, juxta praxim superius traditam par. 1. cap. 12. num. 41. informandus est Iudex, citata parte, ut supra in meritis causæ, & demum, postquam ipsi visis videndis vel se causam expedire judicaverit, servatis terminis substantialibus, ac citata parte ad videndum reiterari, & ad Sententiam poterit causam, prout juris fuerit, expedire, juxta praxim inferius positam.

132 Termini verò substantiales sive in Rota, sive extra Rotam, sive coram Auditore, sive coram Prælo, aut alio Iudice delegato, seu Commissario, vel etiam in Camera, sive coram Clerico aut Præside illius, sive coram alio quovis Ordinario in tertia, vel ulteriori instantia, tam in prophanis, quam in Beneficialibus servantur ut infra, videlicet.

R. P. D. N. N.

Civitatis Castellæ pecuniaria.

133 Citetur N. N. ex adverso principalis, ad dicendum contra Commissionem (si causa est commissaria (ac libellandum ad p. d. ad articulandum ad sextam, ad dicendum contra Articulos, ad producendum omnia, ad dicendum contra producta, ad declarandum, ad jurandum de calumnia ad p. d. in terminis substantialibus. Instante N. N. principali, sive &c.

Decretum.

NN. repetit jura hodie in Broliardo produ-

ita, & repetita, & petit, & obtinuit servari, ut supra, & admittit, & in quantum, omni &c.

Repetitio verò, vel nova productio fieri poterit, ut diximus supra in precedentibus instantiis num. 72. in fin. & nu. 94.

134 Verum si causa verteretur in Rota, vel coram Pralato, vel in Camera, aut coram illius Clerico, vel Præside, aut alio quovis Judice in prima, vel in secunda instantia, termini substantiales servandi sunt, sive in Beneficialibus, sive in prophanis, juxta praxim superius traditam p. 1. c. 2. n. 101. & seqq. ex qua citationes in hac terminorum substantialium materia necessariæ, & opportuna juxta contingentiam facti elici poterunt.

135 Si tamen Judex haberet in hoc facultates particulares, prout habet A. C. ut dictum est superius p. 2. c. 1. n. 107. illæ utiq; essent observandæ.

136 Ad reiterationem verò terminorum, & ad Sententiam tam coram Judice ordinario, quam delegato, & tam in Rotam quam extra eam in quavis instantia, citatur ut infra videlicet.

R: P: D. NN.

Civitatis Castellæ Pecuniaria.

137 Citetur NN. ex adverso principalis, ad videndum reiterari omnes, & singulos terminos substantiales, male forsan, nulliter, & inculcatentos, in vim Innocentianæ, & aliarum quarumcunque facultatum, absolvi Instantem à censuris ad effectum &c. deferri juramentum in supplementum plenæ probationis, quatenus opus sit, concludendum, concludiq; videndum in causa, & audiendam Sententiam definitivam in forma, & aliis, omni &c. ad p. d. Instante NN. principale, sive &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petit, & obtinuit, ut supra &c. admitti ad reiterationem terminorum, qui reiteravit in forma &c. deferri juramentum in supplementum, qui tactis juravit &c. & sententiarum, prout in cedula, quam Reverendiss. D. NN. legit, subscripsit, & mihi consignavit, tenoris &c. super quibus &c. præsentibus sociis testibus &c. non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c.

Cedula Sententiæ Rotalis:

138 Christi nomine invocato. Pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, Per hanc nostram definitivam Sententiam, quam de Coadjutorum nostrorum consilio in his scriptis ferimus, in causa, & causis, quæ coram nobis in tertia, seu veriori versæ fuerunt & vertuntur instantia, inter NN. appellantem ex una, & NN. appellatum ex altera partibus, de, & super confirmatione, vel infirmatione Sententiæ ab A. C. live R: P: D: NN: ejus in Civilibus Locumtenente lata in parte, & partibus ad favorem dicti NN. Appellati contra dictum NN. appellantem, qua ex parte confirmavit, & ex parte revocavit aliam Sententiam latam per NN. ad favorem dicti NN. contra NN. de, & super certa pecuniarium summa scutorum mille monetæ, rebusque aliis, &c. Dicimus, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus, Sententiam dicti Domini NN. in prima instantia

latam fore, & esse confirmandam, prout confirmamus; Sententiam verò dicti Domini A. C. Locumtenentis in partibus dictæ primæ Sententiæ conformibus pariter fore, & esse confirmandam, prout confirmamus; in partibus verò contrariis fore, & esse revocandam, & infirmandam prout revocamus, & infirmamus, & secundum præmissa dicimus bene, vel male per d. Dominum Locumtenentem judicatum, & respectivè bene, vel male per d. NN. appellatum, Victumq; Victori in expensis condemnamus, quarum taxationem Nobis, vel cui de jure impofterum reservamus, & ita dicimus, pronunciamus, & definitivè sententiamus, non solum, ut supra, sed omni alio meliori modo &c. Ita pronunciavi Ego NN. Auditor, Judex Commissarius.

Alia Cedula Sententiæ latæ extra Rotam. 139 Christi nomine invocato, Pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, Per hanc nostram definitivam Sententiam, quæ de Juris Peritorum consilio ferimus in his scriptis in causa, & causis, quæ coram Nobis in tertia, seu veriori versæ fuerunt, & vertuntur instantia, inter NN. appellantem ex una, & NN. appellatum ex altera partibus, de, & super confirmatione, vel infirmatione sententiæ latæ per R: P: DD. NN. A. C. Locumtenentem confirmatoriæ alterius sententiæ latæ in prima instantia per R. P. D. NN. ad favorem dicti NN. appellati, contra dictum NN. appellantem, de, & super certa pecuniarium summa (vel alia re controversa, exprimentæ) rebusque aliis &c. Dicimus, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus, bene per d. NN. appellatum, & male per dictos NN. in prima, & per dictum NN. A. C. Locumten. in secunda instantia fuisse, & esse judicatum, ac propterea dictas Sententias, contra dictum NN. appellantem latas, fore, & esse revocandas, & infirmandas, prout revocamus, annullamus, & infirmamus, & pro revocatis, & infirmatis haberi volumus, & mandamus, Victumque Victori in expensis condemnamus, quarum taxationem Nobis, vel cui de jure impofterum reservamus, & ita dicimus, pronunciamus, & definitivè sententiamus, non solum præmissis, sed omni alio meliori modo, &c.

Ita pronunciavi Ego NN. Judex Commissarius.

Et ex his aliæ Cedulæ quarumcunq; Sententiarum in quavis instantia elici, & confici poterunt, mutatis mutandis secundum facti contingentiam, & opportunitatem.

140 Quod si quis à Sententiis in tertia, & ulteriori instantia, ut supra, vel aliis latæ, appellare voluerit, poterit id facere, & nisi adsint tres conformes, appellare, juxta praxim superius traditam par. 1. c. 13. & par. 2. c. 5. & seqq. & par. 3. & seqq. & signanter juxta praxim superius traditam circa appellationes interponendas in secunda instantia, nu. 79. & seqq. unde etiam cedulæ appellationis opportuna elici poterunt.

Commissio verò appellationis in tertia, vel ulteriori instantia confici poterit, ut infra, & aliis juxta contingentiam, & opportunitatem facti, videlicet,

Civi-

Civitatis Castelli.

- 141 Beatissime Pater. Dignetur S. V. causam, & causas appellationis, & appellationum, nullitatis, & nullitatum ex tribus, iniquitatis, & notorie iniustitiae, infra legitima tempora interpositae, & interpositarum a definitiva asserta, Sententia lata per R. P. D. NN. Sacra Rotæ Auditorem in tertia Instantia, non tamen duarum conformium confirmatoria, ad assertum favorem NN. contra devotum S. V. Oratorem NN. de & super certa pecuniarum summa scutorum NN. rebusque aliis &c. nec non restitutionis in integrum, prout de jure &c. attentatorum, & innovatorum quorumcumque; unâ cum omnibus incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, connexis, ac toto negotio principali, ac quam, & quas &c. alicui alteri S. V. sacri Palatii Apostolici Auditori, seu Locumtenenti audien. cognoscen. deciden. sineque debito terminan. committere, & mandare, cum facultate citandi, inhibendi, quos, quibus, quoties, Constitutionibus Apostolicis, Stylo Palatii, cæterisque contrariis, non obstantibus quibuscumque, Statum &c. pro plenè &c.

Alia extra Rotam.

Virebrien.

- 142 Beatissime Pater, Dignetur S. V. causam, & causas appellationis, & appellationum, nec non nullitatis, & nullitatum ex tribus, iniquitatis & notorie iniustitiae, attentatorum, & innovatorum quorumcumque, ac restitutionis in integrum, prout de jure, infra legitima tempora interpositae, & interpositarum a definitiva Sententia, non tamen duarum conformium confirmatoria, in quarta instantia lata per R. P. D. NN. Judicem Commissarium, ad assertum favorem NN. contra NN. devotum S. V. Oratorem de, & super do no sita in Civitate NN. juxta bonam NN. & NN. & alios, si qui &c. rebusque aliis &c. unâ cum omnibus incident. depeden. emergent. annexis, connexis, & toto negotio principali, & quam, & quas &c. alicui alteri S. V. Romanæ Curie Prælati audien. cognoscen. deciden. sineque debito terminan. committere, & mandare, cum facultate citandi, & inhibendi quos, quibus, quoties, singulis diebus, & horis, feriatis, & non feriatis, præterquam in honorem Dei feriat, Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, Stylo Palatii, cæterisque contrariis, non obstantibus quibuscumque, Statum &c. pro plenè &c.

- 143 Commissio hæc postquam fuerit signata, & via ordinaria expedita, præsentatur Judici, cui est directæ, coram quo citatur pars ad dicendum contra illam, & ad alios actus usque ad Sententiam definitivam inclusivè, juxta Praxim superius traditam sub nu. 90. & seqq. & ita observatur, toties quoties opus fuerit, donec, vel aliqua sententia transeat in judicatum, vel ad sint duæ conformes, quæ inter Cives, & Incolas Vigore Statuti habent vim trium, vel habeantur tres conformes, quæ de jure communi faciunt rem judicatum, quo casu servatis terminis servari solitis, obtentâ commissione executione, ad rei judicatæ executionem, & expensarum taxationem, ac totalem litis, & executionem

nis consummationem proceditur, juxta Praxim superius positam p. 1. c. 13. n. 77. & seqq.

- 145 Ceterum in causis in Rotâ vententibus quoties aliqua ratione superfedendum est in executione alicujus Decreti, seu Sententiæ, ad effectum impetrandi novam audientiam super eisdem, vel noviter deducendis, vel ad quemvis alium meliorem finem, & effectum, vel solet adiri Præfatus Signaturæ justitiæ pro Superfessoria, prout fieri consuevit in causis coram aliis Judicibus vententibus, juxta superius tradita p. 1. c. 13. n. 10. vel citatur pars coram R. P. D. Rotæ Decano ad videndum superfederali, ut infra, videlicet.

R. P. D. Decano.

Civitatis Castelli Pecuniaria.

- 146 Citeretur NN. ex adverso principalis, ad videndum mandari superfederali in causa usque ad secundam (vel aliam) Rotam (vel aliud tempus benevolum) & sibi inhiberi ad statim, nè audeat aliquod Mandatum suscipere, aut suscepi exequi facere, seu quicquam prorsus attentare, vel innovare, sub poenis scutorum quingentorum &c. Mandati executivi, & Executionis in subsidium, aliisque arbitrio Domini, ad statim seu ad p. d. interim quando cumque Instante NN. principali, live &c.

N. Notarius.

Decretum.

NN. petit, & obtinuit, ut supra, nisi ad p. d. cum intimatione, omni &c.

Et potest Judex in Decreto, mandare superfederali usque ad tempus petiti, vel citra illud, prout sibi benevolum fuerit, & sit Parri in intimatio Decreti, ut infra, videlicet.

R. P. D. Decano.

Civitatis Castellani Pecuniaria.

Intimetur NN. ex adverso principali, qualiter Dominus mandavit superfederali, (vel inhibuit) & alias prout in actis, Instante NN. principali, live &c.

N. Notarius.

- 147 Et solet Superfessoria usque ad primam, vel aliam Rotam ex ratione, à Rotæ Decano, seu eo absente, vel impedito, à Vicedecano concedi, ac ex ratione revocari, sicut à Præfeto Signaturæ concedi Superfessoriam usque ad Signaturam, ac etiam revocari posse, tradidimus superius d. par. 1. cap. 13. n. 19.

- 148 Sed si causa verteretur in Camera Apostolica, seu coram aliquo ipsius Camera Clerico, posset quidem pro Superfessoria in facti contingentia adiri Camera Decanus, & in ejus defectum Vicedecanus, sed non Præfatus Signaturæ justitiæ, quia hoc factum Tribunal non rescribit, nec in aliquo se ingerit in causis Cameralibus, & ob id si quis in his causis non possit, seu nolit pro Superfessoria adire Camera Decanum, seu Vicedecanum, debet, si illa indiget, omnino adire Præfatum Signaturæ Sanctissimi, seu illius D. Auditorem.

In omnibus Urbis Tribunalibus.

- 149 Coronidis loco licet ab initio de solo A. C. Tribunali ejusque Praxi agere proposuerimus, postquam tamen de Camera Apostolica, & aliis Urbis Tribunalibus non semel incideter mentionem

tionem fecimus, quomodo etiam in causis in his vertentibus procedatur, hic paucis obiter addere non importunum visum fuit.

150 Prima agitur, ac brevis potest constitui regula in extrajudicialibus.

Nam Citationes ad concordandum de debito, Intimationes, qualiter Dominus subscripsit dubium, & qualiter Dominus faciet verbum super concessione Remissoriae, qualiter Dominus proponet causam, sed dubium, qualiter Dominus faciet verbum super expeditione, & similes extrajudiciales, sunt in Camera Apostolica coram Clericis, sicut in Rota coram Auditoribus, juxta Praxim superius traditam, hoc eodem cap. 5. à n. 104. & seqq. mutatis tamen nominibus Judicum, Notariorum, & Tribunalis, & aliis mutandis, juxta contingentiam facti; nam si sicut

151 Auditores Rotæ, ita etiam Clerici Camerae, parte contradicente, nihil possunt de per se expedire, nisi, facto verbo cum aliis collegialiter coadunatis, ita fuerit eis ordinatum.

152 Similiter quando faciendum est verbum in Camera super dubio dando, vel alia re, & quando procedendum est ad alicujus dubii disputationem, informari solet Camera oretenus, & in scriptis, ut dictum est supra de Rotæ Auditorio; In Camera tamen, cum omnes votent, omnes etiam informare necesse est, licet in Rota sæpe soleant informari tantum Correspondentes, cum ut plurimum illi tantum votent, ut superius diximus.

153 Secunda potest constitui Regula in Judicialibus.

Nam Citationes, Decreta, Intimationes, Sententiae, & alii actus judiciales ferè in omnibus Urbis Tribunalibus (excepto Foro Capitolino, cujus Praxim compilavit Lucas vetus, ad quem, prout ad Statut. Urbis in causis Capitolinis poterit haberi recursus) fieri solent, sicut coram A. C. ad Praxim superius traditam, mutatis tamen nominibus Judicum, Notariorum, ac ipsorum Tribunalium, & aliis juxta facti contingentiam mutandis, ac salvis facultatibus uniuscujusque Judicis, signanter salvis infrascriptis.

154 Sed hæc regula plures recipit declarationes; Primò namque, ut sæpius diximus, in Tribunali A. C. Vicarii Basilicarum, locorum Piorum, Thesaurarii, Camerarii, & Burgi, causæ, tam summarie, quam ordinariæ inchoantur prævio Monitorio, in Rota, & coram Prælati, prævia commissione, in Camera prævia Propositione, & Decreto Camerali, in Foro Capitolino prævio libello, in Tribunali Gubernatoris, Fabricæ, Ripæ, Ripetæ, Curie Sabellorum, & Turris Nonæ prævis Articulis opportunis, & aliis simplicibus petitionibus in citationibus.

155 In secunda verò, & ulteriori instantia, in Tribunali A. C. Vicarii Balicarum, Locorum Piorum, & Gubernatoris, prævia interpositione appellationis, seu Recursus, ac Citatione cum Inhibitione, in Rota, & coram Prælati prævia Commissione, in Camera, prævia propositione, in Curia Capitolina prævio libello appellationis.

156 Verumtamen in causis scutorum viginti mo-

netæ, & infra in A. C. & aliis Urbis Tribunalibus, in quibus causæ prævio monitorio inchoantur, monitorium non requiritur, sed sufficit simplex petitio in citatione ad causam ritè inchoandam.

157 In Tribunali verò Fabricæ, licet regulariter procedatur viâ executivâ, & manu regiâ, quando tamen agitur contra Tertium in Salviano, & similibus, seu aliâs viâ ordinaria, requiritur monitorium.

158 Secundò regula superius secundo loco tradita declaratur nam Decretum, decerni, de quo supra par. 1. cap. 6. nu. 4. & nu. 20. & seqq. & alibi mentionem fecimus, in solo A. C. Tribunali de stylo requiritur, & in aliis non est de essentia.

159 Tertio, nam in Rota, & coram Judicibus Commillariis, & ubicumque præsentatur in actis aliqua Commissio, citatur pars ad dicendum contra Commissionem, juxta Formulam superius traditam p. 1. r. 13. n. 43.

160 At in Camera, in qua causæ committuntur ab eadem ipsa Camera, prævio ipsius Decreto, loco dictæ citationis ad dicendum contra commissionem, fit citatio ad dicendum contra Decretum Camerae, ut infra videlicet.

Illustrissimo Domino NN.

Civitatis Castellii Exemptionis,

161 Citetur NN. ex adverso principalis, ad dicendum contra decretum Camerae, & videndum illud admitti, ac juxta illius formam, & tenorem mandari procedi, & inhiberi ad p. d. Instante NN. principali, sive &c.

N. Notarius.

Decretum.

Relatione facta, compartit NN. & repetit Decretum Camerae, sub die N. factum, & petiit, & obtinuit, ut supra, & inhiberi, omni &c.

162 Propositio autem scribitur, instante parte, à Clerico mensario in libro Camerae, in cujus margine Camera facit Decretum, videlicet ad Dominum NN.

Aliquando autem Camera rescribit ita simpliciter, aliquando addit, Ad Dominum NN. qui inhibeat, vel qui expediat, vel qui procedat juxta mentem Camerae, & sic de singulis.

163 Etenim Camera habet de per se Signaturam Justitiæ, & rescribit in causis Cameralibus de per se, sicut solet Signatura Justitiæ rescribere in causis non Cameralibus.

164 Et potest fieri propositio in secunda, vel alia Instantia ulteriori, ut infra, & aliâs secundum facti contingentiam, videlicet.

165 NN. contra NN. committimus causâ appellationis à sententia Domini NN. cum clausulis opportunis, & facultate inhibendi, omni &c.

Ad dominum NN.

In cujus propositionis margine Camera committendo causam uni ex Clericis rescribit, ut supra, Ad Dominum NN.

166 Ex adverso, si appellatio non datur, fit protestatio, vel immediatè post dictam propositionem, vel de per se, ut infra, & aliâs juxta facti contingentiam, videlicet.

D d d d

NN.

141 167 NN. contra NN. non
admitti appellationem, fal-
tem ad effectum suspensivū. } Ad Domin. NN.
attento quod igitur vigore
obligationis Cameralis, aliās
&c. omni &c.

In cuius margine Camera pariter rescribit, ut
supra, videlicet. Ad Dominum NN.

168 In causis tamen appellationum à sententiis
Thesaurarii, quia ab eis non datur appellatio sus-
pensiva Camera illas committit cum clausula ser-
vata forma privilegiorum, & ¶ si prætenditur
169 suspensio, aditur Signatura Sanctissimi, obten-
ta prius superfessoria ab eisdem Signaturæ San-
ctissimi Præfecto, seu ejus Auditore, sed hodie
superfessoria obtineri solet tantum ab Auditore
Sanctissimi.

170 Verum attempta nullitate, vel injustitia clara
Camera etiam in his causis inlibet ad utrumque
effectum.

171 Ubicumque verò est in Camera disputandum
aliquod dubium, semper informatà Camera, ut
supra, debet fieri propositio, ut infra, quæ scribi-
tur à mensario, ut supra, aliās ea non facta, causa
non disputatur, videlicet.

142 NN. contra NN. propo- } Ad Dominū NN.
ni, & resolvi dubium ad re- }
lationē D. NN. omni &c. }

In cuius margine Camera rescribit, ut supra
n. 162. & seqq.

Similiter, ubicumque Camera informatur,
debet fieri propositio opportuna, ut supra, & a-
liās juxta contingentiam facti, aliās nihil fit.

172 Ubicumque autem quis se à Camera grava-
tum sentit, potest, si vult adire Signaturam San-
ctissimi, quæ rescribit etiam in omnibus causis
Cameralibus, juxta facti contingentiam, & op-
portunitatem.

173 Quartò, regula superius secundo loco tradita
declaratur, nam in Tribunali Almæ Urbis Gu-
bernatoris, & aliis inferioribus, prout Curia Sa-
bellorum, Turrisnonæ, & similibus, in quibus ead-
em Praxis observatur etiam in cæteris, solent
multiplicari nonnullæ citationes; etenim ex cita-
tione, ad dicendum contra Articulos, fiunt duæ,
174 prima scilicet ad dicendum ¶ contra Articulos
facto datos, & videndum illos ad probandum
admitti, & juxta illorum formam mandari proci-
di ad p. d. & demum obtento Decreto super
illorum admissione, fit secunda citatio ad viden-
dum examinari Testes, ut infra, videlicet.

Gubernatore.

175 Citetur NN. ex adverso principalis, ad viden-
dum mandari examinari Testes, & committi
Notario examen, & receptionem Juramentorū
in forma, ad p. d. & postquam commissum fue-
rit, videndum illos jurare in eorum, vel Notarij
domibus, & ubi reperti fuerint per totam illam,
& quinque sequentes dies, dandum Interroga-
toria, & conducendum Interpretem, quatenus
&c. aliās &c. ad p. d. Instante NN. principali, si-
ve &c.

N. Notarius.

Decretum & aliā circa examen servanda tra-
didimus supra p. 1. c. 11. n. 2. & seqq.

Observandum tamen est, quod licet in Tri-

bunalibus supremis, prout Rotæ, Cameræ, &
Cameralium, A. C. Vicarii & similibus, & in cau-
sis commissis Prælati, Testes Jurare debent per
diem ante examen, aliās illud non valet, secus
est in Tribunali Gubernatoris, & aliis inferiori-
bus, in quibus illos jurasse per diem ante ut su-
pra, non est opus sed sufficit, si jurent in actu exa-
minis, dum se examini subjiciunt.

176 Similiter ex citatione ad videndum taxari, &
moderari Expenas, in Tribunali Gubernatoris
fieri solent duæ, prima ad videndum taxari, &
moderari Expenas, & taxatas, & moderatas sol-
vendum ad p. d. & secunda demum, Expenis
taxatis, ad solvendum Expenas taxatas, & mo-
deratas, aliās videndum decerni, & relaxari man-
datum exequutivum ad p. d. & Decreto obtento
fit Intimatio opportuna, qua reproducta elapso
termino in Decreto contento, expeditur manda-
tum pro expensis, nisi Parsolverit, aut quid re-
levans deduxerit.

177 Quintò, In Citatione ad Sententiam in Tri-
bunali Gubernatoris, & aliis Sæcularibus, prout
in Foro Capitolino, non ponuntur illa verba, ab-
solvī Instantem à Censuris &c. nec in aliis citatio-
nibus, quando est inhibendum, dicitur, sub pœ-
na Excommunicationis, &c.

178 Sextò in Tribunali Gubernatoris in causis Ci-
vilibus Mercedum, & aliis in quibus ipse proced-
it manu Regia, non servantur termini substan-
tiales, nec citatur ad videndum reiterari, sed ad
videndum deferri juramentum in supplemen-
tum plenæ probationis, quatenus opus sit, con-
cludendum, concludique videndum in causa, &
audiendam Sententiam definitivam in forma, ad
p. d. Instante &c.

179 Quod observatur etiam in Tribunali A. C. in
causis à ducatis ducentis auri infra, in quibus ip-
se procedit manu Regia, prævio tamen Monitorio,
in vim suarum ordinariorum facultatum,

180 Prout etiam idem servatur in Tribunali Emini-
entiss. Vicarii in causis à ducatis sexaginta auri
infra, in quibus ipse, licet prævio Monitorio, pro-
cedit tamen manu Regia, virtute ordinariorum
facultatum suarum.

181 Verum in cæteris Tribunalibus Urbis sunt at-
tendendæ facultates cujuscunque Judicis, & termini
substantiales servandi, vel non, juxta illarum
formam, & tenorem.

182 Cæterum, cessantibus facultatibus proceden-
di Manu Regia, vel illis de terminis substantiali-
bus nihil disponentibus: Aliqui solent servare
terminos substantiales in causis à scutis quinquaginta
supra, aliī verò illos servant in omnibus cau-
tis à scutis viginti supra, nam abundans cautela
potest potius prodesse, quàm obesse, ut ita ob-
servat Praxis, signanter in Camera, & coram
Cameralibus.

183 Et nisi causa sit Beneficialis, vel Judex habeat
facultatem procedendi, prout in Beneficialibus
prout habet A. C. termini servandi sunt, prout
in prophanis, juxta Praxim superius traditam, p. 1.
c. 1. n. 101. & seqq. & supra hac eadem p. 3. c. 5.
n. 132. & seqq.

184 Septimò, In Foro Capitolino loco citationis
ad dicendum contra jura, vel Articulos fit citatio
ad videndum fieri productionem certorum Jurij
vel

vel articulorum, hodie tamen sufficit etiam citatio ordinaria ad dicendum contra iura, vel articulos, sicut in aliis Tribunalibus.

180 Octavo, A sententiis, & Decretis A.C. datur appellatio ad Papam, in causis à scutis viginti monetæ supra, in causis verò à scutis viginti monetæ intra, non datur appellatio, nec recursus.

181 Ad quos autem, & quomodo, & infra quam summam datur appellatio, seu recursus à sententiis, & Decretis aliorum Judicum Romanæ Curia, latius tradidimus supra par. 1. c. 1. n. 107. & seq.

182 Illud addi potest, quod Eminentissimus, & Reverendiss. D. Cardinalis Episcopus. Hostiensis Sacri Collegij Decanus, habet jurisdictionem Romæ in recursibus à sententiis, atque Decretis latis, seu factis extra Curiam in locis suæ jurisdictionis, tam in secunda, quam in ulteriori instantia, & deputat in Urbenon solum Notarios A. C. & alios, sed etiam iudices ad libitum, exceptis privilegiatis.

183 Verum Duces, & Barones Romani non possunt proferre sententias in Curia, At si casus contingat, solent facere datas extra portas Urbis.

Sed de his hæctenus: etenim de executione rei judicatae, ac trium conformium, nec non de Expenfarum taxatione, satis diximus supra par. 1. cap. 13. n. 69. & seq. per tot. & in reliquis sapienti præmissis, vel inventis, addere, non erit difficile.

Observationes.

A
184 **I**nhibitio pluribus modis usurpatur signanter autem accipitur dupliciter, scilicet vel pro præcepto negativo, quod emanavit à Lege, vel pro præcepto negativo, quod emanat ab homine, primo modo rursus sumitur vel pro præcepto negativo emanante à Lege divina, in quibus terminis Deus præcepit Adæ sub pœna mortis, de ligno scientiæ boni, & mali ne comedas, *Genes. c. 2. n. 17.* & in Decalogo, Non habebis Deos alienos coram me, non assumes nomen Dei tui in vanum, non occides, non furtum facies &c. *Ex. c. 20. n. 3. & seq.* & Josue inhiuit Soli, & Lunæ, Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra Vallem Ajalon, *Ios. c. 10. n. 12. et seq.* & Deus inhiuit Satanæ, Tantum ne in eo extendas manum tuam, *Iob. c. 1. num. 12.* & Elementis, quando legem ponebat aquis ne transirent fines suos, *Prov. c. 8. n. 29.*

185 Vel pro præcepto negativo emanante, tam à Lege Divina, & Evangelica, quam à Lege Naturali, Canonica, & Civili, quod enim alterum non lædas, & quod tibi non vis alteri ne facias, omnia jura clamant, *cap. dilecti, ubi Glos. in verbo nolles, de Major & obed. & habetur in præm. decretal. ubi Glos. in verbo alterum, et d. 1. r. in prin. decretor. Humanum genus. S. iuris præcepta, ubi Glos. in verbo alterum non lædere Instit. de iust. et iur. l. iustitia, ubi Glos. in verbo lædere. ff. de iust. et iur.*

186 Vel pro præcepto negativo emanante à lege humana, prout ne res Minorum alienentur si-

ne Decreto, l. 1. ff. de reb. eor. nè res Ecclesiæ alienentur, l. jubemus C. de Sacrosanct. Eccles. nè ineatur pactum super Hæreditate Viventis, vel aliàs contra bonos mores, l. fin. C. de post. cum aliàs latius cumulatis per Mandos. de inhiib. q. 2. n. 4.

187 Quatenus verò inhibitio usurpatur pro præcepto negativo emanante ab Homine, vel sumitur pro præcepto emanante à Principe Romano, vel ab alio, inhibitio emanans à Principe Romano est formidabilior cæteris, ipse enim præcipit, & inhiibet in virtute Sanctæ Obedientiæ, sub pœna maledictionis æternæ *cap. 1. in prin. de Sepult. in 6.* quæ quidem inhibitio est etiam potentior cæteris sicut ipse major cæteris est, *cap. solita de major. & obed.* & non est alius in terris dignior sanctitate sua, juxta ea quæ tradit *celeb. me. Maximus præceptor meus in rub. ff. de Offic. ejus sub num. 343.* cum sit ¶ Dei Vicarius, & Vicelgerens in Terris c. 2. & ca. 3. de translat. Episc. cap. ad apostolicam, §. nos itaque de re iud. in 6. cap. quando de translat. Episc. cujus factum censetur factum à Deo, *Matth. c. 16. n. 18. & seq. cap. cuncta per mundum 9. quæst. 3. cap. proposuit, de concess. preb. d. cap. quanto de translat. Episc.* & hinc ob id illum Deum in Terris affirmant, *Bald. in leg. fin. C. Senten. rescind. non poss. Dec. in cap. 1. num. 15. de constit. Felyn. in cap. ego N. col. 2. vers. & ideo, de jurejur. Card. Paris. conf. 5. num. 75. & conf. 68. numero 161. lib. 4.*

188 Ab alio vero, aut accipitur pro præcepto emanante à Principe, & Domino temporali, nam ad Principum spectat ordinare de omnibus ad Populi commodum spectantibus, ac illius regimen, *Divus Thom. secunda secunda, quæstione 104. art. 1.* & de his in præfenti non agimus.

189 Aut accipitur pro præcepto prohibito emanante à Judice, & de hac inhibitione paucis, ut infra agemus.

190 Inhibitio dicitur, seu derivatur à verbo inhiibeo, quod nihil aliud est, quam prohibeo, vero, seu interdictio, in quibus terminis accipitur in cap. cum inferior, de Major. & obed. & in cap. non solum §. illa vero, & in cap. Romana, §. si vero, de appell. in 6. & in l. 2. §. si iudex ff. de iud. & in l. 1. ff. de oper. nov. nunc. Mandos. de inhiib. q. 1. n. 1.

191 Fuit judiciaria inhibitio, de qua agimus de jure positivo introducta, l. 1. & rot. tit. ff. lit. pend. nil. nov. ar. & l. 1. & rot. tit. ff. nil. n. appell. pend. l. 2. ff. de nov. oper. nunciat cum simil.

192 Idque summa ratione ad scilicet jurisdictionem judicis, & jura partium conservanda, *Lancellor. de attent. post inhiib. cap. 20. in præfat. num. 7. & seqq. Mandos. de inhiib. quæst. 1. numero 3.*

193 Est autem inhibitio ab habente majorem potestatem Judici, vel Parti, vel utrique, ne quid fiat, vel capium prosequatur, ad jurisdictionem, & jus partium præsertim conservandum facta prohibitiõ, *Mandos. de inhiib. d. quæst. 1. num. 3.*

Vel,

Inhibitio est ad jurisdictionem, & jus partium

Dddd z

de

PRAXIS IVDICIARIA

590

de cetero conservandum actuum nullitatem, ac poenarum incursum inducens, à iure introducta, vel ab habente Jurisdictionem ordinariam, vel delegatam emanata provisio, *Lancell. de postinhibit. q. 2. c. 20. in præfat. n. 7. et seq.*

195 Ceterum inhibitiò à Iudice emanans, de qua agimus, est duplex, nam alia est Iudicis ordinarii, alia Iudicis delegati, *Mand. de inhib. q. 2. n. 9. in fin. Lancell. de attent. post inhib. c. 20. n. 7. et n. 28. et seq.*

196 Inhibitio Iudicis ordinarii est illa, quæ emanat à quovis Iudice, virtute ejus ordinariæ jurisdictionis, prout quando A. C. virtute appellationis, seu recursus, aut aliàs inhibet, juxta suas ordinarias facultates, de quibus *Paulus V. constit. 28. Eximia, et constit. 71. Vniversi agri*, cum aliis supra, p. 1. c. 1. n. 33.

197 Inhibitio verò Iudicis delegati est illa, quæ emanat à Iudice, virtute commissiois, prout est Inhibitio Rotalis, cum in Rota omnes causæ sint Commissariæ, & prout si A. C. aut alteri Prælati aliqua causa fuerit à Signatura commissa, seu delegata, & ipse virtute hujusmodi Commissionis inhibuit, ut Omnes notant.

198 Ad hoc igitur, ut locus sit inhibitioni, primò requiritur in Iudice inhibente majoritas jurisdictionis, & superioritas, *cap. suam de ordin. cognit. Lancell. de attent. post inhib. d. c. 20. n. 23.*

199 Nam nec Minor majori, nec Par pari inhibere potest, cui nec Minor in Majorem, nec Par in Parem habeat imperium, *cap. innotuit de elect. cum inferior de major. et obed. l. ille à quo q. tempus ff. ad Sen. consult. Trebell. l. 3. §. final. et l. nam magistratus, ubi Gloss. in verbo Imperio ff. de recept. Arbitr. l. digna vox, C. de Leg. Clar. in §. fin. q. 38. vers. quaro pone, ubi de communi, Mand. de inhib. q. 4. n. 2. Lancell. de attent. post inhib. d. c. 20. n. 96. Rot. dec. 146. n. 3. p. 3. recent.*

200 Hinc si duo Iudices inter se contendant de jurisdictione, recurrendum est ad Superiorem, *l. duo Iudices ff. de re jud. & quotidie observat Praxis, & Curia, ut diximus supra, p. 1. c. 7. n. 3. et seq. et n. 2. §. et seq.*

201 Conclusio tamen, quod par in parem non habet imperium, primò non procedit in Adjuncto, qui præsentata sibi Commissione, potest Coniudicibus inhibere, ne ulterius sine eo in causa procedant, *Staphil. de lit. grat. et inst. p. 2. fol. 178. vers. in Commissionibus iustitiæ*, ubi quod ita practicitur, *Lancell. de attent. post inhib. p. 2. c. 20. n. 98.*

202 Secundò non procedit, quando statutum, vel consuetudo induxisset, Minor Majori, & Par pari inhibere possit, quo tamen casu ille Minor vel par, quoad illum actum Major haberetur, *Mand. de inhib. q. 4. n. 5. Lancell. de attent. post inhib. d. c. 20. n. 99.*

203 Proinde cum A. C. juxta suas ordinarias facultates virtute appellationis, seu recursus à quibusvis Sententis definitivis, Interlocutoriis & gravaminibus illatis, seu comminatis, omnibus Iudicibus ordinariis, nec non Arbitris, & Arbitratoribus Romanæ Curiae (Vicario Gubernatore, Senatore, et Iudicibus Capitulis duntaxat exceptis) ac etiam extra Curiam omnibus Iudicibus ordinariis, delegatis, Arbitris, Arbitrato-

ribus Legatis Sedis Apostolicæ, Vicelegatisque in terris S. R. E. mediatè subjectis, & aliis earum Gubernatoribus, Officialibus, & quibus in Feudum, seu Vicariatum, aut aliàs quomodolibet concessis, ac demum in causis per viam appellationis, seu reclamationis, aut recursus ad Sedem Apostolicam devolutis, & quæ devolvuntur impofterum, quibuscumque Ordinariis, etiam extra Statum Ecclesiæ inhibeat, *Leo X. constit. 33. Ministerio, Greg. XIII. constit. 55. ad generis secundum antiqu. impress. Greg. XIV. constit. ad gener. §. & quascumque, post Prax. Salust. Tib. v. aul. V. c. 2. §. 28. Eximia, §. & quascumque. utique illis omnibus quibus inhibet, Major, ac superior censeri debet, ex præallegatis.*

205 Secundò requiritur, ut inhibitiò canonicè fiat, & ex causa probabili, *cap. non solum §. illa verò & cap. Romana, §. si verò de appell. in 6.*

206 Dicitur autem fieri canonicè inhibitiò, quando appellatio interponitur ex causa probabili & per hujusmodi appellationem negotium est ad iudicium appellationis devolutum, & Iudex, appellatione recepta, cæpit cognoscere de veritate causæ, *cap. Romana, §. quod si obiciatur, de appellat. in 6. Rota decif. 58. n. 2. & seq. de appell. in nov.*

207 Vel quando emanavit prævia causæ cognitione, & Parte citata, *Lancell. de attent. post inhib. p. 2. c. 20. lim. 1. n. 8. ubi de communi restatur.*

208 Tertiò igitur requiritur Citatio ad videndum inhiberi, *d. cap. Romana, §. si verò, de appell. in 6. Feder. de Sen. conf. 100. n. 1. vers. nam, & lude appellat. Spec. de appell. §. de officio n. 5. vers. sed numquid eo casu, Arer. conf. 20. col. 4. n. 4. Rolan. conf. 77. n. 2. lib. 2. Archid. in d. ca. Romana, n. 6. de appell. in 6. Lancell. de attent. d. c. 26. lim. 1. n. 6. ubi de communi, Gravay. ad Vest. lib. 8. c. 4. n. 38. ubi de magu communi, Rot. dec. 3. col. 2. vers. in causis de appell. in nov.*

Quod signanter procedit etiam de stylo sacri Palatii, quando pars est præsens in Curia, *Rota dec. 24. num. 1. & dec. 26. de dol. & cont. in antiqu. Mant. decif. 219. n. 1. & dec. 223. n. 1. & passim servat praxis, & Curia in omnibus Urbis Tribunalibus.*

209 Proinde inhibitiò emanata, parte non vocata, venit moderanda, *Mant. d. dec. 219. n. 1. & d. dec. 223. n. 1.*

210 Sed hoc primò non procedit in inhibitione facta contra partem à Curia absentem, nam tunc potest Iudex etiam parte non vocata inhibere, *Rota d. decif. 26. de dol. & cont. in antiqu. & ob id unico contextu expeditur ad partes citatio cum inhibitione, juxta formulam superius traditam, numero 7. & aliàs mutatis murandis, juxta contingentiam facti, & stylum Tribunalis inhibentis, prout quotidie praxis, & Curia observat.*

211 Ceterum inhibitiò, seu Monitorium cum clausula, *si quis*, per comparitionem inhibiti, seu Moniti resolvitur in simplicem citationem, *Rota dec. 520. n. 10. p. 2. recent.*

212 Secundò non procedit, quando Iudex inhiberet ex officio, quia tunc citatio non requiritur, *Feder. de Sen. d. conf. 100. n. 1. vers. hoc quod dicitur, Mant. d. decif. 113. num. 1. vers. nec ad rem.*

Quartò

- 213 Quare ad hoc ut sit locus inhibitionis, signanter ad partes expedire, requiritur, quod illa exequatur, & presentetur, nam alias non afficit, etiam si fuisset decreta. 10. Andr. ad Specul. de appell. §. novissimè, vers. procedit, litt. C. lib. 2. Soc. conf. 45, n. 7, lib. 1. Lancell. de attent. post inhib. lib. 2, c. 20, decl. prima in princ. & n. 3. Seraph. dec. 1046, n. 1, Rot. decif. 467, n. 2, p. 3, recent. Cavalier. dec. 499, n. 1, quod procedit etiam data scientia relaxationis illius, 10. Andr. ad Specul. ubi supr. Seraph. d. decif. 1046, n. 1, & seq.
- 214 Respiciturque de sui natura inhibicio futura, non antea gesta, c. si eo tempore, ubi Franc. n. 2, & alij de elect. in 6, c. 1, in princ. de nov. oper. nunc. c. non solum in 2, resp. de appell. in 6. Feder. de Sen. conf. 300, n. 1. Lancell. de attent. post inhib. c. 20. declarat. 1, n. 2. Seraph. decif. 1046, n. 1. Rot. post. Zach. de oblig. Camer. decif. 120, nu. 3. Buratt. dec. 902, n. 1.
- 215 Presentata verò in tempore inhibicio causat attentata, Andr. dec. 16, n. 1. & presentata uni ex Adversariis, qui est etiam procurator aliorum, afficit omnes, Conf. de Gress. dec. 6, n. 3, de caus. poss. & prop. Greg. decif. 434, n. 2.
- 217 Et intimata Parti afficit etiam iudicem, ita ut si ad instantiam partis procedat, sine dubio attentet, Lancell. de attent. post inhib. p. 5, c. 20, ampl. 6, n. 1, & seq. & decl. 1, n. 11, & seq. Ant. August. dec. 1517, Thomas p. 3, lib. 5, divers. Rot. dec. 130, n. 5, post conf. crim. Farin. lib. 2, c. 2, de caus. poss. & prop. Rot. in Terdonem. Iurisp. patronatus, l. Iunij, 1611, coram Sanctiss. D. N. Innocentio X.
- 219 Potestque Iudex Commissarius inhibere extra Rotam, & Iudici de partibus, etiam si in Commissione non sit expressa facultas citandi extra Curiam, Mandos. de inhib. q. 3, n. 3. Lancell. de attent. post inhib. c. 20, in praf. nu. 127. Cassand. decif. 4, n. 3, in fin. de rescript.
- 220 Est post conclusum in causa, non tamen Auditori Sacri Palatii, Rota decif. 26, & decif. 30, de dol. & contum. in antiq. & decif. 66, n. 1, de appellat. in antiq.
- 221 Verum A.C. hac commissione non indiget, cum habeat in facultatibus expressum, ut possit citare, & inhibere in Curia, & extra Paul. V. const. Eximia, §. 32.
- 222 Sed conclusio, quod inhibicio sit exequenda & presentanda, alias non afficiat, primò non procedit, quando inhibicio emanavit parte ut supra citata, ad videndum sibi inhiberi, tunc enim alia exequutio inhibitionis postea non est necessaria, prout passim observat praxis, & Curia.
- 223 Secundo non procedit, quando jus inhibet, nam tunc sufficit sola intimatio, absque alia inhibitione, juxta text. in citum, de ord. cogit. lator qui sit legit. c. 2, de rosi. in integr. Feder. de Sen. conf. 236, n. 3, vers. ob quam causam dico, Alex.

conf. 93, n. 5, lib. 3. Rom. conf. 330, n. 4. & ibi Mandos. in addit. Rot. decif. 5, vers. quibus de appellat. in nov.

224 Contrarium videtur sanxisse Rota dec. 25, in princ. de dol. & cont. in antiq. Sed potest intelligi, ut procedat eo casu, quo jus non inhibet, prout quando fuit appellatum ante Sententiam definitivam, quo casu nisi Iudex ad quem inhibeat, potest Iudex a quo procedere ad ulterius, donec constituerit de veritate appellationis, c. non solum, §. illa verò, de appell. in 6. Socin. conf. 43, n. 8, lib. 1. vel donec fuerit inhibutum, Thesaur. dec. 49, n. 1, vel prout quando committitur Auditori Sacri Palatii causa, quæ antè erat alteri commissa, ut innuunt verba Decisionis, secus quando jus inhibet ex supra allegatis.

225 Tertiò non procedit in causis commissis Eminentissimis Cardinalibus, nam intimatio commissionis facta Cardinali ob ejus reverentiam, habet vim inhibitionis, Rot. d. decif. 25, de dol. & contum. in antiq.

226 Sic etiam commissi Auditori Sacri Palatii causa, quæ antea vertebatur coram aliquo Eminentissimo Cardinali ob ejus reverentiam non inhibetur, sed tantum intimatur commissio, quæ intimatio deservit pro inhibitione, Rot. d. decif. 25, in fin. de dol. & contum. in antiq.

227 Sic denique Cardinalis, cui causa est ultimo loco commissi, non inhibet, sed insinuat commissionem alteri Cardinali, Rot. decif. 31, de dol. & contum. in antiq.

228 Quintò quando agitur de obtinenda inhibitione speciali, requiritur, ad hoc ut illi sit locus quod timens indebitè gravari posse, imploret officium Iudicis, ut inhibeat ei, a quo vexari, & molestari timet, l. fundi, ff. de except. l. si pater, C. qui bon. ced. poss. Felix. in rubr. de treug. & pac. in fin. n. 22. Bald. in l. si pater, n. 2, C. qui bon. ced. poss. Alex. in l. si finit, §. fin. nu. 29, ff. de damni infect. Roman. conf. 244, in princ. Rota decif. 606, num. 12, par. 2, recent. Buratt. decif. 83, num. 3, & decif. 141, num. 14.

229 Quæ quidem inhibicio, si agitur de debito proprio, supponit eam perentem fateri, vel saltem non negare se debitorem, & allegare exceptionem, ob quam tutus reddatur, d. l. si pater, ubi Cast. n. 1, & seq. & Salic. n. 3. quos sequitur Buratt. d. decif. 83, n. 3, Rot. d. decif. 606, n. 1, p. 2, recent.

230 Operatur autem primò inhibicio Rotalis virtute appellationis concessa, ut si verò iusta, si verò injusta sit timenda, & causet attentata, l. 1, in princ. ff. de oper. nov. nunc. cap. significantibus, de appell. Mandos. de inhib. q. 100, n. 6, in fin. Lancell. de attent. post inhib. p. 2, c. 20, ampliat. 11, n. 4. Rot. decif. 26, n. 13, de appellat. in antiq. Verat. decif. 93, p. 2, vut. decif. 285, lib. 2, in correct. ubi de observantia Rotæ testatur Acchill. decif. 29, de appell. Cas. de Gress. decif. 3, num. 10, de appell. Seraph. dec. 654, n. 2. Mantis. decif. 168, n. 2. & decif. 345, n. 43. Rota decif. 201, nu. 1, p. 2, divers. & decif. 55, num. 13, post conf. crim. Farinac. lib. 2, & decif. 464, n. 1, & seq. & decif. 637, n. 2, par. 1, & decif. 159, n. 4, & decif. 670, n. 1, par. 2, recent. Cocin. decif. 14, nu. 9, decif. 171, n. 14, dec. 314, n. 1, dec. 380, n. 2, & dec. 399, nu. 1. Rota apud Marches. de Commiss. super attentis

attentat. p. 2, dec. 4, 4, 1, fol. 34. & dec. 7, n. 1, & seq. fol. 35, & seq. Greg. dec. 435, n. 4: Rota dec. 114: n. 1, & dec. 216, n. 2: & dec. 769, n. 2: par. 3, & dec. 102, n. 2, & dec. 214, n. 2, p. 5, & dec. 75, n. 4, p. 6: recent: Cavaler. dec. 335, n. 1, dec. 544, n. 2, dec. 574, n. 1, & dec. 611, n. Duran. dec. 104, n. 2, & dec. 312, num. 1. Buratt. dec. 177, num. 1, dec. 267, n. 6, dec. 652, n. 1, dec. 902, n. 5, dec. 909, nu. 1, & alias sepe.

231 Quod videtur procedere etiam generaliter in inhibitionibus emanatis à Curia, & sic etiam à supremo A.C. Tribunali, quia de stylo Curiae non fit distinctio, an inhibitiones sint canonicae, nec ne, cum sint ut supra timendae, live iustae, live iniustae, Lancell. de attent. post inhib. d. p. 2: c. 20, ampliat. 22, n. 1, & seq. Rota d. dec. 201, n. 1: p. 2, divers. & dec. 179, n. 3, & seq. p. 7, recent.

232 Et ratio est, quia si inhibito emanavit in Curia, facile est recurrere pro moderatione illius ad Iudicem, qui inhibuit, Lancell. de attent. post inhib. p. 2, c. 20, ampl. 11, n. 4, vers. quibus addetur, Rota apud Marches. de commiss. super attent. p. 2: dec. 7, n. 8: fol. 36, & dec. 970, n. 2, p. 2, & dec. 114, n. 1, p. 3, recent.

233 Vel ad Principem, seu ad Signaturam pro moderatione inhibitionis, seu reformatione Commissionis, Mandos. de inhib. q. 25, n. 4, Lancell. de attent. post inhib. p. 2, c. 20, ampl. 11, n. 4: vers. quibus addetur, & n. 5, Achill. dec. 29, n. 6, de appell. Put. dec. 395, lib. 2, Rot. dec. 22, lib. 1, p. 3, divers. & dec. 629, n. 2, p. 2, & dec. 216, n. 2, p. 3: & dec. 102, n. 3, & seq. p. 5, recent: & apud Marches. de Commiss. super attent. p. 2, dec. 7, n. 8, fol. 36, & dec. 130, num. 8, post conscrip. Farinac. lib. 2, Cavaler. dec. 574, n. 1. Duran. dec. 104, n. 2.

234 Si verò inhibito fuit transmissa extra curiam, non est aperienda via inferioribus cognoscendi de viribus huiusmodi inhibitionum, & hgnanter Rotalium, sub isto clypeo illas de facili contemnendi, Lancell. de attent. post inhib. d. c. 20, ampl. 11, n. 4, Mandos. de inhib. q. 20, n. 2, Achill. dec. 29, ubi de stylo Rota testatur de appell. Verall. dec. 93, par. 2, Put. dec. 395, lib. 2: Rot. dec. 159, n. 4, & dec. 670, n. 2, p. 2, & dec. 102, n. 3, & seq. p. 5, recent: & apud Marches. de Commiss. super attent. disp. 2, dec. 7, n. 8, fol. 36, & dec. 130, n. 80, post conscrip. Farinac. lib. 2, Mantie. dec. 345, num. 4, Coccin. dec. 315, num. 3, Duran. dec. 104, num. 2.

235 Nam inferior debet parere, cum ad eum non spectet iudicare de viribus inhibitionum, Rota dec. 124, n. 5, & dec. 513, n. 10, p. 1, & dec. 714, n. 3, p. 3, recent. & in Colonien. Optionu. 3, Iulij, 1625, coram R. P. D. Chislerio, Andr. dec. 16, n. 2, ubi quod ita fuit sapè decisum, & dec. 34, n. 4.

236 Aded quòd inhibito Rotalis, etiam emanata vigore Commissionis subrepticiae, sit tinenda, Achill. dec. 26, de appell. Seraph. dec. 654, n. 2, Rot. dec. 459, n. 3, p. 2, recent. Greg. dec. 119, nu. 8, Buratt. dec. 652, n. 5.

237 Sed primo hoc non procedit de iure, nam juris dispositione attentata: inhibito debet esse canonice facta, ad hoc ut afficiat, c. non solum de appell. in 6, Rot. dec. 38, n. 1, & seq. de appell. in nov. & dec. 3, n. 1, de except. in nov.

238 Quicquid tamen sit de iure, secus est de stylo

Rotae, & Curiae ex rationibus superius allegatis & ob id dicta dec. 58, de appell. et d. dec. 3, de except. in hoc non servatur, cum dicto stylo attentato non fit curandum, ad effectum de quo agitur, an inhibito canonice, nec ne emanaverit, ne sub eo clypeo inhibitiones contemnantur, Lancell. de attent. post inhib. d. p. 2, c. 2, ampl. 11, num. 4, seq. Achill. d. dec. 29, n. 3, de appell. Rot. dec. 762, n. 1, p. 4, divers. et apud Marches. de Commiss. super attent. p. 2, cap. 2, dec. 7, num. 1, et seq. fol. 35, et seq. Gregor. dec. 119, num. 8, in quibus dictae decisiones antiquae rejiciuntur, cum aliis superius cumulatim v. operatur autem n. 229.

239 Secundò non procedit, quando fuit actum vigore obligationis Cameralis, vel Guarantigiae clarae, & liquidae, de qua constat per Instrumentum publicum, quod facit rem claram, & manifestam, ut per Rot. dec. 641, n. 13, p. 1, divers. Tunc enim si in commissione, cujus virtute emanavit inhibito rotalis, non fuit facta mentio obligationis Cameralis, vel Guarantigiae inhibito non afficit, nec causat attentata, cum A. C. habeat in facultatibus, quod inhibito ab alio Iudice emanata, in qua de praemissis non fit mentio, non afficiat, sed ipse hoc casu possit procedere ad ulteriora, quacumque inhibitione emanata vigore Commissionis subrepticiae non obstante, Lancell. de attent. post inhib. p. 2, c. 20, lim. 15, num. 3, Seraph. dec. 53, n. 1, Rot. d. dec. 941, n. 11, p. 1, divers. et apud Zacch. de oblig. Camer. dec. 120, n. 6, Ferentill. ad Buratt. dec. 652, n. 9.

240 Sed hoc non habet locum, quando obligatio Cameralis, vel guarantigiae est turbida, nam si res est dubia, facultates A. C. non intrant, sed inhibito est timenda Seraph. d. dec. 53, n. 1, Cavaler. dec. 511, n. 1, Ferentill. ad Buratt. dec. 177, num. 9, limit. 1, vers. hoc tamen procedit, Rot. post Zacch. de oblig. Camer. dec. 120, n. 5.

241 Tertiò non procedit, quando inhibito emanavit vigore Commissionis cum clausula, non retardata executione, vel cum clausula, sine praedictio legitima executionis, vel sine praedictio literarum Apostolicarum, nam tunc non causat attentata Gonzal. ad reg. 8: Cancell. in adnot. contra nullit. n. 224: Cas. de grass. dec. 3: n. 4: de re jud. Seraph. dec. 1003, n. 2: et dec. 1013, n. 2: cum alijs cumulatim per Beltram. ad Greg. dec. 119, n. 1: et per Ferentill. ad Buratt. dec. 177, n. 9: vers. limitatur secundo.

242 Quarto non procedit, quando ille qui inhibitionem obtinuit, redit ad Iudicem inhibitionum, nam censetur inhibitioni renunciasse, etiam si fuisset iusta, & ob id illa non potest tunc causare attentata, Rota apud Marches. de Commiss. super attentat. p. 2: c. 2: dec. 7, n. 7: fol. 36: et dec. 130, n. 7: post conscrip. Farinac. lib. 2.

243 Quintò non procedit, quando inhibito non fuit praesentata Iudici, nec Parti Duran. dec. 652, n. 8.

244 Sextò non procedit, quando inhibito emanavit virtute Commissionis cum clausula, prout de iure Lancell. de attent. null. pend. p. 2: c. 17, n. 67, vers. hac tamen, ubi quod fuit decisum in Casaraugustana saeculum 1: Novembr. 1572: coram sel. record. Clemente VIII. Saeci. de appellat. q. 19: remedi. 1: conclusi. 4: nu. 17: quos refert, & sequitur

- quitur Ferentill. ad Buratt. decif. 177. n. 9. limit. 2. in fin.
- 245 Septimò non procedit, quando Inhibitio non præceffit actum, de cuius validitate agitur, vel de hoc non apparet, etiamfi Inhibitio fuerit præfentata eadem die, quo actus est gestus, l. quoties, ff. de rebus dub. Felyn. in c. super litteris, n. 11. in fin. de refcript. Menoch. præfumpt. 67. n. 26. lib. 2. Thefaur. decif. 49. n. 2. & feq. Rot. decif. 467. n. 2. p. 3. recent.
- 246 Octavò non procedit, quando inhibitio fuit exequuta domi line dimiffione copiz, quia tunc nihil operatur, Vant. de nullit. de fect. citat. nu. 88. Buratt. decif. 186. n. 11.
- 247 Nonò non procedit magis contra alios, quam contrahentes, Rot. decif. 2. n. 1. ut lit. pen. in antiq. Put. dec. 74. n. 1. lib. 2. in correct. & ob id inhibitio uni intimata, non afficit tertium, Rot. dec. 296. n. 3. in fin. p. 3. recent. nec datur nili habenti interefte, Rot. dec. 796. n. 3. p. 1. diverf.
- 248 Decimò non procedit, quando inhibitio emanavit virtute commiffionis conditionalis cum claufula, dummodo Sententia, à quo petitur reftitutio in integrum, non fit tertia, quia fi conftat in actis, quòd fuit lata fententia, inhibitio non caufat attentata, Put. dec. 13. in fin. ut lit. pend. Rot. decif. 459. n. 3. p. 2. recent. Gregor. decif. 119. n. 8. verf. quia hoc tollitur.
- 249 Undecimò non procedit, nili in caufa fuper qua lis, feu appellatio pendet, feu de qua inhibitio feu commiffio loquitur, & fic non procedit in caufa diverfa, feu articulo diverfo; nam ex diverfis non bene inferitur, Lancellot. de attent. lit. pend. p. 2. c. 4. lim. 2. n. 1. & feq. & appellat. pend. c. 12. limit. 2. n. 1. & feq. & poff. inhibet. c. 20. lim. 5. n. 1. & feq. Rot. decif. 466. n. 2. p. 2. recent. Buratt. decif. 51. n. 2.
- 250 Duodecimò non procedit fuper rebus, feu bonis, fuper quibus lis non pendet, Lancellot. de attent. lit. pend. c. 4. lim. 2. n. 8. & feq. Buratt. dec. 504. n. 4.
- 251 Decimotertiò non procedit in caufa Appellationis à gravamine, quando fecundus Auditor Sacri Palatii pronunciavit malè appellatum, & caufam remiffic ad Primum, à quo appellatum extitit; nam tunc inhibitio fecundi cenferur ex ipfa remiffione moderata, cap. cum ceffante de appellat. Rota decif. 1. de offic. Deleg. in nov. & ibi Papaz. n. 2.
- 252 Sed hoc Primò non habet locum, quando coram Auditore fuit commiffa appellatio à gravamine Iudicis de partibus, quia poftquam in Curia fuit in caufa pronunciatum, caufa eft effecta curialis, & non eft locus remiffionis ad partes. Aegy. decif. 37. & decif. 129. de appell. Papaz. ad Rot. d. decif. 1. n. 43. de offic. Deleg. in nov. etiamfi pronunciaretur bene iudicatum, & malè appellatum, Rot. dec. 4. n. 3. de for. compet. in antiq.
- 253 Secundò non habet locum, quando à pronuncia. Secundi fuiffet denuò appellatum, & Tertiò denuò primò Iudici inhibitum, Rot. d. decif. 1. in fin. & ibi Papaz. n. 1. de offic. Deleg. in nov.
- 254 Decimoquartò non procedit, quando inhibitio Rotalis emanavit virtute commiffionis extortæ ante Sententiam latam, Rota in Romana Recurrit 14. 20. Maji, 1589. coram bon. mem. Card.

- Platto, impreff. apud Marchef. de Commiff. appell. ab interloq. p. 1. c. 2. dec. 1. n. 2. fol. 12. 17.
- 255 Sed contrarium verius eft, & fuit fæpiùs decifum, Achill. decif. 29. de Appell. Rota in Romana Salviani, 4. Decembrii 1598. coram bon. mem. Card. Lancellot. iunior, quæ eft decif. 762. nu. 1. & nu. 3. par. 4. diverf. & dec. 130. n. 4. & feq. poff. conf. crim. Farin. lib. 2. in qua reprobanur decifiones antiquæ contrarium tenentes, & eadem decif. 762. n. 1. & n. 3. fequitur Gregor. dec. 119. n. 8. Ferentill. ad Buratt. dec. 177. n. 9. verf. ampliatu tertio, & decif. 226. n. 19.
- 256 Decimoquintò non procedit, quando eft facta poft actus poffefforios, tunc enim non præjudicat, ad effectum obtinendi, dd. actum vigore, manutentionem, Duran. decif. 274. num. 6. nam Inhibitio refpicit futura, ex allegatis fupra verf. refpicit que, num. 213.
- 257 Decimofextò non procedit contra civiliter poffidentem, quia is poteft non obftante inhibitione continuare virtute fuz civilis, & recuperare naturalem, & expellere occupantes, ficut poffeffor à nundinis reverfus, Paris. conf. 39. n. 3. & feq. & n. 8. & n. 11. lib. 1. Lancell. de attent. lit. pend. c. 4. lim. 1. n. 10. Gregor. decif. 203. n. 3. & n. 4. & ibi Beltram. n. 6. & n. 7.
- 258 Sed regula, quæ vult continuantem non attentare, Primò non habet locum in inhibitione Rotali, de cuius viribus non fpectat cognoscere ad iudices inferiores, Beltram. ad Gregor. d. decif. 203. n. 7. verf. fed hac conclusio, ubi quod ita fuit dictum in Gerunden. adminiftrationis prima Julij 1619. coram bon. me. Durozet. Archiepifcopo Seleucien. cum aliis allegatis fupra par. 1. c. 15. n. 60.
- 259 Secundò non habet locum, quando expreffè commiffa fuit caufa fuper ipfa continuatione poffeffionis, & fic fuper illo actu particulari, diu alias iudicium redderetur eluforium, Ripa in cap. cum M. Ferrarien. 193. verf. ad iftud de Confit. Coccin. decif. 428. n. 2. cum aliis allegatis per Beltram. ad Gregor. d. decif. 203. n. 7. verf. fecundo, regula, & fupra p. 2. c. 15. num. 59. & feq. ubi aliz limitationes adducuntur.
- 260 Decimofeptimò non procedit in inhibitione alterius Tribunalis extra Rotam, quia ftylus Rotæ non fervatur extra Rotam, Lancellot. de attent. poff. inhibet. c. 120. lim. 1. n. 3. & feq. Mand. de Inhibit. q. 20. n. 2. verf. quæ diximus.
- 261 Sed contrarium quotidie obfervatur in aliis fupremis Curiz Tribunalibus, & fignanter in Tribunali A. C. docto enim de contraventione, revocantur attentata in fpretum Inhibitionis emanata, non difcuffo prius, an inhibitio fuerit iufta, nec ne, & licet ftylus Rotæ non fervaretur extra Rotam, fervatur tamen proprius ftylus, ut fupra, quolibet fupremo Tribunali Romanæ Curiz, & ita paffim obfervat Praxis, & Curia, cum militet eadem ratio in iftis, quæ militat in Rota, facilis videlicet recursus ad Iudicem inhibitentem, vel ad Principem, vel ad Signaturam ex allegatis fupra, verf. & ratio eft, n. 231. & feq.
- 262 Signanter autem viget identitas rationis in aliis fupremis Urbis Tribunalibus, quæ in Rota quoad Inhibitiones ad partes transmiſſas, ne fcili.

scilicet Iudices inferiores de partibus sub isto clypeo cognoscendi, an Inhibitio sit iusta, nec ne de facili contemnant Inhibitiones à Curia emanatas, & interim pars gravata laboribus, & expensis fatigetur, quam rationem tradunt Mandos, d. q. 20, nu. 1, vers. partem affirmativam, & alii supra cumulati vers. si verò inhibitio, num. 233. & seqq.

263 Et de hoc stylo Curia revocandi attentata in preteritum inhibitionis, non discusso prius, An Inhibitio sit iusta, vel iniusta, testatur Rota dec. 201, n. 1, p. 2. divers. quam decisionem, ut diximus supra vers. quod videtur, n. 230. secuta est Rota decif. 179, n. 3. & seqq. p. 7. recent.

264 Commilla autem extra Rotam causa appellacionis, nec non nullitatis æque principaliter, saltem respectu nullitatis subitineri Inhibitionem, tradit etiam Mandos, d. q. 20, n. 2, vers. Adverte tamen.

265 Secundò, operatur inhibitio, ut ea pendente sit ab executione abstinendum, Lancell. de Attent. post inhib. ampl. 6, n. 2, Gregor. decif. 435, nu. 6, & nihil innovandum, Coccin. dec. 418, n. 1, alias gesta post eam sunt attentata, Mandos, de inhib. qu. 100, nu. 7, Lancell. de Attent. post inhib. c. 20, ampl. 11, n. 1, & seqq. Achill. decif. 29, nu. 1, & seq. de appell. Greg. decif. 243, nu. 1, & decif. 360, n. 1, & decif. 435, n. 1, & 3, Duran. decif. 312, n. 2, Caval. decif. 574, n. 1. non obstantes consensu partium in iurisdictionem, si inhibicio fuit Rotalis, & agitur de revocatione attentatorum ex officio Iudicis, secus si ad Instantiam partis, quo casu sufficit consensus etiam tactus, Gregor. d. decif. 243, n. 4, & ibi late Beltram. sub lit. A.

267 In iurisdictionem tamen consensisse non dicitur, qui pro moderatione inhibitionis instituit, Rot. decif. 11, n. 2, p. 6, recent.

268 Et ad hoc, ut quis dicatur Inhibitioni renunciasse, debet de consensu clarè constare de tempore post præsentatam inhibitionem, Lancell. de Attent. post inhib. d. c. 20, ampl. 11, nu. 32, Duran. decif. 312, n. 3.

269 Verum conclusio, quòd gesta post inhibitionem sint attentata, procedit etiam si executionio sit facta vigore trium conformium, Lancell. de Attent. post inhib. d. p. 2. c. 20, ampl. 6, n. 3, Rot. decif. 102, n. 8, par. 5, & decif. 75, n. 5, par. 6, recent. Greg. dec. 435, n. 3. Ferentill. ad Buratt. dec. 652, num. 10.

270 Et etiam si Iudex, qui inhibuit, careat Iurisdictione, donec de hoc constet, Caval. decif. 544, nu. 3. Ferentill. ad Buratt. decif. 177, nu. 9, vers. secundò ampliatur.

271 Et si inhibicio fuerit iusta, siue iniusta, Caf. de Grass. decif. 6, nu. 2, de caus. poss. & prop. Greg. decif. 435, n. 4, Coccin. decif. 96, n. 1, decif. 252, n. 2, decif. 315, n. 1, & decif. 399, n. 1. Buratt. decif. 181, n. 3, Caval. decif. 611, n. 1, Andr. decif. 10, n. 2, & decif. 34, n. 1.

272 Licet fuerit obiecta ab asserto Procuratore cum cautione de rato, Lancellot. de Attent. post inhib. c. 20, ampl. 5, n. 1. Achill. decif. 27, de appell. Put. decif. 142, lib. 3. Caf. de Grass. decif. 6, n. 4, de caus. poss. & prop. Coccin. decif. 380, nu. 5. Beltram. ad Greg. dec. 141, n. 3.

273 Etenim ad instantiam Procuratoris asserti

passim datur inhibicio de stylo Rotæ, dummodo infra duos menses doceat de Mandato, Rot. decif. 198, n. 4, p. 3, recent. Greg. decif. 141, n. 1. & ibi Beltram. n. 3, Coccin. dec. 431, n. 6.

274 Sicut, quicquid dixerit Caval. decif. 499, n. 1, sufficit ad effectum attentatorum, quòd inhibicio fuerit præsentata Procuratori causæ, licet non fuerit executata contra principalem, Caf. de Grass. d. dec. 6, n. 3, de caus. poss. & prop. Rot. in Bobien. parochialis 27. Iung. 1611, coram bo. me. Card. Sacro, quæ est impress. apud Marches. de Commis. appell. in poss. Salust. & alij p. 1. §. 1. decif. 18, n. 2, fol. 963, Gregor. decif. 435, n. 2, Ferentill. ad Buratt. dec. 177, n. 9, vers. ampliatur sexid.

275 Verum conclusio, quòd inhibicio legitime executata causet attentata, Primò non procedit, quando illa emanavit virtute commissionis conditionalis, Lancellot. de Attent. inhib. pend. p. 2, c. 20, limit. 13, n. 1, & seqq. & n. 9. Rot. dec. 641, nu. 11, p. 1, divers. & decif. 459, nu. 3, p. 2. recent. Greg. decif. 119, n. 9.

276 Contrarium videtur tenere Lancell. de Attent. post inhib. d. c. 20, ampl. 14, n. 1, Put. dec. 13, in princip. ut lit. pend. Buratt. decif. 652, nu. 4.

277 Sed pro concordia distinguendum est, quòd aut tempore datæ ipsius commissionis, cum clausula, dummodo Sententia, à quo petebatur committi causa appellacionis, non esset tertia, vel alia similis, còditio erat adimpleta, & de hoc constat in actis, & tunc inhibicio emanata vigore huiusmodi commissionis non causat attentata, Lancell. de Attent. post inhib. d. c. 20, limit. 13, n. 7, & n. 11. Put. d. dec. 13, in fin. ut lit. pend. Greg. d. decif. 119, n. 9: ubi alias decisiones cumulat, aut conditio non erat adimpleta, & de adimplemento non constat, & tunc secus, ex allegatis supra vers. contrarium, n. 275.

278 Secundò, non procedit, quando inhibicio fuit præsentata Iudici eadem die, qua fuit lata sententia; nam præsumitur sententia præcessisse, tum ob actus validitatem, tum ad delicti exclusionem. Achill. dec. 37, de appell. nu. 1, & seqq. Seraph. decif. 1115, n. 1. Rot. decif. 233, n. 11, p. 7, recent.

279 Non tamen ob id censenda est nulla commissio expedita eadem die, qua fuit appellatum, quia tunc præsumendum est, præcessisse appellacionem, & sic pro validitate commissionis, & asserenti contrarium incumbit onus probandi, Scacc. de Appellat. q. 3, n. 4, Ferentill. ad Buratt. decif. 226, n. 20, sub lit. A.

281 Datà verò nullitate appellacionis ob illius interpositionem à sententia nondum lata, vel appellacione non interposità, si in commissione adeest clausula, quam & quas, sustinetur commissio, & per consequens inhibicio illius virtute emanata, Maref. contr. var. resol. lib. 1, c. 20, nu. 6, & seqq. Scacc. de appell. d. q. 3, n. 5, & 9, Rot. d. decif. 762, n. 2, par. 4, divers. & decif. 130, num. 6, post consil. crim. Farinac. lib. 2, Ferentill. ad Buratt. 282 decif. 226, num. 21. ubi quòd hoc signanter procedit in Rota, de cuius stylo potest Auditor virtute clausulæ, quam, & quas, cognoscere negotium principale, etiam si appellatio non adfir, vel sit nulla, Caval. decif. 292, n. 3.

283 Tertiò non procedit, quando fuit actus virtute obli-

obligationis Cameralis, Seraph. dec. 385. num. 1. R. P. D. meus Ferentill. ad Buratt. d. dec. 952. nu. 9. præsertim si commissio emanavit cum clausula; Ita ut Inhibitio non efficiat, quatenus sit actum virtute oblig. Cameral. vel processu executivi, Buratt. dec. 879. n. 1.

283 Quartò non procedit, quando fuit Inhibitio renuntiatio, quilibet enim potest favori suo renunciare, debet tamen, ut diximus supra, constare de tali consensu, de tempore post præsentatam Inhibitionem, Duran. dec. 312. n. 3.

284 Sed hoc recipit declarationem, ut attentata possint nihilominus, stante præsertim Inhibitione Rotali, revocari officio Judicis, non obstante consensu Partium in jurisdictionem, licet secus ad instantiam Partis, Lancellotti de attent. lit. pend. p. 2. c. 4. limit. 15. n. 2. et seqq. et limit. 16. in fin. cum alijs allegatis supra, vers. 2. operatur. num. 264. et seqq.

285 Quintò non procedit, ultra id, quod in Commissione continetur, etenim Inhibitio ulterius non se extendit, nisi habeat clausulam, quam, et quas etc. Rot. dec. 785. n. 2. p. 1. diu.

286 Sextò non procedit, & quando Inhibitio est manifestè calumniola ex reiteratis confessionibus Partis adversæ, Tur. dec. 304. n. 3. in fin. lib.

287 Tertiò cum Inhibitio regulanda sit, juxta Commissionem, & signaturam, cujus virtute emanavit, Dec. conf. 33. n. 6. Paris. conf. 39. nu. 8. et seqq.

288 Mandos. de inhib. q. 3. n. 2. operatur ut sic concessa in Curia, non sit moderanda, ob facilem recursum ad Signaturam ad Papam pro commissionis reformatione, Mandos. de inhib. q. 2. s. nu. 4. vers. præmissa, Lancell. de attent. lit. pend. in præsat. c. 4. n. 433. & seqq. Rot. dec. 22. lib. 1. p. 3. div. Greg. dec. 453. nu. 5. & seqq. Coccin. dec. 74. nu. 4. Cavalier. 353. nu. 1.

289 Etiam si Commissio sit subreptitia, quia subreptio ob facilem recursum ad Signaturam, & ad Principem, ut supra, non attenditur in Curia, Coccin. d. dec. 74. n. 4. Greg. d. dec. 455. n. 5.

290 Quartò, operatur Inhibitio prout de Jure, cum sit prout de jure intelligenda, & regulanda, Rot. dec. 200. nu. 3. p. 2. div. Buratt. decif. 348. num. 1.

291 Finitur denique Inhibitio pluribus modis, signanter autem moderatione, vel revocatione illius, vel reformatione Commissionis, cujus virtute illa emanavit, Mandos. de jurib. qu. 25. n. 4. & q. 41. n. 1. & seqq. Lancell. de attent. post inhib. p. 2. c. 20. ampl. 17. n. 4. cum alijs cumulatis supra, vers. & ratio est, quia n. 231. & seqq.

292 Vel remissione causæ ad Judicem à quo, Rot. dec. 1. de offic. deleg. in nov. & ibi Papaz. nu. 2. quod recipit declarationem, juxta superius tradita, vers. 13. non procedit, n. 290. & vers. sed hoc primò non habet locum, nu. 251. & seqq.

293 Vel si interesse est personale, & non transitorium ad hæredes, extinguitur, & finitur Inhibitio morte Impetrantis, prout in terminis inhibitionis emanatæ ad instantiam Tutoris contra Contutorem, tradit Buratt. dec. 343. num. 1. & seqq.

In reliquis in hac Inhibitionis materia ad Mandos. Lancellotti & alios supra citatos, poterit in facti contingentia haberi recursus.

Observatio.

294 Fuit de Annis 1632. & 1633. in plena Camera resolutum, Inhibitionem esse moderandam, quia fuit actum pro fructibus Censuum, & pro illis obtentum Mandatum exequutivum, virtute Instrumenti Camerali obligatione vallati, quod habet exequutionem paratam, Castr. in leg. post rem judicatam, n. 3. in fin. ff. de re jud. Caphal. conf. 439. n. 16. lib. 3. Thef. dec. 26. n. 11. Cassad. decif. 1. n. 2. de mut. petit. Rot. dec. 620. num. 1. par. 1. & decif. 185. n. 1. & dec. 608. n. 4. p. 3. & dec. 258. n. 1. p. 6. & dec. 11. nu. 1. et dec. 168. n. 1. par. 7. rec. Cavalier. dec. 312. n. 1. Buratt. dec. 383. nu. 1. & ibi R. P. D. Ferentill. sub lit. A. et dec. 779. num. 1. et decif. 910. num. 1.

295 Et cum etiam Camera mandaverit exequi d. Mandatum, à Decreto de exequendo non datur appellatio, Rot. dec. 160. n. 13. p. 1. diu. et dec. 620. n. 2. ubi de communi, & de observantia Rotæ restatur, p. 1. rec.

296 Sublata autem appellatione, non est locus Inhibitioni, Neviz. conf. 60. nu. 15. Cassad. dec. 10. n. 4. de rescript. Rot. dec. 68. n. 2. de appell. in antiq. 297 & per consequens, si fuit indebitè extorta, venit moderanda, juxta superius tradita, n. 231. & seqq. & n. 290.

298 Nec obstat assertæ nullitates, Nam fuerunt usque de anno 1627. à Camera rejectæ, Etenim Censuum est validus; fuit enim impositus de Anno 1571. super scripturis Notariatum A. C. præsentibus, & futuris, in vim facultatis Collegio, & Notarijs ejusdem A. C. Tribunalis specialiter concessæ à fel. me. Pio IV. in ejus const. 105. in Bull. antiq. fol. 811. cujus virtute Scripturæ prædictæ fuerunt redactæ ad instar patrimonialium transibiles ad Hæredes in perpetuum, usque ad summam scutorum trium millium pro quolibet officio, cum facultate disponendi de illis ad instar allodialium, & signanter super illis annuos perpetuos Censuum imponendi, & dum de antiqua illius Censuum nullitate non apparet, est pro illius validitate præsumendum, si Prætor in prin. ff. de jud. l. 3. ff. de milit. test. Grav. conf. 52. n. 2. Rot. dec. 219. n. 2. quin, & in dubio, p. 2. rec. Greg. dec. 355. n. 1.

299 Et licet postea supervenerit, Pij V. const. 80. Cum omnis, secundum antiq. impress. disponens Censum in posterum creari nullo modo posse, nisi super re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quæ certis finibus designata sit,

300 Nihilominus non minus validus Censuum iste censeri debet, quia Constitutioni Pij IV. non fuit in Constitutione Pij V. derogatum expressè, ut ex illius lectione patet, quinimò nec etiam tacite, quamvis in Constitutione Pij V. adsint clausulæ derogatorie amplissimæ.

Nam Pius IV. concessit Notarijs dictam facultatem ex contractu, & titulo oneroso, ut probant verba constitutionibus, ibi, ob egregia eorum in Republicam officia, aliaq. erga Sedem ipsam impensa servitia, & ibi ad hunc effectum cuncta 4750. auri in auro d. Camere numeraverunt, & ibi Decernentes & c. si revocari contingerint, in præstam statum restitutas, & denuo concessas censeri debere quinimò ad hoc, ut revocari nequeant, validi, et

Eccc efficacis

efficacis contractus inter Nos, & Sedem predictam ex una, & Collegium, Haredesque prefatos, partibus ex alia, consistorialiter initi, ac legitime stipulati, ac iurati, aliudque robur obtinere, &c. & in derogatoria generali, quamvis amplissima, numquam censetur facultatibus ex contractu, & titulo oneroso derogatum, &c. ex multiplici, ubi Abb. n. 1. & n. 5. & seq. Anchar. nu. 5. But. nu. 1. & 4. de Decim. Felyn. in c. novit, n. 12. de iud. Rom. conf. 436. post n. 14. Soccin. conf. 49. n. 9. lib. 1. late Gonzal. super reg. 8. gloss. 36. n. 36. Crescen. dec. 9. n. 1. de privil. Mohed. dec. 6. n. 1. & seq. de privil. & dec. 11. de iurepatr.

301 Quia Principi, quamvis supremo, non licet à contractu recedere, & ejus obligatio transit ad Successores, Bald. in c. post princ. vers. adde quod, de natur. feud. fol. 23. Rol. conf. 100. n. 138, & seqq. lib. 4. Surd. conf. 419. n. 56, lib. 3. Mantio. de tacit. lib. 3. tit. 10. n. 37.

302 Et ob id cum dicta Scriptura fuerint habilitata à Papa, qui omnia potest, ut possint super eis annui perpetui census imponi, non videtur necesse disputare, an habeantur pro stabilibus, juxta Constitutionem Pii V.

303 Præterea Constitutio Pii V. derogat tantum contrariis, sed Constitutio Pii IV. non est contraria; nam Pius V. constituit, Censum non solum posse imponi super immobilibus, sed etiam super iis, quæ pro immobilibus habentur, ut declarat Cenc. de cens. p. 1. c. 3. q. 1. art. 1. n. 5. & art. 3. in prin. & n. 9. vers. dum in ea.

304 Sed Scriptura Notariorum A. C. de quibus agitur, habentur pro immobilibus ex Constitutione Pii IV. ad hoc, ut Censui possint super eis imponi, etenim eo ipso quod Pius IV. efficit illas transibiles ad Haredes Notariorum in perpetuum ad instar aliorum allodialium, redegit eadem ad instar immobilium ad d. effectum Censui super eis imponendi, igitur &c.

305 De potestate non est dubitandum, Papa omnia potest, c. proposuit, §. licet, de concess. prebend. Abb. in c. cum venissent, n. 8. de iud.

306 De voluntate verò minus est ambigendum, nam tempore Pii IV. ex Co. stitutionibus Martini, & Calixti, quæ sunt extravag. 1. & 2. de empt. & vendit. erat omnino necesse imponere Censui super immobilibus, ut probant verba dd. Extravag. in quibus referuntur, & confirmantur antiquæ consuetudines creandi, & imponendi Censui super bonis suis, Dominij, Oppidij, Terris, Agris, Prædijs, Domibus, & Hereditatibus.

Idem probat ipsa Constitutio Pii Quarti, quæ nisi fuisset tunc necesse imponere Censui super stabilibus, contineret facultatem frustratoriam imponendi Censui super dictis Scripturis, & si ad hoc non refertur, nihil operatur.

307 Et quod vigore extravag. Martini, & Calixti Censui essent super stabilibus de necessitate imponendi, tradit Navarr. de usur. n. 82. vers. quarum prima, & latius conf. 2. lib. 3. de empt. & vendit. Boccac. de Cens. p. 3. nu. 10, & nu. 30. ubi quod dicta extravagantes fuerunt in hoc à Pio V. confirmata, Rebell. de obligat. instit. tit. de Cens. lib. 10. q. 6. condi. 1. n. 1. & nu. 4. ubi quod prima conditio, quod Censui imponatur super stabilibus, elicitur ex d. Constitutione Pii V. & ex dictis ex

travagantibus, quas ita intelligendas declaravit Paul. 111. conf. 42. fol. 441 secundum antiq. impress. ubi eas confirmavit, Boccac. de cens. p. 2. n. 37. ibi & Paulus, Cenc. de Cens. p. 1. c. 3. q. 1. art. 1. n. 1. firmans in hoc convenire dd. extravagantes cum Constitutione Pii V.

308 Quinimò ante Pium Quintum etiam de Jure communi, erant Censui super stabilibus de necessitate imponendi, estque hæc communis, & indubitata opinio etiam de jure naturali, & divino, etiam semotis Constitutionibus Martini, Calixti, & Pii Cenc. de cens. d. p. 1. c. 3. q. 1. art. 1. & art. 4. nu. 6. & seqq. in quibus etiam locis declarata, quæ res habeantur pro stabilibus, vel non; Etenim cum hoc Pius V. in sua Constitutione non declaraverit, remanet in dispositione juris communis, l. commodissime, ff. de lib. & posth. cum similibus.

310 Et ratio, quæ induxit Pium V. ad ejus Constitutionem super Censibus edendam, non fuit, quia dictæ Extravagantes permitterent Censum creari super mobilibus, sed quia creabantur census nedum extra limites illarum, sed pactionibus omnino contrariis, ut ponderando verba dictæ constitutionis firmat Boccac. de cens. d. p. 3. n. 19. & inde sumpta occasione dedit censibus creandis juxta dd. Extravagantes novam formam circa fines, & alia hujusmodi, nonnulla etiam de novo addendo circa pacta, ut ex eadem Piana constitutione manifestè appareat.

312 Quod si diceretur, aliquas Leges sanxisse, census perpetuos posse super mobilibus imponi, daretur in ipsis Legibus absurda contrarietas, nam in mobilibus nulla cadit perpetuitas, ut omnes admittunt, Gloss. in Clem. exivi de Parado. §. cumque annui, de verb. signifi. & in extravag. ad conditorem, l. 2. in verb. Mobilibus, de verb. signifi. Bald. in l. hac editali, §. his illud, n. 2. c. de secund. nupt. Tirag. de retr. ali. lignag. §. 1. gloss. 14. nu. 19. Cenc. de cens. p. 1. c. 1. q. 1. art. 4.

313 Hinc ergo sequitur manifestè, quod Pius IV. concedendo hujusmodi facultatem imponendi Censui, redegit Scripturas ad instar stabilium, qui enim vult consequens, vult omne necessarium antecedens, vulg. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, ff. de procur. & l. illud, ff. de acquir. herede cum similibus.

314 Nec potest prætendi, quod Scriptura hujusmodi habeantur pro immobilibus ex privilegio, & non ex dispositione juris communis, ac proinde ista facultas censetur sublata, dum Pius V. in d. ejus Constitutione derogavit privilegiis.

Quia scit est, quod non derogaverit privilegiis provenientibus ex contractu & titulo oneroso, ex præallegatis.

315 Et nihilominus d. Scriptura sunt redacta ad instar stabilium de jure communi, & non ex privilegio; Tum quia quod provenit ex contractu, provenit à jure communi, de quo sunt omnes contractus, §. ius autem gentium, ubi gloss. in verb. ne

316 insti. de iur. nat. gent. & civ. Tum etiam, quia eo ipso, quod Pius constituit Scripturas præfatas transire perpetuò ad haredes Notariorum, illas & annuos redditus ex eis percipi solitos, ad instar immobilium redegit de jure communi.

317 Nā, & loca Montium fidei, & alia non vacabilia, ideo

- ideo pro stabilibus habentur de Jure communi ad effectum, ut possint super eis Censui imponi, quia transeunt perpetuo ad Hæredes ex parte Emptoris, & non vacant per mortem, *Boccat. de Cens. p. 2. n. 140. & seqq.* licet redditus eorum ut nemo ignorat, consistant in Vectigalibus, introitibus Dohanarum, & hujusmodi mobilibus, ut plurimum, ut testantur relati à *Cenc. de Cens. p. 1. c. 3. q. 1. art. 1. n. 12. & seqq.*
- 318 Sic in simili hodie officia Notariatuum Curie Capitolinae, quia non vacant per mortem, sed transeunt perpetuo ad Hæredes, sunt loco immobilium, possunt obligari, & hypothecari, latè *Gratian. discept. 6. 730. n. 45. & seq. & fuit dictum in Romana Notariatus, prima Junij 1620. coram bon. mem. Remboldo, & est dec. 14. post Fenz. ad Stat. Urb.*
- 319 Sic Censui possunt ex eadem ratione imponi super alijs Censibus, *Cenc. de Cens. p. 1. c. 3. q. 1. art. 3. n. 1. & seq. & p. 2. c. 2. q. 2. art. 6. n. 35.*
- 320 Sic etiam perpetui redditus annui, aut mensuarii in Vectigalibus seu Gabellis, Piscacionibus, Macellis, aliisque similibus rebus mobilibus, & in alijs quibuscunque, pro immobilibus habentur, ad effectum, ut super eis Censui imponi possint, licet non sint res immobiles, *Lud. Molin. de contract. disput. 389. n. 3. vers. quatenus autem Cenc. de Cens. d. p. 1. c. 3. q. 1. art. 3. n. 14.*
- 321 Et cum rationes, quæ militent in istis, de quibus per *Boccat. de Cens. par. 3. n. 60. & seq.* militent etiam in dictis Scripturis præsentibus, & futuris, & eorum redditibus annuis, cum Domini illarum tenerentur eas locare Notarijs Titularibus, & isti illas conducere pro annuo affectu scutorum sex, septem, & octo pro centenariis, *Rot. post Cenc. de Cens. decis. 124. & fuit dictum in Romana divisione officij, 13. Martij 1625. bon. mem. Valdo, idem Juxta constituit debet l. illud, ff. ad leg. aquil. cum vulgaris, & ex hoc Scriptura prætax debent pro stabilibus haberi, Rot. post Cenc. de Cens. d. decis. 124. per totam.*
- 322 Et sel. rec. *Clementis Octavius*, sciens Censui super dictis Scripturis impositos esse validos, quando easdem Scripturas à Notarijs pro Camera Apostolica redemit, pretio scutorum trigintamilium, mandavit hujusmodi Censui extingui, & de dicto pretio in primis satisfieri Censuarij, prout in ejus motu proprio extinctionis, seu additionis Montis Religionum edito de Anno 1593. ex quo Papa habuit Censui hujusmodi pro validis, nam quod nullum est extingui non potest, *arg. l. ejus qui in Provincia, ff. si cert.*
- 324 potest, & quodammodo tacite etiam illos confirmavit, quod autem hoc facere poterit non est dubitandum ex trad. per *Rot. post Cenc. d. decis. 124.* in qua pro validitate similis Censui, super Scripturis Notarij particularis impositi, fuit resolutum.
- 325 Nec est necesse quod res, quæ pro immobili habentur, sit solo affixa, ad hoc ut Censui super illa imponi valeat, quia vectigalia, loca Montium annui redditus, & alia hujusmodi non sunt solo affixa, & nihilominus super eis Censui imponi possunt, *Molin. de Contract. d. disput. 389. n. 3. vers. quatenus, cum alijs cumulatis per Cenc. de Cens. d. par. 1. c. 3. q. 1. art. 1. n. 12. & seqq.*
- 326 Quæ facilius procedunt, quia dictæ Scripturae erant de sui natura fructiferae cum actu, & sic de sui natura fructus redderent, nam aliquæ erant ipsorum Notariorum, aliquæ tertiarum Personarum, illæ quæ erant Notariorum cum exercitio officij reddebant Dominis suos fructus; Tertiæ verò personæ tenebantur suas Scripturas præfatas locare Notarijs Titularibus, qui tenebantur illas conducere pro annuo affectu, & responsione scutorum sex, septem, & octo pro centenariis, ut clarè legitur in dicto motu proprio Clementis Octavi, & omnes dictæ Scripturae præfates, & futuræ non vacabiles, constituebant unum Corpus, & semper habuerunt unicuique valorem scutorum triginta millium.
- 327 Nec obstat, quod requiratur aliquod Hominis ministerium, quia in omnibus alijs rebus super quibus Censui imponi possunt, id requiritur, nec intentio Pij V. fuit per illa verba, de sui natura fructifera, excludere quæ mediante cultura, & artificio, fructus ferat, sed illam quæ etiam culta, vel nullo, vel modico fructus affert, detractis laboribus, & expensis, *Molin. de Contract. d. disput. 389. n. 3. vers. quatenus verò Medin. de Contract. tit. de Cens. q. 11. vers. queritur amplius il. 2. Rebell. de oblig. l. i. q. 6. n. 6. vers. nec ita opus est, Cenc. de Cens. d. p. 1. c. 3. q. 2. art. 1. n. 2. & seqq.*
- 328 Ultimum verò requisitum, quod etiam ex Constitutionibus Martini, & Calisti requirebatur, ut *Cenc. d. par. 1. c. 3. q. 3. art. 1. n. 24. & seqq.* probavit, nempe quod res Censui onerata designetur certis finibus, dupliciter desclatur, videlicet.
- 329 Primò, ut non sit necessaria finium specificatio dum aliter constat de certo corpore prout de dictis officijs, & Scripturis constabat notoriè in casu de quo agitur, *Cenc. de Cens. d. q. 3. art. 1. n. 33.*
- 330 Secundò, ut nec ex eo probetur, rem certis finibus non designari, quia in Instrumento Censui non fuerint certi fines specificati, sufficit enim si aliunde hoc probati possit, & contrarium asserenti, videlicet rem certis finibus non designari, incumbit onus probandi, *Cenc. de Cens. d. p. 1. c. 3. q. 2. art. 1. n. 36. & seq. Rot. decis. 502. n. 4. & seqq. par. 1. & decis. 539. nu. 3. & seqq. p. 2. recent.*
- 331 Et ulterius sat est, quod vel per nomen commune, aut circumlocutionem distinctè, & expresse certi fines designentur, *Rebell. de oblig. l. i. q. 6. n. 6. ante fin. vers. exegit enim.*
- 332 Nec ex eo solo, quod res censui gravata certis finibus non designetur, potest Censui dici nullus, res enim quæ pro immobilibus habentur, prout vectigalia, annui redditus, & similia, vix imò ne vix quidem certis etiam finibus designantur improprie, & abusive, & nihilominus Pius V. voluit super eis Censui imponi posse, *Cenc. de Cens. d. p. 1. c. 3. q. 1. art. 3. n. 12.*
- 333 Et cum Censui, de quo agitur, fuerit observatus pro valido per tot annorum curricula, omnis nimis subtilis, & scrupulosa interpretatio, venit rejicienda ad trad. per *Rot. post Cenc. de Cens. d. dec. 124. nu. 12.* cum alijs inferius allegandis.
- 334 Nec obstat secunda præsentia nullitas, non interveniens pecuniæ in actu celebrationis Instrumenti impositionis Censui, licet enim Emptor illius,

lius ad faciendam rem gratam Venditoribus, ne
scilicet ipsi cogentur solvere fructus istius, &
alterius Censui per eos inde ad mensum extin-
guendi cum pretio Censui, de quo agitur, con-
stituerit tenere fortem principalem seutotum
quatuor millium ducentorum in depositum
cum pacto, quod fructus non current, nisi post
mensum, nihilominus in fine mensis præfati dic-
tus Depositarius solvit dicta seuta quatuor mil-
lia ducenta in pecunia numerata coram No-
tario, & Testibus, ut constat ex alio publico In-
strumento; unde Bulla, seu Constitutio Pii quin-
ti, videtur omnino relevata.

Nam eius *v. in d. Constitutione 80. cum onus*
J. rursus, secundum antiq. impressi statuit, Censum
non posse creari, nisi in pecunia numerata in
actu celebrationis Instrumenti coram Notario,
et Testibus, non autem prius recepto integro,
iustoque pretio, & ideo cum ex duobus Instru-
mentis simul junctis, in effectu constet de reali
solutione, & numeratione pretii coram Nota-
rio, et Testibus in actu celebrationis Instru-
menti, & non prius, videtur cessare omnis dis-
cussus,

335 Intentio enim Pii V. fuit tollere fraudes, & simulationes, ac anticipatas solutiones, non autem prohibere solutionem verè, & realiter, ut supra, factam, omni simulatione, & fraude cessante. Rotapost. Cenc. de Censib. dec. 62, n. 9, & decis. 103, n. 7, & Jegg. & si voluisset prohibere tam numerationes post modicum tempus, ut supra, factas, dum dixit, non autem prius addidisset, nec etiam postea arg. l. unica, §. sin autem ad deficientiis, C. de caduc. tollen. & † una pars dispositionis aliam declarat, l. qui sitiabus, in princ. ff. de leg. 1. cum vulg.

337 Quod cō magis videtur procedere stante illa
dictione, *autem*, quæ corrigi, & declar-
andum V. non prohibuisse solutiones factas post
modicum intervallum, juxta tradita per *Gloss.*
num. 1. in verbo sed, de Milit. V. assal. in usibus feud.
& adverteatur solutionibus præcedentibus cele-
brationem ipsius Instrumenti, non etiam sub-
sequentibus, *aliter. in dictio. in verb. Autem.*

338 Et in primo Instrumento impositionis Cens-
fus factis videtur intervenisse solutionem fortis
principalis, quia cum Emptor Censum vocaverat
se illius Depositarium, brevi manu fingitur so-
luta Venditoribus, & itatim restituta ei in depo-
situm, & sic Emptor statim exuendo personam
Emptoris, induit personam Depositarii, *surd.*
339 *conf. 192, nu. 42, lib. 2.* nam & sapienter in jure cele-
ritate actuum conjungendur inter se actum
unusquis occultatur, ut dixit text. l. 3. *fin. ubi*
Gloss. in verb. occultari, dat concordantes, ff. de
donat. inter vir. & uxor. & in terminis Censum
tradit *Handed. conf. 27, n. 20, lib. 2.*

340 Quod in calu, de quo agitur, videtur omniñd
admittendū, quia cū depositum fuerit purum
& simplex, habuit sine dubio vim solutionis,
leg. f. solutus, ubi Bart. num. 5, ff. de solut. Cast.
in l. acceptam, num. 12, C. de usur. Put. decis. 193,
lib. 1. Rot. post Pacifico de Salu. decis. 271, num. 4, &
seq. secundam nov. impress. & post. Cenc. de Cens. de-
cis. 92, num. 6. & decis. 103, nu. 7.

341 Et cum Constitutio emanaverit ad tollendas

fraudes, & ac simulationes, & anticipatas solutiones, & dictus Depositarius realiter, & cum effectu in fine mensis solveter in pecunia numerata, utique constat hic nullam intervenisse fraudem aut simulationem, aut anticipatam solutionem, & per consequens formam Constitutionis potius per æquipollens adimpleri. *Parisi. conf. 33, n. 34. lib. 2. Manic. de tacit. lib. 3. tit. 4. n. 55. Cassad. super Regul. decif. 26. & decif. 2. n. 2. de judic. P. 2. decif. 252. n. 8. & seq. lib. 2. Ser. apb. decif. 343. n. 3.*

342. Et si descriptio alicujus pro creditore in libris Mercatoris, qui sit solvendo, habet vim solutionis, *Barr. in l. singularia, n. 79 ff. si cert. petat. Gabr. conf. 155, n. 18. & seq. lib. 1. Honded. conf. 41. nu. 6, lib. 2. Rot. Genueu. decif. 4, n. 10, & n. 13. Rotapost. Gene. de Conf. d. decif. 103, n. 9.*

343 Et Cedula Bancharia, quæ in effectu nihil aliud est, nisi quoddam depositum, pariter solutionis vim obinet, adeo quod per eam Constitutioni Pii V. satisfiat, *Gratian. discip. c. 87. n. 49. Cenc. de cens. p. 2. q. 3. art. 7. n. 13. & seq.* Rotæ post eundem *Cenc. d. decis. 19. n. 6. & d. decis. 103. n. 8.* non videtur posse considerari diversitatis ratio, quominus depositum in casu nostro habeat vim solutionis, & ob id sit Constitutioni satisfactum.

344 Præfctum quia Emptor habebat pecunias in
promptu, & erat folvendo, ut experientia rerum
magistra probat ad tex. in *l. fide interpretatio*.
345 *ne. ff. de Leg. cum fimil.* & † Venditores debeant
convertere pretium Cenfus in extinctionem
alterius Cenfus, quod fieri non poterat, nifi in
fine dicti menfis, cum tempus extinctionis il-
lius antea non veniret; unde cum prædicta eo-
dem momento temporis impleri non poffent, &
Venditoribus expediret non folvere fructus dua-
rum Cenfuum, & Emptoris etiam interfeflet pecu-
niam in aliam caufam non converti, nifi in
extinctionem Cenfus exiftentis fuper eodem
fundo, in quo alius imponebatur, utque Con-
fultationi Pri V. fuit faufactum per d. depofitum
cum fubfequuta folutione, & numeratione, ut in
his terminis confideravit *Rot. poft Cenc. de C.*
d. decif. 103. n. 8. verfic. maxime, ubi fub n. 12. fub-
dit, quòd fecundùm fubjectam materiam dicitur
fieri ftatim, etiam quod fit in fpatio duorum
menfium.

346 Et ob id posset fortè etiam dici, quòd Cetus hujusmodi fuerit captus creati à principio mensis, quando fuit confectum primum Institutum, & in fine mensis perfectus, cum præsertim medio tempore nulli factus interveniret, & duraverit, idem partium consensum, ut exitus monstravit, *Calder. conf. 12. n. 2. vers. non obstat, de Const. Roman. conf. 590. n. 19. vers. hoc quidem, Rodan. de Spol. q. 7. n. 70.*

347 Sic enim videmus in simili de cedula bancharia, quæ, ut diximus, nihil aliud est, nisi quoddam depositum, in terminis *Rota post Cenc. de Cens. d. decis. 107. n. 8. & seq.* nam ꝑ licet in Signatura per *f. l. record. Gregor. XIII.* fuerit declaratum, Censum non fuisse nullum, ubi in actu celebrationis Instrumenti d. cedulam intervenit, nihilominus idem Summus Pontifex rescipit cum clausula, confitro, quodd statim pecunie pervenerint ad manus Venditorum, & sic quod pecunie

virtute

virtute dictæ cedulæ fuerint postea per vanchum soluta, ergo tota vis consistit in eo, quod revera post celebrationem instrumenti cedula fuerit per Banchum recepta, & illius vigore sequuta solutio, cuius vim habet promissio facta postea à Mercatore, ut per *Rot. post Cenc. de cens. d. decis. 103, n. 9.* & numeratio pecuniæ potest postea fieri cum aliquo intervallo, ut dicatur facta statim, secus si vigore cedulæ nunquam sequuta fuisset solutio, & numeratio, nam hoc casu, nec Greg. XIII. Summus Pontifex, nec ejus Signatura habuit censum pro valido, dum rescriptit cum dicta clausula, *confitto &c.*

Idcirco non videtur subsistere declaratio *Cenc. de cens. p. 2, c. 1, q. 1, art. 7, n. 8, vers. non obstat*, dum dicit, numerationem fieri juxta formam Bullæ per ipsam traditionem cedulæ Banchariæ tantum in actu celebrationis instrumenti, quia hoc est contra dictam declarationem Greg. 13. & contra *Rot. post eundem Cenc. d. dec. 92, n. 6, & decis. 103, n. 7, & seq.*

349 Ex quibus colligitur, tunc demum Censum creatum per cedulam Banchariam non esse nullum, si vigore dictæ cedulæ postmodum pecuniæ ad manum Venditorum pervenerint, ergo si cedulæ vigore, ob aliquod accidens, non fuisset sequuta solutio, census non fuisset validus, nec eum Greg. XIII. pro valido habuisset, etiam si in actu celebrationis instrumenti cedula Bancharia intervenisset, cum paria sint non esse, & effectum carere, *l. nihil interest, ff. de reg. jur. Bart. in l. de arate, §. nihil interest, ff. de interrog. actio. Alex. conf. 182, n. 5, lib. 2, & conf. 297, num. 1, lib. 6, Rom. conf. 245, num. 2, 10. de anan. conf. 83, col. 2, vers. circa verò secundum, & ibi Bologn. num. 3, & seq.*

Et si diceremus per cedulæ dationem in actu celebrationis instrumenti esse Bullæ satisfactam, etiam si illa non esset postmodum effectum sortita, hoc esset de directo contra Bullam, quia daretur casus, in quo in effectu census posset creari absque pecuniâ, quod non est dicendum.

350 Redeundo igitur ad casum, de quo agitur, cum in effectu pecuniâ fuerit brevi manu depositata penes Emptorem, & ille promiserit retinere in deposito, & liberè illam numerare in fine dicti mensis ad libitum Venditorum, & in effectu tempore statuto illam resolverit coram Notario, & testibus, non minus validus debet censeri census, ac si ab initio intervenisset cedula bancharia, cuius vigore fuisset postmodum subsequuta vera, & realis solutio, cum, ut diximus, non traditione cedulæ tantum, sed in vera solutione, ejus vigore subsequuta, tota validitas census consistat.

351 Nec Bulla Pii V. ut *Cenc. de cens. d. p. 2, c. 1, q. 1, art. 7, n. 12* dicebat, est adeo literaliter, & judicè intelligenda, ut non admittat interpretationem ex rationis identitate.

352 Et licet verba Bullæ, seu Constitutionis, de numeratione loquentia, debeant intelligi in casu vero, non autem in casu ficto, & cedula bancharia, & depositum habeant vim solutionis, & sine numeratione fictæ, nihilominus quando postea in vim illorum subsequitur vera, & realis solutio, cessat Bullæ ratio, & perinde est, ac si

verè in actu celebrationis instrumenti fuisset pecunia numerata; est namque clarum, nullam fraudem, aut simulationem intervenisse, ideo magis ratio, quam verba illius sunt attendenda, *l. scire leges, ff. de leg.* unde ille in fraudem Legis facit, qui corticem verborum tenens, sententiam ejus circumvenit, *l. contra legem, ff. de leg.* ergo, qui mentem Legis sequitur, non committit fraudem, & etiam corticem verborum non sequatur.

354 Denique census, de quo agitur, fuit observatus pro valido triginta annorum spatio, & ultra, quæ observantia plurimum confert ad validandum actum, *Rota dec. 636, n. 2, p. 1, divers. & dec. 502, n. 12, p. 1, & dec. 539, n. 2, p. 2, rec.* adeo quod ex solutionibus longo tempore continuatis census præsumatur impositus, juxta formam Bullæ Pii V. *Rota in Romana census, 24. Novemb. 1606, coram bo. me. Atrebaten. & in Bononien. de Manzolu, 9. Decemb. 1619, & 22. Martij, 1621, coram bo. me. Remboldo.*

355 Quinimò tanto temporis spatio, si in aliquo defectus adfuisset, præsumitur confirmatio Apostolica, juxta opinionem approbatam à *Rota decis. 179, par. 2, divers.* etiam si non fuisset in contractu reservata, *Seraph. dec. 1042, & ad evitandas usuras, Rota in d. Bononien. de Manzolu, 9. Decemb. 1620, & 22. Martij, 1621, coram bon. mem. Remboldo.*

356 Ceterum, quia cum D. Theaurarius relaxasset mandatum pro scutis octingentis vigintio octo monetæ, pro fructibus census decursis, & non solutis, causa in gradu appellationis in Camera pendente, pro celeriori expeditione fuit adita Signatura Sanctissimæ, & sel. rec. Urbanus VIII. rescriptit cum clausula, *confitto de vera, & reali numeratione, procedatur ad ulteriora, exceptione prædicta non obstante, prout passim solet in Signatura Sanctissimæ referri*, quando constat de vera, & reali numeratione pecuniæ, & pretii census, *Rot. in Lauritana Census, 14. Junij, 1619, coram bo. me. Pirronano, & cum de d. numeratione vera, & reali in præsentia casu constaret ex publico Instrumento, non fuit locus in hoc ulteriori disputationi.*

357 Nec etiam obstat tertia prætenfa nullitas deducta ex quodam pacto exemptionis census ab omni onere, quod prætendebatur contra Bullam, etenim non ideo census est nullus, sed tantum est nullum ipsum pactum, *Rot. post Cenc. de cens. dec. 95, n. 9.*

358 Præsertim stante protestatione, quod partes intendebant contrahere juxta formam Bullæ Pii V. *Rot. post Cenc. de cens. d. dec. 95, n. 10. Mant. dec. 302, n. 11, Rot. dec. 285, n. 1, & seqq. & dec. 316, n. 2, & seqq. p. 4, divers. & dec. 219, n. 4, p. 2, rec. & fuit aliàs sæpius dictum.*

359 Denique non obstat prætenfa extinctio census de anno 1594, quia de illa nullibi apparet, sed bene constat de contrario, scilicet, quod census fuit tantum extinctus de anno 1602. ex publico retrovenditionis, & extinctionis Instrumento, quod facit probationem probatam, rem claram, & manifestam, *l. ad probationem, C. de probat. l. pecuniæ, C. de solut. l. cum precibus, C. de probat. Bald. in l. interest, in ult. not. n. 2. C. de solut.*

solut. Bart. in l. 1. in prin. n. 8. ff. de nov. oper. nunc. Dec. conf. 423, n. 9. Mant. dec. 26, nu. 1. & dec. 166, n. 12. Greg. dec. 157, n. 13, & dec. 180, n. 1. Rot. dec. 60, n. 1, p. 1. recent.

360 Plura tamen ex adverso adducuntur ad probandum censum fuisse extinctum de ann. 1594.

& . . .

Primo, quia fel. me. Clemens VIII. dum redemit pro Camera Apostolica scripturas Notariatuum A. C. super quibus census fuerat impositus, ordinavit, mediante chirographo, pretium deponi, ad effectum investiendi in aliis bonis, vel ex eo satisfaciendi censuariis, & facto deposito onera censuum, & hypothecarum, censi translata in dictum depositum, & scripturas esse liberatas.

Secundo, quia D. Thesaurarius fecit ordinem donis depositariis, ut solverent sortem principalem dicti census.

Tertio, quia in executionem chirographi præfati, Procurator Domini census ad effectum exigendi dictam sortem principalem census, vigore dicti ordinis, cessit Camera jura sui principalis.

361 Sed ad primum fuit responsum, quod liberatio scripturarum ab oneribus emanavit, ut supra, de anno 1594, ad favorem solius Camera, non autem ad favorem Venditorum census, nec legitur in chirographo hujusmodi liberationem fieri in Dominorum censuum præjudicium, & cum materia sit stricta, & alteri præjudicialis, non debet extendi in præjudicium tertii; *cap. super eo, ubi Glos. in verbo intentionis, de offic. delegat. Rota dec. 60, n. 3, vers. aut extinctio, p. 1. rec.*

362 Nec ex eo, quod census non fuerit extinctus, emanavit aliquid Camera præjudicium, cum tantum impositores census obligati remanserint; sicut videmus in simili, sustineri censum super re aliena in præjudicium solius Imponentis, *Item alienam, ff. de contr. empt. Cenc. de cens. p. 1. c. 2, q. 1. art. 1, nu. 12. & q. 3, art. 5, n. 10. Rot. post eundem Cenc. de cens. dec. 13, nu. 1, & dec. 17, nu. 2, seg. Greg. dec. 443, nu. 5, & seg.*

363 Multo magis sustinetur census jam impositus non obstante translatione domini fundi censuati in præjudicium ejusdem Imponentis, & Alienantis, cum res transeat regulariter cum suo onere, *Clem. 1. de cens. Covar. var. resol. lib. 3, c. 7, nu. 6. Rot. d. dec. 60, n. 4, p. 1. res. & post Cenc. de cens. dec. 90, n. 7, & n. 10. seg.*

Nec est admittendum, quod Papa, qui tam enixe conatus est, Dominis censuum providere, ordinando pecunias deponi, & non posse amoveri, nisi data cautione, vel facto reinvestimento, voluerit in aliquo Censuariis præjudicare.

364 Ubi cumque autem sit translatio census super alia re, non exinguitur, sed transit super re subrogata, vel remanet super primo fundo, donec exinguatur, & sic fit translatio quoad exercitium actionum, non quoad substantiam census, *Greg. dec. 455, n. 1, & 5.*

365 Et in casu, de quo agitur, census remansit super eisdem Scripturis, nec fuit translatus in pretium, quia Clemens VIII. ordinavit fieri depositum dicti pretii, dando certam formam in ejus

chirographo, & ordinavit, quod, facto hujusmodi deposito, census, & hypotheca censerentur translata in illud, sed hujusmodi depositum non fuit factum, nec servata fuit in aliquo forma dicti motus proprii; Unde sequitur, quod census remanserint pro suo primævo fundo, quod etiā exitus demonstravit, nā, quando de anno 1602, Emptori census fuit restituta, illius fors principalis, ut legitur in Instrumento extinctionis, non fuit facta extinctio cum aliquibus pecuniis depositatis, sed cum pecuniis propriis ipsorummer debitorum.

366 Ad secundum obiectum de ordine D. Thesaurarii, fuit responsum, quod ex hoc non resultabat solutio, & per consequens nec extinctio census, cum non fuerit in facultate Emptoris census pretium recipere, unde nec etiam mandati relaxatio sufficit, *Rot. dec. 56, num. 3, par. 1. recent. & post Cenc. de cens. dec. 106, num. 3, & dec. 248, nu. 3.* prout nec etiam sufficiunt assignamenta, donec revera Emptori pretium non restituatur, vel sit in ejus libera potestate illud recipere, *Rot. post Cenc. de cens. d. dec. 106, num. 1, & dec. 247, num. 2.*

In præfenti verò casu, cum non esset factum depositum, ut supra, nec declaratum, ad quem spectaret pretium scripturarum, non fuit in arbitrio Emptoris census recipere sortem principalem, nec doni illamolvere voluerunt, quod pariter effectus probavit, nam venditores census, ut apparet ex publico Instrumento, extinguunt censum de anno 1602, ex eorum propriis pecuniis, ergo non erat in arbitrio Emptoris pretium dicti census recipere.

367 Et si depositum non relevat, ubi non est giudiale, parte citata, & ubi non intervenit delegatio, & quando non est liberum, & deponens apponit aliquam conditionem, propter quam dominium a se penitus non abdicavit, fuit dictum in Romana Pecuniaria, 24. Novemb. 1595. coram bo. me. Card. Mellino, sumus in claris, quia nihil istorum in hoc casu intervenit, quinimo nulla abdicatio domini fortis principalis dicti census adfuit, ut fuit superius demonstratum, & quæ ex adverso adducuntur, procedunt, quando fuit facta dissolutio, & per citationem, & intimationem constitutus emptor in mora recipiendi depositum liberè factum, quæ hic non interveniunt, unde nulla potest prætendi extinctio, *dec. 60, num. 2, & seg. p. recent. & alias fuit sæpè decisum.*

368 Et solus ordo D. Thesaurarii nihil relevat, Tum, quia non habebat facultatem extinguendi censum, & ideo censetur etiam noluisse, cum nemo censetur scire voluisse, quod non poterat, *Bald. in c. 1, n. 1, de juram. calumn. Bero. conf. 113, n. 6, lib. 3.*

370 Tum etiam, quia extinctio requirit actum retrosumilem, scilicet restitutionem pretii ex parte debitoris, & receptionem illius ex parte creditoris, *Rota dec. 587, par. 1, divers. & fuit dictum in Romana Salviani, 23. Jun. 1600. coram bo. me. Litte,* in qua alix decisiones allegantur, quod est conforme Constitutioni Pii V. & pactis Instrumenti census, de quo agitur; Tum denique, quia dictus ordo non fuit a donis solutus, nec accepta.

acceptatus, quia non habebant penes se pecuni-
as Debitorum dicti census, ut exitus, ut supra
demonstravit.

371 Nec obstat decisio emanata in causa *Romana*
Census 2. Maj 1616. coram bo. me. Pirovano, Quia
ibi agebatur de chirographo diverso in quo Pa-
pa noluit providere Cenfuarijs, prout hic pro-
vidit, & ibi fuerat facta intimatio, & erat in ar-
bitrio Emporis census, recipere sortem princi-
palem, ut ibi in fine clare legitur, sed hac ces-
sant in casu presenti, de quo agimus, merito de-
cisio retorquetur.

372 Ad tertium obiectum, & ultimum, de cessio-
ne fuit responsum, quod illa fuit facta in exequu-
tione chirographi ad favorem Camerae, non au-
tem ad favorem Debitoris census, quinimo ad
ostendendum per Empotorem non stare, si preti-
um ei non restitueretur, cum pro parte sua im-
plevisset, quod debebat, & cum cessio fuerit fac-
ta spe futuræ numerationis, illa non sequuta,
cessavit effectus cessionis, ea. cum cessante de ap-
pell. Tirague caus. cessam. p. 1. n. 58. Idem Tirag.
ibid. num. 47. Rot. decif. 123. n. 15. p. 2. divers. & de-
cif. 50. num. 3. & decif. 55. n. 1. & decif. 428. num. 1.
p. 1. recent.

373 Quod autem solutio non fuerit sequuta de
tempore cessionis, illius vigore, sed post multos
annos patet ex ipso Instrumento extinctionis cen-
sus rogato de anno 1602. ex quo constat cessionem
solummodo emanasse spe futuræ numerationis,
cum animus eliciatur ex præcedentibus, &
subsequentibus, l. reprahendenda, ubi Glos. in verb.
comprobasti, C. de insti. & substit. Verall. decif. 148.
nu. 4. p. 1. Greg. decif. 70. n. 8. & decif. 239. n. 5.

374 Et ob id ante annum 1602. non intervenit ac-
tus retrofiliis naturalis restitutionis pretij,
prout requiritur ad census extinctionem, & per
consequens non potest aliquod fieri in cessione
fundamentum, l. 1. in fin. C. quando licet ab empt.
reced. Verall. decif. 103. p. 1. Rot. decif. 587. n. 1. p. 1.
divers. & decif. 56. n. 1. & seq. & decif. 60. nu. 3. p. 1.
recent. & post Cenc. de Cens. decif. 247. num. 4.
Greg. dec. 156. num. 3.

Et ita &c. articulo sæpius discussio, utraque
&c.

Observatio.

375 Fuit dubitatum in Camera, an esset revocan-
da Superfessoria, & de anno 1637. utraque Par-
te informante, obtinuit illius revocationem;
Quia fuerat actum virtute obligationis Camera-
lis, quæ appellationem suspensivam non admit-
tit, o. illes. de oblig. Camer. q. 37. n. 2. & seqq. Scacc.
de appell. q. 17. l. m. 9. fol. 638. Marchesani de com-
miss. appell. ab oblig. Camer. p. 1. §. 1. n. 31. fol. 605. Sa-
lust. lib. 1. cap. 27. n. 1. & seq. Zacch. ad Gallef.
de oblig. Camer. d. q. 27. n. 2. & seq. Gratian. discept.
968. n. 1. Rot. post Zacch. de oblig. Camer. dec. 12. n.
1. et seqq. et dec. 662. p. 1. divers.

376 Præsertim cum Camera jam mandasset exe-
qui mandatum, alias à D. Thesaurario, virtute
obligationis Cameralis, relaxatum, etenim à de-
creto de exequendo non datur appellatio, l.
ab Exequutore, C. quor. appell. non recip. Rot.
dec. 100. n. 13. p. 1. divers. Caval. dec. 312. num. 2.
ubi de eorum, & de observantia Sacri Palatii
testatur.

377 Eoq; magis cum constet de iustitia Decreto-
rum factorum ex publicis Instrumentis, stanti-
bus tot resolutionibus Cameralibus, de annis
1627. 1628. 1632. & 1633. emanatis, ac decre-
tis transactis in rem judicatam, quæ inducit no-
totium & pro veritate habetur, l. res iudicata ff.
de reg. iur. Ramin. cons. 41. n. 7. et seq.

Nec subsistit, quod D. Thesaurarius de anno
1610. relaxavit mandatum pro rata, & non in-
solidum.

378 Quia illud relaxavit contra Hæredes Bruti, &
alios quatuordecim Notarios, pro summa scuto-
rum octingentorum viginti octo, per eos, & eo-
rum quemlibet respectivè debitorum, occasio-
ne de qua in actis, quæ verba pernecessè referun-
tur ad solidum.

Tum, quia dictio, quilibet, est distributiva
contra unumquemque in solidum, l. non distin-
guemus, §. cum in plures. ff. de arbit. l. si pluribus,
ubi Glos. in verb. sed omnes, et Bart. n. 3. ff. de leg. 2.
Bart. in l. hoc articulo. n. 3. ff. de hered. insti. Butr.
cons. 29. n. 2. Ruin. cons. 76. n. 4. lib. 1. Gratian. dis-
cept. 27. n. 30. post Zacch. de oblig. Camer. dec. 22.
n. 2. ubi de communi & quod alias ita fuit deci-
tum in Romana Casalis coram bo. me. Oriolen.

379 Tum etiam quia illa verba, occasione de qua
in actis, referuntur ad Instrumentum impositio-
nis census, tunc in actis existens, in quo omnes
Notarij, & scripturæ singulorum officiorum
obligantur in solidum, & relatum est in referen-
te cum omnibus suis qualitatibus, l. affe toto ubi,
Bart. & DD. ff. de hered. insti. Caval. decif. 94.
n. 7. & seq. Coccin. dec. 50. n. 3. & dec. 76. n. 7. &
dec. 77. n. 14. & seq. & decif. 487. n. 10. et seqq.
380 Et relatum attenditur non referens, Ramin. cons.
180. n. 3. lib. 2. Greg. dec. 439. n. 1. et seqq.

381 Et cum dicta verba, per eos et eorum quemli-
bet, non possint intelligi, nisi tam conjunctim,
quam divisim in solidum, juxta formam Instru-
menti census, & sint elata, non debet in eis fieri
controversia, l. ille, aut ille, §. cum in verbis. ff. de
leg. 3. nam nimia subtilitas non subvertit veritatem
l. si qui heredem. in fin. C. de insti. et subst. l. per C.
ad trebel. dec. cons. 668. n. 5. Roman. cons. 301. n. 13.
& est legibus inimica. Bald. in l. veteris nu. 3. C. de
contr. et committ. stipul.

382 Et quavis de anno 1610. aliqua persona de
Collegio Notariorum essent mutata, tamen
Collegium est semper idem & non mutatur mu-
tatione personarum, l. proponebatur ff. de iud.
Bart. in l. aut facta, §. ult. n. 3. in fin. ff. de pecu. Rom.
cons. 436. n. 8. Surd. post alios cons. 453. n. 26. &

383 Subrogati tenentur ad omnia, ad quæ teneban-
tur ij, in quorum locum successerunt, ut per tex.
in l. si cum §. qui in iuriarum §. si quis aut. l. si et
cui, §. si u. ff. evict. tenet Rot. post vacif. de Salu. dec.
271. num. 1.

384 Nec relevat, quod Intrans Collegium de no-
vo non teneatur ad debita antiqua, Quia obli-
gatio respicit officium, & debitum fuit contra-
ctum, & census impositus pro extinctione alte-
rius census, & sic pro solvendis debitis, & pro
necessitatibus Collegij, ut ex lectura Instrumen-
ti apparet unde tenentur etiam de novo In-
trans in Collegio actione personali ex contra-
ctu, Bald. in l. providendum, 23. C. Decur. lib. 10.
ubi

ubi Ioann. de Plat. vers. *secus si causam*, Luc. de Pen: in l. 2. col. 3. vers. *aut accipit in causam necessariam*, C. de fund. rei privat. lib. 11.

385 Nec subsistit quod pro censu possit solummodo obligari res censuata, Navar. de Vsur. n. 74. et 79.

Quia Navar. hoc non probat nec dicit, loquitur enim de obligatione, & hypotheca speciali, 387 & onere ipsius census, & quod stare debet super sola re censuata, non de generali hypotheca, nec de obligatione personali, quæ pro solutione census contrahitur, Gabr. conf. 14. num. 2. lib. 2. & sequitur hereditariam portionem, Cenc. de cens. p. 2. c. 2. q. 3. art. 7. n. 7. et seq. nec de personali in rem scriptam, & qua agitur contra quemlibet possessorem, Gabr. de cens. 141. n. 2. lib. 2.

389 Et cum D. Thesaurarius de anno 1618. mandatum relaxatum contra quindecim Notarios, mandaverit exequi pro summa in eo contenta contra tres, & signanter contra Hæredes Bruti insolitum obligatos, prout in actis, aperte declaravit primum mandatum intelligendum insolitum contra quemlibet, nam ex sequentibus declarantur præcedentia, l. sed iulianus, §. proinde, ff. ad Macedon. l. ait, Præter, §. si iudex, ff. de re iud. Soccin. conf. 156. num. 71. lib. 2. Coccin. decis. 120. num. 6.

390 Nec conventio inter Notarios debitores in libro Rubro facta, potest præjudicare Creditoribus non consentientibus, l. nam ita Divus, ff. de adopr. l. solvendo, ff. de negot. gest. l. debitorum, C. de pact. l. cum te 3. in fin. C. ne Uxor pro Marit.

391 Nec potest recedi à contractu etiam in minimo nisi de consensu ambarum Partium, Bald. conf. 465. nu. 2. lib. 5. Gregor. decis. 392. n. 7. Contractus enim post factum sunt necessitatis, l. si cur C. de act. & oblig. Decian. conf. 6. n. 9. l. 2.

393 Et Brutus in dicto libro se obligavit solvere fructus census Collegialis, de quo agitur, & in super relevare indemnes Collegias, pro quolibet pro sua rata, & hoc ultra promissionem factam per acta Antonini die 12. Januarij 1681. in qua obligat insolitum se, hæredes, & bona in forma Camere, prout erat obligatus Gerardus ejus antecessor, unde cessat omnis scrupulus, cum stante clara obligatione in actis exhibita D. Thesaurarius de anno 1618. & D. Usimbardus, de ordine Camere, de anno 1628. & 1635. mandatum, seu mandata præfata respectivè exequi mandarunt: In claris enim non est opus conjecturis ex adverso mendicatis, l. continuis §. cum ita, ff. de verb. oblig. l. si re §. sufficit, ff. de excus. tur. l. ille, aut ille §. cum in verbis, ff. de leg. 3. l. pericula, §. argento, ff. de aur. & argent. legat. Rot. decis. 106. n. 4. p. 1. recent.

394 Nec relevat, quod de anno 1610. dictum Instrumentum obligationis factæ 12. Januarij 1591. non esset in actis. Tum ex jam dictis, Tum, quia aderat Instrumentum census, & alia obligatio Bruti habens relationem ad illam diel 12. Januarij 1581. ut supra, & relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus, & producto relato non dicitur nova probatio, sed antiqua latè, Dec. conf. 539. n. 6. & seq. Seraph. decis. 245. num. 5. vers. prout, & in omnem eventum, quando omnia erant in actis, D. Thesaurarius de anno

1618. & D. Usimbardus, ut supra de anno 1628. & de anno 1635. mandatum, quatenus opus sit, de novo decreverunt, & relaxarunt.

395 Denique non subsistit, quod Instrumentum census in actis productum non sit authenticum, Quia habet faciem publici Instrumenti cum subscriptione Notarij, Bart. in l. si quis ex Argentarijs, §. si initium, ff. de eden. Verall. decis. 104. n. 1. & 2. p. 2. Cavaler. decis. 122. n. 1.

396 Et cum in dicto libro Rubro omnes Notarij fateantur fructus dicti census per Collegium solvi solitos quolibet mense, & solvere se obligarint, hoc prodest in favorabilibus creditori census licet non noceat in cæteris, per præmissa, Ultra quod dicti Notarij se obligarunt solvere dictos fructus, etiam per publica Instrumenta, & extinxerunt dictum censum in pluribus vicibus, ut in Instrumento extinctionis in actis rogato de anno 1602. unde stante observantia probaret etiam Copia, l. 1. & 2. C. de fideicom. Cravet. conf. 65. n. 11. & conf. 101. n. 4. Seraph. decis. 2192. Rot. decis. 543. p. 4. divers. Theodof. de Rub. in singul. ad decis. 105. Penz. lib. 4. n. 3 & 4. fol. 489. Coccin. decis. 128. n. 8. Cavaler. decis. 122. n. 4. Rot. in Cremonen. Cappella 10. Februarij 1598. coram bo. me. Card. Mellino, & in Asculana Iurisp. tronatus 24. Februarij 1616. coram bo. me. Gard. Vespasio Seniore.

397 Et cum etiam ex prædictis, & alijs publicis Instrumentis, scripturis, & reiteratis confessionibus Partis adversæ passim in actis referantur essentialia dicti Instrumenti census, ut in Summariis hinc inde datis, sequitur alia indubitata conclusio, quod cum adminiculis etiam Scriptura informis, & Copia probat, l. Instrumenta domesticæ, C. de probat. Verall. decis. 234. p. 1. Seraph. decis. 1192. Rot. decis. 543. in princ. p. 4. divers. et decis. 18. n. 3 p. 2. recent. Cavaler. decis. 142. nu. 1. et 4. Coccin. decis. 128. n. 8. in fin.

398 Et res caret omni difficultate, quia in illius productione in termino citationis ad dicendum contra jura, nihil in prima instantia fuit oppositum contradicendum Instrumentum, unde probaret, etiam si esset scriptura informis, Salust. Tiber. in prax. lib. 3. c. 5. m. 2. Greg. decis. 292. n. 2. & ibi latè, Beltramin. 6. Cavaler. decis. 142. nu. 6. 399 nec relevaret oppositio in secunda instantia, put. decis. 119. lib. 2. Cavaler. decis. 142. nu. 7. & nihilominus nec etiam in secunda instantia coram D. Usimbardo, in termino, ad dicendum contra quidquam contra dictum Instrumentum oppositum fuit, unde multo minus post Sententias, & res judicatas opponi poteris, ex præallegatis.

400 Extractus factus coram A. C. fuit coram D. Thesaurario transportatus de anno 1598. & illius vigore adversarij in lite coacti de anno 1602. extinxerunt censum, ut supra, quod negare esset mera vanitas.

Nec potest sine calumnia dici, quod dictus Extractus de ann. 1610. non esset de actis, Tum, quia Pars adversa illo usa est coram D. Thesaurario, allegando in sui favorem jura in eo existentia ut in facto, & fatendo, illum fuisse pro hac parte exhibitum, unde nulla major probatio, quam confessio ex ore proprio, l. 1. ff. de confess. Bald.

in

- in terminis, *conf. 150. n. 4. vers. Item non obstat, lib. 2. Rot. in Ianuaria, separationis Thori, 16. Ianuarij, 1645. coram R. P. D. Mellio, & t. comparitio tollit omnem defectum etiam citationis, Beltramin. ad Gregor. decis. 27. num. 9. Cocem. decis. 216. n. 26.*
- 402 & t. præsens non est citandus, *Papazon. ad Rot. decis. 1. num. 5. de fid. Instr. in nov. multo minus utens, t. quia dicta productione, & iuribus utendo, omnia cum suis qualitatibus approbavit, Cavalier. decis. 26. num. 4.*
- 404 Tum etiam, quia Pars adversa reproducendo, seu allegando prædicta, ut supra, judicialiter ad sui defensionem, efficit exhibitionem, repetitionem, & iura communia, & de actis, etiam per ante non fuissent, *Bald. conf. 323. n. 1. vers. tamen ex tali scriptura, & vers. sicutem, lib. 3. & conf. 119. nu. 3. vers. Item cum Sententia, lib. 2. Anchar. conf. 208. n. 11. vers. ex prædictis omnibus, & vers. si enim, Roman. conf. 433. num. 11.*
- 405 Asserta verò Delegatio negatur, & merito, quia non fuit facta in solidum, prout erat necesse pro liberatione Bruti, nec per Accusum acceptata, quinimò negata, & lis pendet in Rota, nec fuit acceptata à Margaritha, quæ citavit Collegium ad solvendum fructus in solidum, juxta formam Instrumenti Censuum, cuius fortè principalem à Collegio recepit, unde deficientibus omnibus requiritis, cessat Delegatio, *Scacc. de Camb. §. 2. gloss. 5. n. 80. & leg. par. 3. Greg. ex adverso allegat. decis. 217. n. 3. & n. 4. Et ita & utraque &c.*
- B Recursus dupliciter potest accipi, scilicet, vel
- 406 pro prima introductione causæ coram Iudice primæ instantiæ, de qua modo non agimus, vel, & secundo pro introductione ejusdem coram Iudice secundæ instantiæ in gradu appellationis de qua agimus, etenim recurrere potest contingere, tam licet de novo inchoando, quam appellando, *Vgolin. de Censur. Pontif. reserv. par. 2. cap. 16. num. 6. in fin. Cherub. in compend. Bullar. tom. 2. ad conf. 27. Greg. 13. Quoniam, fol. 2. in fin.*
- 407 Et dicitur recursus à verbo recurre, quod significat cum celeritate confugere, & ob id indicat celeritatem, quam habent Litigantes expediendi lites, *Vgolin. de cens. Pontif. reserv. d. p. 2. c. 16. n. 6. Cherub. in compend. Bullar. ad d. conf. 27. Greg. 13. fol. 2.*
- 408 Hinc recursus, de quo agimus, potest describi, ut sit ab inferiori ad superiorem Iudicem celerè refugium.
- 409 Datur autem recursus, seu supplicatio propriè in casu inappellabili, *Gemin. in cap. Romana, n. 6. vers. quarto, An Episcopus ibi, sed plus tibi placeat, de appell. in 6. Scacc. de appell. q. 19. remed. 3. num. 1. in fin.*
- 410 Etenim appellatione prohibita non censetur prohibita supplicatio, seu recursus, seu quærela, *Paris. conf. 54. n. 39. vers. respondetur, lib. 3. Dec. conf. 533. num. 2. ubi de communi. Menoch. de Arbitr. q. 70. m. 2. ubi de communi, lib. 1. Lancell. de attent. appell. pend. limit. 50. n. 58. Scacc. de appell. q. 19. remed. 3. n. 1. Gramat. dec. 35. n. 4. ubi quod ita servatur in practica in Terris Ecclesiæ.*
- 411 Hinc Primò inferitur ad Praxim Tribunalis Eminentiissimi Vicarii Sanctissimi D. N. Papæ; etenim cum à Sententia Vicarii infra summam ducatorum quinque auri de Camera (hoc est
- scutorum septem moneta, & abinde infra, ut Praxis observat,) nec datur appellatio, nec dici possit de nullitate, *Clem. VII. conf. 23. Licet Paulus III. conf. 32. Licet Ecclesiarum, secundum antiq. impress. Vestr. lib. 2. c. 16. n. 4. Scacc. de appell. q. 17. lim. 41. n. 1. nec etiam datur recursus, ut passim observat Praxis.*
- 412 At cum à Sententia ejusdem Vicarii regulariter appelletur ad Papam, seu ad Signaturam, & Signatura in causis valoris sexdecim ducatorum auri de Camera, & abinde infra, non rescribat, *Marches. de Commiss. advocat. caus. par. 2. §. 1. n. 46. fol. 277. Scacc. de appell. quest. 17. limit. 43. nu. 1. ubi de Stylo recepto Signaturæ testatur.*
- 413 Ob id in hujusmodi causis inappellabilibus à sexdecim ducatis infra, quæ sunt causæ scutorum viginti moneta, & abinde infra, ut passim observat Curia, & Praxis, optima rerum magistra, ac legum interpres, nullà habitâ ratione majoris, aut minoris valoris aurei ducati de Camera, à Sententia Locumtenentis Civili Vicarii datur recursus ad Vicegerentem, qui est Iudex ejusdè Tribunalis, Vicarii personam representans, & à Vicegerente ad Vicarium, *Scacc. de appell. quest. 3. n. 131. & quest. 19. remed. 3. nu. 14. Sive causa inappellabilis, ut supra, fuerit coram Vicegerente introducta in prima instantia, live in secunda per viam recursus à Sententia Locumtenentis, Scacc. de appell. d. q. 8. nu. 132.*
- 414 In causis verò appellabilibus in Tribunali Vicarii non datur recursus, sed appellatio ad utrumque effectum, etiam si causa non excedat valorem ducatorum sexaginta auri de Camera; licet enim in hujusmodi causis valoris sexaginta ducatorum Vicarius virtute suarum ordinariorum facultatum possit procedere, *summarie de plano, sine strepitu, & figura judicij, sola facti veritate inspecta, Clem. VII. conf. 23. Licet, Paul. III. de conf. 32. Licet Ecclesiarum, secundum antiq. impress. nu. tamen auctum fuerit virtute obligationis Cameralis, aut alterius processus executivi, aut aliâ causa fuerit de sui natura inappellabilis, datur in eis appellatio etiam ad effectum suspensivum, & ita passim observat Praxis, quidquid de hoc dubitaverit Scacc. de appell. q. 19. remed. 3. n. 16. in fin.*
- 415 Secundo refertur ad Praxim Tribunalis Illustriss. D. Gubernatoris Urbis, etenim à Gubernatore quoque in causis appellabilibus appellatur ad Papam, & ad Signaturam, *Sexti V. conf. 75. in sublimi, §. ab ejus Sententiis, secundum antiq. impress. Paul. V. conf. 71. Vniversi agri, §. ab ejus Sententiis.*
- 416 Et t. Signatura in causis à ducatis sexdecim auri de Camera, hoc est, ut Praxis observat, à scutis viginti moneta infra, ut diximus, non rescribat, à Locumtenente Civili Gubernatoris in causis hujusmodi inappellabilibus datur recursus ad eundem Gubernatorem, *Scacc. de appell. q. 8. 143. & q. 19. remed. 3. num. 14.*
- 417 Sed hodie Primò à Sententia Locumtenentis datur recursus ad Iudicem Recursus nuncupatum, ad id de ordine Sanctissimi ab ipso Gubernatore deputatum, à Iudice verò recursus ad Gubernatorem, qui alium deputare solet, & ab ejus deputato ad eundè deputantè, donec tres conformes habeantur, & ita passim observat Praxis.

F f f Idem.

- 418 Idemque procedit in causis Mercedum, licet enim in his detur appellatio saltem devolutiva, cum Signatura rescribere soleat cum clausula *sine praesudicio*, &c. *Scacc. de Appell. d. q. 19. remedi. 3. num. 14. vers. secus*, non obstante, quod causa Mercedis in Tribunali Gubernatoris sit inappellabilis, *Leo X. const. 7. Et si pro cunctarum secundum antiquam impressionem*. Et a Sententia Locumtenentis Gubernatoris non detur recursus, nisi in causis inappellabilibus *Sixti V. const. 75. In sublimi*, s. ab eius Sententia secundum antiquam impressionem *Paul. V. const. 71. Vniuersi agri*, s. ab eius sententia.
- 419 Nihilominus etiam in causis Mercedum, dictam summam scutorum viginti monetarum excedentibus, datur recursus, ut supra, ad instar aliarum causarum inappellabilium, & ita in dies observat Praxis, optima Constitutionum interpretis, quicquid dicat *Scacc. de appell. d. q. 19. remedi. 3. n. 14. vers. secus*, & n. 17.
- 420 Iurisdiclio tamen Gubernatoris Urbis in Civilibus est declarata, & limitata quoad Romanos & Incolas, quibusdam casibus exceptis, ut in novo Statuto lib. 1. c. 41. sed est aucta hodie quoad causas appellationum in causis Hospitalis Mendicorum Urbis, *Sixti V. const. 86. rogatus secum: non impress.* & alia ut infra, n. 425. in fine dicitur. Sed quo ad causas spirituales, & Ecclesiasticas Urbis, districtus, iurisdiclio data est Vicario Papae, *Paul. 3. const. 36. Licet, secundum non impress.* quo vero ad causas Curialium, & Clericorum forensium, iurisdiclio data est A. C. *Paul. V. const. 71. Vniuersi agri*, s. 4. At quo ad lites Incolarum Burgi S. Petri iurisdiclio est illius Curiae *Inl. 111. const. 4. Ad fidei*, ut etiam annotavit *Laert. Cherub. in novo Bullario, ante const. 8. Leonis X.* quae hic obiter dicta censeantur.
- 421 Ratio autem, cur Signatura in causis a scutis viginti monetarum infra, ut superius n. 416. non rescribit, est, quia si acta essent transportanda in istis causis modici valoris, expensae lites in curia valorem rei controversae excederent, unde cum per viam recursus firmus remaneat Notarius, & cessent istae expensae, utique concedendus est recursus, ne condemnatus gravatus remaneat, *Scacc. de Appell. d. q. 19. remedi. 3. n. 14.*
- 422 Ob quam rationem, nec etiam A. C. potest decernere Monitoria specialia, aut causas prophanas etiam in terris Ecclesiae ad eius Tribunal trahere, ultra quadraginta milliaria ab Urbe, nisi valor causae summam centum florenorum (hoc est scutorum quinquaginta monetarum, ut Praxis observat) excedat, *Paul. V. const. 71. Vniuersi agri*, s. in primis, vers. nec decernat monitoria specialia.
- 423 Tertiò inferitur, quod à Consilibus Aromatariorum, in causis a scutis decem infra, non datur appellatio, sed tantum recursus unica vice, facto actuali deposito penes Notarium pro tempore existentem ejusdem Collegii, Laicis scilicet ad Forum Capitolinum, vel ad Cameram, vel Cameram Decanum; Praelatis vero, personis ecclesiasticis ad Cameram dumtaxat, *Clem. VIII. const. 47. Laudabilis*, s. *Neminique*.
- 424 Sed hoc non procedit in causis appellabilibus, ultra dictam summam scutorum decem, in quibus à dictis Consilibus datur ad eosdem Iudices praefatos, ut supra, semel appellatio *Clem. VIII. d. const. 47. s. neminique*.
- 425 Verum conclusio, quod à Sententiis Consilium Aromatariorum ad Iudices praefatos tantum detur recursus, seu appellatio, Primò non habet locum in Gubernatore Urbis, ad quem virtute ejus ordinariorum, & novarum facultatum datur appellatio, seu recursus, non solum à Consilibus Aromatariorum, sed etiam aliarum Artium, & in hoc iurisdictionem Gubernatoris extensam fuisse ex *Sixti V. const. 72. In sublimi*, sec. nov. impress. adnotavit *Laert. Cherub. in novo Bullario ante const. 8. Leonis X.* & ita passim observat Praxis.
- 426 Secundò non habet locum in A. C. qui est Iudex ordinarius appellationum, & recursuum ab omnibus Iudicibus Romanae Curiae (Vicario, Gubernatore, Senatore, ac Iudicibus Capitolinis dumtaxat exceptis) virtute suarum ordinariorum facultatum, *Paul. V. const. 38. Eximie*, s. & quascunque, Causae tamen hujusmodi recursus à Consilibus Aromatariorum coram A. C. introductae, fuerunt aliquando à Signatura, ut audio, avocatae, & nihilominus illi non sunt Iudices Capitolini, ut colligitur etiam ex dictis supra, n. 423. & seq.
- 427 Quartò inferitur, quod à Sententiis Consilium Artium in casibus, in quibus est prohibita appellatio per eorum Statuta, datur recursus ad Conservatores Urbis per viam quarelae, *Stat. Urb. lib. 1. c. 15. Scacc. de Appell. d. q. 19. remedi. 3. n. 15.*
- 428 Sed hoc non procedit, quando per earundem Universitatum Statuta contrarium dispositum reperiretur, *Stat. Urb. d. lib. 1. c. 15.*
- 429 Ceterum conclusio, quod in causis inappellabilibus detur recursus, Primò non procedit in Tribunali A. C. nam in causis scutorum viginti monetarum, & inde infra, in quibus Signatura non rescribit, non solum non datur appellatio, seu nec etiam recursus, nisi ad eundem Iudicem pro repositione, *Scacc. de Appell. d. q. 19. remedi. 3. n. 15.*
- Idem observatur in causis exequutivis, in quibus non datur appellatio suspensiva, licet enim in eis nec etiam detur recursus, potest nihilominus adiri idem Iudex, qui fecit decretum, & is, si illi iustum visum fuerit, citatà parte coram eo ad videndum reponi, vel ad videndum super sederi, potest vel reponere, vel revocare Decretum, vel super sedere in ulteriori exequutione, juxta notoriam Praxim superius traditam p. 1. c. 8. n. 36. & seqq. *Scacc. de appell. d. q. 19. remedi. 3. num. 5.*
- 430 Licet autem A. C. possit reponere à Decretis suorum Locumtenentium civilium citata parte, coram eo, ut supra, hoc tamen facere non solet, ut advertit etiam *Scacc. d. q. 19. remedi. 3. num. 6.*
- 431 Secundò non procedit in curia Capitolina, in qua licet in causis a scutis decem infra non detur appellatio, *Scacc. de appell. d. q. 17. dim. 43. n. 1.* nihilominus nec etiam datur recursus, nisi ad eundem Iudicem per repositionem, sicut in aliis causis exquiris, ut supra, *Scacc. d. q. 19. remedi. 3. num. 5. & n. 15.* & ita passim observat Praxis.
- 432 Quod tamen in dictis causis scutorum decem, & infra non habet locum in sententiis, seu Decretis Consilium, & Officialium Artium, à quibus datur recursus, ut tradidimus supra in tertia, & quarta illatione, *num. 422. & n. 426.*

433 Est autem recursus interponendus infra decem dies, sicut appellatio, nam in hoc appellatio & recursus equiparantur, *Auth. qua supplicatio, in princ. C. de prec. Imper. offer.*

434 Sed videtur adversari idem text. in fine, ubi sentiens se gravatum, potest infra biennium supplicare.

Pro concordia, Aut quis petit recursum infra decem dies, & tunc Sententia executio retardatur, nisi Pars, quæ illum obtinuit, fideiussorem præstiterit de tantumdem restituendo, cum legitimis argumentis, quantum fuerit in condemnatione in casu succumbentia, & ita procedit principium dicti textus, Aut quis petit recursum post decem dies, & tunc nec executio retardatur, nec huiusmodi fideiussio præstatur, & ita procedit finis dicti textus, *Bart. in d. Aut. qua supplicatio, nu. 1. & ibi l. f. n. 8, C. de prec. Imper. offer. Lancell. de Attent. appell. pend. l. m. 50, n. 59, & seq. ubi de communi.*

436 In Curia tamen Gubernatoris Urbis in causis inappellabilibus, ut supra, recursus est interponendus infra decem dies, non suspendit executionem, donec fuerit citata Pars ad dicendum contra recursum, & Iudex ad quem, illum admittendo, inhibuerit, *Sixt. V. consl. 74. In sublimi, S. recursus, secundum antiq. impress. Paul. V. consl. 71. Vniversi agri, S. recursus.*

Idemque in aliis Tribunalibus Urbis, in quibus, ut supra, recursus datur, ex identitate rationis observat Praxis, & Curia.

437 Nam quoad tempus exercitii, & determinationis causæ, recursus regulatur iisdem modis, quibus appellatio, cui assimilatur, *Menoch. de arbit. q. 70, n. 26, lib. 1. cum aliis cumulatis per Scacc. de appell. q. 19, rem. 3, n. 24, nisi reperitur expresse differentia, Rolan. consl. 94, num. 9, vers. sed præmissa, lib. 1. Cypic. dec. 28, n. 11. Scacc. de appell. d. q. 19, rem. 3, n. 24.*

De appellationibus autem satis diximus supra p. 1. c. 13. ideo ad ibi dicta me refero.

438 Denique observandum est, quod licet ab omnibus Iudicibus Romanæ Curia (Vicario, Gubernatore, Senatore, & Iudicibus Capitolinis exceptis) appellatur ad A. C. juxta ejus notorias facultates, cum tamen causæ huiusmodi etiam appellabiles, introducuntur coram eo per viam recursus, juxta notoriam Praxim superius traditam n. 26, & seqq. hic nihilominus in causis appellabilibus minis propriè recursus, magis verò propriè appellatio dici debet, & ob id iisdem omnino modis, quibus appellatio, regulari, ut indies Praxis observat.

C In secunda instantia Termini substantiales omnes observantur ad primam diem, excepto termino ad articulandum, qui servatur ad octavam diem, *Auth. Formul. termin. in prin. sol. 2. & sol. 4. Auth. Formul. commiss. in prin. sol. 1. Vestr. in Prax. lib. 5, c. 3, & c. 4, cum alijs allegatis sup. p. 2, c. 1, n. 102, & n. 106, & seqq. de qua Praxi testatur etiam Salust. Tib. lib. 2, c. 24, n. 4.*

440 Sed in Tribunali A. C. solent etiam servare, prout in prima instantia, & altero ex dictis modis servati, in omnem eventum sanatur postea per restitutionem eorumdem in citatione ad Sententiam, *Salust. Tib. in Prax. lib. 2, c. 24, n. 4.*

quæ sanatio transit sine difficultate ex quotidiana observantia Praxis & Curia.

441 Veruntamen in causis à ducatis ducentis infra, et si non serventur termini substantiales in Tribunali A. C. cum ipse possit, etiam in secunda Instantia, vel alia, in causis virtute appellationis coram eo, uti Iudice ordinario, ut supra, introductis, procedere terminis non servatis, *Paulus V. consl. 28, Eximius, S. eas videlicet.*

442 Hoc nihilominus non procedit in causis Commissariis coram eo, uti Iudice delegato introductis virtute Commissionis, in quibus servandi sunt termini substantiales, nulla paucæ summæ habita ratione, etenim tunc jurisdictio ordinaria efficitur delegata, *Sal. Tib. d. lib. 2, c. 24, n. 16, vers. hoc unum, & jurisdictio delegata derogat ordinariæ, cap. san. il. 2, de offic. deleg. cap. studuisti, de offic. Legat. ac jurisdictio delegata uti major attenditur, Bucca in ejus antiq. prax. Tribun. A. C. quem refert & sequitur Salust. Tib. d. lib. 2, c. 24, n. 17.*

443 In tertia verò demum, & ulteriori instantia omnes termini servantur ad p. excepto termino ad articulandum, qui servatur ad sextam, juxta Praxim, de qua supra vers. in tertia verò, n. 71. ex præallegatis, n. 43, 9, ac p. 21 c. 1, n. 103, & n. 106, & seqq. ubi de terminis substantiabilibus dictum fuerit, ideo ad ibi dicta me remitto.

444 Si quis tamen in tertia, vel ulteriori Instantia terminos servaverit, prout in prima, vel prout in secunda, sicut nonnulli faciunt, in omnem eventum per eorum reiterationem, ut diximus supra, omnes eorum defectus sanantur, & ita in dies observat Praxis, & Curia.

D De Inhibitione et in causis commissariis satis diximus supra, hoc eodem c. 5, lib. 2, n. 123, & seqq. Observatio.

446 Sententia confirmanda, quia valida, & iusta. Validitas non controvertitur, etenim ex resolutione Actorum constat de jurisdictione, citatione, mandato, & aliis necessariis, de quibus per Verall. dec. 260, p. 2, Rot. dec. 289, n. 1, p. 1, recent.

447 Iustitia est clara, quia dos datur pro oneribus matrimonii, unde, illa non soluta, debentur marito fructus, & interesse toto tempore matrimonii, l. pro oneribus, ubi DD. C. de iur. vor. c. salubriter, & ibi DD. de Vfur. de magis communi, Alex. consl. 147, lib. 5, Seraph. dec. 517, nu. 1, & seqq. Greg. dec. 80, m. 4, & passim tradunt Scribentes.

448 Qui quidem fructus, seu interesse ad quinquæ pro centenario, ut per Monachi dec. Fler. 22, n. 21, & dec. 39, n. 3, ubi de stylo Rotæ Florentinæ testatur, & quandoque ad septem, & octo pro centenario taxantur, Ang. & Ponc. quos refert, & sequitur Neviz. consl. 84, n. 2.

449 Non obstat, quod non intervenit interpellatio judiciali, 3. Tunc quia quia substantiatio onerum matrimonii habet vim interpellationis,

450 DD. in l. d. divisione, ff. sol. matr. Tum quia dies & juramentum interpellantur, Rota in Romana fructuum dotis de Cencijs 17 Ianuarij, 1597, in S. neque hic quarendum est, coram bo. me. Orano, quæ est dec. 81, post Fenzon. ad Stat. Urbis, & in Rom. fructuum dotis de Cassi, 19 Octob. 1598, coram eodem.

451 Nec etiam facit, quod maritus vivens non petierit dictos fructus, quia transmissio jus petendi

ffff 2 illos

- illos in ejus hæredes, *Dec. conf. 571, n. 3, & seqq. Nat. conf. 495, n. 1, & seqq. Alex. conf. 63, lib. 4, & ita fuisse iudicatum Florentiæ, testatur Card. Tufc. lit. D. conclus. 741, n. 117, tom. 2. Gratian. disp. n. 42, & n. 44, Rot. in Romana fructuum dotis 23 Junij, 1642. coram R. P. D. Bichio.*
- 452 Minus obitat lapsus decennii, Tum quia matrimonium non duravit per decennium, *Dec. conf. 517, n. 6, vers. sed in casu isto, Nat. conf. 495, n. 3. I. um etiam, quia petuntur fructus propter onera matrimonii, titulo oneroso, quo casu elapsus decennii non sufficit, Alex. d. conf. 16 li. 4. Dec. conf. 571, n. 6. Nat. conf. 495, n. 4. Gratian. de dec. 70, n. 5. Rot. in Romana fructuum dotis de Casu, 19 Octobris, 1598, coram bon. mem. Orano.*
- 453 ubi et etiam in fine dicitur, quod ex lapsu temporis non censetur facta remissio, nisi concurrant tria requisita, de quibus in l. procula, ff. de probat. quæ in præsentī casu non concurrunt.
- 454 Et licet soluto matrimonio, fructuum dotis cursus cessaverit ad favorem Uxoris viduæ, & ejus Filiorum Hæredum, ut infra, nam illis ab Hæredibus Patris, qui dotem promisit, adhuc debentur fructus dotis non solutæ toto tempore suæ Viduitatis, & postea suis Hæredibus, donec dos fuerit soluta, cum enim versetur in dote promissa à patre filię exclusæ à statuto propter masculos, soluto matrimonio, si fructus dotis non debentur uti fructus, saltem debentur uti alimenta, donec dos solvatur à patre, vel ejus hæredibus uti fructus legitimæ, ex cumulatis per Rot. in Rom. fructuum dotis de Cencijs, 27. Januarij, 1597, coram bon. mem. Orano, quæ est dec. 81, post Fenzon. ad stat. Urb. ubi quod dicti fructus debentur mulieri, vel ejus filiis, & in Rom. dotis de Vellis 10. Decembris 1600. coram bo. me. Littæ, quæ est decisio 84, post eundem Fenzon. ad Stat. Urb. & in Romana fructuum dotis de Cestis, 19. Januarij, 1598, coram bo. me. Orano, quæ est dec. 86, post Fenzon. ubi supra.
- 455 Quæ quidem alimenta sunt Judicis arbitrio taxanda, ad trad. per Monac. de arbit. casu 169, n. 7, & seqq. & sic habita ratione gradus, & nobilitatis mulieris, & divitiarum ejus Fratrum debitorum; nam licet regulariter pro alimentis sufficeret minor summa, tamen Nobili non minus, quam scuta centum auri annua debentur, Paul. de Citi. de iur. pat. p. 2. art. 3. n. 6. Pontan. de Alim. c. 7, n. 3.
- 456 Et in Curia tam ex dispositione Statuti Urbis, quam ex antiqua, & inveterata consuetudine, fructus dotis, seu alimenta hujusmodi, tam constante, quam soluto matrimonio taxari solent ad rationem scutorum septē cura dimidio pro quolibet centenarij, *Rota in Romana fructuum dotis de Cencijs, 27. Januarij, 1597. coram bo. me. Orano, in §. quocirca, & 3. neque etiam, quæ est dec. 86, post Fenzon. ad Stat. Urb.*
- 457 Et cum isti fructus sint favorabiles, & illis faveat Ius Canonicum, utiq; Statutum super illorum taxatione, & solutione est validum, ex cumulatis per Rotam in d. Romana fructuum dotis de Cestis in §. nam isti fructus, quæ est dec. 86, post Fenzon. ubi supra.
- 458 Quinimò in fortioribus terminis cum sumus in casu, in quo Filia dotata est exclusæ à successione Patris à Statuto propter masculos, dos succedit loco Legitimæ, juxta distinctionem, *Casfr. communiter approbatam in l. Titio centum, §. Titio genero, nu. 8. in fin. ff. de condit. et de monst. Gabr. conf. 11. n. 4. & n. 5 lib. 1. Seraph. dec. 959, n. 5. Rot. dec. 540, n. 1. ubi de communi, p. 1. divers. & in Triburtina Hæreditatis, 26. Maji, 1642, coram R. P. D. meo Bichio, in §. aded quod ubi de magis communi, Gregor. dec. 565, n. 4. cum aliis cumulatis per Beltram. ibi sub n. 11.*
- 459 Et per consequens, quicquid dixerit Bald. etiam si illa fuisset postmodum defuncta, censetur transmissum ad ejus Hæredes, non solum jus dictæ Legitimæ, sed etiam alimentorum usque in diem solutionis ejusdem dotis, seu Legitimæ, *Roder. suar. in repet. l. quoniam in prioribus, ad declarat. leg. reg. lim. 2. n. 12. vers. infero etiam aliam, C. de inof. Testam. seu ad leg. 9. tit. 6. lib. 3. Forileg. lim. 2. n. 12. vers. infero, Lopez. in repet. cap. per vestras in 3. not. §. 2. n. 7. vers. et subdit de don. inter Vir. et Vxor. Molin. de Primog. Hispan. lib. 2. c. 15. n. 10. Surd. de Alimentis, tit. 5. q. 1. n. 31. Cucc. de Legit. §. potest præterea non ab re, vers. et in his quidem, Gratian. disp. 44. n. 7. vol. 1.*
- 460 Et quod d. jus Legitimæ transmittatur cum aliis effectibus Legitimæ post alios, quos cumulat tradit, *Gratian. disp. 700, n. 29. et n. 30. et disp. 88. n. 36.*
- 461 Et quod jus Legitimæ transmittatur etiam in Hæredes extraneos, tradit *Gaill. observ. 120. n. 17. vers. sed verior, et communior, Gratian. disp. 594. n. 12. ubi alios cumul.*
- 462 Ratio est, quia Legitima debetur una cum fructibus, etiam absque mora, *Gaill. d. observ. 120. n. 14, et seqq. lib. 2. ubi et quod hæc opinio est ab omnibus approbata, Benintend. dec. 37. n. 9. & dos, & alimenta æquiparantur, Surd. de alim. d. tit. 5. quest. 1. n. 31. et seq. Cephal. conf. 485, n. 87, et seqq. Rota dec. 538, n. 2. par. 1. divers. et dec. 249, n. 15 p. 2. recent.*
- 464 Nec refragatur d. decis. Rom. Dotis de Vellis, in qua fuit resolutum, deberi fructus dotis D. Virginie Cincie, & DD. ejus Filiis de Vellis, usque ad obitum dictæ Virginie, Quia eo casu non poterant amplius currere fructus, ex quo, mortua Virginia, dos fuit soluta statim, & reservatum, ut videretur an fructus deberentur, in qua fuit, ut supra, fructus deberi, decisum.
- 465 Nec etiam adversatur, *Rota in Rom. Fructuum dotis 12. Maji 1625. coram bon. mem. Coccino Decano, quæ est decis. 91. apud Fenzon. ad Stat. Urbis, dum ibi fuit resolutum mortua Uxore non currere amplius ad Mariti favorem fructus dotis, etiam si adfuit Fili. Quia ibi non agebatur de dote promissa à Patre Filie exclusæ à statuto propter masculos, nec dos, & alimenta succedebant loco Legitimæ, ut in præsentī casu, ex præallatis.*

LAUS DEO.

LITE